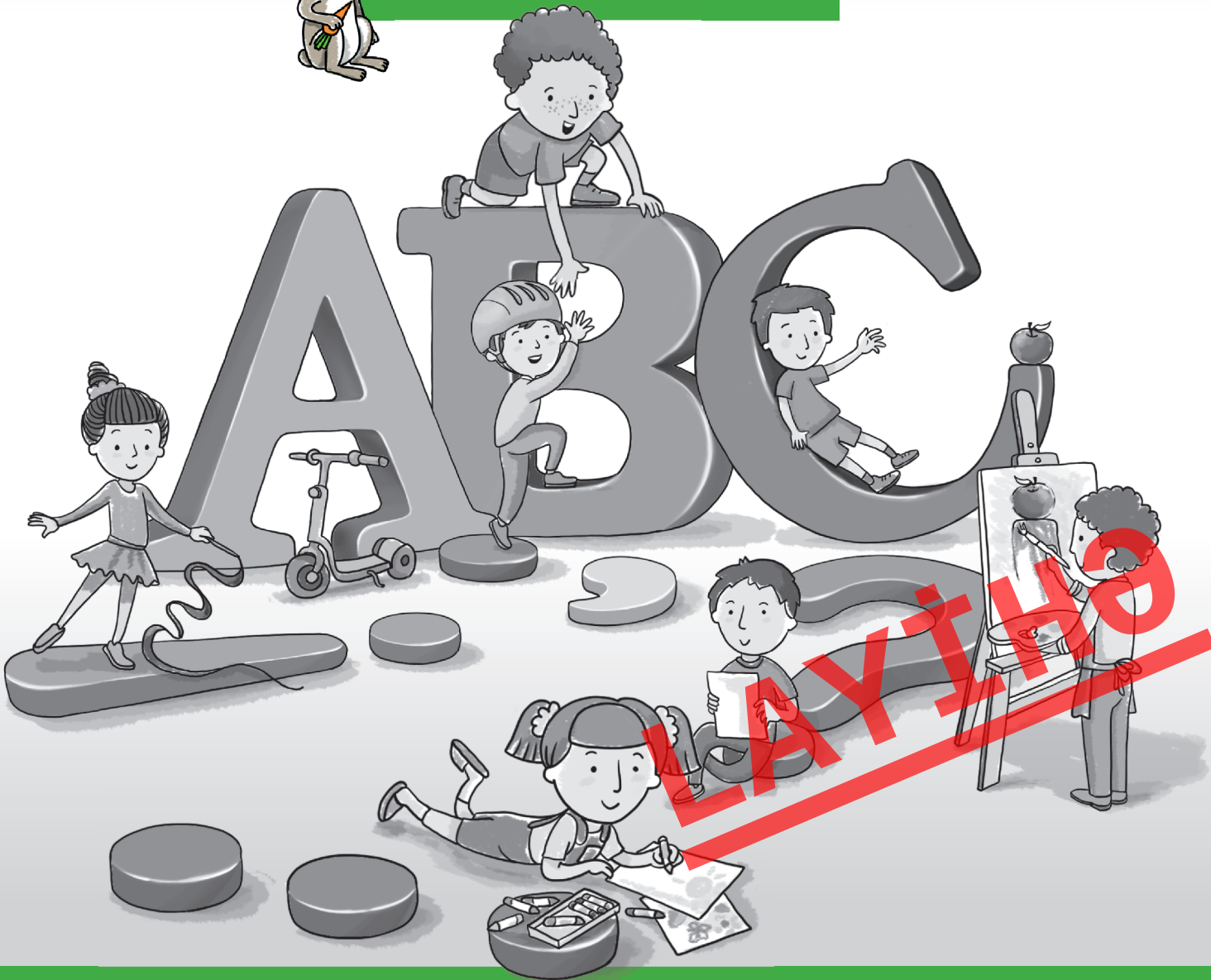

AZƏRBAYCAN DİLİ 1

METODİK VƏSAİT

1-ci hissə

Ülkər Nurullayeva
Nuriyə Allahverdiyeva
İradə Bayramova
Aysel Xanaliyeva

AZƏRBAYCAN DİLİ 1

METODİK VƏSAİT

1-ci hissə

Ümumtəhsil məktəblərinin
1-ci sinfi üçün Azərbaycan dili fənni üzrə dərsliyin
METODİK VƏSAİTİ

Tədris Resursları
Mərkəzi

Bakı – 2018

Nəşrlə bağlı irad və təklifləri
artitrm2017@gmail.com
və derslik@edu.gov.az
elektron ünvanlarına
göndərə bilərsiniz.

VƏLAYİHƏ

GİRİŞ**1. Dil və nitq4**

- Erkən yaş dövründə nitq bacarıqları3
- Məktəbə hazırlıq dövründə oxu bacarıqlarının formalaşması3
- Dilin tədrisində kommunikativ yanaşma4
- Dil qaydaları4

2. Dərslərin komponentləri4

- Şagird kitabı4
- İş dəftəri5
- Metodik vəsait5
- Valideyn bələdçisi6

3. Dərslərin strukturu və təlim konsepsiyası

- Bölmə-fəsil-dərs6
- Tədris vahidinin konsepti: mövzu-bacarıq-bilik-kompetensiya vahdəti7
- Təlim materiallarının saatlar üzrə bölgüsü ..7

4. 1-ci sinifdə Azərbaycan dilinin tədrisi9

(məzmun standartları və onların şərhə)

- Dinləmə9
- Danışma9
- Söz ehtiyatı10
- Oxu12
- Oxuyub-qavrama12
- Yazı15
- Dil qaydaları18
- Bölmələr üzrə nəzərdə tutulan əsas təlim məqsədləri20

5. Bilik və bacarıqların qiymətləndirilməsi ...22

- Niyə qiymətləndiririk?22
- Necə qiymətləndiririk?22
- Nəyi qiymətləndiririk?22

6. Differensial təlim24**DƏRSLƏR ÜZRƏ ŞƏRHLƏR VƏ TÖVSIYƏLƏR****1. Ailə və məktəb25**

- Mənim ailəm26
- Məktəb bazarlığı32
- Babanın hədiyyəsi37
- Rəmin və dostları43

2. Təhlükədən qorunmaq49

- Diqqət! Təhlükə!50
- Yanğın56
- Yol hərəkəti qaydaları60
- Evdə təhlükəsizlik64
- Zəlzələ68

3. Sağlam həyat73

- Gün rejimi74
- İdman79
- Gigiyena qaydaları84
- Sağlam qida89

4. Təbiətin sirləri97

- Göyqurşağı98
- İlbiz103
- Gəbəlek108
- Bozqulaq113

LAYİHƏ

GİRİŞ

1. Dil və nitq

Dil insanlar arasında ünsiyyətə xidmət edən fonetik, leksik, qrammatik vasitələr sistemidir. O, fikir, hiss ifadə etmək üçün əsas alətdir və təfəkkürlə sıx bağlıdır; belə ki, dil təfəkkürsüz, təfəkkür isə dilsiz mövcud deyil. Bu baxımdan nitq bacarıqlarından istifadəni idraki prosesdən ayrı təsəvvür etmək mümkün deyil.

Dil və nitq bir-biri ilə sıx bağlıdır: dil lazımdır ki, nitq aydın olsun və öz sosial funksiyasını yerinə yetirsin; nitq isə lazımdır ki, dil reallaşsın. İnsanın dilə nə dərəcədə yiyələndiyini onun nitq vasitəsilə müəyyənləşdirmək olur.

*Dil – ünsiyyət vasitəsidir.
Nitq – ünsiyyət prosesidir.*

Erkən yaş dövründə nitq bacarıqları

Uşaqlarda ilkin nitq bacarıqlarının formalaşması təbii (empirik) şəkildə, formal tədris prosesi olmadan baş verir. Nitq beyinə daxil olan linqvistik siqnalların (səslərin, sözlərin, cümlələrin) müqayisəsi və təhlili nəticəsində formalaşır. Alimlərin fikrincə, nitqin formalaşması aşağıdakı ardıcılıqla baş verir:

0 – 6 ay	eşidilən səs və səs birləşmələrinin müvafiq hiss və duyğular doğurması;
6 ay – 1 yaş	eşidilən sözlə onun ifadə etdiyi anlayış arasında assosiativ əlaqənin yaranması;
1 yaş – 18 ay	ilkin danışma bacarığının formalaşması: əsasən, ad bildirən sözlərdən istifadə;
18 ay – 2 yaş	ad, əlamət, hərəkət bildirən sözlərdən istifadə; fikrin qısa cümlələrlə ifadə olunması;
2 yaş – 3 yaş	söz ehtiyatının sürətlə artması, fikrin aydın ifadə olunması.

Sözsüz ki, bu bacarıqların səviyyəsi və inkişafın intensivliyi ailə ortamından və məktəbəqədər təlimdən xeyli dərəcədə asılı olur. Bu prosesdə iki amili xüsusi qeyd etmək lazımdır: 1) sosial amil: empirizm – xüsusi dil təlimi olmadan daimi və təbii ünsiyyət mühiti; 2) psixoloji amil: şüuraltı tələbat – fikir və duyğuları sözlə ifadə etmək istəyi.

3 yaşa yaxın normal inkişafda olan uşaqda şifahi nitq bacarıqları formalaşır.

Məktəbə hazırlıq dövründə oxu bacarıqlarının formalaşması

İnsanın nitq bacarıqlarına yiyələnməsi aşağıdakı ardıcılıqla baş verir: dinləmə – danışma – oxu – yazı. Ailə və məişət şəraitində empirik yolla formalaşan şifahi nitq (dinləmə və danışma) sonradan xüsusi tədris şəraitində yazılı nitqin – oxu və yazı bacarıqlarının formalaşmasına zəmin yaradır. Şifahi nitq uşaqda abstrakt təfəkkürün inkişafına təkan verir, belə ki, o, ətrafda gördüklərini və fikirlərini şifahi formada sözlər və cümlələrlə ifadə etmiş olur.

Yazılı nitq daha mürəkkəb abstrakt təfəkkürün məhsuludur, çünki burada anlayışın səsli işarəsini (səslə ifadə olunmuş sözü) hərfi işarəyə çevirmək lazım gəlir. Bunun üçün insan eşitdiyi sözü səslərə ayıra bilməli, hər bir səsin yazıda işarəsini tanımalı, bu işarələri ardıcıl oxumağı, yazmağı bacarmalıdır. Nə qədər sadə görünsə də, bu, kifayət qədər mürəkkəb idraki prosesdir.

Təhsilin inkişaf etdiyi bir çox ölkələrdə belə hesab edilir ki, normal əqli inkişafa malik uşaq 4-5 yaşında oxu və yazı bacarıqlarını mənimsəməyə hazır olur. Buna görə də həmin ölkələrdə ilkin oxu və yazı bacarıqları məktəbəqədər təhsil dövründə formalaşdırılır. Bəzi ölkələrdə bu təlim bir il (5 yaşında), bəzilərində 2 il (4 və 5 yaşlarında) davam edir.

“Məktəbəqədər təhsilin kurikulumu”nda təsbit olunmuş standartlar uşaqların bu dövrdə ilkin oxu bacarıqlarına yiyələnməsini nəzərdə tutur. Ehtiyat dərslində məktəbə gələn uşaqların bu bacarıqları nəzərə alınır və oxu üzrə təlimə hərflərin xatırlanmasından, kiçik və böyük hərflərin uyğunlaşdırılmasından başlanılır.

4-5 yaş: 2.2.4. Danışığ səsələrinin müxtəlif dil vahidlərində (heca, söz, cümlə) yerini müəyyən edir.
5-6 yaş: 2.2.4. Hərflər və səsləri fərqləndirir. kəsmə əlifba vasitəsilə sözlər düzəldir.

(Məktəbəqədər təhsilin kurikulumu)

Dilin tədrisində kommunikativ yanaşma

Orta məktəbdə təhsilin əsas məqsədi cəmiyyətdə və təbiətdə mövcud olan varlıqların, baş verən hadisələrin mahiyyətini şagirdə izah etməkdir. Məhz buna görə də müasir dövrdə dil sosial hadisə – insanlar arasında ünsiyyət vasitəsi kimi tədris olunur. Ünsiyyət dedikdə informasiya almaq və informasiya ötürmək prosesi nəzərdə tutulur. Bu proses dörd nitq bacarığı əsasında reallaşır: dinləmə, oxu (informasiyanın qəbul edilməsi – reseptiv nitq), danışma, yazı (informasiyanın ötürülməsi – ekspressiv nitq). Bu bacarıqlardan ikisi (dinləmə və danışma) şifahi, digər ikisi (oxu və yazı) yazılı nitq bacarıqlarıdır. Beləliklə, dil tədrisinin əsasını təşkil edən ünsiyyət prosesini aşağıdakı sxem şəklində ifadə etmək olar.

Dil qaydaları

İstənilən sosial fenomen müəyyən qaydalar, normalar əsasında təzahür etməlidir. Nitqi tənzimləyən normalar dilin təbiətindən doğan və dilçilikdə təsbit olunan qaydalardır. Bu qaydalar nə dərəcədə dərinlən öyrətilməlidir? Bu haqda pedaqogikada gedən polemikalar hələ də davam etməkdədir. Ümumi yanaşma isə belədir ki, dil qaydalarının tədrisi şagirdlərdə 1) ilk növbədə, ekspressiv nitq bacarıqlarının (xüsusilə, yazının) inkişafına xidmət etməlidir; 2) dilin ümumi qanunauyğunluqları haqqında təsəvvür yaratmalıdır (məsələn: ahəng qanunu, aqlütinativlik və s.); 2) dil duyumunu formalaşdırmalıdır (qaydalara riayət etməklə dilə sərbəst və yaradıcı yanaşma, özünəgüvənlik).

Sözsüz ki, dil dərslində dilçiliyə aid bir sıra akademik biliklərin verilməsi zəruridir. Məsələn, kar və cingiltli samitlərin fərqi haqqında deklarativ məlumat verilsə, nəzərə almaq lazımdır ki, sonradan bu bilik “Sözlərin sonunda bəzi cingiltli samitlər tələffüz zamanı özünün kar qarşılığı ilə əvəz olunur (kitab – kitap, bulud - bulut)” kimi praktik əhəmiyyətə malik dil qaydasının mənimsədilməsinə və tətbiqinə kömək edəcək.

Dil qaydalarının tədrisi zamanı nitq bacarıqlarının inkişafına xidmət edən biliklərə üstünlük verilməlidir.

2. Dərsləyin komponentləri

Bu dərslük komplektinə aşağıdakı komponentlər daxildir:

- Şagird kitabı (dərslük)
- Metodik vəsait
- İş dəftəri
- Valideyn üçün tövsiyələr

Şagird kitabında bilavasitə şagird üçün nəzərdə tutulan və kurikulumda təsbit olunmuş müvafiq məzmun standartlarını reallaşdıran tədris materialları əks olunur. Digər üç komponent şagird kitabının məzmunu ilə bağlıdır.

Dərsləyin 1-ci yarımil üçün nəzərdə tutulan hissəsi 4 bölmədən ibarətdir. Hər bir bölmə titl səhifəsi ilə başlayır və ümumiləşdirici təkrar üçün

nəzərdə tutulmuş səhifə ilə bitir. Bölməyə daxil olan mövzular yeni səhifədən başlayır. Hər bir dərsə aid olan sual və tapşırıqlar əlifba sırası ilə düzülmüşdür.

Hüsrxət, söz ehtiyatı, orfoqrafiya və dil qaydaları üzrə tədris materialları dərslikdə rubrikalar şəklində təqdim olunur:

Söz ehtiyatı. Oxu materialını müşayiət edir və ya ondan əvvəl verilir.

• Söz boğçası •

- qida
- məhsul
- vitamin
- menyu

Orfoqrafiya. Burada şagirdlərin diqqəti sözlərin deyilişi ilə yazılışı arasındakı fərqlə yönəldilir.

• Sözlərin yazılışı •

Doğru	Yanlış
mikrob	mikrop
mikroskop	mikraskop

İş dəftəri Şagird kitabında

Əsas anlayışlar. Dil qaydaları və bəzi filoloji anlayışların açıqlaması verilir.

• Bunları bilməliyik •

Hərəkət bildirən sözlər

üzmək

qaçmaq

tullanmaq

sürmək

verilmiş məzmunun şagirdlər tərəfindən daha dərindən mənimsənilməsi üçün iş dəftərində sual və tapşırıqlar verilir. Burada hər dərs üçün bir səhifə ayrılmışdır. Qazanılmış bilik və bacarıqların təkmilləşdirilməsi, praktik vərdişlərin formalaşdırılması üçün iş dəftəri xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Xüsusilə də yazı ilə bağlı məzmun standartlarının reallaşdırılmasında ağırlıq yükü iş dəftərinə düşür. İş dəftəri eyni zamanda formativ qiymətləndirməyə, təlim prosesinin monitorinqinə və şagirdin inkişaf dinamikasının izlənilməsinə imkan verir.

Müəllimlər üçün nəzərdə tutulan metodik vəsait ümumi (giriş) hissədən və dərslərin şərhindən ibarətdir. Ümumi hissədə dərslərin məzmun-struktur və metodoloji konsepsiyası əks olunur.

Hər bir bölmənin girişində bölmədəki tədris materiallarının icmalı və dərslik komponentləri üzrə bölmənin məzmun xəritəsi verilir.

Hər bir dərslərin şərhində aşağıdakı məqamlar öz əksini tapır:

- məzmun standartlarından çıxan təlim nəticələri;
- dərs üçün lazım olan əlavə resurslar və köməkçi vasitələr;
- dərslərin qısa planı;
- mövzuya yönəltmə (motivasiya) üzrə tövsiyələr;

Hüsrxət. Hərflərin konfigurasiyası və digər hərflərlə birləşməsinə aid nümunələr verilir.

• Hüsrxət •

Dd

dərman

adam

dad

Dilars

AZƏRBAYCAN DİLİ 1

İŞ DƏFTƏRİ

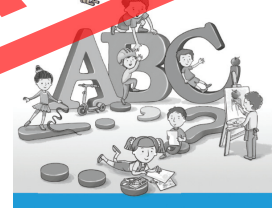
1-ci hissə

AZƏRBAYCAN DİLİ 1

METODİK VƏSAIT

1-ci hissə

- təlim texnologiyaları üzrə tövsiyələr;
- tapşırıqların məqsədi və şərh;
- formativ qiymətləndirmə üçün meyarlar, üsullar və materiallar;
- növbəti dərsə hazırlıq.

Dərslərin şərh məzmun xətlərinə əsaslanan struktura malikdir. Şərh olunan tapşırıq və fəaliyyətlər bu prinsipə əsasən qruplaşdırılır. Bundan əlavə, şərhlər müəyyən haşiyə-rubrikalarla müşayiət olunur. “Müəllimin nəzərinə” rubrikasında bəzi tədris materialları ilə bağlı ümumi elmi-metodoloji məsələlər daha dərinlən açıqlanır, eləcə də tədris prosesində ortaya çıxan bəzi problemlərin həlli üçün yollar göstərilir. “Diferensial təlim” rubrikasında bilik və bacarıq səviyyəsi kəskin fərqlənən şagirdlərlə iş üsullarının tətbiqi üzrə tövsiyələr verilir.

Valideyn bələdçisi. Dərslərin komplektində valideyn üçün vəsaitin yer alması Azərbaycanda ilk təcrübədir. Təqdim olunan vəsaitdə valideynlər üçün psixoloji və pədaqoji tövsiyələrə geniş yer verilmişdir:

- şagirdin məktəbə intellektual, fiziki, psixoloji hazırlığı (gigiyena, təhlükəsizlik, özünüidare, ruhi və fiziki sağlamlıq məsələləri);
- şagirdin məktəb şəraitinə adaptasiyası;
- valideynlə müəllim arasında şagird barədə informasiya mübadiləsi və s.

Müasir dövrdə təhsilin məzmunu, təlim texnologiyaları sürətlə inkişaf edir, dəyişir və valideyn öz uşağının dərslərində ona tanış olmayan məqamlarla rastlaşır. Sözsüz ki, bu, valideyndə narahatlıq, bəzən də etiraz doğurur (“Bunu heç mən də bilmirəm, uşaq haradan bilsin?!”) Bu problemləri aradan qaldırmaq məqsədilə vəsait valideynləri Azərbaycan dili və Riyaziyyat dərslərinin ümumi məzmunu, yeni metodikalar və çalışma modelləri ilə tanış edir.

3. Dərslərin strukturu və təlim konsepsiyası

Bölmə-fəsil-dərs

Dərslərin 8 bölmədən ibarətdir: 1. Ailə və məktəb. 2. Təhlükədən qorunmaq. 3. Sağlamlıq həyatı. 4. Təbiətin sirləri. 5. Yaxşı nədir, pis nədir. 6. Nağıllar aləmində. 7. Macəralar. 8. Dünyanı kəşf edirəm.

Hər yarımil üçün 4 bölmə nəzərdə tutulmuşdur. Hər bir bölmədə təqdim olunan tədris materialları vahid mövzu və ideya (konsept) ilə bağlıdır.

Bölmənin titul səhifəsi yalnız dizayn elementi olmayıb, həm də bölmənin ilk dərsi üçün tədris materiallarını ehtiva edir. Dinləmə və danışma üçün nəzərdə tutulan bu səhifə eyni zamanda bölməyə hazırlıq və diaqnostik qiymətləndirməyə xidmət edir. Bölmədə sonuncu dərslər müvafiq tədris vahidi üzrə ümumiləşdirici təkrar üzərində qurulur.

Hər bir bölmə fəsillərə, fəsillər isə dərslərə bölünür.

Fəsildə bütün məzmun xətləri əhatə olunur. Əsas fəaliyyət oxu üçün nəzərdə tutulmuş mətn(lər) üzərində qurulur, bütün məzmun xətləri üzrə standartlar müvafiq mövzuya aid nitq materialı üzərində reallaşdırılır. Mətnlər mövzunun daha dərinlən və hərtərəfli dərk edilməsinə, müqayisə və ümumiləşdirmələr aparmağa xidmət edir. Yaradıcılıq fəaliyyəti tələb edən sonuncu dərslərdə şagirdlərə mövzu ilə bağlı layihə tapşırığı verilir.

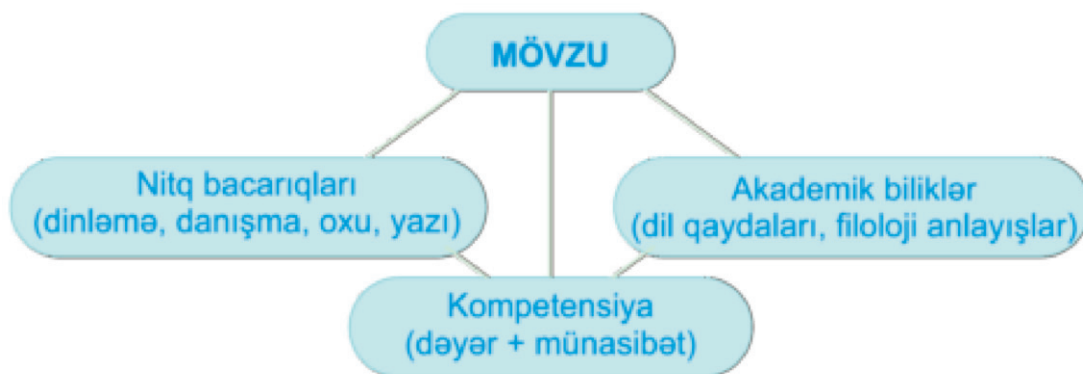
Dərslər bir qoşasaat (2 dərslər saatı – 90 dəq) üçün nəzərdə tutulmuşdur. Hər bir dərslər fəslin yalnız bir hissəsini əhatə etsə də, bitkin kom-

pozisiyaya malikdir. Dərslikdə və iş dəftərində dərslər ərəb rəqəmləri ilə, hər bir dərsə aid tapşırıqlar isə əlifba ardıcılığı ilə sıralanmışdır.

Tədris vahidinin konsepti: mövzu-bacarıq-bilik-kompetensiya vəhdəti

Müasir dərslik müvafiq fənn kurikulumunda təsbit edilmiş məzmun standartlarını reallaşdırmaqla yanaşı, şagirddə müəyyən kompetensiyalar (dəyər, münasibət) formalaşdırılmalıdır. Bu baxımdan hər hansı tədris vahidi (bölmə və ya fəsil) üçün mövzu seçilərkən müəlliflər həmin vahidin konseptini (ümumi ideyasını), yəni tədris ediləcək nitq bacarıqları və dil qaydaları ilə yanaşı, şagirdlərdə formalaşdırılacaq kompetensiyaları müəyyənləşdirməyə çalışmışlar.

Bu yanaşmanı 2-ci bölmənin nümunəsində nəzərdən keçirək:

Mövzu		Təhlükədən qorunmaq
Nitq bacarıqları	Şifahi nitq	Şəkil üzrə danışma, nitq etiketləri
	Söz ehtiyatı	Təhlükə, zəlzələ, məişət, işarə, qadağan, göstəriş, məlumat, xəbərdarlıq, dəbilqə, respirator, şlanq, hava balonu, yanğınsöndürən, işıqfor, yeraltı keçid, yerüstü keçid, piyada zolağı, səki, kəsici alət, elektrik cərəyanı, elektrik cihazı, lift, davranış.
	Oxu	- Komiksləri müşayiət edən söz birləşmələri və qısa cümlələrin oxunması - Kitabın başlıq, illüstrasiya və s. elementlərindən çıxış edərək məzmununun təxmin edilməsi
	Yazı	D, Y, O, Ö, S, Ş, U, Ü, K, P, V, Z, G, Ğ hərflərinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
Akademik biliklər	Dil qaydaları	- Cümlənin əlamətləri - Cümlənin məqsəd və intonasiyaya görə növləri
	Filoloji anlayışlar	müəllif, başlıq, mövzu, cild, nöqtə, sual işarəsi, nida işarəsi, nəqli cümlə, sual cümləsi, əmr cümləsi, nida cümləsi
Kompetensiyalar		- Oxu mədəniyyəti, kitaba maraq və sevgi - Təhlükəni qabaqlamaq, özünü və başqalarını qorumaq

Təlim materiallarının saatlar üzrə bölgüsü

1-ci sinifdə Azərbaycan dili üzrə dərs saatlarının sayı həftədə 9 saat olmaqla 33 həftə üçün 297 saat təşkil edir. Qeyd edildiyi kimi, dərslikdə təqdim olunan hər dərs bir qoşasaat üçün nəzərdə tutulmuşdur. Hər tədris ili üçün təqvim planı fərqli olduğundan birsaatlıq dərslərin təlim materiallarının ardıcılığındakı yerini qabaqcadan təyin etmək mümkün deyil. Ona görə də dərslikdə birsaatlıq dərslər üçün xüsusi tədris materialları nəzərdə tutulmamışdır. (Yalnız iş dəftərinin 71-72-ci səhifələrində verilmiş I yarımil üzrə

təkrar materiallar sonuncu birsaatlıq dərs üçün nəzərdə tutulub.) İl ərzində bu dərslərin sayı 33 dərs-saat təşkil edir. Müəllimlərə həmin saatlarda dərsi aşağıdakı fəaliyyətlər üzrə qurmaq tövsiyə olunur:

1. Həftə ərzində gözlənilən səviyyədə reallaşmamış təlim nəticələri üzrə iş;
2. Dərslərdə aşağı nəticələr göstərən şagirdlərlə differensial təlimin təşkili;
3. Müxtəlif tipli imla mətnlərinin yazılması;
4. "Söz boğçası" ilə iş;
5. Rollu oyunlar;
6. Sinifdən xaric oxu;
7. Həftə ərzində keçilmiş materiallar üzrə formativ qiymətləndirmə və özünüqiymətləndirmənin təşkili;

1-ci yarımil üçün bölmə və fəsilərin saatlar üzrə bölgüsü aşağıdakı kimidir.

	Fəsil	Dərs	Saat
1-ci bölmə. AİLƏ VƏ MƏKTƏB			
1	Mənim ailəm	4	8
2	Məktəb bazarlığı	4	8
3	Babanın hədiyyəsi	3	6
4	Ramin və dostları	3	6
5	Ümumiləşdirici təkrar	1	2
	1-ci bölmə üzrə cəmi	15	30
2-ci bölmə. TƏHLÜKƏDƏN QORUNAQ			
1	Diqqət! Təhlükə!	4	8
2	Yanğın	3	6
3	Yol hərəkəti qaydaları	3	6
4	Evdə təhlükəsizlik	3	6
5	Zəlzələ	3	6
6	Ümumiləşdirici təkrar	1	2
	2-ci bölmə üzrə cəmi	17	34
3-cü bölmə. SAĞLAM HƏYAT			
1	Gün rejimi	4	8
2	İdman	4	8
3	Gigiyena	4	8
4	Sağlam qida	5	10
5	Ümumiləşdirici təkrar	1	2
	3-cü bölmə üzrə cəmi	18	36
4-cü bölmə. TƏBİƏTİN SİRLƏRİ			
1	Göyqurşağı	4	8
2	İlbiz	4	8
3	Göbələk	4	8
4	Bozqulaq	5	10
5	Ümumiləşdirici təkrar	1	2
	4-cü bölmə üzrə cəmi	18	36
	CƏMİ	68	136

Beləliklə, dərslik komplektində 1-ci yarımil üçün 68 dərsin materialları öz əksini tapmışdır. 17 həftə üçün nəzərdə tutulmuş bu təhsil mərhələsində dərslərin ümumi sayı isə 85-dir (68 qoşa saat + 17 tək saat).

4. 1-ci sinifdə Azərbaycan dilinin tədrisi (məzmun standartları və onların şərh)

Dinləmə

Dinləmə şifahi nitqin qavranılması, beyində mənalandırılmasıdır. Məktəbə gedənə qədər şagirdə fiziki vərdiş şəklində formalaşan bu bacarıq dərs şəraitində sistemli şəkildə inkişaf etdirilir. Şagirdlərdə sürətli oxu vərdişi formalaşana qədər istənilən verbal məlumat onlara, əsasən, şifahi nitq vasitəsilə çatdırılır. Odur ki 1-ci sinif şagirdinin dinləmə bacarığının inkişafı xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. İlk dərslərdən uşaqlar anlamalıdır ki, sinifdə səslənən istənilən fikrə onların bu və ya digər şəkildə reaksiyası vacibdir, ona görə də onlar müəllimi və sinif yoldaşlarını diqqətlə dinləməlidirlər.

Dinləmə və oxu informasiya qəbul etməyə yönəlmiş reseptiv bacarıqlardır. Oxu bacarığının tam formalaşmadığı dövrdə oxuyub-qavrama üzrə bir çox təlim nəticələri (mətnə zaman, məkan, şəxs, hadisə ilə bağlı məqamların aydınlaşdırılması, mətndəki əsas fikrin müəyyən edilməsi, hadisələrin ardıcılığının müəyyənləşdirilməsi və s.) dinləmə bacarığının köməyi ilə reallaşır. Belə ki, dərslərdə maksimum qrafik, minimum verbal şəkildə təqdim olunan informasiya müəllimin səsləndirdiyi dinləmə mətnləri vasitəsilə zənginləşdirilərək şagirdə çatdırılır.

Danışma

Danışma da dinləmə kimi şifahi nitq bacarığıdır. Lakin dinləmədən fərqli olaraq danışma reseptiv deyil, ekspressiv bacarıqdır və onun mahiyyəti bildiklərini, düşüncələrini və hiss etdiklərini şifahi nitq vasitəsilə ifadə etməkdir.

Danışma bacarığının inkişafına şəkillərin təsvirindən başlamaq məqsədəuyğundur. Bunun üçün dərslərdə müxtəlif kompozisiyalı şəkillər verilmişdir. İlk mərhələdə şagirdlər bu şəkillər üzrə konkret suallara cavab verirlər. Daha sonra onlar rabitəli nitq quraraq şəkli bütövlükdə təsvir edirlər.

Danışma bacarığının inkişafında üç mərhələni qeyd etmək olar:

1. Gördüyünü (şəkli, hadisəni) sözlə təsvir etmək və ya nəql etmək;
2. Aldığı məlumatı (dinlədiyini, oxuduğunu) şərh edərək danışmaq;
3. Düşündüyünü danışmaq.

Düşündüyünü danışmaq şifahi nitq bacarığının inkişafında daha ali mərhələdir. Bunun üçün şagirdin mənəvi dəyərlər haqqında təsəvvürləri, müəyyən məlumat dairəsi və kifayət qədər söz ehtiyatı olmalıdır. Bununla belə, bu bacarıq da ilk günlərdən formalaşdırılmalı və inkişaf etdirilməlidir.

Danışma bacarığını inkişaf etdirmək üçün sinifdə müzakirələr zamanı hər bir şagirdin özünüifadəsi üçün dəstəkləyici şərait yaradılmalıdır. Bunun üçün aşağıdakılar tövsiyə olunur:

1.1.1. Dinlədiyi sadə fikrin mahiyyətini şərh edir.

- Dinlədiyi suallara adekvat cavab verir.
- Dinlədiyi mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir.
- Dinlədiyi fikirdəki əsas məqamları yadda saxlayır və açıqlayır.
- Dinlədiyi mətnəki hadisələrin ardıcılığını şəkillərin köməyi ilə müəyyən edir.
- Şəklə baxaraq dinlədiyi mətni genişləndirir və şərh edir.

1.1.2. Dinlədiyi fikrə münasibətini bildirir.

- Dinlədiyi fikirlə razılışıb-razılaşmadığını bildirir.
- Dinlədiyi mətnəki obraza və ya onun hərəkətinə münasibət bildirir.
- Bildiyi faktlara əsaslanaraq dinlədiyi məlumata münasibət bildirir.
- Dinlədiyi ilə bildiyi məlumatları müqayisə edib nəticə çıxarır.

1.2.1. Müşahidə etdiyi əşya, hadisələr haqqında və şəkillər üzrə danışır.

- Şahidi olduğu hadisə haqqında danışır.
- Şəkildə gördüklərini təsvir edir və onları şəxsi həyatı ilə əlaqələndirir.
- Yeni öyrəndiyi sözlərdən istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.
- Qrafik işarələri (yol nişanları və s.) cümlə şəklində ifadə edir.
- Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub danışır.
- Həyatda gördükləri və təəssüratları haqqında danışır.

1.2.2. Aldığı məlumatları sadə formada şərh edir.

- Aldığı məlumatları rabitəli mətn halında sadəcə şifahi təqdim edir.
- Verilmiş mövzu ilə bağlı şifahi təqdimat hazırlayır.
- Oxuduğu və ya dinlədiyi mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir.
- Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.

• Obrazların hərəkəti və hadisələrlə bağlı uşaqlara tez-tez “Sən olsaydın, nə edərdin?” sualı verilir. Belə olduqda problem uşağın şəxsi müstəvisinə keçir və onda danışmaq həvəsi yaranır.

• Daha çox açıqtipli düşündürücü suallar verilir. Bu suallar “Səncə, ...” ifadəsi ilə başlasa, daha yaxşı olar. Hər bir uşaq hiss etməlidir ki, onun fikri ətrafdakılar üçün əhəmiyyətlidir.

• Hər bir şagirdin fikrinə, yanlış olsa belə, hörmətlə yanaşılmalıdır. Yanlış danışmaq yox, heç danışmamaq pislənməlidir.

• Verilən suallar müvafiq yaş qrupunun maraq dairəsinə yaxın olmalıdır.

• Suala cavab vermək üçün şagirdə fürsət, cəsarət və kifayət qədər vaxt verilməlidir.

Söz ehtiyatı

Şagirdlərin söz ehtiyatının zənginləşməsi, ilk növbədə, mətnlərin oxusu və həmin mətnlərlə iş prosesində baş verir. Belə ki, mətnin tam qavranılması üçün oradakı söz ehtiyatının mənimsənilməsi vacibdir. Məhz buna görə də Azərbaycan dili fənn kurikulumunda “Söz ehtiyatı” standartı “Oxu” məzmun xətti daxilində verilmişdir. Bununla yanaşı, qeyd etmək lazımdır ki, söz ehtiyatı digər nitq bacarıqlarında, xüsusilə danışma və yazıda da böyük əhəmiyyət kəsb edir. Şagirdin söz ehtiyatının zənginliyi onun ekspressiv bacarıqlarının, eləcə də ümumi intellektinin təzahürü və qiymətləndirilməsi üçün əsas göstəricidir.

Dərslərdə yeni sözlər “Söz ehtiyatı” rubrikasında təqdim olunur. Şagirdlərin oxu və intellektual bacarıqlarının lazımı səviyyədə inkişaf etmədiyini nəzərə alaraq dərslərdə bu sözlərin leksikoqrafik izahı verilmir. Müəllim bu sözlərin izahı üçün sinfin səviyyəsinə uyğun forma seçməlidir:

- sözə uyğun şəkil nümayiş etdirmək;
- şagirdlərin leksikonuna daxil olan yaxınmənalı sözlərdən istifadə etmək;
- sözü cümlədə işlətməklə izah etmək;
- anlayışın əlamətlərini sadalamaq;
- anlayışın aid olduğu ümumi məna qrupunun adını çəkmək (kenquru – heyvan)
- izah üçün situasiyalar xatırlatmaq, nümunələr gətirmək və s.

“Söz boğçası”. Sınıfdə “Söz xəzinəsi” adlı bir guşə yaratmaq tövsiyə olunur. Bu guşədə valideynlərin köməyi ilə hazırlanmış qutu, kiçik sandıq və ya boğça yerləşdirilir. Hər bir mövzu ilə bağlı mənimsədilmiş yeni sözlər kartlara yazılaraq “Söz boğçası”na atılır. Lakin bundan əvvəl sözün yalnız leksik mənası deyil, orfoqrafiyası, orfoepiyası, qrammatik mənası (ad, əlamət, hərəkət bildirməsi) şagirdlərə mənimsədilir. Yaxşı olar ki, “Söz boğçası” guşəsi qırmızı və yaşıl rəngli iki boğçadan ibarət olsun. Sözlər şagirdlər tərəfindən tam mənimsənilməyibsə, qırmızı boğçaya, hamı tərəfindən kompleks təhlil olunursa, yaşıl boğçaya yerləşdirilir.

1.2.3. Dialoq zamanı fikirlərini rabitəli şəkildə çatdırır.

- *Sualı cavablandırarkən fikrini əsaslandırır.*
- *Şəkillər üzrə təxəyyülünə uyğun kiçik dialoq qurub danışır.*
- *Dialoq zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdür.*
- *Dialoqlarda situasiyaya uyğun sadə nitq etiketlərindən istifadə edir.*
- *Dialoqlarda situasiyaya uyğun mimi-ka və jestlərdən istifadə edir.*
- *Rollu oyun zamanı obrazın xarakterinə uyğun mimika və jestlərdən istifadə edir.*

2.1.1. Sözləri müvafiq anlayışla əlaqələndirir.

- *Mətndən tanış olmadığı sözləri seçir.*
- *Sözün ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir.*
- *Sözün aid olduğu ümumi məna qrupunu müəyyən edir.*
- *Eyni məna qrupuna aid olan sözləri müəyyən edir.*
- *Sözün ifadə etdiyi anlayışın əsas əlamətlərini sadalayır.*
- *Əlamətlərin hansı anlayışa aid olduğunu müəyyən edir.*
- *Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır.*

2.1.2. Sözü cümlədə işlətməklə mənasını anladığını nümayiş etdirir.

- *Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir.*
- *Cümlədə buraxılmış sözü müəyyən edir.*
- *Nitqində yeni öyrəndiyi sözlərdən kontekstə uyğun istifadə edir.*

2.1.3. Yaxınmənalı və əksmənalı sözləri müəyyənləşdirir.

- *Yaxınmənalı sözləri müəyyənləşdirir.*
- *Cümlədəki sözü yaxınmənalı analoqu ilə əvəz edir.*
- *Sözlərdə əks məna yaradan əlamətləri müəyyən edir.*
- *Sözün əksmənalı qarşılığını müəyyən edir.*

Hər gün söz ehtiyatı üzrə işə 5-10 dəqiqə vaxt ayırmaqla keçilmiş sözlərin kompleks təhlilini həyata keçirmək tövsiyə olunur. Bunun üçün müxtəlif çalışma modellərindən istifadə etmək olar:

Cümlədə işlət. Şagirdlər söz boğçasından bir söz seçir və onu cümlədə işlətməklə mənasını anladığını nümayiş etdirirlər.

İmla yazı. Müəllim söz boğçasındakı sözləri orfoepiya qaydalarına uyğun tələffüz edir. Şagirdlər isə həmin sözləri orfoqrafiya qaydalarına uyğun yazırlar. Beləliklə, yeni sözlərin düzgün tələffüzü və yazılışı mənimsədir.

Nə bildirir? Söz boğçasından seçilən sözlər ad, əlamət, say, hərəkət bildirməsinə görə qruplaşdırılır.

Hecalara ayır. Şagirdlər sözdəki hecaların sayını müəyyən edirlər.

Sonuncu iki göstəricini müəyyənləşdirmək üçün yazı lövhəsində çəkilmiş belə bir cədvəldən istifadə etmək olar. Şagirdlər heca sayına və qrammatik mənasına görə sözü müvafiq xanada yazırlar.

	1 hecalı	2 hecalı	3 hecalı	4 hecalı
Ad bildirir				
Əlamət bildirir				
Hərəkət bildirir				
Say bildirir				

Tapın görək. Şagirdlərdən biri söz boğçasından bir söz çıxararaq həmin sözü izah etməyə çalışır:

- Xəstəliyə səbəb olur;
- Yuyunmadıqda bədənimizdə yaranır;
- Daha çox dırnaqlarımızda ola bilər;
- İkihecalı sözdür;
- Ad bildirir.

Digər şagirdlər isə həmin sözü (mikrob) tapmağa çalışırlar. İlk günlər müəllim bu izahlara düzəlişlər edər, şagirdlərə fikirlərini ifadə etməkdə yardımçı ola bilər.

Söz çarxı. “Söz xəzinəsi” guşəsinə söz boğçaları ilə yanaşı, “Söz çarxı” deyilən fırlanan dairəvi lövhə yerləşdirilə bilər. Belə bir çarx ilə söz ehtiyatı üzrə fəaliyyəti daha maraqlı və əyləncəli etmək mümkündür. Bu fəaliyyəti qruplar arasında yarışma şəklində təşkil etmək olar. Söz boğçasından bir söz seçilir. Yarış iştirakçılarından biri çarxı hərəkətə gətirir və qrup üzvlərindən hər biri adına tuşlanan fəaliyyəti yerinə yetirir.

2.1.4. Mətnəndən seçilmiş sadə bədii ifadələri (bənzətmə, mübaliğə) izah edir.

- Bənzəryanlə bənzədilən arasındakı oxşar əlamətləri sadalayır.
- Mübaliğədə şişirdilmiş əlamətin mahiyyətini izah edir.
- Bədii ifadənin yaxınmənalı qarşılığını müəyyən edir.

Oxu

1-ci sinifdə oxu bacarığının inkişafı iki istiqamətdə baş verir:

1. İlk oxu bacarıqlarının formalaşdırılması – yazılı şəkildə təqdim olunmuş verbal materialın (sözün, cümlənin, mətnin) səsləndirilməsi. Bu prosesin mahiyyəti hərf-səs eyniləşdirilməsindən ibarətdir.

2. Oxuyub-qavrama – səsli və ya səssiz şəkildə oxunmuş verbal materialın beyində mənalandırılması. Oxuyub-qavrama yalnız məzmunu anlamağı deyil, həm də faktlardan nəticə çıxarmağı, verbal təsviri beyində canlandırmağı, mətni təhlil etməyi və s. nəzərdə tutur. Məhz buna görə də bu bacarıq sadəcə anlama deyil, qavrama adlanır. Sözsüz ki, ilk oxu bacarıqları olmadan qavrama baş verə bilməz. Bununla yanaşı, nəzərə almaq lazımdır ki, verbal materialın səsləndirilməsi heç də həmişə qavrama ilə nəticələnir. Oxuyub-qavrama verbal materialın şərh – məzmunun izah olunması və ona münasibət bildirilməsi ilə sona çatır. Bu mərhələ yazı və danışma bacarıqları ilə inteqrasiyada baş verir.

İlkin oxu bacarıqlarının formalaşdırılması məktəbəqədər hazırlıq dövründə başlayır (sözün səslərə ayrılması, səslərin müvafiq hərflərlə işarə olunması). 1-ci sinifdə bu proses böyük və kiçik hərflərin uyğunlaşdırılması ilə davam etdirilir. Sonrakı addım sözlərin hecalarla oxusudur. Bunun üçün ilkin mərhələdə şəkillə ifadə oluna bilən birhecalı sözlərin (*at, it, şar, qar* və s.) seçilməsi məqsəduyğundur. Belə olduqda şagird mənə ifadə edən hərf birləşməsinə – sözü oxumaqdan fərəh duyur və daha çox söz oxumağa həvəslənir.

Birhecalı sözü oxumaq 2-4 hərfi ayrı-ayrı səsləndirdikdən sonra onları birləşdirib bütöv sözü oxumaq deməkdir. Bu, kifayət qədər mürəkkəb idraki prosesdir, çünki hərf-səs eyniləşdirilməsindən başqa həm də yaddaş tələb edir. Çoxhecalı sözlərdə bu proses bir neçə dəfə təkrar olunur. Sözsüz ki, ilkin mərhələdə oxu texnikası zəif olduğundan şagirdlər çoxhecalı sözləri hecalara ayırmaqda çətinlik çəkirlər. Ona görə də *dərslərin birinci bölməsində oxu üçün nəzərdə tutulan tapşırıqlarda sözlər hecalara ayrılmışdır*. Bu, sözlərin oxunması (səsləndirilməsi) prosesini asanlaşdırır.

İlkin oxu bacarıqlarının formalaşdırılmasına 2.2.1 standartına aid təlim nəticələri daxildir. Bu standartın tələbinə görə şagird söz və cümlələri düzgün oxumalıdır.

Düzgün oxu dedikdə aşağıdakılar nəzərdə tutulur:

- ✓ sözləri aydın, səlis tələffüz etmək;
- ✓ cümlədə sözü qrammatik cəhətdən təhrif etməmək, başqa bir sözlə əvəz etməmək;
- ✓ sözü, cümləni düzgün oxumadıqda öz səhvini düzəltməklə yenidən oxumaq;
- ✓ mətni sözlərlə deyil, rabitəli şəkildə, cümlələrin sonunda fasilə verməklə oxumaq;
- ✓ mətnə düzgün işarələrinin tələblərinə əməl etmək.

Hərfləri yenidən mənimsəmiş şagirdin beyni hərf-səs assosiasiyasına cəlb olunur. O, hələ ki bir baxışla sözü qavramır və onu dərhal referentlə (anlayışla) əlaqələndirə bilmir. Bu mərhələdə şagirdlər bilməlidirlər:

- sətirlərdə sözlər soldan-sağa yazılır;
- səhifədə sətirlər yuxarıdan aşağı düzülür;
- sözlər arasında məsafə olur;
- nöqtə, sual və ya nida işarəsi cümlənin bitdiyini göstərir;
- cümlədə ilk söz böyük hərflə başlanır.

Oxuyub-qavrama. Hərfləri mənimsədikdən sonra təxminən 3-5 ay intensiv oxu tələb olunur ki, şagird bir baxışla sözü müəyyən anlayışın işarəsi kimi qəbul etsin. Bununla da artıq oxuyub-qavrama prosesi başlayır.

Məlumdur ki, bəşər tarixində fonografik yazı – əlifba kəşf olunmamışdan əvvəl insanlar piktoqrafiyadan (şəkillər) və

2.2.1. Oxu qaydalarına riayət etməklə düzgün oxuyur.

- Sözdəki səsləri müəyyənləşdirir;
- Böyük və kiçik hərflərlə yazılmış sözləri hecalarla oxuyur.
- Oxunan mətni kitabda izləyir.
- Sözləri hecalamadan bütöv şəkildə oxuyur.
- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçikhəcmlı mətnləri oxuyur.
- Cümlələr arasında fasilə verməklə kiçikhəcmlı mətnləri oxuyur.
- Düzgün işarələrini nəzərə almaqla oxuyur.
- Dialoji mətni səsləndirərkən obrazların nitqini fərqli səs tonu ilə oxuyur.

Qeyd etmək lazımdır ki, ilk iki təlim nəticəsi "Məktəbəqədər təhsilin kurikulumu"nda öz əksini tapmışdır: uşaqlar kəsmə hərflərdən sözlər düzəldərkən bu bacarıqları nümayiş etdirirlər. 1-ci sinifdə oxu texnikası möhkəmləndirilir: şagirdlər sözün əvvəlində, sonunda və ortasında gələn səsləri fərqləndirir, bu səsləri işarə edən hərfləri göstərirlər.

ideoqrafik yazıdan (məna bildiren simvolik işarələrdən) istifadə etmişlər. Ona görə də şagirdlərdə oxu və yazı bacarıqları tam formalaşana qədər (ondan sonra da) vizual nitqin digər formalarından (qrafik informasiyadan) istifadə vacib mərhələdir. Bura aşağıdakılar daxildir:

- ətrafda gördüyü simvol və işarələri (yol hərəkəti nişanları, geyimlərdəki yarlıqlar və s.) şərh etmək;
- ictimai yerlərdə (binalarda, liftdə, ictimai nəqliyyatda) vurulmuş təhlükə və qadağa haqqında söz və işarələrin mənasını izah etmək;
- rəngləri təbiətdəki varlıqlarla (mavi – dəniz, yaşıl – ot) və ətraf aləmlə (qırmızı – qadağan, yaşıl – icazə) assosiasiya etmək;
- uşaq kitablarının cildinə və içindəki şəkillərə baxaraq kitabın məzmununu təxmin etmək;
- müxtəlif əşyalardakı (cihazlarda, oyunlarda) təlimat xarakterli sxematik məlumatları araşdırmaq;
- kompüterdəki simgə və nişanların funksiyasına bələd olmaq;
- mətnlə şəkil arasında uyğunluğu müəyyən etmək;
- mətnlə bağlı şəkil çəkmək;
- komikslərdəki şəkillərə baxmaqla qısa cümlələri genişləndirərək nəql etmək və s.

Bütün bunlar yazılı nitqin – oxunun və yazının inkişafına kömək edən amillərdir.

İlkin oxu bacarığının formalaşması mövzu üzrə iş kontekstində baş verməlidir. Bu mərhələdə dərslərdə mövzu üzrə maksimum piktoqrafik (şəkli), minimum verbal (sözlü) informasiya təqdim edilir. Beləliklə, oxu texnikası ilə (hərflərlə tanışlıq, hərf-səs eyniləşdirilməsi, hərflərhərf oxu, hecalarla oxu və s.) oxuyub-qavrama bacarıqlarının paralel şəkildə formalaşması təmin olunur:

- şagirdlər müəyyən mövzu ətrafında söhbətə cəlb olunurlar, mövzu ilə bağlı şəkillər təqdim olunur, şagirdlər şəkil adlarını oxuyur, onunla bağlı bildiklərini danışirlər;
- məlumat şəkillər və dinləmə mətni vasitəsilə təqdim olunur, bəzi açar sözlər yazılır və onların leksik mənası və fonematik tərkibi izah olunur; şagirdlər süjetli şəkillər üzrə hekayə qurub danışır, müxtəlif maraqlı tapşırıqlarla dinlədikləri və qismən oxuduqları mətni qavradıqlarını nümayiş etdirirlər;
- komikslər verilir və hər bir şəkilin mahiyyətini ifadə edən qısa cümlələr təqdim olunur; şagirdlər cümlələri oxuyur, şəkillər və yönəldici suallar əsasında bu cümlələri genişləndirirlər.

Beləliklə, məzmunu qavrama prosesində oxu texnikasının formalaşdırılması daha effektiv üsul hesab olunur. Bunun üçün isə şagirdlərə şifahi nitq vasitəsilə maraq dairələrinə uyğun mövzu təqdim olunmalı, verbal (sözlü) və piktorial (şəkili) materiallarla iş zamanı yeri gəldikcə mövzu ilə bağlı sözlər, qısa cümlələr oxunmalıdır.

Oxuyub-qavramanın inkişafında aşağıdakı beş istiqaməti xüsusi olaraq qeyd etmək lazımdır:

1. Mətndəki faktoloji materialın təfərrüatı ilə qavranılması: açıq şəkildə ifadə olunan məlumatların yadda saxlanması, əsas fikrin açılmasına xidmət edən detallara diqqət yetirilməsi və s.

2.2.2. Nəzm və nəsr fərqləndirir.

- *Şeirin əsas struktur elementlərini (başlıq, bənd, misra) fərqləndirir.*
- *Şeirdə qafiyələnən sözləri seçir.*
- *Nəslə yazılmış mətnin əsas struktur elementlərini (başlıq, yarımbaşlıq, abzas) fərqləndirir.*
- *Şeiri nəsrə çevirərək nəql edir.*
- *Heca vəznli şeirdə misralardakı hecaların sayını müəyyənləşdirir.*

2.2.3. Mətnə zaman, məkan, şəxs və hadisə ilə bağlı məqamları aydınlaşdırır.

- *Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir.*
- *Əsərdəki obrazları, hadisələrin baş verdiyi zaman və məkanı müəyyənləşdirir.*
- *Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri müəyyənləşdirir.*
- *Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğun-(suz)luğu müəyyən edir.*
- *Mətnin məzmununu şəkillər əsasında nəql edir.*
- *Bədii mətnlərdə təxəyyülü real faktlardan fərqləndirir.*
- *Kitabın sərlövhə, başlıq, illüstrasiya kimi elementlərindən çıxış edərək məzmununu təxmin edir.*

2.2.4. Mətndəki əsas fikri müəyyənləşdirir və sadə formada ifadə edir.

- *Mətnə əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir.*
- *Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir.*
- *Mətni yazmaqda müəllifin məqsədini müəyyən edir.*
- *Öz biliklərindən və mənəvi dəyərlər haqqında təsəvvürlərindən çıxış edərək mətndəki əsas fikri şərh edir.*

2. Məntiqi oxu (nəticə çıxarma) – birbaşa ifadə olunmayan məlumatın əldə edilməsi üçün faktların tutuşdurulması, faktlar arasında səbəb-nəticə əlaqəsinin müəyyən edilməsi.
3. Müxtəlif oxu standartlarının reallaşdırılmasında mətn növlərinin (şeyr, nağıl, informativ mətnlər və s.) özəllikləri.
4. Mətnin qavranılmasında struktur elementlərin (başlıq, epigraf, yarımbaşlıq, illüstrasiya və s.) vacibliyi.
5. Oxu bacarığının formalaşmasında vizual nitqin rolu: verbal təsvirin beyində canlandırılması və qrafik informasiya şəklində təqdimatı.

Oxuyub-qavramaya nail olmaq üçün müəllim hər bir mətnə uyğun düzgün oxu strategiyası seçməlidir:

1. **Oxudan əvvəl.** Bu mərhələdə əsas məqsəd mətnin mövzusunə və məzmununa maraq oyatmaq, mövzu ilə bağlı təsəvvürləri fəallaşdırmaqdır.

- Təxmin etmə. Müəllim şagirdlərin diqqətini mətnin başlığına, illüstrasiyalara yönəldir və ya mətndən bir hissə oxuyur, bununla da şagirdlərdə mətnin məzmunu ilə bağlı assosiasiyalar yaratmağa çalışır, onları fərziyyələr irəli sürməyə həvəsləndirir.
- İstiqamətləndirmə. Müəllim lövhədə suallar yazır və şagirdlərə tapşırır ki, mətni oxuyarkən bu sualları cavablandırsınlar.
- BİBÖ. Daha çox informativ mətnlərin oxusu zamanı istifadə olunur. Müəllim mövzu ilə bağlı suallar verir, şagirdlərin cavablarını lövhədə yazır. Bilmədiklərini onların nəzərinə çatdırır və mətni oxumaqla bu suallara cavab tapacaqlarını bildirir.
- Yeni sözlərlə tanışlıq. Mətdəki açar sözlər şagirdlərə tanış deyilsə, həmin sözlər bu və ya digər şəkildə izah olunur.

2. **Oxu zamanı.** Oxu prosesi elə təşkil olunmalıdır ki, hər bir şagird: a) prosesə cəlb olunsun, b) oxunun məqsədini dərk etsin, c) oxudan sonra nə edəcəyini dəqiq bilsin.

- Növbəli oxu. Şagirdlər mətnin hissələrini növbə ilə səsli oxuyurlar.
- İnteraktiv (qruplarla) oxu. Hər qrup mətnin bir hissəsini oxuyur və təqdim edir, bütövlükdə mətnin qavranılması üçün müxtəlif tapşırıqlar yerinə yetirilir.
- Rollu oxu. Daha çox dialoji mətnlərin oxusu zamanı istifadə olunur. Obrazların nitqi şagirdlər arasında bölüşdürülür. Bu fəaliyyətdə hər kəs oxuyacağı hissəni gözlədiyi üçün yoldaşları oxuyarkən onları daha diqqətlə izləyir.
- Proqnozlaşdırma. Daha çox süjetli mətnlərin oxusu zamanı istifadə olunur. Mətnin düyün və ya kulminasiya nöqtəsində oxu prosesi dayandırılır və müəllim: “Sizcə, bundan sonra hadisələr necə davam edəcək?” – deyərək şagirdlərə müraciət edir. Şagirdlərin cavabları dinləndikdən sonra oxu davam etdirilir və şagirdlərin versiyaları mətnlə müqayisə edilir.
- Xəyalında canlandırma. Mətni əvvəlcə müəllim səsləndirir. Oxumazdan öncə şagirdlərə gözlərini yummağı və oxunacaq mətni xəyallarında canlandırmağı tapşırır. Mətn oxunduqdan sonra müəllim soruşur: “Xəyalinızda nə canlandırırdınız? Hansı səsləri eşitdiniz? Yoldaşınızla müzakirə edin”.

2. **Oxudan sonra.** Oxu prosesi bitdikdən sonra müxtəlif çalışma modelləri vasitəsilə mətnin qavranılması yoxlanılır. Oxuyub-qavramanı nümayiş etdirən fəaliyyət danışma və yazı bacarıqları ilə inteqrasiyada baş verir.

- Hekayə xəritəsi. Mətdəki obrazlar, əsas fikir, hadisələrin baş verdiyi zaman, məkan və s. müəyyən edilir.
- Nəqləmə. Şagirdlər mətnin məzmununu nəql edirlər. (Əsasən, bədii-süjetli mətnlərə aiddir.)
- Vizuallaşdırma. Şagirdlər mətdə təsvir olunmuş varlığın şəklini şəkir və ya illüstrasiyalar arasından verbal təsvirə uyğun olanını tapırlar.

2.2.5. Mətdəki hadisələrin ardıcılığını müəyyən edir.

- *Mətdəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.*
- *Mətnin süjet xəttinə əsasən illüstrasiyaların ardıcılığını müəyyən edir.*
- *Mətdəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir.*
- *Mətdəki hadisələrin məntiqi ardıcılığını müəyyən edir.*
- *Verilmiş cümlənin (abzasın, şəklin) mətdəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir.*
- *Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir.*

- Rollu oyun. Rollu oxu ilə rollu oyun fəaliyyətlərini qarışdırmaq olmaz. Rollu oyun oxu prosesi bitdikdən, mətnin məzmunu qavranıldıqdan sonra ssenari üzrə keçirilir. Bu zaman şagirdlər mətni oxumur, yalnız öyrəndiklərini ifa edirlər.
- Mövzu ilə bağlı esse. 1-ci sinifdə essenin həcmi çox kiçik olmalı, burada şagirdin konkret bir məsələ ilə bağlı fikri ifadə edilməlidir.
- Təqdimat. Verilmiş tapşırığa uyğun yazılı, şəkilli və ya şifahi təqdimatın hazırlanması. Tapşırıqlar müxtəlif ola bilər, lakin şagirdin yaş səviyyəsinə və maraq dairəsinə uyğunluq gözlənilməlidir:
 - Obraz və hadisələrə münasibət
 - “Mən olsaydım, nə edərdim?”
 - Mövzu ilə bağlı araşdırma; əlavə faktların təqdimatı
 - Müəllifə və ya baş qəhrəmana məktub
 - Yaradıcı iş (şəkil çəkmək, plakat hazırlamaq və s.)

Yazı

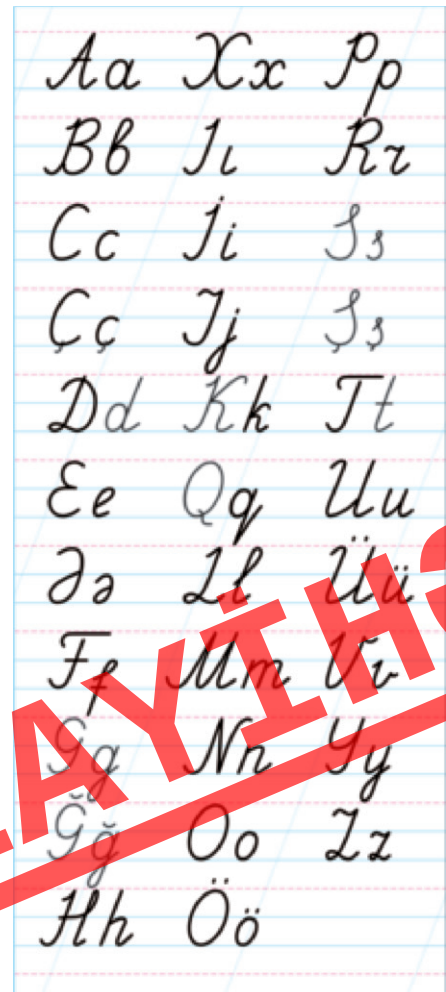
Hüsnxət (yazı texnikası). Yazı məzmun xəttində son məqsəd şagirdlərin yazılı şəkildə informasiya təqdim etmək, öz fikir və duyğularını ifadə etmək bacarığını formalaşdırmaqdır. Hüsnxət qaydalarının öyrədilməsi son məqsəd deyil, yazıda özünüifadə bacarığının inkişafı üçün bir vasitədir. Tədris prosesində hüsnxət məşğələlərinə məhz bu aspektdən yanaşılmalıdır; şagirdlərdə ideal hüsnxət normalarının tətbiqinə yox, əlyazısının aydın, oxunaqlı və sürətli olmasına çalışmaq lazımdır.

Bununla yanaşı, nəzərə almaq lazımdır ki, hüsnxət şagirdlərdə yazı bacarığını formalaşdırmaq üçün ilk addımdır və onun müəyyən normaları olmalıdır. Aydındır ki, gələcəkdə əksər şagirdlər bu normalardan xeyli dərəcədə uzaqlaşacaqlar. Lakin ilkin dövrdə onlara yazı texnikası müəyyən standartlar əsasında öyrədilməlidir. Müasir dövrdə bu standartlar müəyyənləşdirilərkən aşağıdakı meyarlar əsas götürülür:

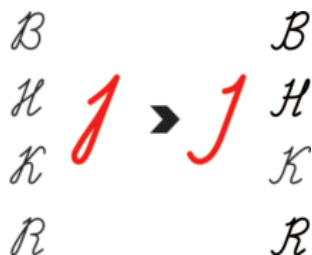
1. Estetik görünüş. Hərflərin konfigurasiyası və birləşməsi əlyazısının estetik görünüşünü təmin etməlidir.
2. Funksionallıq. Hərflərin konfigurasiyası və birləşməsi qaydaları sürətli yazıya imkan yaratmalıdır.
3. Oxunaqlılıq. Əlyazısı ilə yazılmış mətnlər anlaşıqlı olmalıdır.

Məktəbə hazırlıq dövründə şagirdlər müxtəlif şəkillər çəkir və cizgi çalışmaları icra edirlər ki, bu da onların estetik inkişafı ilə yanaşı, əl motorikasını inkişaf etdirir. Bu cür məşğələlər həm də uşaqların əlini qələmə alışdırmaq və yazı vərdisi yaratmaq məqsədi daşıyır.

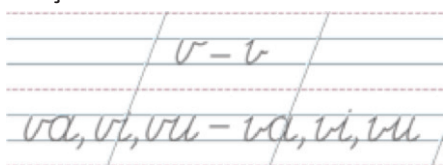
Hərflərin konfigurasiyası. Dərslərdə təklif olunan hərflər konfigurasiyalarında əvvəlki hüsnxət hərfləri ilə müqayisədə bir sıra dəyişikliklər edilmişdir ki, bu da yazının funksionallığı ilə bağlıdır. Belə bir fikir mövcuddur ki, yazıda sürəti təmin etmək üçün hərflər yazarkən qələm kağızdan ayrılmalıdır. Təcrübə və müşahidələr göstərir ki, qələmi kağızdan ayırmadan hərflərin konfigurasiyasını tamamlamaq heç də, əvvəllər düşünüldüyü kimi, yazı sürətini artırmır, çünki 1) bu məqsədə uyğunlaşdırılan hərflər konfigurasiyaları kifayət qədər mürəkkəbdir və əksinə, yazı sürətini azaldır, 2) bütün hərfləri bu məqsədə uyğunlaşdırmaq mümkün deyil, belə ki, əlifbamızda bir çox hərflər diakritik işarələrlə (Çç, Şş, Ğğ), üfüqi qoşa nöqtələrlə (Üü, Öö) müşayiət olunur və ya perpendikulyar xətlərdən ibarətdir (Tt, Ff). Bu isə istənilən halda qələmi

kağızdan ayırmağa səbəb olur və yazı sürətini aşağı salır. Bu səbəbdən bir sıra hərflərin elementlərində dəyişiklik edilmiş və onlar sadələşdirilmişdir.

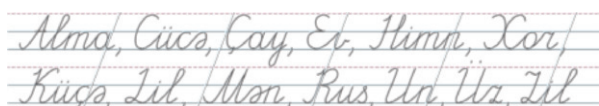
Estetik və funksionallıq baxımından əlyazısında problem yaradan hərflərdən biri də **V** hərfi və onun özündən sonrakı hərflə birləşməsidir. Odur ki bu hərfin konfigurasiyasında da dəyişiklik edilmişdir.

Hərflərin mailliyi. Latın əlifbasından istifadə edən bir çox Qərb ölkələrinin təcrübəsi göstərir ki, hüsxnət şriftlərinin müəyyən bucaq altında maili olması vacib şərt deyil. Lakin Azərbaycanda formalaşmış hüsxnət ənənəsinə görə əlyazısı hərfləri təxminən 20 dərəcə bucaq altında yazılır. Ölkəmizdə ibtidai sinif şagirdlərinə təklif olunan hüsxnət dəftərlərində də oriyentir şaquli xətlərin mailliyi 20-25 dərəcə arasında dəyişir. Məhz bu səbəblərdən dərslikdə təklif olunan hüsxnət normalarına görə hərflər 20 dərəcə bucaq altında yazılmalıdır.

Hərflərin birləşməsi. “Çap şriftlərindən fərqli olaraq əlyazısında hərflərin birləşməsi sürətli yazını təmin edir” fikri də hüsxnət haqqında formalaşmış miflərdən biridir. Sürətlə yazan bir çox yaşlı insanların əlyazısı üzərində aparılan müşahidələr göstərir ki, onlar bir çox hərfləri birləşdirmirlər. Dünya təcrübəsinə nəzər salsaq, görərik ki, ingilis pedaqoqlarının hazırladığı əlyazısı (*handwriting*) normalarına görə böyük hərflər özündən sonra gələn hərflərlə birləşmir. Türkiyə Təhsil Nazirliyinin təsbit etdiyi normalara görə isə böyük T, F, V, D, N, P hərfləri özündən sonra gələn hərflərlə birləşmir. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, qayda və ya normalarda istənilən istisna tədris prosesində çətinlik yaradır. Odur ki yeni hüsxnət normalarında aşağıdakı qayda tətbiq olunur:

1. Aşağıdan sağa doğru çıxıntısı olan böyük hərflər özündən sonra gələn hərflərlə birləşir:

2. Aşağıdan sağa tərəf qapalı olan böyük hərflər özündən sonra gələn hərflərlə birləşmir:

3.1.1. Hərflərin elementlərini və konfigurasiyasını müəyyən olunmuş xətt boyunca düzgün yazır və bitişdirir.

- Hərflərin elementlərini hüsxnət normalarına uyğun yazır.
- Böyük və kiçik hərfləri hüsxnət normalarına uyğun yazır və bitişdirir.
- Cümlə yazarkən sözlər arasında ara məsafəsi saxlayır.
- Buraxılmış sözləri yerinə qoymaqla cümlələri köçürür.
- Əlyazısı şəklində olan sözləri və kiçik həcmli mətnləri üzündən köçürür.
- Çap hərfləri ilə verilmiş sözləri və kiçik həcmli mətnləri üzündən köçürür.
- Səsli hərfləri uyğunlaşdıraraq eşitdiyi sözü yazır.

Şagird hüsxnət normalarına yiyələndikdən sonra yazı bacarıqlarının inkişafı digər ekspressiv bacarıq olan danışmada olduğu kimi davam edir:

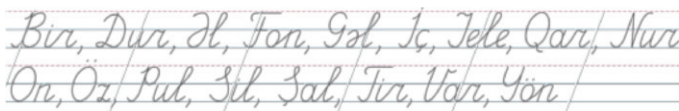
- alınan məlumatların yazıda ifadəsi;
 - öz fikir və duyğularının yazıda ifadəsi.
- Dərslikdə bu bacarıqlar 32 hərfin konfigurasiyaları öyrədildikdən sonra (3-cü bölmədən etibarən) formalaşdırılır. Bu məqsədlə aşağıdakı məzmun standartları üzrə təlim nəticələri reallaşdırılmalıdır:

3.1.2. Tanış olduğu məlumatları yazıda əks etdirir.

- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır.
- Əzbər bildiyi nəzm nümunələri yazır.
- Dinlədiyi söz və cümlələri yazır.
- Oxuduğu mətnin qısa məzmununu yazır.

3.1.3. Öz fikir və duyğularını yazıda əks etdirir.

- Açıqca yazaraq öz arzu və hislərini ifadə edir.
- Əsərin qəhrəmanına münasibətini rəhbərli cümlələrlə yazıda ifadə edir.
- Mövzu ilə bağlı bir neçə cümlədən ibarət esse yazır.
- Təxəyyülünə uyğun bədii mətn yazır.

Hüsnxətdə hərflərin ardıcılığı. Bu ardıcılığı müəyyən edərkən iki prinsip əsas götürülür:

1. Hərflərin işlənmə tezliyi. İlk hərflər elə seçilməlidir ki, onlardan çox söz düzəltmək mümkün olsun və beləliklə, həm keçilmiş hərflər təkrar olunsun, həm də hərflərin birləşmə qaydaları öyrədilsin.

2. Oxşar konfigurasiyalı hərflərin yanaşı verilməsi. Bəzi hərflər bir-birindən yalnız diakritik işarəyə görə fərqlənir: **c–ç, ı–i, s–ş** və s. Onların müqayisəli şəkildə yanaşı öyrədilməsi aralarındakı fərqin daha bariz nəzərə çarpdırılmasına xidmət edir.

Hüsnxət normalarının öyrədilməsi aşağıdakı ardıcılıqla baş verir:

- şagirdlərin əl motorikasını yoxlamaq və inkişaf etdirmək məqsədilə sərbəst cizgilərin çəkilməsi (nöqtələri birləşdirməklə cizgiləri tamamlamaq və s.);
- bir neçə hərfdə təkrar olunan elementlərin çəkilməsi;
- hər bir hərfin yazılışını öyrədərkən əvvəlcə kiçik, sonra böyük hərflərin yazılması (bu zaman əvvəldə nöqtələri birləşdirməklə cizgiləri tamamlamaq tapşırılır);
- əlyazısı şəklində verilmiş söz və cümlələrin köçürülməsi;
- çap hərfləri ilə verilmiş söz və cümlələrin köçürülməsi.

Dərslikdə hüsnxət rubrikası hərfin konfigurasiyası ilə tanışlıq məqsədi daşıyır. Burada hərfi təşkil edən cizgiləri çəkərkən qələmin hərəkət istiqaməti oxlarla göstərilmişdir. Daha sonra müvafiq hərfin əvvəldə, ortada, sonda işləndiyi sözlərin hüsnxətlə yazılışı verilmişdir. İlk dərslərdə bu sözlər sadəcə göz yaddasına xidmət edir və onların dəftərə köçürülməsi tələb olunmur. Müəllim şagirdlərin diqqətini yalnız əlyazısı şəklində verilən sözlərdəki müvafiq hərfə yönəldir. “D” hərfindən (2-ci bölmə) başlayaraq sözləri köçürmək tapşırığı verilə bilər. Hüsnxətlə bağlı çalışmalar, əsasən, iş dəftərində verilir.

1-ci yarımda hüsnxət bacarıqlarının mənimsədilməsi yalnız üzündən köçürmə tapşırıqları ilə məhdudlaşmır. Bir sıra hallarda hüsnxət üzrə çalışmalar orfoqrafiya, oxuyub-anlama, söz ehtiyatı, dil qaydaları üzrə bacarıqlarla inteqrasiya olunur:

- verilmiş şəklin adını yazmaq;
- verilmiş sözlərdən uyğun gələnini seçib cümlədəki boşluğa yazmaq;
- nöqtələrin yerinə əlamət (ad, hərəkət) bildirən sözlər yazmaq cümlələri köçürmək;
- verilmiş sözləri cümlələrdə işlədərək yazmaq və s.

Şagirdlər məktəbəqədər təhsil dövründə çap hərfləri ilə tanış olurlar və onlarda ilkin oxu bacarıqları formalaşır. Bu, 1-ci sinifdə hüsnxət normaları ilə tanışlıq prosesini daha sürətlə həyata keçirməyə imkan verir. Hərflərin konfigurasiyalarının mənimsədilməsi 3-cü bölmənin ortalarında başa çatır. Bundan sonra hüsnxətlə yanaşı, şagirdlərin yazılı şəkildə öz fikirlərini ifadə etməsi üçün tapşırıqlar verilir. Bu mərhələyə qədər isə müəyyən tapşırıqlarda kəsmə hərflərdən istifadə edilməsi tövsiyə olunur.

3.1.4. Oxuduğu, dinlədiyi bədii və informativ mətnlərlə bağlı təqdimat edir.

- *Bədii mətndəki obraz və hadisələr haqqında yazılı təqdimat hazırlayır.*
- *İnformativ mətndəki məlumatlar haqqında yazılı təqdimat hazırlayır.*
- *Təqdimat üçün müvafiq vizual materiallar seçir.*
- *Təqdimat zamanı verbal və qrafik informasiyadan istifadə edir.*
- *Təqdimat üçün seçdiyi vizual materialları yazılı şərhləri ilə müşayiət edir.*

3.1.5. **Özünün və başqasının yazısını dəyərləndirir.**

- *Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə sözlərdəki səhvləri düzəldir.*
- *Yazısına bir daha nəzər salmaqla onu təkmilləşdirir.*
- *Öz yazısı ilə bağlı başqalarının təkliflərini nəzərə alır.*
- *Başqasının yazısı ilə bağlı təkliflər edir.*

Dil qaydaları

Linqvistik qaydalar nitq bacarıqlarının ədəbi dilin normalarına uyğun inkişafına kömək edir. Ənənəvi olaraq orta məktəbdə ibtidai təhsildən başlayaraq tədris olunan dil qaydalarının istiqamətləri dilçiliyin əsas sahələrinə görə müəyyənləşdirilir:

1. Fonetika (orfoqrafiya və orfoepiya).
2. Leksikologiya (sözlərin leksik mənası).
3. Qrammatika: morfologiya və sintaksis.

Kurikulumda söz ehtiyatı "Oxu" məzmun xətti daxilində əsas standartlardan biri kimi nəzərdə tutulduğundan "Dil qaydaları" məzmun xəttində leksikologiya məsələlərinə toxunulmur.

Beləliklə, dil qaydaları ilə bağlı standartlar fonetika (orfoqrafiya, orfoepiya), morfologiya (sözün qrammatik mənası) və sintaksisə (söz birləşməsi və cümlə) dair məsələləri əhatə edir. Punktasiya – cümlədə durğu işarələrinin işlənmə qaydaları da sintaksis bəhsində tədris olunur. Sözsüz ki, 1-ci sinifdə dilçiliyin bu sahələri üzrə yalnız ilkin anlayışlar öyrədilir.

Qeyd etmək lazımdır ki, dil qaydalarında öyrədilən bir sıra anlayışlar nitq bacarıqlarını ehtiva edən digər məzmun xətlərində tətbiq olunur. Məsələn, dil qaydalarında böyük və kiçik hərfləri fərqləndirmək nəzərdə tutulursa, "Oxu" məzmun xəttində böyük və kiçik hərflərlə yazılmış sözləri hecalarla oxumaq bacarığı formalaşdırılır.

Fonetika. "Məktəbəqədər təhsilin kurikulumu"na görə uşaqlar məktəbə hazırlıq dövründə səs və hərfi fərqləndirməyi öyrənirlər. 1-ci sinifdə ilk dərslərdə bu biliklər təkrarlanır. Şagirdlər nümunələr əsasında öyrənirlər ki:

- söz səslərdən ibarətdir;
- səslər yazıda hərflərlə işarə olunur.

Şagirdlərin bir çoxu məktəbə hazırlıq dövründə böyük hərflərlə tanış olmuşlar. Ona görə də ilk dərslərdə böyük hərflər təkrarlanmaqla yanaşı, kiçik hərflər öyrədilir.

Növbəti addım heca ilə tanışlıq olmalıdır, bunun üçün isə şagirdlər sait və samit səsləri fərqləndirməyi bacarmalıdır.

1-ci sinifdə sait və samitlərlə tanışlıq empirik şəkildə, bu səs növlərinin fizioloji xüsusiyyətləri bəsit şəkildə izah olunmaqla baş verir: "Samitlərdən fərqli olaraq sait səsləri tələffüz zamanı uzatmaq olur". Doğrudur, bu izah da yetərli deyil, çünki şagirdlər bəzən "s", "ş", "z" kimi samitləri uzatmağın mümkün olduğunu deyirlər. Ona görə də ən doğru yol 9 saitin əzbərləndirilməsidir.

Sözlərin səs tərkibinə ayrılmasında digər çətinlik "ı" səsi ilə bağlıdır. Şagirdlər sözü səslərə ayırarkən samitləri "ı" səsi ilə birgə tələffüz edirlər; məsələn: ata – "a", "tı", "a". Ona görə də "arı" kimi sözlərdə "ı" səsini ayrıca vurğulamaqda çətinlik çəkilir: "a", "rı". Bu məqamı nəzərə alaraq müəllimlər tərkibində "ı" saiti olan sözlərin səslərə ayrılmasına xüsusi diqqət yetirməlidir.

4.1.1. Sait və samit səsləri fərqləndirir.

- *Eşitdiyi sözdəki səsləri və onları işarə edən hərfləri müəyyən edir.*
- *Sait və samit səsləri sadalayır və onların yazıda hansı hərflə işarə olunduğunu müəyyən edir.*
- *Verilmiş sözdə sait və samit bildirən hərfləri fərqləndirir.*
- *"K" hərfinin işarə etdiyi [k`] və [k] samitlərini fərqləndirir.*

4.1.2. Sözləri hecalara ayırır.

- *Sözdəki saitlərə əsasən hecaların sayını müəyyən edir.*
- *Sözü təşkil edən hecaları müəyyən edir.*

4.1.3. Yazıda sadə orfoqrafik qaydalara əməl edir.

- *Eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərfləri müəyyənləşdirir.*
- *Sözdəki orfoqramı (deyilişi və yazılışı fərqlənən hərfi) müəyyənləşdirir.*
- *Cümlədə ilk sözü böyük hərflə yazır.*
- *Cümlə ortasında gələn xüsusi adları böyük hərflə yazır.*
- *Həm ümumi, həm də xüsusi isim kimi işlənən sözlərin yerindən asılı olaraq böyük, yoxsa kiçik hərflə yazıldığını müəyyənləşdirir.*
- *Deyilişi və yazılışı fərqlənən bəzi sözlərin düzgün yazılışını müəyyən edir.*

4.1.4. Hərfləri əlifba sırası ilə sadalayır.

- *Hərfləri öz adı ilə (be, ke, ka, el, em və s.) adlandırır.*
- *Hərfin əlifba sırasındakı yerini müəyyən edir.*
- *Sözləri əlifba sırası ilə düzür.*

Şagirdlər orfoqrafiya biliklərini yazı vasitəsilə nümayiş etdirirlər. Lakin ilk bölmələrdə bunu kəsmə hərflər vasitəsilə də etmək olar.

Sait və samitlər haqqında məlumat verildikdən sonra şagirdlərdə heca haqqında təsəvvür yaradılır. Bu terminin tərfi 1-ci sinif şagirdləri üçün də kifayət qədər anlaşılandır: “Heca – tələffüz zamanı sözün asanlıqla bölünən hissəsidir”.

“Heca” anlayışının mənimsədilməsinin “Oxu” və “Yazı” məzmun xətləri üçün praktik əhəmiyyəti var:

1) “Oxu”da – səs-hərf eyniləşdirilməsi mərhələsində sözün hecalarla oxunması;

2) “Yazı”da – cümlə və mətnlər yazarkən sözün sətirdən sətərə keçirilməsi.

Sözün sətirdən-sətərə keçirilməsi növbəti siniflərin tədris mövzusu olsa da, hecalarla oxunun 1-ci sinif üçün böyük əhəmiyyəti var.

Sintaksis. Dərslikdə 2-ci bölmədən başlayaraq oxumaq üçün kiçik mətnlər verilir. Bu mərhələdən başlayaraq şagirdlərə cümlə haqqında bir sıra qaydaların mənimsədilməsi vacibdir. Şagirdlər cümlənin bir sıra formal əlamətlərini tanımalıdırlar ki, mətnin oxusu zamanı çətinlik çəkməsinlər:

- cümlədə ilk söz böyük hərflə başlanır;
- cümlənin sonunda nöqtə, sual işarəsi və ya nida işarəsi qoyulur.

Cümlənin məqsəd və intonasiyaya görə növləri arasında nida cümləsini fərqləndirmək bir qədər çətinlik yaradır. Bu cümlələrin formal əlaməti nida sözlərinin (*Ah, Ura, Uf* və s.) işlənməsidir. Bununla yanaşı, şagirdlər bilməlidirlər ki, istənilən cümlənin (nəqli, sual, əmr) hiss-həyəcanla deyildiyini göstərmək üçün yazıda onun sonunda nida işarəsi qoyula bilər.

Morfologiya. Ənənəvi olaraq ibtidai təhsilin ilk pillələrində morfoloji terminlərin (isim, sifət, feil və s.) adı çəkilmədən ad, əlamət, hərəkət bildirən sözlər haqqında məlumat verilir. Lakin say bildirən sözlər riyaziyyat fənnində də keçildiyinə və şagirdlər tərəfindən asan mənimsənildiyinə görə bu nitq hissəsi də təqdim olunan dərslikdə öz əksini tapmışdır.

Adıçəkilən nitq hissələrinin mahiyyəti müvafiq sözlərə sual verməklə (*kim? nə? hara? necə? neçə? nə qədər? nə etdi?* və s.), əsasən, kontekstdə (cümlə daxilində) açıqlanır.

Beləliklə, dərslikdə ilk 3 bölmədə dil qaydaları üzrə aşağıdakı terminlər haqqında ilkin təsəvvür yaradılır:

1-ci bölmə	2-ci bölmə	3-cü bölmə
• Səs, hərf • Söz • Sait, samit • Heca	• Cümlə • Nəqli cümlə • Sual cümləsi • Əmr cümləsi • Nida cümləsi • Nöqtə • Sual işarəsi • Nida işarəsi	• Ad bildirən sözlər • Əlamət bildirən sözlər • Hərəkət bildirən sözlər

4.1.5. Ad, əlamət, say və hərəkət bildirən sözləri tanıyır və fərqləndirir.

- Mətnədən ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır.
- Verilmiş əlamət və hərəkət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyən edir.
- Varlığı səciyyələndirmək üçün əlamət, say və hərəkət bildirən sözlərdən istifadə edir.
- Adıçəkilən varlıqlara xas olan hərəkətləri sadalayır.
- Mətnədən çıxış edərək eyni sözün ad, əlamət bildirən mənalarını fərqləndirir.

4.1.6. Cümləni tanıyır və əsas əlamətlərini sadalayır.

- Yazıda nöqtə ilə bitən söz sırasının cümlə olduğunu bilir.
- Cümləni sözdən və söz birləşməsindən fərqləndirir.
- Məqsəd və intonasiyaya görə cümlələri fərqləndirir.
- Nəqli cümlənin intonasiyasını dəyişərək sual cümləsi kimi tələffüz edir.
- Verilmiş sözlər arasında mənə əlaqələrini müəyyənləşdirərək bitmiş fikri ifadə edən cümlə qurur.
- Cümlədə sözlərin düzgün ardıcılığını müəyyən edir.

4.1.7. Cümlə sonunda müvafiq durğu işarələrindən istifadə edir.

- Cümlənin məqsəd və intonasiyasından asılı olaraq onu müvafiq durğu işarəsi ilə tamamlayır.

BÖLMƏLƏR ÜZRƏ NƏZƏRDƏ TUTULAN

Bölmə/fəsil	Dinləmə	Danışma	Söz ehtiyatı
1. AİLƏ VƏ MƏKTƏB - Mənim ailəm - Məktəb bazarlığı - Babanın hədiyyəsi - Raminin dostları	- Dinlənən sualın adekvat cavablandırılması - Dinlənən mətn üzrə faktoloji sualların cavablandırılması	- Şəkin sözlə təsviri - Vizual informasiyanın şəxsi həyatla əlaqələndirilməsi - Situasiyaya uyğun nitq etikətinin seçilməsi - Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətnin qurulması - Sualı cavablandırarkən fikrin əsaslandırılması	- Sözün ifadə etdiyi şəkin müəyyənləşdirilməsi - Şəkildəki yeni əşya və hadisələrin adlandırılması – Qohumluq bildiren sözlər – Məktəb əşyaları adları – Məşğuliyyətlə (hobbi) bağlı sözlər
2. TƏHLÜKƏDƏN QORUNAQ - Diqqət! Təhlükə! - Yanğın - Yol hərəkəti qaydaları - Evdə təhlükəsizlik - Zəlzələ	- Dinlənən fikirdəki əsas məqamların şərh edilməsi - Faktlara əsaslanmaqla dinlənən məlumata münasibətin bildirilməsi	- Həyatda gördükləri və təəssüratları haqqında danışma - Sualları cavablandırarkən fikrin əsaslandırılması - Alınan məlumatların rabitəli mətn şəklində şifahi təqdim edilməsi - Qrafik işarələrin cümlə şəklində ifadə edilməsi - Dialoglarda situasiyaya uyğun sadə nitq etiketlərindən istifadə edilməsi	- Mövzu ilə bağlı açar sözlərin seçilməsi - Cümlədə buraxılmış sözün müəyyən edilməsi - Yeni öyrəndiyi sözlərdən istifadə etməklə şəkillər üzrə danışma – yol hərəkəti qaydaları ilə bağlı sözlər – Yanğın, zəlzələ, məişət təhlükəsizliyi ilə bağlı sözlər
3. SAĞLAM HƏYAT - Gün rejimi - İdman - Gigiyena qaydaları - Sağlam qida	- Dinlənən mətn üzrə faktoloji sualların cavablandırılması - Şəkillərin köməyi ilə dinlənən mətnin genişləndirilməsi və şərh edilməsi	- Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışma - Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edilməsi və onlara münasibət bildirilməsi - Verilmiş mövzu ilə bağlı şifahi təqdimatın hazırlanması - Dialog zamanı mövzuya uyğun fikrin yürüdülməsi - Yeni öyrəndiyi sözlərdən istifadə etməklə şəkillər üzrə danışma	- Şifahi nitqdə yeni öyrənilən sözlərdən istifadə olunması - Yeni öyrənilən sözlərlə onların izahlarının uyğunlaşdırılması - Yeni öyrənilən sözlərin şəxsi həyatla əlaqələndirilərək cümlədə işlədilməsi (sağlamlıq, gigiyena, idman və s.)
4. TƏBİƏTİN SİRLƏRİ - Göyqurşağı - İlbiz - Göbələk - Bozqulaq	- Dinlənən mətn üzrə faktoloji sualların cavablandırılması - Dinlənən fikirdəki əsas məqamların şərh edilməsi	- Dinlənən və ya oxunan mətnin təxəyyülə uyğun davam etdirilməsi - Şəkillər üzrə təxəyyülə uyğun kiçik dialog qurub danışma - Oxuduğu mətnin təxəyyülünə uyğun dəyişdirilməsi	- Yaxınmənalı və əksmənalı sözlərin müəyyənləşdirilməsi - Bənzəryənə bənzədilən arasındakı oxşar əlamətlərin sadalanması - Bədii ifadənin yaxınmənalı qarşılıqlığının müəyyən edilməsi

ƏSAS TƏLİM MƏQSƏDLƏRİ

Oxu	Yazı	Dil qaydaları
- Sözdəki hərflərin düzgün ardıcılığının müəyyənləşdirilməsi - Sözün hecalarla oxunması - Sözlərin müvafiq anlayışla əlaqələndirilməsi - Həqiqi və xəyali hadisələrin fərqləndirilməsi - Cədvəl şəklində təqdim olumuş mətn üzrə faktoloji sualların cavablandırılması	- Hərf elementlərinin hüsn-xət normalarına uyğun yazılması - Hərf konfigurasiyalarının hüsn-xət normalarına uyğun yazılması və bitişdirilməsi - Verilmiş şəkil adlarının yazılması	- Sözün səslərə ayrılması - Eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərflərin uyğunlaşdırılması - Səslərin hərflərlə işarə olunması “K” hərfinin işarə etdiyi səslərin fərqləndirilməsi - Sait və samitlərin fərqləndirilməsi - Sözü təşkil edən hecaların müəyyən edilməsi - Hərflərin çap və əlyazısı formalarının uyğunlaşdırılması
- Sözləri bütöv və düzgün tələffüz etməklə qısa cümlələrin oxunması - Kitabın sərlövhə, başlıq, illüstrasiya kimi elementlərindən çıxış edərək məzmununun təxmin edilməsi - Cümlənin ifadə etdiyi fikrin müəyyənləşdirilməsi - Mətnin müxtəlif hissələrinə aid olan illüstrasiyaların müəyyən edilməsi - Hadisənin və ya hərəkətin səbəbinin müəyyənləşdirilməsi - Mətnin hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edilməsi	- Hərf konfigurasiyalarının hüsn-xət normalarına uyğun yazılması və bitişdirilməsi - Əlyazısı ilə verilmiş sözlərin və qısa cümlələrin üzündən köçürülməsi	- Formal əlamətlərinə görə cümlənin müəyyən edilməsi: – böyük hərflə başlanması – müvafiq durğu işarəsi ilə tamamlanması - Cümlələrin məqsəd və intonasiyaya görə fərqləndirilməsi - Sözdəki orfoqramın (deyilişi və yazılışı fərqlənən hərfin) hansı hərflə işarə olunduğunun müəyyənləşdirilməsi - Cümlənin sonunda müvafiq durğu işarələrindən istifadə edilməsi
- Durğu işarələrini nəzərə almaqla cümlələrin oxunması - Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözlərin müəyyənləşdirilməsi - Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğun(suz)luğun müəyyən edilməsi - Hadisənin və ya hərəkətin səbəbini izah etmək üçün mətndən faktların seçilməsi - Mətni yazmaqda müəllifin məqsədinin müəyyən edilməsi	- Hərf konfigurasiyalarının hüsn-xət normalarına uyğun yazılması və bitişdirilməsi; - Əlyazısı və çap şəklində olan sözlərin və kiçik-həcmli mətnlərin üzündən köçürülməsi - Mətndəki məlumatların yazıda əks etdirilməsi - Buraxılmış sözləri yerinə qoymaqla cümlələrin köçürülməsi	- Ad bildirən sözlərin qruplaşdırılması; - Ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözlərin aid olduğu varlıqların müəyyən edilməsi - Varlığı səciyyələndirmək üçün əlamət bildirən sözlərin seçilməsi - Sözdəki orfoqramın (deyilişi və yazılışı fərqlənən hərfin) hansı hərflə işarə olunduğunun müəyyənləşdirilməsi
- Cümlələr arasında fasilə verməklə kiçikhəcmli mətnlərin oxunması. - Nəzm və nəsrə yazılmış mətnlərin fərqləndirilməsi - Şeirənin əsas struktur elementlərini (başlıq, bənd, misra) fərqləndirilməsi; - Şeirdə qafiyəli sözlərin seçilməsi - Heca vəznli şeirdə misralardakı hecaların sayını müəyyənləşdirilməsi. - Şeirənin nəsrə çevrilərək nəql edilməsi - Müxtəlif mətnlərdən əldə edilmiş məlumatların ümumiləşdirilməsi	- Çap hərfləri ilə verilmiş kiçikhəcmli mətnlərin üzündən köçürülməsi - Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə sözlərdəki səhvlərin düzəldilməsi - Kompozisiyalı şəkllə uyğun cümlələrin yazılması - Oxunan mətnin qısa məzmununun yazılması	- Adıçəkilən varlıqlara xas olan hərəkətlərin sadalanması - Cümlənin sonunda müvafiq durğu işarələrinin qoyulması - Sözü təşkil edən hecaların müəyyən edilməsi - Verilmiş sözlərin düzgün ardıcılığını müəyyən edərək bitmiş fikir ifadə edən cümlənin qurulması - Ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözlərin aid olduğu varlıqların müəyyən edilməsi

5. Bilik və bacarıqların qiymətləndirilməsi

Niyə qiymətləndiririk?

Məktəbdaxili qiymətləndirmə təhsilin keyfiyyətini yüksəltmək məqsədi daşıyır. Hər bir dərstdə təlim nəticələrinin reallaşma səviyyəsini yoxlamaq üçün formativ qiymətləndirmədən istifadə olunur. Bu yolla müəllim şagird nailiyyətlərinin inkişaf dinamikasını izləyir və bunun əsasında təlim strategiyasını qurur.

Dərslərdə məzmun vahidləri (dərs, fəsil, bölmə) müəyyən təlim nəticələrinin reallaşmasını nəzərdə tutur. Formativ qiymətləndirmə hər bir şagird üzrə bu təlim nəticələrinin reallaşma səviyyəsini öyrənmək üçün aparılır. Bunu bilmədən növbəti məzmun vahidinə keçmək, sonrakı təlim fəaliyyətini düzgün qurmaq mümkün deyil.

Qiymətləndirmə şagirdi pozitiv ruha kökləməli (hətta zəif nəticələr aşkar etdikdə belə), onu bilik və bacarıqlarındakı boşluqları aradan qaldırmağa həvəsləndirməlidir. **BİLMƏMƏK EYİB DEYİL, ÖYRƏNMƏMƏK EYİBDİR** formativ qiymətləndirmədə aparıcı xətlərdən biri olmalıdır.

Necə qiymətləndiririk?

Müəllim üçün vəsaitdə hər bir dərsin şərhində üçsütunlu formativ qiymətləndirmə cədvəli verilir.

Qiymətləndirmə meyarları	Qiymətləndirmə üsulları	Qiymətləndirmə materialları

Cədvəlin 1-ci sütununda təlim nəticəsi ya olduğu kimi təkrar olunur, ya da konkretləşdirilir. Məsələn, “Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğun(suz)luğu müəyyən edir (st. 2.2.3.)” təlim nəticəsi ilkin səviyyədə daha sadə şəkildə reallaşdırılır: ayrı-ayrı cümlələr verilir və onlara uyğun illüstrasiyalar qarışıq şəkildə təqdim olunur; şagird hər bir cümlədəki fikri dərk edib ona uyğun şəkli müəyyənləşdirməlidir. Ona görə də qiymətləndirmə cədvəlində meyar belə ifadə olunur: “Cümlələrlə illüstrasiyaların uyğunluğunu müəyyənləşdirir”.

İkinci sütunda “Şifahi sual-cavab”, “Tapşırıqvermə”, “Təqdimat”, “Oxu” və s. kimi üsullar, üçüncü sütunda isə müvafiq meyar üzrə qiymətləndirməni həyata keçirmək üçün tədris materialları yer alır.

Qeyd etmək lazımdır ki, bu cədvəl sinifdə formativ qiymətləndirməni aparmaq üçün müəllimə təqdim olunan ən zəruri və sxematik yardımçı materialdır ki, müəllim onun əsasında rəngarəng üsullar, formalar, müxtəlif qiymətləndirmə materialları (iş vərəqləri, intellektual oyunlar və s.) işləyib-hazırlaya bilər. Burada dəyişməz olan yeganə məqam qiymətləndirmə meyarlarıdır, çünki onlar məzmun standartları ilə bağlıdır.

Formativ qiymətləndirmənin nəticələrini müxtəlif yollarla təqdim etmək olar: müşahidə əsasında şagirdlərin smaylik və ya ulduzlarla qiymətləndirilməsindən tutmuş iş vərəqlərinin, imla, hüsnxət tapşırıqlarının cədvəllər əsasında səviyyələr üzrə qiymətləndirilməsinə qədər.

Formativ qiymətləndirmənin nəticələrini daha konkret təsvir etmək üçün, əsasən, rubriklərdən istifadə olunur. Rubrik şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi zamanı onun səviyyəsinin (balının, qiymətinin) sözlü təsvirini nəzərdə tutur. Bunun üçün müəllim hər bir dərstdə özü üçün təlim nəticəsinin narrativ deskriptorlarını (sözlü təsvirlərini) – mahiyyətini müəyyənləşdirməlidir. Məsələn, əgər müəllim şagirdin oxuduğu mətni nəql etmək bacarığını (2.2.5. *Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir.*) səviyyələr (ballar) üzrə qiymətləndirirsə, hər bir səviyyənin mahiyyətini ən azı özü üçün aydınlaşdırmalıdır. Bunun üçün isə mətni nəql etmək bacarığının nədən ibarət olduğunu bilməlidir; məsələn:

- Əsərdə baş verən əsas hadisələri qeyd edir.
- Hadisələrin əsas iştirakçılarının adlarını çəkir.
- Obrazların adında səhvə yol vermir.
- Səbəb-nəticə əlaqəsini pozmur.
- Mətni nəql edərkən jest və mimikalardan istifadə edir.
- Situasiyadan asılı olaraq səs tonunu dəyişir.
- Dinləyicilərlə göz teması qurur.
- Dialoqları nəql edərkən obrazların nitqini onların xarakterinə uyğun səsləndirir.
- Mətndəki vacib detalları qeyd edir.

- Hadisələrin baş verdiyi zaman və məkanla bağlı əsas məqamları vurğulayır.
- Hadisələri və obrazların hərəkətlərini şərhlərlə nəql edir.

Müəllim şagirdin müvafiq meyar üzrə səviyyəsini bu deskriptorlar əsasında müəyyən edə bilər. Yaxşı olar ki, bu sözlü təsvirlər, yəni meyarın mahiyyəti şagirdlərə əvvəlcədən elan olunsun. Bu deskriptorlardan özünüqiymətləndirmədə və şagirdlərin bir-birini qiymətləndirməsində da istifadə etmək olar.

Beləliklə, müəllim müvafiq meyar üzrə deskriptorları qruplaşdıraraq belə bir yardımçı cədvəldə müşahidələrini apara bilər:

<i>Meyar: "Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir".</i>					
<i>Deskriptorlar</i>	<i>Bəli</i>	<i>Qismən</i>	<i>Xeyr</i>	<i>Müəllimin qeydləri</i>	
Məzmunu təhrif etmir.	+				
Mətni təfərrüatı ilə nəql edir.		+		<i>Bəzi vacib detalları qeyd etmir.</i>	
Hadisələri ardıcılıqla nəql edir.	+				
Mətni canlı nəql edir.			+	<i>Monoton nitqlə nəql edir. Göz teması qurmur.</i>	
Mətni öz sözləri ilə nəql edir		+		<i>Bəzən məndəki cümlələri olduğu kimi təkrar edir.</i>	

Bu qeydlər əsasında müəllim şagirdin müvafiq meyar üzrə səviyyəsini müəyyən edə bilər:

III səviyyə: "Mətnin məzmununu, əsasən, əhatə edir, lakin nitqi monotondur".

Nəyi qiymətləndiririk?

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, qiymətləndirmə meyarları təlim nəticələri əsasında, təlim nəticələri isə məzmun standartları əsasında formalaşır. Əsas məqsəd şagirdin dinləmə, danışma, oxu, yazı və dil qaydaları üzrə bilik və bacarıqlarının səviyyəsini müəyyənləməkdir. Qeyd etmək lazımdır ki, şagirdin nitq bacarıqları üzrə səviyyəsinin müəyyənəndirilməsi yalnız Azərbaycan dili deyil, digər fənlər üzrə təlimin düzgün qurulmasına kömək edən vacib məqamlardan biridir. Çünki istənilən fəndə şagird informasiyanı dinləmə və oxu vasitəsilə əldə edir, danışma və yazı yolu ilə biliklərini nümayiş etdirir. Məsələn, riyazi məsələlərin həlli zamanı ilkin mərhələ oxuyub-anlamadır ki, bunsuz uyğun misalın yazılması və həll edilməsi mümkün deyil. Məhz buna görə də nitq bacarıqları arasında oxunun xüsusi yeri var.

Sürətli oxu. Şagirdin oxu sürətini onun intellektual potensialının göstəricilərindən biri kimi qəbul etmək olar: oxu sürəti yüksək olan şagirdin müəyyən zaman çərçivəsində qəbul etdiyi yazılı verbal informasiyanın çəkisi daha çox olur və beləliklə, o, digərləri ilə müqayisədə üstünlük qazanır. Məhz buna görə də şagirdlərdə oxu sürətinin inkişafını daim izləmək və müxtəlif üsullarla yüksəlməsinə nail olmaq müəllimin əsas məqsədlərindən biri olmalıdır.

1-ci sinifdə şagirdlərdə oxu sürətinin qiymətləndirilməsi oxu bacarıqlarının inkişaf mərhələlərinə uyğun şəkildə baş verir:

1. İlkin oxu bacarıqlarının formalaşdırılması mərhələsində sürətli oxu: *müəyyən müddət ərzində səsli (ucadan) oxunan sözlərin sayı.*

Bu mərhələdə oxu üçün seçilmiş materialın göstəricilərinə diqqət yetirmək lazımdır. Belə ki, ilkin mərhələdə 1-2 hecalı, daha sonra 2-3, 3-5 hecalı sözlər seçmək olar (Azərbaycan dilində söz kökünə artırılan şəkilçilər bir çox ümumişlək sözlərin çoxhecalı olmasına gətirib çıxarır; məsələn: təhlükəsizlik).

Müəllim sinfin səviyyəsindən çıxış edərək qiymətləndirmə şablonu hazırlaya bilər. Bu şablon sinfin oxu sürəti üzrə diaqnostik qiymətləndirilməsindən sonra hazırlanmalıdır. Müəllim sinifdə ən yüksək və ən aşağı səviyyəni nəzərə almalı, ortadan yuxarı səviyyəni hədəf kimi seçməlidir. Məsələn:

Oxu sürəti üzrə qiymətləndirmə şablonu (1-2 hecalı sözlər)

I səviyyə (başlanğıc mərhələdədir)	II səviyyə (hədəfə yaxındır)	III səviyyə (hədəfə çatıb)	IV səviyyə (hədəfi keçib)
0-14 söz/dəq.	15-22 söz/dəq.	22-27 söz/dəq.	28-dən çox söz/dəq.

Bu göstərici üzrə şagirdlərin səviyyəsini müəyyənləşdirmək və dinamikanı izləmək üçün aşağıdakı cədvəldən istifadə etmək olar:

Tarix	20.09.2018			
Heca sayı	1-2 hecalı sözlər			
Hədəf	22-27 söz/dəq.			
Ağayev S.	19 (2-ci səviyyə)			
Səmədova N.	30 (4-cü səviyyə)			

Şagirdlərdə ilkin oxu bacarığı kifayət qədər formalaşdıqdan sonra səsli oxu sürətinin qiymətləndirilməsini mətnlər əsasında da aparmaq olar. Bu mətnlərin həcmi və oxu üçün ayrılmış vaxt sinifdə ən yüksək oxu sürətinə görə müəyyənləşdirilir. Mətn əsasında oxu sürəti qiymətləndirilərkən düzgün oxu meyarı da nəzərə alınmalıdır.

2. Oxuyub-qavrama mərhələsində sürətli oxu: təyin olunmuş zaman çərçivəsində müəyyən həcmli mətnin səssiz oxunması və məzmunun qavranılmasının nümayiş etdirilməsi.

Oxuyub-qavrama sürətinin müəyyənləşdirilməsi daha mürəkkəb mexanizmdir, çünki bu qiymətləndirmə zamanı bir çox amillər nəzərə alınmalıdır:

- mətnin çətinlik dərəcəsi (mətnin həcmi, mətnin növü – bədii, elmi, mühakimə tipli, söz ehtiyatı – ümumişlək olmayan sözlərin çoxluğu, sintaksis – sözlərin uzunluğu, cümlələrin uzunluğu və s.);
- sualların çətinlik dərəcəsi (sualların sayı, açıq və qapalı sualların say nisbəti, faktoloji sualların sayı, vizuallaşdırma – təsviri xarakterli verbal informasiyanın beyində canlandırılmasını tələb edən sualların sayı, nəticə çıxarma – bir neçə informasiyadan yeni informasiyanın əldə edilməsi tipli sualların sayı).

Bütün bu parametrlərdən çıxış edərək testin icra müddəti (əvvəlki parametrlərlə korrelyasiya) müəyyən edilməlidir.

6. Diferensial təlim

Şagirdlərin məktəbə hazırlıq səviyyəsi fərqli olur və bu fərq məktəb təhsilinin ilk günlərində özünü bariz göstərir. Buna görə də ilk dərslərdə ümumilikdə sinfin və ayrılıqda hər bir şagirdin diaqnostik qiymətləndirilməsi aparılmalıdır. Bu, xüsusilə, oxu bacarığına aiddir. Bunun üçün oxu texnikası üzrə aşağıdakı səviyyə deskriptorlarından istifadə etmək olar:

I səviyyə. Sözdəki səsləri ayırd edir və ayrı-ayrılıqda səsləndirir.

II səviyyə. Gördüyü hərfin ifadə etdiyi səsi və eşitdiyi səsi işarə edən hərfi müəyyən edir.

III səviyyə. Sözü hecalarla oxuyur.

IV səviyyə. Sözü bütöv oxuyur.

Bu səviyyələr əsasında müəllim aşağıdakı cədvəl üzrə diaqnostik qiymətləndirmə apara bilər:

Şagirdlər	Səviyyələr			
	I	II	III	IV
Soyadı, adı, atasının adı				

Dərs ilinin əvvəlində bu bacarıq üzrə hədəf kimi III səviyyə ("Sözü hecalarla oxuyur") müəyyən oluna bilər. 1-2-ci səviyyəyə uyğun olanları aşağı səviyyəyə aid etmək olar. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, sinifdə cümlələri və kiçikhəcmli mətnləri sərbəst oxuyan şagirdlər də ola bilər.

Diaqnostik qiymətləndirmə üçün digər nitq bacarıqları üzrə də səviyyə deskriptorları hazırlamaq tövsiyə olunur. Məsələn, dinləmə üzrə: şagirdin diqqətli olması, yazı üzrə: əl motorikası, danışma üzrə: fikrini sərbəst ifadə etməsi səviyyələrini müəyyənləşdirilməlidir.

Sonrakı təlim prosesində uşaqlarla iş zamanı müəllim bu göstəriciləri nəzərə almalı, şagirdlərə fərdi yanaşma tətbiq etməlidir. Sinifdə müxtəlif bacarıqlar üzrə ən yüksək və ən aşağı səviyyəli şagirdlər müəyyən olunmalıdır. Dərslərin şərhində diferensial təlim üzrə müəyyən tövsiyələr yer almışdır. Lakin sinifdən asılı olaraq müəllim özü səviyyələrini kəskin fərqlənən şagirdlər üçün fərdi tapşırıqlar hazırlaya bilər.

Mövzu	Ailə və məktəb	
Nitq bacarıqları	Şifahi nitq	Şəkil üzrə danışma, situasiyaya uyğun nitq etiketlərindən istifadə, şagirdlərin özü, ailəsi və dostları haqqında təqdimatı
	Söz ehtiyatı	Qohumluq bildirən sözlər, məktəb əşyalarının adları, məşğuliyyətlə bağlı sözlər
	Oxu	• Hecalara bölünmüş sözlərin və komiksləri müşayiət edən qısa cümlələrin oxunması
	Yazı	Böyük və kiçik Aa, Nn, Ll, Əə, Mm, İi, Iı, Tt, Bb, Rr hərflərinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
Akademik biliklər	Dil qaydaları	• Böyük və kiçik hərflər • Sait və samit səslər • “K” hərfinin iki səsi ifadə etməsi • Heca
	Filoloji anlayışlar	Söz, səs, böyük hərf, kiçik hərf, sait, samit, heca
Kompetensiyalar	• Ailə üzvlərinə sevgi, hörmət • Məktəbə maraq, sevgi • Asudə vaxtdan səmərəli istifadə	

1-ci bölmə şagirdlərin məktəb mühitinə adaptasiya dövrünə təsadüf etdiyindən bu bölmənin əvvəlində onların nitq bacarıqları üzrə diaqnostik qiymətləndirilməsi aparılır.

Başlanğıc mərhələdə əsas məqsəd sinifdə səslənən hər bir fikrin, o cümlədən şagirdin öz fikrinin ətrafdakılar üçün vacib olduğunu diqqətə çatdırmaqdır. Bu mərhələdə müəllim şagirdlərin nitqindəki qüsurları (şivə, sözlərin yanlış tələffüzü, rabitəsiz cümlələr, loqopedik qüsurlar) vurğulamamalı, yalnız özü üçün qeydlər etməlidir. Şagirdin nitqi məzmunundan asılı olmayaraq daim təqdir olunmalı, ona müsbət reaksiya verilməlidir.

Öncədən vacib olan bilik və bacarıqlar:

- özü haqqında (ad, yaş, ailə üzvləri) konkret suallara cavab verir;
- böyük hərfləri tanıyır;
- nöqtələri birləşdirməklə cizgilər çəkir, natamam simmetrik şəkli tamamlayır;
- “səs”, “hərf”, “söz” anlayışları ilə bağlı ümumi təsəvvürə malikdir;
- şəkillər üzrə danışır.

Diferensial təlim

Şagirdlərin bilik və bacarıq səviyyələrindəki ən böyük fərq oxu və yazı üzrə məzmun standartlarının reallaşmasında özünü göstərə bilər. İlk dərslərdə aparılan diaqnostik qiymətləndirmə tədris prosesində diferensial təlimi düzgün qurmağa, fərqdəki kəskinliyi aradan qaldırmağa kömək edə bilər.

Mənimləmədə çətinlik doğuran məsələlər:

- sözü səslərə ayıraraq uyğun hərfləri müəyyən etmək;
 - oxşar konfigurasiyalı (u–ü; i–ı; o–ö və s.) hərfləri fərqləndirmək;
 - yaxınməxrəcli səsləri işarə edən (s–ş; k–ç; d–t; j–ş; x–ğ; h–x və s.) hərfləri fərqləndirmək;
 - “k” hərfinin ifadə etdiyi səsləri fərqləndirmək.
- Bu məqamlarla bağlı tövsiyələr dərslərin şərhində verilmişdir.

1-ci bölmədə nəzərdə tutulan köməkçi vəsaitlər: iş vərəqləri, kəsmə hərflər, plastik qapaqlar, şar, rəngli kağızlar, hədiyyə qutusu.

1-ci dər. Tanışlıq

- Dərslik: səh. 7
- İş dəftəri: səh. 2

Qeyd. Bu dərsdə şagirdlərin diaqnostik qiymətləndirilməsi aparılır.

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	“Azərbaycan dili” dərsliyi ilə ümumi tanışlıq
2	Dinləmə-danışma	Dərslikdəki şəkillər üzrə Ramin və onun ailəsi ilə tanışlıq, şagirdlərin özü və ailəsi haqqında kiçik təqdimatı
3	Oxu	Şagirdlərin kəsmə hərflərdən öz adlarını düzəltməsi
4	Yazı	İş dəftəri və əlavə vasitələrdə cizgilərin çəkilməsi
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

İlk dərsdə şagirdləri “Azərbaycan dili” dərsliyi və digər resurslarla tanış etmək, onlara fənnin məqsədini sadə formada izah etmək tövsiyə olunur.

Dərslik və ondan istifadə qaydaları. Kitablada davranış, kitabdən istifadə qaydalarını mənimsətmək şagirdlərin dərs prosesində dərslik və iş dəftərində müvafiq səhifəni və tədris olunan materialı tez bir zamanda tapmasına kömək edəcəkdir. Bu məqsədlə şagirdlərə səhifənin nömrəsini, tapşırıqların sırasını işarə edən hərfləri göstərmək lazımdır.

Azərbaycan dili fənninin məqsədini şagirdlərə sadə formada belə izah etmək olar:

– *Bu dərslərdə siz yaxşı danışmağı, diqqətlə dinləməyi, sürətlə oxumağı, savadlı yazmağı öyrənəcəksiniz.*

Dinləmə və danışma qaydaları. İlk günlərdə dinləmə-danışma məzmun xətti və vizual oxu (şəkillərlə iş) aparıcı yer tutur. Buna görə də şagirdlərə dinləmə və danışma qaydaları ilə bağlı müvafiq təlimatlar verilməlidir (təlimatları əmr şəklində ifadə etmək tövsiyə olunmur):

– *dərsdə söylənilən fikirlərə və suallara diqqətlə qulaq asmalıyıq. Çünki dinlədikdən sonra bu suallarla bağlı öz fikrimizi bildirməliyik;*

– *danışmaq istəyərkən gözləmək lazımdır ki, müəllim və ya yoldaşınız fikrini bitirsin və s.*

Dinləmə və danışma

Tapşırıq A (dərslik). Danışma fəaliyyəti bölmənin titul səhifəsində verilmiş şəkillər əsasında yerinə yetirilir. Müəllim şagirdləri danışmağa həvəsləndirmək üçün yönəldici suallarla yanaşı, şərhlərdən də istifadə edə bilər. Məsələn, şagirdlərin diqqəti şəkildə Raminin bacısına yönəldilən zaman onunla bağlı kiçik məlumat verilir:

– *Bu, Raminin bacısıdır. Onun adı Zəhradır. Zəhra da qardaşı kimi məktəbə getmək istəyir. Ancaq o, hələ balacadır. Onun dörd yaşı var.*

Suallar verməklə şagirdlərin şərhləri nə dərəcədə diqqətlə dinlədikləri yoxlanılır.

Əlavə suallar vasitəsilə mövzu şagirdlərin həyatı ilə əlaqələndirilir:

– *Sizin neçə yaşıınız var? Ailənizdə kimlər var? Sizin də qardaşınız, ya bacınız varmı? Sizi şagird olmağınız münasibətilə kimlər təbrik etdilər?*

Şagirdlər öz ailələri və ilk dərs gününə necə hazırlaşmaqları barədə danışmaqla kiçik təqdimat edirlər.

Müəllimin nəzərinə! Bu dərsdə şagirdlərin öz ailələri haqqında danışmalarına xeyli vaxt ayrılmalıdır. Müəllim çalışmalıdır ki, hər bir şagird özü haqda danışmağa cəhd etsin. Şagirdlərin sualları cavablandırarkən bütöv cümlələrdən istifadə etməsinə də diqqət edilməlidir. Məsələn, şagird “*Sənin neçə yaşı var?*” sualına “altı” deyil, “*Mənim altı yaşıım var*”, – deyə cavab verməlidir.

Söz ehtiyatı

Şagirdlər şəkillər üzrə danışarkən onların söz ehtiyatı üzərində müşahidə aparılır. Şəkillərdə təsvir edilən predmetlərin adlarının şagirdlərin şifahi nitqində nə dərəcədə yer aldığına diqqət yetirilir: *saat, çanta, qələm, suqabı, xətkəş, dəftər, gəlincik, təqvim, çətir, hədiyyə* və s.

Müəllim şagirdlərin nitqində qohumluq bildirən sözlərin (*ata, ana, bacı, qardaş, nənə, baba*) istifadəsinə diqqət etməli, onlardan bacı və qardaşlarının, nənə və babalarının adlarını soruşmaqla qohumluq bildirən sözlərin düzgün qavranılmasına çalışmalıdır. Çünki bu yaşda olan uşaqlar nənənin adını “Nənə”, babanın adını “Baba” kimi bilirlər və s.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Sözlərin mənasını anlamaqda və izah etməkdə ilk addım müvafiq anlayışın təyinatını, aid olduğu mənə qrupunu müəyyənləşdirmək, bu əlamətə görə onu digərlərindən fərqləndirməkdir. Tapşırıq şagirdlərin həmin bacarıqlarını yoxlamağa xidmət edir.

Oxu. Dil qaydaları

Tapşırıq B (iş dəftəri). Oxu bacarığı sözdəki səs-

ləri fərqləndirməkdən başlayır. (Daha ətraflı bax: səh. 12.) Şagirdlərin ilkin oxu bacarığını yoxlamaq üçün tapşırıqda eyni səslə başlayan sözləri (şəkil adlarını) müəyyən etmək tələb olunur.

Sonrakı mərhələ danışiq səslərini işarə edən hərfləri tanımaqdır. Şagirdlərin məktəbəqədər təhsildən əldə etdiyi hərfləri tanımaq və oxumaq bacarıqlarını yoxlamaq üçün bölmə titulundakı Raminin atası ilə kəsmə hərflərdən düzəltdiyi sözə diqqət yetirilir. Şagirdlər həmin kəsmə hərflərdən alınan sözü oxuyub oğlanın adını (Ramin) öyrənirlər. Sonra şagirdlərə kəsmə hərflərdən öz adlarını düzəltmək tapşırığı verilir.

Müəllimin nəzərinə! Şagirdlər məktəbəhazırlıq dövründə kəsmə hərflərdən sözlər düzəltmək bacarığına yiyələnmişlər. Şagirdlərin yazı bacarıqlarının tam formalaşmasına qədər kəsmə hərflərdən istifadə edilməsi tövsiyə olunur.

Yazı

Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu tapşırıqla şagirdlərdə əl motorikasının nə dərəcədə inkişaf etdiyi yoxlanılır. Şagirdlər nöqtələri birləşdirməklə cizgilər çəkir və şəkilləri uyğun rəngləyirlər.

Müxtəlif məzmun xətləri üzrə aparılan diaqnostik qiymətləndirmə müəllimə növbəti dərsləri sinfin səviyyəsinə uyğun qurmağa və diferensial təlimi həyata keçirməyə kömək edəcək.

Növbəti dərse hazırlıq. Dərsləyin 8-ci səhifəsindəki C tapşırığının yerinə yetirilməsi üçün üzərinə heca yazılmış kartların hazırlanması tövsiyə olunur. Oxu üçün nəzərdə tutulan sözlərdə təkrarlanan hecalar bunlardır:

- ikihərflə hecalar: na, ba, za, ra, ar, az, an;
- üçhərflə hecalar: zar, bar, nar, nan, naz.

2-ci dər. Raminin ailəsi. Böyük və kiçik Aa, Nn, Bb, Zz, Rr hərfləri

- Dərslük: səh. 8
- İş dəftəri: səh. 3

Təlim məqsədləri

- Eşitdiyi sözdəki səsləri və onları işarə edən hərfləri müəyyən edir (st. 4.1.1).
- Eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərfləri müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).
- Böyük və kiçik hərflərlə yazılmış sözləri hecalarla oxuyur (st. 2.2.1).
- Hərflər elementlərini hüsnxət normalarına uyğun yazır (st. 3.1.1).

- **Köməkçi vasitələr (təchizat):** kəsmə hərflər, üzərində kiçik hərflər yazılmış plastik qapaqlar, üzərinə hecalar yazılmış kartlar.

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Ötən dərsin xatırlanması. "Ailə" anlayışı
2	Danışma	Şəkil üzrə danışma: Raminin ailə üzvləri
3	Dil qaydaları	Sözün səs və hərflər tərkibi; Aa, Nn, Bb, Zz, Rr hərflərinin mənimsədilməsi
4	Oxu	Öyrədilən hərflərdən ibarət sözlərin hecalarla oxusu
5	Yazı	Hərflər elementlərinin yazılışı
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Anlayışın çıxarılması. 1-ci dərsin mövzusu xatırlanır. Müəllim lövhədə dairə çəkir, şagirdlər ötən dərstdə tanış olduqları Ramin və onun ailə üzvlərini söylədikcə müəllim həmin sözləri dairənin ətrafına yazır. Mərkəzdə hansı sözün ("Ailə") yazıla biləcəyini şagirdlərdən soruşur. Bu üsul həyat bilgisini fənni ilə inteqrasiyanı da təmin edir. (2.1.1. "Fərd", "ailə" və "kollektiv" anlayışları barədə təsəvvürlərini bildirir.)

Danışma. Söz ehtiyatı

Raminin ailəsi təsvir olunan şəkil üzrə danışma fəaliyyəti yerinə yetirilir. Şəkil üzrə danışma şagirdlərin söz ehtiyatını inkişaf etdirir. Şagirdlərə "Şəkilə kimləri görürsünüz? Biz kimlərə "nənə" və "baba" deyirik? və bu kimi suallar verməklə qohumluq bildiren "nənə" ilə "baba" sözlərinin mahiyyəti və nitqdə işlədilmə məqamları (qohum olmayan adamlara da deyilə bilər) üzrə müzakirə aparılır.

Şagirdlər şəkildəki təsvirlərin adlarını düzgün səsləndirmədikdə müəllim müvafiq düzəlişlər etməli, onların nitqinin təmizliyini nəzarətdə saxlamalıdır.

Müəllimin nəzərinə! Hər hansı bir şagird nitqində yanlış söz işlədikdə müəllim şagirdin sözünü kəsməməli, irad bildirməməlidir. Şagird nitqini tamamlayandan sonra müəllim həmin sözə bağlı düzəliş verə bilər.

Dil qaydaları

4.1.1 "Bunları bilməliyik" rubrikası. Şagirdlərə məktəbəhazırlıq dövründən "səs" və "hərflər" anlayışları tanışdır. Həmin anlayışların xatırlanması üçün müəllim "RAMİN" sözünü lövhədə böyük çap hərfləri ilə yazır. Şagirdlərə bu sözün tərkibindəki

hərfləri ayrı-ayrılıqda səsləndirməyi tapşırır. Sonra şagirdlərin diqqətini dərslikdəki “Söz-hərf” sxeminə yönəldir. Deyiliş zamanı sözün səslərdən, yazılış zamanı isə hərflərdən ibarət olduğunu şagirdlərə xatırladır.

Tapşırıq A (dərslik). Müəllimin tapşırığı ilə şagirdlər:

- şəkillərə əsasən Raminin ailə üzvlərini (ata, ana, baba, nənə, Zəhra, Ramin) bir-bir sadalayırlar;
- hər bir sözün ilk səsinə ayrılıqda tələffüz edirlər;
- hər bir şəklın yuxarısındakı hərfin həmin səsi işarə etdiyini bildirirlər.

4.1.3 Böyük və kiçik hərflər cədvəli. Müəllim birinci şəkil adının ilk səsinə bildirən kəsmə böyük “A” hərfini lövhədə yerləşdirir. Böyük “A” hərfinin qarşısına kiçik “a” hərfini qoyaraq eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərfləri yerləşdirdiyini bildirir. Qalan hərfləri eyni qaydada uyğunlaşdırmağı şagirdlərə tapşırır.

Cütlərlə iş. Böyük və kiçik Aa, Rr, Zz, Nn, Bb hərflərinin qoşa verildiyi cədvəl üzərində işləmək üçün şagirdlərə təlimat verilir. İşin aşağıdakı ardıcılıqla davam etdirilməsi tövsiyə olunur:

1. Müəllim əlini növbə ilə böyük və kiçik hərflərin üzərinə qoymaqla hərfləri səsləndirir, şagirdlər dinləyir.

2. Müəllim və şagirdlər birlikdə səsləndirirlər.

3. Şagirdlərə bir neçə dəqiqə ərzində həmin cədvələ baxıb böyük və kiçik hərf uyğunluğunu yadda saxlamaq tapşırılır.

4. Sonra cütlər işə başlayır. Birinci şagird əli ilə cədvəldə böyük hərflər yazılan sol sütunun üstünü örtür, digər əli ilə sağ sütundakı kiçik hərfləri bir-bir işarə edərək yoldaşından hansı hərf olduğunu soruşur. O hər dəfə əlini sol sütunun üzərindən götürməklə yoldaşının doğru cavab verdiyini yoxlaya bilər. Sonra cütlər yerlərini dəyişirlər. Bu üsulun əsas məqsədi şagirdlərin kiçik hərfləri əməkdaşlıq şəraitində birgə mənimsəməsidir. Sonda müəllim cütlərin nəticələrini sual-cavab əsasında yoxlayır.

Tapşırıq B (dərslik). Tapşırıqda hər bir şəkil adının ilk səsinə müəyyən edib həmin səsi kiçik hərflə göstərmək tələb olunur. Müəllim “R” hərfinin böyük, digərlərinin kiçik yazılma səbəbini də izah edə bilər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Kiçik hərflərin daha dərinlən mənimsədilməsi məqsədi daşıyan bu tapşırıq həmçinin təsviri incəsənət fənni ilə inteqrasiya yaradır.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıqda şagirdlərdən kiçik hərflərlə yazılmış sözləri oxumaq deyil, yalnız

göstərilən böyük hərfə baxaraq uyğun kiçik hərfləri seçmək və dairəyə almaq tələb olunur.

Müəllimin nəzərinə! Bu tapşırıq modelindən növbəti hərflərin mənimsədilməsində də istifadə etmək arzuolunandır.

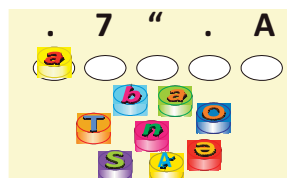
Köməkçi vasitələrdən istifadə. Bu yaş dövründə uşaqların hərfləri kağız üzərində deyil, toxuna biləcəyi bir predmet vasitəsilə öyrənməsi onlar üçün cəlbedici və maraqlı olur və qavrama prosesini sürətləndirir. Bu baxımdan üzərinə böyük və kiçik hərflər yazılmış plastik qapaqlar (buna bənzər digər vasitələr) hərflərin öyrədilməsində (xüsusən kiçik hərflərin mənimsədilməsində) effektiv vasitə ola bilər. Köməkçi vasitələrin hazırlanmasında şagirdlərin özlərinin iştirakı tövsiyə olunur. Plastik və ya kartondan düzəldilmiş hərflər müəllimin köməyi ilə texnologiya dərslərində, valideyninin köməyi ilə evdə hazırlana bilər.

Kiçik dairəvi kağızlar kəsilərək üzərində bir hərf yazılır və qapaqların üstünə yapışdırılır.

Cütlərlə iş. Şagirdlər qapaq-hərflərdən istifadə edərək parta yoldaşları ilə oyun keçirə bilərlər. Bir şagird böyük hərf yazılmış qapağı partanın üzərinə qoyur, yoldaşı kiçik tayıni tapıb həmin böyük hərfin qarşısına qoyur.

Əlavə tapşırıq. Kiçik hərflərin mənimsədilməsi üçün aşağıdakı tapşırıqdan istifadə oluna bilər.

İş vərəqlərində şagirdlərin tanıdığı hərflərdən ibarət sözlər böyük hərflərlə (BAZAR, ANBAR və s.) yazılır və altından sözdəki hərf sayı qədər dairələr çəkilir. Şagirdlər həmin dairədə uyğun kiçik qapaq-hərfləri yerləşdirirlər.

Differensial təlim. Hərflə qapaqlarla iş zamanı çətinlik çəkən şagirdlərə iki, üç hərfin iştirak etdiyi sözlər (nar, ana, baba) verilə bilər.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq C (dərslik). Bu tapşırığın məqsədi kiçik hərflərlə tanış olmuş şagirdlərin oxu bacarığını formalaşdırmaqdır.

C tapşırığında kiçik hərflərlə verilmiş sözlərin oxusuna başlanmadan öncə müəllimin hazırladığı hecalı kartlar şagirdlər tərəfindən oxunur. Şagirdlər əvvəlcə ikihərflə hecaları (na, ba, za, ra, ar, az, an), sonra üçhərflə hecaları (zar, bar, nar, nan, naz), daha sonra isə tapşırıqdakı sözləri oxuyurlar.

Yazı

3.1.1 Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu dərstdən etibarən şagirdlərdə hüsnxət normaları əsasında düzgün yazı vərdişlərinin formalaşdırılması başlanır. Şagirdlər iş dəftərində hüsnxət normalarına əsasən düz xətt boyunca təkrarlanan hərf elementləri və sərbəst cizgilər yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Səslə hərfin fərqi izah edir.	Şifahi sual-cavab	"Bunları bilməliyəm" rubrikası.
Böyük və kiçik Aa, Nn, Bb, Zz, Rr hərflərini uyğunlaşdırır.	Tapşırıq və müşahidə	Tapşırıq A, B (dərslük). "Böyük və kiçik hərflər" cədvəli. Tapşırıq A, B (iş dəftəri).
Öyrəndiyi hərflərdən ibarət sözləri oxuyur.	Tapşırıq və müşahidə	Tapşırıq C (dərslük)
Hərf elementlərini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	"Hüsnxət" rubrikası (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq. Növbəti dərstdə dərslükdəki C tapşırığının yerinə yetirilməsi üçün hecalı kartların hazırlanması tövsiyə olunur. Tapşırıqda oxu üçün təqdim olunan sözlərdə təkrarlanan hecalar bunlardır: ikihərflilik hecalar – *bi, şı, rə, fə, sə, bə, nə, sı*; üçhərflilik hecalar – *zar, bar, nar, nan, bab, naz*.

3-cü dərs. Böyük və kiçik Ee, Əə, Ss, Şş, Ll, İi, Ff hərfləri. Hüsnxət: "A" hərfi

- Dərslük: səh. 9
- İş dəftəri: səh. 4

Təlim məqsədləri

- Eşitdiyi sözdəki səsləri və onları işarə edən hərfləri müəyyən edir (st. 4.1.1).
- Eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərfləri müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).
- Böyük və kiçik hərflərlə yazılmış sözləri hecalarla oxuyur (st. 2.2.1).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

- **Köməkçi vasitələr (təchizat):** kəsmə hərflər, üzərində kiçik hərflər yazılmış plastik qapaqlar, üzərinə hecalar yazılmış kartlar

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Ötən dərsin xatırlanması
2	Dil qaydaları	Ee, Əə, Ss, Şş, Ll, İi, Ff hərflərinin mənimsədilməsi
3	Oxu	Öyrədilən hərflərdən ibarət sözlərin hecalarla oxusu
4	Yazı	Böyük və kiçik "Aa" hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Ötən dərstdə keçilmiş hərflər xatırladılır. Bunun üçün şagirdlərin qarşısında kiçik *a, n, b, z, r* kəsmə hərfləri olmalıdır. Müəllim bu hərflərin böyük variantlarını göstərdikcə şagirdlər onların kiçik analoglarını tapıb nümayiş etdirməlidirlər. Müəllim yeni dərsə keçid etmək üçün suallar verə bilər:

– *Keçən dərslərdə tanış olduğunuz Raminin bacısının adı nə idi? Bu ad hansı hərflə başlayır? Sinfimizdə kimin adı bu hərflə başlayır?*

Şagirdlərin cavablarından sonra müəllim bu dərstdə keçiləcək hərflərə maraq oyadır. Bunun üçün adı həmin hərflərlə başlayan şagirdlər seçilir, məsələn: – *Samir, bəs sənin adın hansı hərflə başlayır? Fidan, bəs səninki? və s.*

Dil qaydaları

4.1.1 Tapşırıq A (dərslük). Növbəti böyük hərflərin (E, Ə, S, Ş, L, İ, F) təkrarına başlanır. Müəllim şagirdlərin diqqətini şəkil adlarının ilk səsinə işarə edən hərfə yönəldir. Sonra şagirdlərə həmin hərflə (səslə) başlayan başqa sözlər deməyi tapşırır. Sonuncu olaraq "i" hərfi üzərində iş gedir. Şagirdlər "i" ilə başlayan söz tapa bilmədikdə müəllim "i" hərfinin yalnız sözün ortasında və sonunda işləndiyini bildirir və bir neçə söz səsləndirir: *ayı, bacı* və s.

Hər bir şəkil və hərf üzərində iş yerinə yetirilərkən müəllimin kəsmə hərfləri lövhədə yerləşdirib nümayiş etdirməsi tövsiyə olunur.

Diferensial təlim

Sınıfdə böyük və kiçik hərfləri tanıyan və oxuya bilən şagirdlər olarsa, onlara şəkil adlarının ilk səsinə deyil, bütövlükdə sözü oxumaq tapşırıla bilər.

Müəllimin nəzərinə! Böyük E, S, Ş, L, İ, F və kiçik e, s, ş, l, i, f hərf konfigurasiyalarının oxşarlığı bu hərflərin şagirdlər tərəfindən asanlıqla mənimsənilməsinə imkan verir. Böyük "E" və "F", həmçinin kiçik "e" və kiçik "ə" hərflərinə daha çox diqqət yönəldilməlidir.

Tapşırıq B (dərslük). Tapşırıqda şagirdlərdən şəkil adlarının ilk səsinə müəyyənləşdirmək tələb olunur. Şagirdlər boşluqdakı səsləri müəyyən etməklə yanaşı, həmin səsləri işarə edən hərfləri kəsmə və ya üzərində hərf yazılmış qapaqlarla göstərməlidirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Yaxın səsləri ifadə edən oxşar konfigurasiyalı hərfləri fərqləndirmək bəzi şagirdlər tərəfindən çətin mənimsənilir. Tapşırıq bu bacarığın inkişafına yönəlmişdir. Müəllim tapşırıqın köməyi ilə “s”–“ş” səs və hərflərini ayırmaqda çətinlik çəkən şagirdləri müəyyənləşdirib sonrakı dərslərdə həmin şagirdlərə nəzarəti gücləndirə bilər.

4.1.3 Böyük və kiçik hərflər cədvəli

Cütlərlə iş. Şagirdlərə böyük və kiçik hərflərin qoşa verildiyi cədvəl diqqətlə nəzərdən keçirmək və dərsləkləri örtmək tapşırılır. Müəllim bir-bir hərfləri səsləndirir. Cütlər birlikdə parta üzərində həmin hərfləri qoşa yerləşdirirlər. Sonra müəllim cütlərin işini yoxlayır.

Tapşırıq A (iş dəftəri). **İnformatika fənni ilə inteqrasiya** (st. 2.2.3). Şagirdlər məqsədə çatmaq üçün təlimata uyğun düzgün hərəkət variantını seçirlər.

Müəllim şagirdlərə tapşırıqla bağlı təlimat verir: – *Eyni səsi bildirən böyük və kiçik hərfləri birləşdirmək üçün nöqtələrin üzəri ilə hərəkət etməlisiniz, unutmayın ki, hərflər arasındakı xətlər kəsişməməlidir.*

Oxu

2.2.1 Tapşırıq C (dərslük). Bu tapşırıqın məqsədi şagirdlərin kiçik hərflərlə oxu bacarığını formalaşdırmaqdır. Sözlərin oxusuna başlamazdan önce şagirdlər əvvəlcə ikihərflə hecalar (*bi, şi, rə, fə sə, bə, nə, sı*), sonra üçhərflə hecalar (*bir, nər, rin, fır*) yazılmış kartları oxuyurlar, sonra tapşırıqda verilmiş sözlərin oxusuna keçirlər.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər dərsləkdə əlyazısı formasında verilmiş böyük və kiçik “Aa” hərfinin konfigurasiyasını və digər hərflərlə birləşmə qaydasını nəzərdən keçirir, iş dəftərində bunu tətbiq edirlər.

Diferensial təlim

Əgər sinifdə oxu və yazı bacarığı tam formalaşmış şagirdlər varsa, həmin şagirdlər dərsləkdəki hüsnxət rubrikasında verilmiş sözləri oxuya və yazıya bilərlər.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlərin sözü səslərə ayıraraq hərflərlə eyniləşdirmə bacarığını da inkişaf etdirilir. Şagirdlər verilmiş şəkil adlarındakı “a” səslərini digər səslərdən fərqləndirib sayını müəyyən

ləşdirməli və həmin səsi işarə edən hərfi tanıdığına yazısı ilə nümayiş etdirməlidir.

Diferensial təlim

Bu tapşırıq yerinə yetirilərkən bəzi şagirdlər şəkil adlarındakı səsləri ayıraraq saymaqda çətinlik çəkə bilər. Tapşırıqın yerinə yetirilməsi zamanı müəllim bütün şagirdlərə növbə ilə yaxınlaşıb onlara nəzarət etməli, şəkil adlarındakı “a” səsinə ayıraraq bilməyən şagirdlərə kömək etməlidir. Bunun üçün müəllim həmin şagirdin iş dəftərində uyğun şəklənin altında sözü bütöv yazıb şagirdə “a” hərfinin sayını soruşa bilər.

Bu tapşırıq müəllimə sözü səslərə ayırmaq və hərflərlə işarə etməkdə çətinlik çəkən uşaqları müəyyənləşdirməyə və bu istiqamətdə nəzarəti gücləndirməyə kömək edir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Sözdəki səsi müvafiq hərflə uyğunlaşdırır.	Tapşırıq	Tapşırıq A, B (dərslük). Tapşırıq B (iş dəftəri)
Böyük və kiçik Ee, Əə, Ss, Şş, İi, İi, Ff hərflərini uyğunlaşdırır.	Tapşırıq	Tapşırıq A (iş dəftəri)
Öyrəndiyi hərflərdən ibarət sözləri hecalarla oxuyur.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük)
Böyük və kiçik “Aa” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	Hüsnxət (iş dəftəri). Tapşırıq C (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq

- Növbəti dərsə başlamaq üçün üzərində çap hərflərlə *ŞAR, ŞƏRF, ŞİRƏ; şar, şərf, şirə* yazılmış kiçik rəngli kartlar hazırlana bilər. Şagirdlər müxtəlif rənglərdə olan, lakin üzərinə eyni söz yazılmış kartları seçməlidirlər.
- Dərsləyin 10-cu səhifəsindəki C tapşırıqının yerinə yetirilməsi üçün üzərinə müvafiq hecalar yazılmış kartların hazırlanması tövsiyə olunur. Kartların üzərinə aşağıdakı hecaları yazmaq olar: ikihərflə hecalar – *te, le, ba, lə, ha, co, cə, la*, üçhərflə hecalar – *tar, tor, fon, lal, rab, sən*.

4-cü dərs. Böyük və kiçik Ll, Oo, Öö, Tt, Cc, Hh hərfləri.

Hüsnxət: "N" hərfi

- Dərslik: səh. 10
- İş dəftəri: səh. 5

Təlim məqsədləri

- Eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərfləri müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).
- Böyük və kiçik hərflərlə yazılmış sözləri hecalarla oxuyur (St. 2.2.1).
- Sözlün ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir (st. 2.1.1).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Ötən dərsin xatırlanması üçün sözlərin oxusu
2	Dil qaydaları	Böyük və kiçik Ll, Oo, Öö, Tt, Cc, Hh hərflərinin mənimsədilməsi
3	Oxu	Öyrədilən hərflərdən ibarət sözlərin hecalarla oxusu
4	Yazı	Böyük və kiçik "Nn" hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim ötən dərslərdə keçilən böyük və kiçik hərflərin şagirdlər tərəfindən tam mənimsənildiyini yoxlamaq üçün çap hərflərlə *ŞAR, ŞƏRF, ŞİRƏ* şar, şərf, şirə yazılmış kiçik rəngli kağızları göstərərək eyni sözlərin seçilməsini tapşırır. Müəllim lövhədə *ŞAR* sözü yazır, sonra isə bu sözdəki *Ş* hərfini pozub yerində *T* yazır (*TAR*) və bu sözü oxumağı tapşırır. Daha sonra *A* hərfini pozub yerində *O* yazır (*TOR*). Beləliklə, sözdə bir hərf dəyişməklə yeni söz yaratmaq mümkün olduğu şagirdlərin diqqətinə çatdırılır. Eyni zamanda müəllim yeni dərsin mövzuna (Ll, Oo, Öö, Tt, Cc, Hh hərfləri) keçid edir.

Dil qaydaları

4.1.3 Tapşırıq A (dərslik). Növbəti 6 böyük hərfin (L, O, Ö, T, C, H) xatırlanmasına başlanılır. Müəllim *"Bu şəkildə nə görürsünüz? Bu sözün ilk səsi hansıdır?"* sualları ilə şagirdlərin diqqətini həmin səsin işarə olunduğu hərfə yönəldir. Hər bir şəkil və hərf üzərində iş yerinə yetirilən zaman müvafiq böyük və kiçik hərflər lövhədə yerləşdirilir.

Müəllimin nəzərinə!

Böyük və kiçik Oo, Öö, Cc hərf konfigurasiyalarının oxşarlığı bu hərflərin şagirdlər tərəfindən asan mənimsənilməsinə imkan verir. Onların diqqəti daha çox Tt, Hh, Ll hərflərinə yönəldilməlidir.

Diferensial təlim. Sinifdə böyük və kiçik hərfləri tanıyan və oxuya bilən şagirdlər olarsa, onlara şəkil adlarının ilk səsinə deyil, bütövlükdə sözü oxumaq tapşırıla bilər.

Böyük və kiçik hərflər cədvəli. Şagirdlərə cədvələ baxaraq partalarının üzərində həmin hərfləri qoşalaşdırmaq tapşırılır.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlər şəkildəki sözləri oxuyub eyni səslə başlayan şəkil adlarını müəyyən edirlər.

Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlər əvvəlcə üzərinə ikihərflilik hecalar (*te, le, ba, la, hə, co, cə, la, nə, na*), sonra üçhərflilik hecalar (*tar, tor, fon, lal, rab, sən*) yazılmış kartları oxuyurlar, sonra tapşırıqda verilmiş sözlərin oxusuna keçirlər.

2.2.4 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər böyük və kiçik hərflərlə verilmiş eyni sözü tapıb müvafiq şəkildə uyğunlaşdırmaqla oxuyub anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər dərslikdə əlyazısı formasında verilmiş böyük və kiçik "Nn" hərfinin konfigurasiyasını və digər hərflərlə birləşmə qaydasını nəzərdən keçirir, iş dəftərində bunu tətbiq edirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərin həm də çap hərflərlə verilmiş sözləri əlyazısı şəklində yazmaq bacarığını formalaşdırır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Böyük və kiçik Ll, Oo, Öö, Tt, Cc, Hh hərflərini uyğunlaşdırır.	Müşahidə, tapşırıq	Tapşırıq A (dərslik). Böyük və kiçik hərflər cədvəli
Öyrəndiyi kiçik hərflərdən ibarət sözlər oxuyur.	Müşahidə, tapşırıq	Tapşırıq B, C (dərslik)
Oxuduğu sözün aid olduğu şəkli müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq A (iş dəftəri)
Böyük və kiçik "Nn" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	Hüsnxət (iş dəftəri). Tapşırıq B (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq

1-ci fəsilə keçilmiş hərflərin iştirak etdiyi sözlərdən ibarət kartların hazırlanması tövsiyə olunur.

1-ci dər. Məktəb bazarlığı.

Böyük və kiçik Qq, Dd, Kk, Çç, Mm, Pp, Xx hərfləri.

- Dərslik: səh. 11-12
- İş dəftəri: səh. 6

Təlim məqsədləri

- Şəkildə gördüklərini təsvir edir və onları şəxsi həyatı ilə əlaqələndirir (st.1.2.1).
- Dinlədiyi suallara adekvat cavab verir (st.1.1.1).
- Eşitdiyi sözdəki səsləri və onları işarə edən hərfləri müəyyən edir (st.4.1.1)
- Eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərfləri müəyyənləşdirir (st. 4.1.3)
- Sözü ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir (st. 2.1.1)

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Keçilmiş hərflərin təkrarı
2	Dinləmə-danışma	Məktəb bazarlığı mövzusunda söhbət
3	Dil qaydaları	Böyük və kiçik Qq, Dd, Kk, Çç, Mm, Pp, Xx hərfləri
4	Oxu	Öyrədilən hərflərdən ibarət sözlərin hecalarla oxusu
5	Formativ qiymətləndirmə.	

Mövzuya yönəltmə

1-ci fəslin tədrisi ərzində keçilmiş hərflərin mənimşəndiyini yoxlamaq üçün müəllim şagirdlərə söz kartları paylayır. Hər bir şagird ona verilən sözü oxuyur və müəllimin suallarına cavab verməklə sözü anladığını nümayiş etdirir. Yaxud şagirdlərə partalarının üzərində plastik qapaqlarla Aa, Bb, Ee, Ff, Ll, Hh, Tt, Rr hərflərini uyğunlaşdırmaq tapşırılır. Müəllim sinifdə gəzərək bütün uşaqların yığdığı böyük və kiçik hərflər uyğunluğunu yoxlayır.

Dinləmə-danışma

1.2.1 1.1.1 Tapşırıq A (dərslik). Uşaqların ilk dərş gününə hazırlığı bu yaş dövrü üçün ən mühüm hadisələrdən biri sayılır. Odur ki bu mövzu şagirdlərin daha həvəsli, inamlı danışması üçün imkanlar verir.

Dərslikdəki məktəb bazarlığına dair şəkillər əsasında şagirdlər yaxın zamanda yaşadıkları yadda qalan bir günə dair təəssüratlarını bölüşürlər.

Müəllimin nəzərinə: Müəllim şagirdlərin öz məktəb bazarlığı ilə bağlı səmimi cavablar verməsinə, çəkinmədən danışmasına şərait yaratmalıdır. Şagirdlər hiss etməlidirlər ki, onların fikirləri müəllimi və yoldaşları üçün önəmlidir.

Müəllim yönəldici suallardan istifadə edə bilər:

– *Şəkildə nə görürsünüz? Bura haradır? Raminlə anası nə edirlər? Ananın əlindəki nədir? O nə üçündür? Bazarlığa kimlə getmişdiniz? Nəyi alarkən seçim etməkdə çətinlik çəkdiniz? Nəyə görə məhz bu çantanı seçdiniz? Bazarlıqdan qayıdandan sonra evdə nə etdiniz? Alış-veriş üçün valideynlərinizə necə təşəkkür etdiniz?*

Müəllimin nəzərinə! Çalışmaq lazımdır ki, şagirdlər suallara cavab verərkən fikirlərini əsaslandırınlar. Məsələn, müəllim bir şagirdin çantasını göstərib ondan soruşa bilər: – *Nəyə görə məhz bu çantanı seçdin?* Həmin şagird öz çantası ilə bağlı hər hansı bir detallı göstərməklə fikrini əsaslandırmalıdır.

Alış-veriş üçün valideynlərinizə necə təşəkkür etdiniz? sualı şagirdlərdə böyüklərə qarşı sevgi, hörmət və s. mənəvi dəyərlər aşılamaq, həmçinin təşəkkür bildirən nitq etiketi ilə bağlı ilkin bilikləri yoxlamağa xidmət edir. Ola bilsin ki, bunu etməyən uşaqlar olub. Ona görə də müəllim onlara belə bir tövsiyə verə bilər:

– *Gəlin valideynlərimizə qarşı diqqətli olaq, onları sevdığımızı göstərmək üçün lazım gələndə təşəkkür edək.*

Müəllim Raminlə bağlı kiçik bir mətn də təqdim edə bilər:

Ramin marketdən qayıdan kimi zənbilləri açıb-töktdü. Məktəb əşyalarını stolun üstünə yığdı. O, çox seviniirdi. Artıq məktəbə getmək üçün lazım olan hər şeyi var idi. Ramin anasının üzündən öpüb təşəkkür etdi: “Çox sağ ol, anacanı!” – dedi.

Dil qaydaları

4.1.1 Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlər Raminin aldığı məktəb əşyalarının adlarını bir-bir söyləyirlər. Hər bir sözün ilk səsinə fərqləndirib həmin səsi bildirən kəsmə hərfləri lövhədə yerləşdirirlər. Şagirdlərə dərslikdəki şəkildəki sözlər də oxudula bilər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq [k] və [ç] səslərini qarışıq tələffüz edən və həmin səsləri işarə edən hərfləri seçməkdə çətinlik çəkən şagirdlərin müəyyən edilməsi və onlar üzərində nəzarətin gücləndirilməsi üçün müəllimə istiqamət verir.

4.1.3 Böyük və kiçik hərflər cədvəli.

Cütlərlə iş. Şagirdlərə böyük və kiçik hərflərin qoşa verildiyi cədvəl diqqətlə nəzərdən keçirmək və

dərslikləri örtmək tapşırılır. Şagirdlər "hərflər oyunu"na başlayır. Birinci şagird kəsmə böyük hərflərdən birini partanın üzərinə qoyur və yoldaşından həmin hərfin kiçik tayını tapmağı tələb edir. Sonra cütlər yerini dəyişir. Eyni qayda ilə "oyun" davam etdirilir. Müəllim sinifdə gəzərək cütləri müşahidə edir.

Müəllimin nəzərinə! Şagirdlər Çç, Kk, Pp, Xx hərflərinin böyük və kiçik forması eyni olduğuna görə mənimsəməkdə çətinlik çəkmirlər. Onların diqqəti Qq, Dd, Mm hərflərinə daha çox yönəldilməlidir.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırığı yerinə yetirməklə şagirdlər kiçik ç, k, p, x, m, d, q hərflərini mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Oxu

2.2.4 Tapşırıq C (dərslik). Oxuyub-qavrama bacarığının formalaşması oxunulan sözün dərk edilməsi ilə başlanır. Tapşırıqda görə şagirdlər kiçik hərflərlə verilmiş sözləri oxuyub anladığını bildirmək üçün sözə uyğun şəkil tapmalıdırlar. Şagirdlər uyğun şəkli rəqəmlə söyləyirlər.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Riyaziyyatla inteqrasiya. Bu tapşırıq şagirdlərin oxuyub-anlama və riyazi bacarıqlarını inkişaf etdirir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Şəkildə gördüklərini təsvir edir və onları şəxsi həyatı ilə əlaqələndirir.	Şifahi sual-cavab	Tapşırıq A (dərslik)
Sözdəki səsləri fərqləndirir və onları işarə edən hərfləri göstərir.	Tapşırıq	Tapşırıq B (dərslik). Tapşırıq B (iş dəftəri)
Eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərfləri uyğunlaşdırır.	Müşahidə və tapşırıq	Böyük və kiçik hərflər cədvəli. Tapşırıq A (iş dəftəri).
Oxuduğu sözün aid olduğu şəkli müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslik). Tapşırıq C (iş dəftəri).

Növbəti dərslə hazırlıq

Üzərində kiçik hərflərlə məktəb əşyalarının adları (*qələm, çanta, dəftər, kitab, karandaş, marker, pozan, xətkəş*) yazılmış kartların hazırlanması tövsiyə olunur.

2-ci dərs. Məktəb ləvazimatı.

"K" hərfinin ifadə etdiyi səslər.

Hüsnxət: "Ə" hərfi.

• Dərslik: səh. 12

• İş dəftəri: səh. 7

Təlim məqsədləri

- "K" hərfinin işarə etdiyi [k'] və [k] samitlərini fərqləndirir (st. 4.1.1).
- Sözün ifadə etdiyi anlayışın əsas əlamətlərini sadalayır (st. 2.1.1)
- Sözdəki səsləri müəyyənləşdirir (st. 2.2.1).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

Köməkçi vasitələr (təchizat): kəsmə hərflər, üzərində məktəb ləvazimatlarının adları (*qələm, çanta, dəftər, kitab, marker, pozan, xətkəş*) yazılmış (kiçik hərflərlə) kartlar.

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Üzərində məktəb əşyalarının adları yazılmış kağızların oxusu
2	Dil qaydaları	"K" hərfinin ifadə ediyi səslərin mənimsədilməsi
3	Oxu	Öyrədilən hərflərdən ibarət sözlərin hecalarla oxusu
4	Söz ehtiyatı	Məktəb əşyalarının təyinatı
5	Yazı	Böyük və kiçik "Ə" hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlərə dərslikdə verilmiş B tapşırığındakı şəkllə baxaraq həmin əşyaları partada düzmək tapşırılır. Müəllimin hazırladığı kiçik kağızlar şagirdlərə paylanır. Hər bir şagird kağızdakı sözləri oxuyaraq, uyğun əşyaların üstünə qoyur.

Dil qaydaları

4.1.1 Tapşırıq A (dərslik). Müəllim: "Gəlin görək Raminin və sizin partanızın üzərində hansı məktəb əşyası yoxdur?" – deyərək şagirdlərdən soruşur. Şagirdlərdən "karandaş" cavabı alındıqdan sonra A tapşırığına keçid edilir.

Şagirdlər "kitab" və "karandaş" sözlərinin ilk hərf və ilk səsinə müqayisə edərək "k" hərfinin [k'] və [k] səsləri ifadə etdiyini anlayırlar.

“Bunları bilməliyik” rubrikası. Bu rubrikada verilmiş sözləri oxuyan şagirdlər sözlərin ilk səsinə müqayisə edib “k” hərfinin ifadə etdiyi [kʰ] və [k] səslərini sxem əsasında mənimsəyirlər.

Tapşırıq B (dərslük). Bu tapşırıq dil qaydası üzrə möhkəmləndirmə məqsədi daşıyır. Şagirdlər şəkil adlarını oxuyaraq “k” hərfinin [kʰ] kimi tələffüz edildiyi sözü (“konfet”) müəyyən edirlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıqda şagirdlərdən ilk səsi [k] və ilk səsi [kʰ] kimi səslənən şəkil adlarını müəyyən etmək tələb olunur. Bunun üçün müəllim əvvəlcə şagirdlərdən şəkillərin adlarını soruşmalı və adının ilk səsi eyni olan şəkilləri xətlərlə birləşdirməyi tapşırılmalıdır.

Oxu

Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlərin oxu zamanı “k” hərfinin sözə müvafiq [kʰ] və [k] kimi səsləndirmək bacarığı inkişaf etdirilir. Oxu zamanı şagirdlər tanış olmayan sözlərdə “k” hərfini müvafiq səsləndirməkdə çətinlik çəkə bilərlər. Bu zaman müəllim şagirdlərə həmin sözlərin mənasını və düzgün tələffüz qaydasını izah etməlidir.

Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq Ç (dərslük). Danışma fəaliyyəti şagirdlərin ümumilikdə bələd olduqları məktəb əşyalarının təyinatı mövzusu ilə bağlıdır. Bu tapşırıq üzrə şagirdlər məktəb əşyalarının istifadə məqsədi və qaydası barədə danışirlər. Müəllim əşyaların sayını artırma bilər: qələmdan, qayçı, yapışqan, rəngli kağız, xətkəş, plastilin və s. Bu əşyaların adlarının öyrənilməsi və istifadə edilməsi şagirdlərin söz ehtiyatının düzgün istiqamətdə inkişafına kömək edir. Müəllim şagirdlərin nitqinin təmizliyinə çalışmalı, *ruçka, kley, lineyka, penal* və bu kimi varvarizmlər işlədilsə, düzəliş etməlidir.

Müəllimin nəzərinə! Dərsboyu şagirdlərin söz ehtiyatı nəzarətdə saxlanılmalıdır. Bəzi şagirdlər üçün yeni olan sözlər “Söz boğçası”na əlavə edilməli, növbəti dərslərdə həmin sözlərin yenidən oxusu təşkil edilməli, mənası və tələffüzü üzrə iş aparılmalıdır.

Cütlərlə iş. Müəllim lövhə qarşısına iki şagird çıxarır. Onlardan biri gözünü yumur. Digəri istədiyi bir məktəb əşyasının təyinatı ilə bağlı bir neçə cümlə ilə “ipucu” verir. Qarşı tərəf gizlədilmiş əşyanın nə olduğunu tapır. Bu “oyun”un əsas məqsədi şagirdlərdə hər hansı bir əşyanı tanıtmaq üçün dəqiq detallar söyləmək, onlarda anlayışı izah etmək bacarığı formalaşdırmaqdır.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər dərslərdə əlyazısı formasında verilmiş böyük və kiçik “Əə” hərfinin konfigurasiyasını və digər hərflərlə birləşmə qaydasını nəzərdən keçirir, iş dəftərində bunu tətbiq edirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Müəllim əvvəlcə *xətkəş, dəftər, kəpənək* və *kərtənkələ* sözlərini sıra ilə səsləndirib neçə [ə] səsinin olduğunu soruşur. Sonra tapşırıq yerinə yetirilir. Sözü səslərə ayırmaqda çətinlik çəkən şagirdlər şəkil adlarını oxuyaraq “ə” hərfinin sayını müəyyən edib həmin sayda “ə” hərfi yazırlar.

Müəllimin nəzərinə! Müəllim sözü tələffüz edərək səslərə ayırmaqda çətinlik çəkən şagirdlərə nəzarəti gücləndirməlidir. Sözü səslərə ayıra bilməmək şagirdin oxu və yazı bacarıqlarının inkişafına mənfi təsir göstərə bilər.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu tapşırıq şagirdlərin həm yazı, həm oxuyub-anlama bacarığını inkişaf etdirir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
“K” hərfinin işarə etdiyi [kʰ] və [k] samitlərini fərqləndirir.	Tapşırıq	Tapşırıq A, B (dərslük). Tapşırıq A (iş dəftəri)
“K” hərfinin iştirak etdiyi sözləri oxuyarkən [kʰ] və [k] samitlərini fərqli tələffüz edir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük)
Məktəb əşyalarının əsas əlamətlərini sadalayır.	Şifahi sual-cavab	Tapşırıq Ç (dərslük)
Böyük və kiçik “Əə” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	Hüsnxət (iş dəftəri). Tapşırıq B, C (iş dəftəri)

LAYIHƏ

3-cü dərs. Böyük və kiçik Uu, Üü, Vv, Yy, Jj, Gg, Ğğ hərfləri. Hüsnxət: “Ll” hərfi

- Dərslik: səh. 13
- İş dəftəri: səh. 8

Təlim məqsədləri

- Eşitdiyi sözdəki səsləri və onları işarə edən hərfləri müəyyən edir (st. 4.1.1).
- Eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərfləri müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).
- Böyük və kiçik hərflərlə verilmiş sözləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

- **Köməkçi vasitələr (təchizat):** kəsmə hərflər, üzərində hərf yazılmış qapaqlar.

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Ötən dərsdə mənimsənilən hərflərin xatırlanması
2	Dil qaydaları	Böyük və kiçik Uu, Üü, Vv, Yy, Jj, Gg, Ğğ hərflərinin uyğunlaşdırılması
3	Oxu	Öyrədilən hərflərdən ibarət sözlərin hecalarla oxusu
4	Yazı	Böyük və kiçik “Ll” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Ötən dərsdə keçilmiş hərflər xatırladılır. Bunun üçün müəllim kiçik q, d, k, ç, m, p, x kəsmə hərflərini göstərərək şagirdlərə həmin hərflərlə başlayan sözlər deməyi tapşırır.

Dil qaydaları

4.1.1 Tapşırıq A (dərslik). Bu tapşırıq vasitəsilə sonuncu 7 hərfin (Uu, Üü, Vv, Yy, Jj, Gg, Ğğ) mənimsənilməsinə başlanılır. Şagirdlər şəkil adlarını səsləndirib ilk hərflərə diqqət edirlər. Sonuncu şəkil adını səsləndirməyə keçməzdən öncə müəllim: *“Ğğ” hərfi ilə başlayan sözlər deyə bilərsinizmi? Hansı hərflə söz başlamırdı?”* – sualları ilə şagirdləri düşünməyə, keçilmişləri xatırlamağa sövq edir. Şagirdlərlə birlikdə müəyyən olunur ki, Azərbaycan dilində “Ğğ” və “Ll” hərfləri ilə söz başlamır, bu səslər söz ortasında və ya söz sonunda (*qoğal, dağ, qatıq, arı* və s.) işlənir.

Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlər bu tapşırığı yerinə yetirməklə ana dilimizin “ı” və “ğ” ilə söz başlama bilməməsi xüsusiyyətinə bələd olduqlarını nümayiş etdirirlər.

4.1.3 Böyük və kiçik hərflər cədvəli. Şagirdlər dərslikdə böyük və kiçik Uu, Üü, Vv, Yy, Jj, Gg, Ğğ hərflərinin qoşa verildiyi cədvələ baxaraq partaların üzərində həmin hərfləri qoşalaşdırırlar. Müəllim sinifdə gəzərək hər bir şagirdin böyük və kiçik hərfləri düzgün uyğunlaşdırdığını yoxlayır.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıqda şagirdlərdən eyni səsi bildirən böyük və kiçik hərfləri eyni fiqur daxilində yerləşdirmək tələb olunur.

Tapşırıq C (dərslik) və tapşırıq A (iş dəftəri). Hər iki tapşırıq kiçik hərflərin mənimsənilməsinə xidmət edir. Şagirdlər şəkil adlarının birinci səsinə işarə edən hərfi seçməklə oxşar konfigurasiyalı kiçik hərfləri fərqləndirdiklərini nümayiş etdirirlər.

2.2.1 Tapşırıq Ç (dərslik). Bütün hərfləri mənimsəyən şagirdlər kiçik hərflərlə verilmiş sözləri oxuyurlar. Bəzi şagirdlər çoxhecalı sözləri (*qarğıdalı, qurbağa* və s.) oxuyub anlamaqda çətinlik çəkə bilərlər. Bu zaman müəllim oxunulan sözün qavranılması üçün ipucu verə bilər. Müəllim şagirdlərin sözü mexaniki oxuyub keçməsinə yol verməməli, şagirdin oxuyub anladığını sual-cavab əsasında müəyyən etməlidir.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər dərslikdə əlyazısı formasında verilmiş böyük və kiçik “Ll” hərfinin konfigurasiyasını və digər hərflərlə birləşmə qaydasını nəzərdən keçirir, iş dəftərində bunu tətbiq edirlər.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Tapşırıq C şagirdlərin çap hərflərlə sözləri oxuyub hüsnxət normalarına uyğun yazmaq bacarığını da inkişaf etdirir. Sözlərin şəkillərlə müşayiət olunması şagirdlərin oxuyub anlamasını asanlaşdırır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Sözdəki səsi müvafiq hərflə uyğunlaşdırır.	Tapşırıq	Tapşırıq A, B, C (dərslik). Tapşırıq A (iş dəftəri)
Böyük və kiçik Uu, Üü, Vv, Yy, Jj, Gg, Ğğ hərflərini uyğunlaşdırır.	Müşahidə və tapşırıq	Böyük və kiçik hərflər cədvəli. Tapşırıq B (iş dəftəri)
Kiçik hərflərlə verilmiş sözləri oxuyur.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç (dərslik)
Böyük və kiçik “Ll” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	Hüsnxət (iş dəftəri). Tapşırıq C (iş dəftəri)

4-cü dərs. Kiçik hərflərlə oxunun möhkəmləndirilməsi. Hüsxnəxt: "M" hərfi

- Dərslik: səh. 14-15
- İş dəftəri: səh. 9

Təlim məqsədləri

- Eşitdiyi sözdəki səsləri və onları işarə edən hərfləri müəyyən edir (st. 4.1.1).
- Eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərfləri müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).
- Sözü ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir (st. 2.1.1)
- Böyük və kiçik hərfləri hüsxnəxt normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1)

Köməkçi vasitələr (təchizat): kəsmə hərflər, üzərinə hərf yazılmış qapaqlar.

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Hərflərdən söz düzəltmə
2	Dil qaydaları	Böyük və kiçik hərflərin uyğunlaşdırılması
3	Oxu	Sözlərin hecalarla oxusu
4	Yazı	Böyük və kiçik "Mm" hərfinin hüsxnəxt normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Bu dərs kiçik hərflərlə oxunun möhkəmləndirilməsinə həsr edilir. Bunun üçün şagirdlər kəsmə hərf və rəqəmləri partalarının üzərinə qoyurlar.

Dil qaydaları

4.1.1 Tapşırıq A (dərslik). Tapşırıq vasitəsilə əvvəlki dərslərdə keçilmiş 14 kiçik hərf təkrar edilir. Şagirdlərdən şəkillərin üzərində dağınıq halda verilən hərflərin ardıcılığını müəyyən etmək tələb olunur. Bunun üçün şagirdlər şəkil adlarının 1-ci, 2-ci, 3-cü və ya 4-cü hərflərinin hansı rənglə göstərildiyini söyləməli və yaxud kəsmə hərflər və üzərində hərf yazılmış qapaqlarla həmin şəkil adlarını yığmalıdırlar.

Tapşırıq B (dərslik). Sözlərdə hər bir səsin və ya hər bir hərfin rolunun dərk olunması şagirdlərin nitq bacarıqlarının inkişafında mühüm rol oynayır. Bu tapşırıqda şagirdlər *şar, nar, tar, qar* sözlərində *ş, n, t, q* hərflərinin dəyişilməsi ilə müxtəlif mənalı sözlərin yarandığının şahidi olurlar.

Diferensial təlim

Dərinləşdirmə. Müəllim sinfin daha fəal şagirdlərinə bir hərf dəyişməklə müxtəlif sözlər düzəltməyi tapşıra bilər.

Tapşırıq C (dərslik). Bu tapşırıq şagirdlərin yaxınməxrəcli səsləri işarə edən hərfləri fərqləndirmək bacarığını da inkişaf etdirir. Şagirdlər şəkil adlarını səsləndirib buraxılmış hərfləri müəyyən edirlər.

Müəllimin nəzərinə! Şagirdlər şəkil adlarını səsləndirən zaman onların tələffüzünə diqqət edilməlidir. Müəllim həmin şəkil adlarındakı *[r]* səsinə buraxmaqla lövhədə yazı və şagirdlərə həmin boşluğa uyğun gələn kəsmə hərfi göstərməyi tapşıra bilər.

Diferensial təlim

Bu tapşırıq disleksiya və disqrafiya problemi yaşayan uşaqların aşkara çıxarılması və problemin aradan qaldırılması üçün imkanlar yaradır. Bəzi uşaqlar "r" hərfləri sözlərdə "l" hərfinin əvəzinə "l" və "y" deyirlər. Bu problem yazı bacarığının inkişafına da mənfi təsir göstərir. Uşaq necə deyirsə, elə də yazmağa başlayır. Müəllim bu tapşırığı yerinə yetirməkdə çətinlik çəkən şagirdləri müəyyənləşdirməklə bu istiqamətdə iş aparmalı, problemin aradan qaldırılmasına valideynləri də cəlb etməlidir.

4.1.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). Əsas məqsəd şagirdlərin eyni səsi işarə edən fərqli konfigurasiyalı böyük və kiçik hərfləri mənimsəmə səviyyəsini yoxlamaqdır.

Oxu

2.2.4 Tapşırıq Ç (dərslik) və tapşırıq B (iş dəftəri). Təsviri incəsənət fənni ilə integrasiyanı təmin edən bu tapşırıqlara əsasən şagirdlər rəng adlarını oxuyub uyğun rəngi seçməklə oxuyub anladıklarını nümayiş etdirirlər. Məsələn, şagird "yaşıl" sözünü oxuyur, yaşıl rəngli karandaşın neçənci olduğunu deyir. Yaxud da həmin rəngdə olan karandaş göstərir.

Digər tapşırıqda əsasən şagird çanta şəklini istəyinə uyğun rəngləməklə zövqünü, istifadə etdiyi rənglərin adlarını göstərməklə isə oxuyub-anlama bacarığını nümayiş etdirir.

Tapşırıq D (dərslik). Bu tapşırıqda isə riyaziyyat fənni ilə integrasiya olunur. (1.1.5. Əşyalar çoxluğundan tələb olunan sayda əşyanı ayırır.)

Şagirdlər sol sütundakı rəqəm adlarını sıra ilə oxuyur, sonra sağ sütunda həmin saydakı məktəb əşyasını tapır. Məsələn, şagirdlərdən biri "beş" sözünü oxuyur və müəyyən edir ki, şəkildə 5 ədəd marker var. Müəllim çalışmalıdır ki, hər bir şagird tapşırığın yerinə yetirilməsində iştirak etsin.

Differensial təlim

Dəstək. Rəqəmlərin sözlə təsvirini tanımaqda çətinlik çəkən bəzi şagirdlərə oxuduğu sözə uyğun rəqəmi lövhədə yazmaq və ya kəsmə rəqəmlə göstərmək tapşırıla bilər.

Yazı

3.1.1 Hüsnxət rubrikası. Şagirdlər dərslikdə əl-yazısı formasında verilmiş böyük və kiçik “Mm” hərfinin konfigurasiyasını və digər hərflərlə birləşmə qaydasını nəzərdən keçirir, iş dəftərində bunu tətbiq edirlər.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlərin çap hərflərlə sözləri oxuyub hüsnxət normalarına uyğun yazmaq bacarığı da inkişaf etdirilir. Sözlərin şəkillərlə müşayiət olunması şagirdlərin oxuyub-anlamasını asanlaşdırır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Sözdəki səsləri fərqləndirir və onları işarə edən hərfləri göstərir.	Tapşırıq	Tapşırıq A, B, C dərslik)
Böyük və kiçik hərfləri uyğunlaşdırır.	Tapşırıq	Tapşırıq A (iş dəftəri)
Oxuduğu sözü müvafiq anlayışla əlaqələndirir.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç, D (dərslik) Tapşırıq B (iş dəftəri)
Böyük və kiçik “Mm” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	Hüsnxət (iş dəftəri). Tapşırıq B (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq

Növbəti dərsin mövzusu hədiyyə ilə bağlı olduğu üçün müəllimə əvvəlcədən hədiyyə qutusu hazırlamaq tövsiyə edilir. Hədiyyə qutusunun üzərində yaxın zamanlarda ad günü olacaq bir şagirdin adı və onunvanlanmış bir neçə söz yazılır (məsələn: “Ülkər, 7 yaşın mübarək! Biz səni çox sevirik!”).

fəsil**3****BABANIN HƏDİYYƏSİ****1-ci dərs. Təbrik və təşəkkür nitq etiketi. Hüsnxət: “I” hərfi**

• Dərslik: səh. 16

• İş dəftəri: səh. 10

Təlim məqsədləri

- Sualı cavablandırarkən fikrini əsaslandırır (st. 1.2.3).
- Sözü ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir (st. 2.1.1).
- Dinlədiyi mətndəki hadisələrin ardıcılığını şəkillərin köməyi ilə müəyyən edir (st. 1.1.1).
- Dinlədiyi mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 1.1.1).
- Dialoqlarda situasiyaya uyğun sadə nitq etiketlərindən istifadə edir (st. 1.2.3).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

Köməkçi vasitələr (təchizat): hədiyyə qutusu, kəsmə hərflər.

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Hədiyyə qutusunun üzərində yazılan təbrikin oxusu
2	Dinləmə-danışma	Hədiyyə haqqında sual-cavab
3	Oxu	Hədiyyə qutularının üzərindəki sözlərin oxusu
4	Dinləmə	Süjetli şəkilləri müşayiət edən dinləmə mətninin təqdimi
5	Danışma. Söz ehtiyatı	Rollu oyun. Situasiyaya uyğun nitq etiketlərinin mənimsədilməsi
6	Yazı	Böyük və kiçik “I” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlər müəllimin gətirdiyi “hədiyyə” qutusunun üzərində yazılmış sözləri oxuyur və hədiyyənin sahibinin kim olduğunu tapırlar. Bununla şagirdlərdə dərsin mövzusunə maraq yaranır və müəllimin suallarını həvəslə cavablandırırlar.

Danışma

12.3 Tapşırıq A (dərslik). Müəllim çalışmalıdır ki, şagirdlər sualları cavablandırarkən fikirlərini əsaslandırınlar. Məsələn: “hədiyyə vermək xoşunuza gəlir, yoxsa hədiyyə almaq?” sualına şagirdlər bir cavab variantı seçdikdə müəllim “nə üçün?” su-

alını əlavə etməlidir.

Şagirdlər təxminən belə cavablar verməlidirlər:

– *Mən hədiyyə verməyi xoşlayıram. Çünki başqasını sevindirməkdən, təəccübləndirməkdən xoşum gəlir.*

– *Hədiyyə verməyi xoşlamıram. İstəyirəm ki, o da mənim olsun.*

– *Hədiyyə almaqdan xoşum gəlir. Tez fikirləşirəm ki, hədiyyə qutusunun içindəki nədir?*

Müəllimin əlavə sualları: – *Sizə verilən hədiyyənin necə olmasını istəyirdiniz? Açıq, yoxsa hədiyyə qutusunda? Kim üçün hədiyyə hazırlamısınız? Bu işdə sizə kim kömək edib?*

Müəllimin nəzərinə! Texnologiya dərində hədiyyə qutularının hazırlanması tövsiyə edilir.

Oxu

2.2.4 Tapşırıq B (dərslük). Bu tapşırığı yerinə yetirməklə şagirdlərin hədiyyə ilə bağlı təsəvvürləri əyanlaşır. Həmçinin şagirdlərin oxuduğu sözü müvafiq anlayışla əlaqələndirmə bacarığı inkişaf edir. Şagirdlər hədiyyə qutularının üzərində yazılmış sözləri oxuyaraq uyğun oyuncağı rəqəmlə söyləyirlər. Bu tapşırıq üzərində sözlər yazılmış hədiyyə qutuları, oyuncaq və ya digər əşyalardan (yaxud müvafiq şəkilli kartlardan) istifadə edilməklə də yerinə yetirilə bilər.

Dinləmə

1.1.1 Tapşırıq C (dərslük). Dərslükdəki süjetli şəkillər üzrə fəaliyyətə başlamazdan öncə müəllim dərslüyin 7-ci səhifəsindəki sonuncu şəkli göstərərək ilk dərsi xatırladır. Müəllimin: "Sizcə, nənə ilə babanın Raminə gətirdiyi hədiyyə nə idi?" sualı şagirdləri həm düşündürür, həm də süjetli şəkillərə maraq yaradır.

Müəllim şagirdlərin şəkil üzrə informasiyanı daha dəqiq qavramaları üçün dinləmə mətni təqdim edir.

Dinləmə mətni:

Ramin 1-ci sinfə hazırlaşdı. Babası sevimli nəvəsini təbrik etmək üçün ona maraqlı bir hədiyyə gətirdi. O, hədiyyəni alıb, babasına təşəkkür etdi. Sonra tez-tələsik hədiyyə qutusunu açdı. Hərflərdən ibarət pəzlə görüş çox sevindi. Babası bildirdi ki, Ramin pəzlə yığmağı çox sevdi. Ona görə də Raminə onun sevdiyi hədiyyəni alıb gətirmişdi.

Ramin dedi:

– *Baba, bunlar hərflə pəzlərdir. Mən hərfləri tanıyıram.*

Babası: "Lap yaxşı, oğlum, onda al bu hərfləri, söz düzəlt görüm, bacaracaqsanmı?!" – deyib ona altı hərf verdi.

Ramin həvəslə işə başladı. ...

Şagirdlər şəkillərin altında verilən faktoloji suallara cavab verməklə dinləmə zamanı nə dərəcədə diqqətli olduqlarını nümayiş etdirirlər. İkinci sualın cavablandırılması zamanı müəllim babanın sözlərini ("Söz düzəlt!") şagirdlərə oxuda bilər.

Sonra şagirdlər şəkillərə baxaraq danışırlar.

Danışma. Söz ehtiyatı

1.2.3 Müəllim şagirdlərin diqqətini "Söz boğçası" rubrikasında olan sözlərə yönəltməzdən öncə bu sözlərlə bağlı suallar verir:

– *Təşəkkür etmək üçün nə demək lazımdır?*

Bu sualı şagirdlər bir neçə formada cavablandırma bilər: "Çox sağ olun. Təşəkkür edirəm! Payınız çox olsun!" və s.

– *Ramin babasına necə təşəkkür etdi?* (Birinci şəkilə "Çox sağ ol" ifadəsi oxunur.)

– *Təbrik edərkən nə demək lazımdır?* (Hədiyyəni nə münasibətlə veririksə, ona uyğun təbrik sözləri deməliyik ("Bayramın mübarək!" "Doğum günün mübarək!" "Yüz yaşa!" və s.).

Rollu oyun. ("Bir-birinizi təbrik edin")

Bu oyunun məqsədi şagirdlərin situasiya zamanı uyğun nitq etiketlərindən istifadə bacarığını inkişaf etdirməkdir. Oyuna başlamazdan öncə şagirdlərə təlimat verilməlidir. Təlimatda şagirdlərə təbrik və təşəkkür edərkən nə demək, özünü necə aparmaq, jest və mimikalardan necə istifadə etmək və s. izah olunur, müvafiq rollar verilir. Müəllim şagirdlərə rollarını ifa etməzdən öncə tapşırıq bilər: "Yoldaşınızı təbrik etmək üçün bir hədiyyə fikirləşin, həmin hədiyyənin bu qutuda olduğunu düşünün və yoldaşınıza verib onu təbrik edin". Bu tapşırıq şagirdlərin xəyal gücünü inkişaf etdirir. Müəllim şagirddən xəyalında düşünüb seçdiyi hədiyyənin nə olduğunu, nə üçün bu hədiyyəni seçdiyini və s.-ni soruşmaqla şagirdlərin fikrini əsaslandırmasına çalışmalıdır.

Rollu oyunu bir neçə formada icra etmək olar:

– Müəllim müəyyənləşdirdiyi (yaxın zamanda ad günü olacaq) şagirdi lövhəyə çıxarır və bir neçə şagirdə yoldaşını təbrik etməyi tapşırır;

– Bir neçə oğlan və bir neçə qız seçilir. Qızlar ana, nənə rolunu, oğlanlar isə övlad rolunu oynayır. Oğlanlar bayram (8 Mart – Qadınlar Günü) münasibətilə qarşı tərəfi təbrik edir, onlara arzularını bildirirlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırığı yerinə yetirməklə şagirdlər təbrik və təşəkkür nitq etiketlərini mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər dərslükdə

əlyazısı formasında verilmiş böyük və kiçik “İ” hərfinin konfigurasiyasını və digər hərflərlə birləşmə qaydasını nəzərdən keçirir, iş dəftərində bunu tətbiq edirlər.

Müəllimin nəzərinə! Böyük “İ” hərfi ilə söz başlamadığı üçün bu hərfin praktik əhəmiyyəti azdır. Ancaq bəzən tərkibində “i” hərfi olan sözün bütün hərflərinin böyük formada yazılması bu hərfin də öyrədilməsini lazımlı edir.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırığın yerinə yetirilməsindən öncə müəllim şəkil adını və şəkil adındakı səsləri bir-bir soruşmalı, sonra şəkil adlarında buraxılmış hərfləri yerinə yazmağı tapşırmalıdır.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu tapşırığın yerinə yetirilməsi zamanı bəzi çətinliklər ortaya çıxa bilər. Belə ki, “i” səsi müxtəlif samit səslərin qovuşuğunda hiss edilir və bu, şagirdləri çaşdırır. Çətinlik çəkən şagirdlər tapşırığı yerinə yetirən zaman rəng adlarını oxuyub rəng adlarında “i” səsini saymaqla tapşırığı yerinə yetirə bilər.

Diferensial təlim

Dərinləşdirmə. Müəllim tapşırığın yerinə yetirilməsindən əvvəl sinfin daha fəal şagirdlərindən rəng adlarındakı “i” səsinin sayını şifahi şəkildə soruşa bilər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Sualı cavablandırarkən fikrini əsaslandırır.	Sual-cavab	Tapşırıq A (dərslük)
Oxuduğu sözü müvafiq anlayışla əlaqələndirir.	Tapşırıq	Tapşırıq B (dərslük)
Dinlədiyi mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir.	Sual-cavab	Dərslükdəki şəkildəki suallar
Təbrik və təşəkkür nitq etiketindən istifadə edir.	Müşahidə və tapşırıq	Tapşırıq A (iş dəftəri)
Böyük və kiçik “İ” hərfini hüsxnət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	Hüsxnət rubrikası (iş dəftəri)

2-ci dərs. Şəkillər üzrə mətnqurma. Sait və samitlər. Hüsxnət: “İ” hərfi.

• Dərslük: səh. 17-18 • İş dəftəri: səh. 11

Təlim məqsədləri

- Dinlədiyi mətndəki hadisələrin ardıcılığını şəkillərin köməyi ilə müəyyən edir (st. 1.1.1).
- Dinlədiyi mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 1.1.1).
- Bədii mətnlərdə təxəyyülü real faktlardan fərqləndirir (st. 2.2.3).
- Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub nəql edir (st. 1.2.1).
- Sait və samit səsləri sadalayır və onların yazıda hansı hərflə işarə olunduğunu müəyyən edir (st. 4.1.1).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsxnət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	“Babanın hədiyyəsi” mövzusu üzrə xatırlatma
2	Dinləmə	“Babanın hədiyyəsi” mətninin davamı. Dinləmə mətni və sualların cavablandırılması
3	Danışma	Süjetli şəkillər üzrə mətn qurub danışma
4	Dil qaydaları	Sait və samitlərin mənimsədilməsi
4	Yazı	Böyük və kiçik “İ” hərfinin hüsxnət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Dərslükdəki süjetli şəkil üzrə fəaliyyətə başlamazdan öncə ötən dərsin mövzusu xatırlanır. Sonra müəllim şagirdləri süjetin davamını izləməyə həvəsləndirmək üçün belə bir sual verir:

– *İndi, uşaqlar, sizcə, Ramin babasının verdiyi həflərdən söz düzəldə biləcəkmiz?*

Dinləmə-danışma

1.1.1 1.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər bir neçə dəqiqə ərzində süjetli şəkilləri ümumi nəzərdən keçirib ilkin fikirlər bildirirlər. “Yuxu nədir? Siz heç yuxu görmüsünüzmü?” kimi suallar verməklə şagirdləri gördükləri yuxuları barədə danışdırmaq olar.

Sonra müəllim “İndi gəlin görək, Ramin yuxuda

nə görüb?” – deyə dinləmə mətninə keçid edir. Şagirdlərə tapşırır ki, o oxuduqca şəkilləri izləsinlər (Müəllim bəzən dinləmə mətnini dayandırır uşaqlara “İndi mən hansı şəkil üzrə danışiram?” – deyə suallar verə bilər.)

Dinləmə mətni:

Ramin babasının verdiyi hərflərdən söz düzəltməyə çalışırdı. Hərfləri düzür, oxuyur, söz yaranmadıqda dağıdıb yenidən yığırdı. Neçə dəfə cəhd etsə də, heç bir söz düzəldə bilmədi. Yorulub yatdı.

Yuxusunda gördü ki, hərflər sıraya düzülüb evdən çıxırlar. Onları səslədi:

– Getməyin, siz mənə lazımsınız. Söz verirəm ki, bu dəfə sizdən söz düzəldəcəyəm. Geri dönün!

Lakin hərflər Ramini eşitmir, yolboyu qaçırdılar. Ramin lap yorulub əldən düşmüşdü. Dayanıb fikirləşirdi:

– Axı, görəsən, hərflər məndən niyə qaçır? Vay, yəqin, babama şikayət etməyə gedirlər. Yox-yox, buna razı olmaram. Sizi mütləq geri qaytaracağam.

Ramin birdən hərflərin yaraşığı bir binaya girdiyini gördü. Buranın hara olduğunu öyrənmək üçün yaxınlaşıb binanın üzərindəki sözü oxudu. Birdən yadına düşdü ki, babasının verdiyi hərflərdən MƏKTƏB sözünü düzəldə bilər.

– Ura! Bu həmin sözdür! Tapdım! Tapdım! – deyə sevinclə qışqırdı.

Elə bu vaxt yuxudan oyandı. Hər kəs Ramindən nə üçün qışqırdığını, nəyi tapdığını soruşsa da, Ramin susaraq tez-tələsik hərflərinin yanına qaçdı. Onları ardıcıl düzüb dedi:

– Baxın, mən söz düzəltməyi bacardım!

Şagirdlər müəllimin yönəldici sualları vasitəsilə şəkilləri ayrı-ayrılıqda təsvir edir.

Suallar: 1. Birinci şəkildə Ramin hərflərdən nə düzəldib? Hərflərin bu cür birləşməsinə söz hesab etmək olarmı? Şagirdlər “hərflər birləşməsi mənə bildirmirsə, söz yaranmır” qənaətinə gəlməlidirlər.

2. İkinci şəkildə nə görürsünüz? Ramin niyə yatdı? Ramin yuxuda nə görür?

3. Hərflər hara gedirdi? Sizcə, bura haradır? Ramin binanın üzərində hansı sözü oxudu? Ramin bu sözü görəndə niyə sevindi?

4. Raminin söylədiyi söz (“Tapdım”) oxunur. Ramin nəyi tapmışdı?

5. **2.2.3** “Hansı hadisələr Raminin yuxusunda baş verir?” sualı şagirdlərin real və real olmayan təsvir və hadisələri fərqləndirmək bacarığına və fantaziyalarının inkişafına yönəlmişdir.

Şəkil üzrə fəaliyyətin sonunda şagirdlər süjetli

şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub nəql edirlər.

Müəllimin nəzərinə! Müəllim şagirdlərin mövzu üzrə fantaziyalarını inkişaf etdirmək üçün belə bir tapşırıq da verə bilər: “Təsəvvür edin ki, sizə sevdiyiniz bir hədiyyə veriblər. Yatıb həmin hədiyyə ilə bağlı yuxu görürsünüz. Şagirdlər başlarını partalarının üzərinə qoyub, gözlərini yumur və fikirləşirlər. Daha sonra xəyalən gördükləri yuxunu təsvir edirlər.

Dil qaydaları

4.1.1 Tapşırıq B (dərslük). Tapşırıq sait və samit mövzusuna keçid məqsədi daşıyır. Şagirdlər babanın Raminə verdiyi hərflər üzrə sait və samitlərin fərqi anlamağa çalışırlar. Müəllimin yönəldici sualları ilə [m], [k], [t], [b], [ə] səslərinin tələffüzü üzərində müşahidə aparılır və onlar müqayisə olunur (məsələn, [m] və [b] səslərini tələffüz edin. İndi isə bu səsləri dodaqlarınızı bitişdirmədən deyın. Gördüyünüz kimi, bu, mümkün deyil. Çünki bu səslərin tələffüzü zamanı dodaqlar qapanır. İndi [ə] səsini tələffüz edin. Bu səs asanlıqla tələffüz edilir, onu uzatmaq olur. Amma digər səsləri uzatmaq olmur” və s.).

“Bunları bilməliyəm” rubrikası. Müəllim şagirdlərin diqqətini “kitab” sözü ilə bağlı sxemə yönəldir. 9 sait səsin hər biri səsləndirilir. Sait səslərin musiqili, avazlı, uzun tələffüz edildiyi söylənilir.

Müəllimin nəzərinə! Sait səslərin xarakteristikasını şagirdlərə daha dərinlən hiss etdirmək üçün adi hava şarından da istifadə etmək olar. Hava balonu doldurulur və ağzı azacıq dartılmaqla hava buraxılır. Bu zaman ciyiltili səs çıxır. Müəllim bildirir ki, bu səs uzanır, sait səsə bənzəyir. Sonra şar partladılır. Bu səsin T, K səsləri kimi uzanmadığı diqqətə çatdırılır.

Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər bu tapşırığı yerinə yetirməklə sait və samit səsləri müqayisə yolu ilə mənimsəyirlər.

Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlərdən sözlərdə buraxılmış sait səsləri müəyyən etmək tələb olunur. Sözlərin şəkillərlə müşayiət olunması şagirdlərin oxuyub-anlamasını asanlaşdırır.

Tapşırıq D (dərslük). Şagirdlər bütün şəkil adlarını tələffüz edir. “Balıq” şəklinin üzərində dayanırlar. Bu şəkil adının samitlə başladığını müəyyən edirlər.

Tapşırıq E (dərslük). Tapşırıq üç mərhələdə yerinə yetirilir:

1. Əvvəlcə şagirdlər müəyyən edirlər ki, *cücə, kökə, lələ, bibi* sözlərində samitlər təkrarlanır. Şagirdlər hər bir sözdə hansı samitin təkrarlandığını da söyləməlidirlər.

2. Sonra saitlərin təkrarlandığı sözlər seçilir, hər

bir sözdə hansı saitin təkrarlandığı müəyyən edilir: *səbət, maral, quzu, tülkü, bibi*.

3. Sonda şagirdlər həm saitin, həm də samitin təkrarlandığı sözləri tapırlar: *baba, bibi*.

Tapşırıq qruplarla və ya cütlərlə iş formasında da yerinə yetirilə bilər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırığı yerinə yetirməklə şagirdlər sait və samitlər mövzusunun mənimlədiklərini nümayiş etdirirlər.

Yazı

3.1.1 Şagirdlər dərslikdə əlyazısı formasında verilmiş böyük və kiçik “i” hərfinin konfigurasiyasını və digər hərflərlə birləşmə qaydasını nəzərdən keçirir, iş dəftərində bunu tərtib edirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərdə çap hərflərlə verilmiş sözləri hüsnxət normaları ilə yazmaq bacarığını da formalaşdırır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Şəkillər əsasında real və real olmayan təsvir və hadisələri fərqləndirir.	Sual-cavab	Şəkil üzrə faktoloji suallar
Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub nəql edir.	Müşahidə	Tapşırıq A (dərslik)
Sait və samit səsləri fərqləndirir.	Tapşırıq	Tapşırıq B, C, Ç, D, E (dərslik). Tapşırıq A (iş dəftəri)
Böyük və kiçik “i” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	Hüsnxət (iş dəftəri).

3-cü dərs. Sait və samitlər. Söz ehtiyatı. Hüsnxət: “T” hərfi.

• Dərslik: səh. 19

• İş dəftəri: səh. 12

Təlim məqsədləri

- Verilmiş sözdə sait və samit bildiren hərfləri fərqləndirir (st. 4.1.1).
- Sözü ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir (st. 2.1.1)
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1)
- Səslə hərfi uyğunlaşdıraraq eşitdiyi sözü yazır (st. 3.1.1)

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Raminin babasının adının tapılması
2	Dil qaydaları	Sait və samitlərin mənimlədilməsi
3	Oxu. Söz ehtiyatı	Cədvəldə verilmiş sözləri müxtəlif istiqamətlərdə oxuyub-anlama
4	Yazı	Böyük və kiçik “Tt” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı, verilmiş hərflərdən sözlər düzəldib yazmaq
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərdən ötən dərslərdə tanış olduqları Raminin babasının adını soruşur.

Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlər Raminin babasının adını (İman) öyrənmək üçün tapşırığı yerinə yetirirlər. Tapşırığın əsas məqsədi uşaqları məlum olmayan informasiyanı tapmağa həvəsləndirməkdir.

Şagirdlər şəkil adlarının ilk səsinə müəyyən edib həmin səsin müvafiq işarəsini yazmaqla hərfi tanıdıqlarını nümayiş etdirirlər.

Dil qaydaları

4.1.1 Tapşırıq B (dərslik). Tapşırığın yerinə yetirilməsindən öncə müəllim lövhədə bir sütunda “sait”, digər sütunda “samit” sözü yazılmış cədvəl çəkir. Şagirdlər öz adının ilk hərfinin sait, yoxsa samit olduğunu söylədikcə müəllim cədvəlin müvafiq sütununda qeydlər aparır. Şagirdlər sait və samitlə başlayan adların sayını müəyyənləşdirirlər. Sonra B tapşırığı yerinə yetirilir. Şagirdlər *Ömər* və *Aytac* adlarının saitlə başlayıb samitlə qurtardığını müəyyən edirlər. Müəllim tapşırıqda başqa suallar da əlavə edə bilər: – *Hansı adlar samitlə başlayıb samitlə bitir? (Murad, Nigar). Hansı ad saitlə*

başlayıb saitlə bitir? (İradə). Hansı ad samitlə başlayıb saitlə bitir? (Leyla).

Tapşırıq C (dərslik). Bu tapşırığı yerinə yetirməklə şagirdlər sözdə sait və samitlərin işlənmə ardıcılığında müəyyən qanunauyğunluğun olduğunu dərk edirlər.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər dərslikdə əlyazısı formasında verilmiş böyük və kiçik “Tt” hərfinin konfigurasiyasını və digər hərflərlə birləşmə qaydasını nəzərdən keçirir, iş dəftərində bunu tətbiq edirlər.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Tapşırıq həm də oxu bacarığının inkişafına yönəldilmişdir. Şagirdlər əvvəlcə boş xanaya “t” hərfi yazırlar. Sonra tamamlanmış sözü oxuyaraq müvafiq şəkli müəyyən edirlər.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.4 Tapşırıq Ç (dərslik). Bu tapşırıq şagirdlərin söz ehtiyatını artırır və möhkəmləndirir. “T” samitinin əvvəlinə *ı, u* saitlərindən başqa bir sıra saitlər artırıldıqda müxtəlif mənalı sözlər yaranır: *at, ot, et, ət, it, öt.* Şagirdlərin dediyi sözləri müəllimin lövhədə yazması, həmin sözlərin mənalı üzərində iş aparması tövsiyə olunur. Sözlərin mənalılarının izahı üçün həmin sözlərin cümlələrdə işlədilməsi məqsəduyğundur.

Tapşırıq D (dərslik). Aukşion. Bu tapşırıq şagirdlərin söz ehtiyatını yoxlamaq məqsədi daşıyır. Şagirdlər cədvəldə şaquli və üfüqi istiqamətlərdə verilmiş hərflər ardıcılığından tanıdıqları sözləri seçməlidirlər. Tapşırıq aukşion üsulu ilə yerinə yetirilə bilər. Şagirdlər sözlər tapdıqca müəllim həmin sözləri lövhədə yazır. Cədvəldə *xan, xana, tar, nar, at, ata, oyun, yun, un, tort, ana, art, toy* və s. sözlər oxuna bilər.

Müəllimin nəzərinə! Aukşiona başlamazdan əvvəl müəllim şagirdlərə təlimat verməlidir:

– *Cədvəldəki hərfləri yuxarıdan aşağıya və ya soldan sağa doğru oxuyub söz tapmaq lazımdır. Yadda saxlayın ki, hərflər birlikdə məna bildirmirsə, deməli, o, söz deyil. Aukşion vaxtı təkrar söz deyilməməlidir. Ən sonuncu sözü tapan şagird aukşionun qalibi olacaq.*

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər şaquli və üfüqi istiqamətlərdə müəyyən etdikləri sözləri müvafiq anlayışla (şəkillə) əlaqələndirməklə oxuduqarı sözü tanıdığını nümayiş etdirirlər. Cədvəldə “kirpi” sözü üfüqi, digər sözlər isə şaquli vəziyyətdə yerləşdirilmişdir.

Yazı. Söz ehtiyatı

3.1.1 Tapşırıq E (dərslik). Bu fəaliyyət həm yazı bacarığının, həm də söz ehtiyatının inkişafına yönəldilmişdir.

Qruplarla iş. Şagirdlər indiyə qədər yazılışını öyrəndikləri 8 hərfdən (*a, n, l, ə, m, ı, i, t*) istifadə edərək müxtəlif sözlər düzəltməlidirlər. Tapılan sözlərin yazılışında hər bir qrup üzvünün iştirak etməsinə müəllim nəzarət etməlidir. Sonda daha çox söz tapıb yazılı şəkildə təqdim edən qrup qalib olur.

Tapşırıqda verilən hərflərdən *alət, tələ, ana, nal, lələ, əl, Ləman, liman, manat, tam, tamam, nanə, ata, nənə, al, alın, nanəli, taməl, əlli, Alı, Əli, ləl* və s. sözlər düzəldilə bilər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Sözdəki sait və samit səsləri müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq B, C (dərslik)
Oxuduğu sözə müvafiq olan şəkli müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq D (dərslik). Tapşırıq A (iş dəftəri)
Böyük və kiçik “Tt” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	Hüsnxət (iş dəftəri). Tapşırıq B (iş dəftəri)
Hərflərdən sözlər düzəldərək hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	Tapşırıq E (dərslik)

Növbəti dərsə hazırlıq

Şagirdlərə boş vaxtlarda məşğul olduqları sevimli bir əşyasını dərsə gətirmək tapşırılır.

LAYİHƏ

1-ci dərs. Sevimli məşğuliyyət.**Hüsnxət: “B” hərfi**

- Dərslik səh. 20
- İş dəftəri: səh. 13

Təlim məqsədləri

- Şəkildə gördüklərini təsvir edir və onları şəxsi həyat ilə əlaqələndirir (st. 1.2.1).
- Sözü ifadə etdiyi anlayışın əsas əlamətlərini sadalayır (st. 2.1.1).
- Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır (st. 2.1.1).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).
- Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə sözlərdəki səhvləri düzəldir (st. 3.1.5).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Şagirdlərin dərsə gətirdikləri sevimli əşyalarla tanışlıq
2	Danışma	Şagirdlərin sevimli məşğuliyyəti barədə söhbət
3	Söz ehtiyatı	Qarşıya çıxan yeni sözlərin izahı
4	Yazı	Böyük və kiçik “Bb” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlər müəllimin tapşırığına əsasən evdən gətirdikləri sevimli əşyalarını (boş vaxtlarında məşğul olduqları oyuncaq, şahmat, idman aksesuarı və s.) partalarının üzərinə qoyurlar.

Müəllim öncə şagirdlərə tapşırır ki, dərsboyu eşidib mənasını bilmədikləri sözləri səsləndirsinlər ki, müəllim həmin sözləri “Söz boğçası”na əlavə etsin.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlər evdən gətirdikləri sevimli əşyalarını təqdim edirlər. Müəllim yönəldici suallar verməklə çalışmalıdır ki, şagirdlər danışarkən fikirlərini əsaslandırсынlar. Suallar: “*Bunun adı nədir? Nə üçün məhz bunu gətirdin? Bunu necə istifadə edirlər? Bunu sənə kim öyrədib?*” və s.

Sonra şagirdlər dərslikdəki şəkillər əsasında Ramin və dostları barədə danışmağa başlayırlar. Müəllimin yönəldici sualları: “*Ramin dostları ilə*

birlikdə nə edir? Siz plastilindən nə düzəldə bilərsiniz? Velosiped, skuter sürməyi kim bacarır? Sonuncu şəkildə nə görürsünüz? Onlar nə edir? Kimin rəsm çəkmək xoşuna gəlir? Siz nə ilə məşğul olmağı xoşlayırsınız? Hobbiniz varmı?”

Müəllimin nəzərinə! Bu yaşda olan uşaqlar “hobbi” sözünü hələ ki xoşladığı iş, sevdiyi oyun və s. təmsilində anlaya bilər. “Hobbi” sözünün mənası: *hobbi – insanın könüllü surətdə məşğul olduğu fəaliyyəti; sevimli məşğuliyyəti.*

Söz ehtiyatı

2.1.1 Tədris prosesində şagirdlərin söz ehtiyatının artırılması, möhkəmləndirilməsi diqqət mərkəzində saxlanmalı, öyrədilən yeni sözlər növbəti dərslərdə təkrar olunmalıdır.

Mövzu ətrafında diskussiya zamanı şagirdlərin istifadə etdiyi sevimli əşyaları, sevdikləri oyunlar, cizgi filmləri və s. ilə bağlı yeni sözlər ortaya çıxar bilər; məsələn: *batut, skuter, leqo, fırıfıra, mozaika, kolleksiya, “kubik-rubik”, mütaliə* və s. sözlər. Müəllim bəzi şagirdlərin nitqində istifadə etdiyi sözləri digərlərinin anlamadığını aşkar edərsə, həmin sözün mənasını ilkin olaraq nitqində işlədən şagirdin özündən soruşmalı, sonra ətraflı izah verməlidir. Müəllim danışma fəaliyyətinin sonunda şagirdlərin diqqətini “Söz boğçası”na əlavə edilən yeni sözlərə yönəldib onlardan həmin sözlərin mənasını soruşmaqla mənimsədiklərini yoxlaya bilər.

2.1.1 Tapşırıq A (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərin söz ehtiyatının möhkəmləndirilməsinə xidmət edir. Şagirdlər sözü oxuyub uyğun təsviri və izahı müəyyən etməklə yeni sözləri mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər dərslikdə əlyazısı formasında verilmiş böyük və kiçik “Bb” hərfinin konfigurasiyasını və digər hərflərlə birləşmə qaydasını nəzərdən keçirir, iş dəftərində bunu tətbiq edirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər şəklə baxır, şəkil adındakı yeri dəyişik düşmüş hərfləri müəyyən edir və hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Diferensial təlim

Dərinləşdirmə. Tapşırığı tez yerinə yetirən şagirdlərə hərf tərkibində yerdəyişmə olan əlavə sözlər verilir. Sözlər şagirdlərin yazı bildikləri hərflərdən ibarət olmalıdır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Şəkildə gördükləri haqda danışır və onları öz məşğuliyyəti, maraq dairəsi ilə əlaqələndirir.	Müşahidə və tapşırıq	Tapşırıq A (dərslük)
Yeni öyrəndiyi sözlərin mənasını izah edir.	Şifahi sual-cavab və tapşırıq	Tapşırıq A (iş dəftəri)
Böyük və kiçik "Bb" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	Hüsnxət (iş dəftəri)
Sözlərdəki səhvləri düzəldib yazır.	Tapşırıq	Tapşırıq C (iş dəftəri)

2-ci dərs.

Gizlənqaç oyunu. Sanamalar.

Heca

- Dərslük: səh. 21-22
- İş dəftəri: səh. 14

Təlim məqsədləri

- Dinlədiyi mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 1.1.1).
- Oxunan mətni kitabda izləyir (st. 2.2.1).
- Əsərdəki obrazları, hadisələrin baş verdiyi zaman və məkanı müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğun(suz)luğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Dinlədiyi ilə bildiyi məlumatları müqayisə edib nəticə çıxarır (st. 1.1.2).
- Sözdəki saitlərə əsasən hecaların sayını müəyyən edir (st. 4.1.2).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Şagirdlərin bildiyi oyunlar barədə sual-cavab
2	Dinləmə	Gizlənqaç oyununun qaydaları
3	Oxu	Şəkilləri müşayiət edən qeydlərin, sanamanın oxusu
4	Yazı	Şəkillər əsasında danışma və qruplarla iş: sanamanın yerinə yetirilməsi
5	Dil qaydaları	"Heca" mövzusunun mənimsədilməsi
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərin tanıdıqları oyunlar barədə

suallar verir: "Hansı oyunları bilirsiniz? Ən çox sevdiyiniz oyun hansıdır? Tək oynamaq xoşunuza gəlir, yoxsa yoldaşlarınızla birlikdə oynamaq?"

Şagirdlər dərslükdə verilən fraqmentlərə əsasən şəkillərin hansı oyunu əks etdirdiyini müəyyən edirlər. Bu oyun barədə bildiklərini söyləyirlər.

Dinləmə

1.1.1 Müəllim gizlənqaç oyunu barədə dinləmə mətni təqdim edir.

Dinləmə mətni:

Gizlənqaç evdə, həyətdə və s. yerdə oynanılan kollektiv oyundur. Oyuna başlayarkən hər kəsin bildiyi bir sanama söylənilir və kimin göz yumaraq oyuna başlayacağı müəyyən edilir. Seçilən uşaq gözlərini yumaraq saymağa başlayır: 1, 2, 3 ... və beləliklə, 10 -a qədər yavaş-yavaş sayır. O saydığı vaxtda digər uşaqlar gizlənilirlər. Sayıb qurtardıqdan sonra "Açdım, qaç, gizlənqaç" deyərək gözünü açıb yoldaşlarını axtarmağa başlayır. Bu zaman gizlənən uşaqlar onun yerindən uzaqlaşmasını gözləyirlər. Fərsət tapan kimi gizləndikləri yerdən çıxıb həmin yerə gələrək divara əl vurur: "Vurdum! Vurdum!" – deyərək qışqırırlar. Belə etdikdə oyunçular bir daha gizlənmək haqqı qazanırlar. Gizlənmək haqqını qazana bilməyən uşaqlar arasında "sanama" deyilir, seçilən uşaq gözlərini yumub saymağa başlayır. Oyun beləcə davam edir.

Uşaqlar mətni dinlədikdən sonra müəllimin suallarına cavab verirlər: Gizlənqaçı harada oynayırlar? Bu oyunu tək oynamaq olarmı? Oyuna başlamaq üçün əvvəlcə nə edirlər? Oyuna birinci kim başlayır? Hansı oyunçu "Açdım, qaç, gizlənqaç" söyləyir? Bəs hansı oyunçular "Vurdum-vurdum" söyləyir? Yenidən gizlənə bilmək üçün oyun zamanı nə etməliyik? Bu oyunda xoşunuza gələn nədir?"

"Oyuna necə başlayırlar? sualını cavablandırarkən şagirdlər əzbər bildikləri müxtəlif növ sanamalar söyləyə bilirlər. "Bu oyunda xoşunuza gələn nədir?" sualı şagirdləri daha səmimi cavablar verməyə həvəsləndirir. Onlar "göz yummaq", "gizlənmək", "gizlənəni tapmaq" və s. cavablar verə bilirlər. Şagirdlər gizlənqaç oyunu ilə bağlı yadlarında qalan maraqlı bir hadisə də danışa bilirlər.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq A (dərslük). 1-ci şəkildə gizlənqaç oynayan uşaqların adları və oyuna başlamaq üçün söylənilən sanamanın oxusuna başlanılır. Əvvəlcə müəllim sanamanı oxuyur, şagirdlər dərslükdən

izləyirlər. Sonra müəllim bu şeir parçasını ayrı-ayrı şagirdlərə oxutdurur. Bu sanama uşaqlara çox yaxşı tanış olduğu üçün onlar asanlıqla oxuya və ya başqası oxuyarkən kitabdan izləyə bilirlər.

Müəllim şəkillər üzrə yönəldici suallar verir:

– *Kim gözünü yumur? Şəkildə kimin harada gizlənə biləcəyini təxmin edin (2-ci şəkil). Solmaz harada gizlənmişdi? (3-cü şəkil). Ramin Əlini harada tapdı? (4-cü şəkil). Uşaqlar nə fikirləşir? Kimi axtarırlar? (5-ci şəkil). Zərifə harada imiş? (6-cı şəkil).*

Şagirdlər şəkilləri müşayiət edən söz və qısa cümlələri oxumaqla vizual informasiyanı daha asan qavrayırlar.

2.2.3 Tapşırıq B (dərslük). Riyaziyyatla inteqrasiya. Şagirdlər *İçində, arxasında, altında, üstündə, yanında* və s. sözlərin təyinatını riyaziyyat dərslərində də mənimsəmişlər.

Tapşırığı yerinə yetirməklə şagirdlər şəkil üzrə iş zamanı obraz və məkanla bağlı nə dərəcədə diqqətli olduqlarını da nümayiş etdirirlər.

Doğru cavablar: *“Solmaz pərdənin arxasında idi. Əli masanın altında idi. Zərifə qutunun içində idi”.*

2.2.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər verilmiş illüstrasiyaya baxaraq oxuduqları cümlələrin düzgünlüyünü müəyyən edirlər. Bununla cümlələri oxuyub anladıklarını, eyni zamanda *İçində, arxasında, altında, üstündə, yanında* və s. sözləri mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

1.1.2 Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıq şagirdlərin müxtəlif mənbələrdən aldıkları informasiyalara əsaslanaraq müəyyən nəticəyə gəlmək bacarığının formalaşmasına yönəldilmişdir. Tapşırığın yerinə yetirilməsi zamanı şagirdlər düşünüb fikirlərini əsaslandırmaqlıdır.

Doğru cavab: *“Oyunun qaydalarını bilməyən oyunçu Zərifədir. Oyunun qaydalarına görə Zərifə tapılmasını sona qədər gözləməli, fürsət tapan kimi qutunun içərisindən çıxıb cəld Ramindən əvvəl onun gözünü yumduğu yerə əli ilə vurub, “vurdum-vurdum” deməli idi”.*

Müəllim şagirdlərə *“Oyunda gözünü növbəti dəfə kim yummalıdır?”* sualını verməklə onlarda müvafiq nəticə çıxarmaq bacarığını inkişaf etdirə bilər. Şagirdlər süjetli şəkillərdəki hadisələrin ardıcılığına, və “oyunun qaydaları” barədə dinlədikləri mətnə əsaslanaraq “Növbəti dəfə sanama söyləməlidirlər” nəticəsinə gələ bilirlər. Şagirdlərin cavab verərkən fikirlərini əsaslandırmalarına diqqət edilməlidir.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq Ç (dərslük). Qruplarla iş. Hər qrup əzbər bildiyi bir sanama seçir və saymağa başlayırlar. Növbə ilə bütün qruplar dinlənilir.

Dil qaydaları

4.1.2 Tapşırıq D (dərslük). Bu tapşırıq heca üzrə dil qaydasının mənimsədilməsi üçün hazırlıq xarakteri daşıyır.

Əlavə tapşırıq: “Adı üçhecalı olan şagirdlər ayağa qalxsın”.

“Bunları bilməliyəm” rubrikası. Şagirdlər indiyə qədər empirik yolla hecalarla oxu bacarığına yiyələnmişlər. İndi isə heca bir dil qaydası kimi nəzərdən keçirilir. Sözdəki hecaların sait səslərə görə yarandığı izah olunur. Rubrikada verilən sözlər oxunur. Hər hecadakı sait səsə diqqət edilir.

Tapşırıq E (dərslük). Bu tapşırıqda verilən sözlər şagirdlər tərəfindən növbə ilə hecalarla oxunur. Sözlərdəki sait səslərin sayına əsasən sözün neçə hecadan ibarət olduğu müəyyənləşdirilir.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər verilmiş çoxhecalı sözləri tamamlamaq üçün buraxılmış hecaları müəyyən etməlidirlər.

Tapşırıq Ə (dərslük). Şagirdlər “Ay” və “El” hecasına müxtəlif hecalar artırmaqla adlar düzəldirlər: *Ayşən, Aytac, Ayan, Aynur, Aysu, Aylin, Ayxan, Elşən, Elmir, Elcan, Elxan, Elmar* və s.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu tapşırıq vasitəsilə şagirdlər hecaları uyğunlaşdırıb müəyyən etdikləri adları yazmaqla heca üzrə biliklərini möhkəmləndirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Dinlədiyi mətnlə bağlı faktoloji suallara cavab verir.	Müşahidə	MV-də verilmiş dinləmə mətni və suallar
Oxunan mətni kitabda izləyir.	Müşahidə	Sanama
Hadisələrin baş verdiyi məkanı müəyyənləşdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq B (dərslük), Tapşırıq A (iş dəftəri)
Dinlədiyi məlumatı şəkildə gördükləri ilə müqayisə edib nəticə çıxarır.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük)
Sözdəki saıtlərə əsasən hecaları müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq D, E, Ə (dərslük), Tapşırıq B, C (iş dəftəri).

3-cü dərs. Məlumat toplama.

Heca. Hüsnxət: “Rr” hərfi

- Dərslik səh. 23
- İş dəftəri: səh. 15

Təlim məqsədləri

- Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 2.2.3).
- Adığı məlumatları rabitəli mətn halına salaraq şifahi təqdim edir (st. 1.2.1).
- Sözdəki saitlərə əsasən hecaların sayını müəyyən edir (st. 4.1.2).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Özünü təqdim etmə ilə bağlı ümumi sorğu-sual
2	Oxu	Rəminlə bağlı məlumatın oxusu
3	Dil qaydaları	Heca üzrə möhkəmləndirmə
4	Dinləmə-danışma	Cütlərlə iş. Məlumat toplayıb təqdim etmək
5	Yazı	Böyük və kiçik “Rr” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Tapşırıq A (dərslik). Tapşırıq şagirdlərin özünü təqdim etmə ilə bağlı ilkin təsəvvürlərini yoxlamaq və dərsin mövzusunə yönəltmək məqsədi daşıyır. Müəllim: – *Təsəvvür edin ki, tanımadığınız biri ilə tanış olursunuz. Ona özünüz haqqında nə deyə bilərsiniz? Hansı məlumatı verərsiniz?* Şagirdlər “adımı, ata adımı, yaşı, yaşadığım yeri” və s. deyə fikir söyləyə bilərlər.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq B (dərslik). Məqsəd şagirdlərə özünü təqdim edərkən hansı məlumatların verilməli olduğunu öyrətməkdir. Cədvəldəki qrafik məlumatın oxusu cütlərlə iş formasında yerinə yetirilə bilər. Cütlərə müəyyən vaxt ərzində məlumatları oxuyub müzakirə etmək tapşırılır. Şagirdlər faktoloji suallara cavab verməklə Rəmin haqqındakı məlumatları oxuyub anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Diferensial təlim.

Dərinləşdirmə. Yazmağı bilən şagirdlərə özü haqqında anket hazırlamaq tapşırılı bilər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlərin yazı bacarığı formalaşmadığı üçün özləri ilə bağlı hər hansı mə-

lumatı yazmaq imkanı məhduddur. Lakin şagirdlər iş dəftərində öz adının hərfləri və yaşını göstərən rəqəmi dairəyə almaqla özü ilə bağlı məlumat bildirir.

Dil qaydaları

4.1.2 Tapşırıq C (dərslik). “Heca” mövzusu üzrə möhkəmləndirmə məqsədi daşıyır. Sözlər bir-bir hecalarla oxunur və hər bir sözün neçə hecadan ibarət olduğu müəyyən edilir və heca sayı eyni olan sözlər müəyyənləşdirilir.

Rollu oyun. “Mağazada”. Müəllim üzərində sözlər yazılmış kartları bir partanın üstünə düzür. İri bir qabın içərisinə isə müxtəlif hecalar yazılmış kiçik kağızlar – “pullar” qoyur. İki şagird seçir. Onlardan biri satıcı, digəri alıcı rolunu oynayır. Alıcı “ba” hecası yazılmış “pul”u verib “ba” hecalı söz almaq istəyir. Satıcı partanın üstündən *banan, albalı, torba* sözlərini tapıb ona verir. Alıcı sözləri oxuyub düzgünlüyünü yoxlayır. Oyunçular yerlərini dəyişirlər. Oyun bu qayda ilə digər şagirdlərlə davam edir.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq şagirdlərin dil qaydası üzrə biliklərini (hecanın sait əsasında yarandığını) möhkəmləndirməklə yanaşı, söz ehtiyatını da inkişaf etdirir. Şagirdlər heca üzrə biliklərindən istifadə edərək yeni öyrəndikləri “hobbi” sözünə yaxınmənalı söz (“məşğuliyyət”) tapırlar.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq D (dərslik). Cütlərlə iş. Müəllimin təlimatına əsasən şagirdlər bir-birindən məlumat toplayırlar. Hər iki şagird aldığı məlumatı yadda saxlamalı, sonra topladığı məlumatı təqdim etməlidir; məsələn: *“Arifin 6 yaşı var. Hobbisi şəkil çəkməkdir. Bir qardaşı var. Adı Turaldır. Ancaq onu “qaqaş” deyə çağırırlar. Onun bir yaşı var. Arif deyir ki, o çox dəcəldir”* və s.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər dərslikdə əlyazısı formasında verilmiş böyük və kiçik “Rr” hərfinin konfigurasiyasını və digər hərflərlə birləşmə qaydasını nəzərdən keçirir, iş dəftərində bunu tətbiq edirlər.

Tapşırıq C (iş dəftəri). **Təsviri incəsənət fənni ilə integrasiya.** Şagirdlər buraxılmış hərfi yerinə yazaraq oxumalı və oxuduqları sözün şəkillərdən hansını əks etdirdiyini rəngləmə işi ilə təsdiq etməlidirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Cədvəl şəklində təqdim olunmuş mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir.	Tapşırıq	Tapşırıq B (dərslük)
Sözdəki saitlərə əsasən hecaları müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıq B (iş dəftəri)
Aldığı məlumatları mətn halına salaraq şifahi təqdim edir.	Müşahidə	Tapşırıq Ç (dərslük)
Böyük və kiçik "Rr" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	Tapşırıq C, Ç (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq

Şagirdlərə ailə fotolarını dərsə gətirmək tapşırılır.

4-cü dərs. 1-ci bölmə üzrə ümumiləşdirici təkrar

- Dərslük: səh. 24 • İş dəftəri: səh. 16

Təlim məqsədləri	
• Dinlədiyi suallara adekvat cavab verir (st.1.1.1).	
• Adığı məlumatları rabitəli mətn halına salaraq şifahi təqdim edir (st. 1.2.1).	
• Sözüün ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir (st. 2.2.1).	
• Eyni səsi işarə edən böyük və kiçik hərfləri müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).	
• Verilmiş sözdə sait və samit bildirən hərfləri fərqləndirir (st. 4.1.1).	
• Sözü təşkil edən hecaları müəyyən edir (st. 4.1.2).	

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Bölmə üzrə xatırlatma
2	Dinləmə-danışma	Ailə fotolarının təqdimatı
3	Oxu	Məktəb əşyalarının adlarının oxusu
4	Dil qaydaları	Böyük və kiçik hərflər, sait, samit və heca üzrə təkrar
5	Yazı	Söz ehtiyatı üzrə tətbiqi yazı
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlər yönəldici suallar vasitəsilə bölmə ərzində keçilən mövzuları xatırlayırlar. Gətirdikləri ailə fotolarını təqdim etmək üçün hazırlaşırlar.

Danışma

1.1.1 1.2.1 Bölmə ərzində danışma fəaliyyəti şagirdlərin özləri, ailələri, dostları, sevimli məşğuliyyətləri barəsində olmuşdur. Bu dərs ümumiləşdirmə xarakteri daşıdığından şagirdlərin gətirdikləri ailə fotolarının təqdimatı ilə bölmənin mövzusunə yekun vurmaq olar.

Ailə fotolarının təqdimatı cütlərlə iş formasında yerinə yetirilə bilər. Şagirdlər artıq ötən dərstdə məlumat toplamaq üçün ilkin bacarıqlara yiyələnmişlər. Bu dərstdə həmin bacarıq bir qədər əyani formada (fotoları şərh etmə) inkişaf etdirilir. Müəllim əvvəlcə təlimat verir:

– *Gətirdiyiniz fotolar barədə yoldaşınıza danışın. Bir-birinizi dinləyin, əlavə məlumat almaq üçün suallar verin. Sonda yoldaşınızın fotosunu lövhə qarşısına gəlib sinfə təqdim edin.*

Bu üsulun əsas məqsədi şagirdlərin informasiyanı qəbul etmək, yadda saxlamaq və ötürmək bacarıqlarını inkişaf etdirməkdir.

Oxu

2.1.4 Tapşırıq A (dərslük). Bölmənin mövzusunun ikinci ana xətti məktəblə bağlı söz ehtiyatının artırılması olmuşdur. Məktəb əşyalarının adları oxunur və şəkildə təsvir olunmayan əşya (*marker*) müəyyən edilir.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərin həm oxu, həm də yazı bacarıqlarını inkişaf etdirir. Şagirdlər:

– əvvəlcə əlyazısında verilən sözlər arasında mənə əlaqəsini (qohumluq bildirən sözlər) müəyyənləşdirməli,

– sonra isə sağ tərəfdə verilmiş sözlər içərisindən "nənə", "baba" və "bibisi" sözlərini seçib uyğun yerdə yazmalıdırlar.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq şagirdlərin söz ehtiyatı, oxu, yazı üzrə bilik və bacarıqlarını möhkəmləndirmək məqsədi daşıyır. Tapşırığın yerinə yetirilməsi zamanı şagirdlərin diqqətini əvvəlcə cədvəlin kənarlarında verilmiş şəkillərə yönəltmək lazımdır. Sonra cədvəldə həmin şəkillərlə bağlı müxtəlif istiqamətlərdə yazılmış sözlər tapılmalıdır. Hər bir tapılan söz nümunədəki kimi göstərilməli və uyğun şəklın yanında həmin söz və ya şəkil adı yazılmalıdır.

Dil qaydaları

Bölməboyu şagirdlərə səsli hərfin, sait və samit səslərin fərqi, hecanın xüsusiyyətləri üzrə dil qaydaları mənimsədilmişdir. Bu dərstdə dil qaydalarının mənimsənilmə səviyyəsi yoxlanılır.

4.1.3 Tapşırıq B (dərslük). Bu tapşırıqla bölmə boyunca şagirdlərin yazılışını öyrəndiyi 10 hərfin

müxtəlif formaları (böyük və kiçik, çap və əlyazı) nəzərdən keçirilir, şagirdlər tərəfindən mənimsənilməyi yoxlanılır. Müəllim ilkin olaraq "A" hərfinin hansı xanalarda göstərildiyini soruşur. Şagirdlər "Aa" hərfinin 1, 5, 1 və 6-cı xanalarda olduğunu müəyyən edirlər. Digər hərflərin də yeri bu qayda ilə müəyyən olunur.

4.1.2 Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlərdən hecalara düzgün ayrılan sözləri (2, 3, 7, 8-ci sözləri) müəyyən etmək tələb olunur. Müəllim digər sözləri hecalara düzgün ayırmağı tapşıra bilər.

4.1.1 Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlər saitlər arasında verilmiş samitləri (v, t, r) müəyyən etməklə onları fərqləndirdiklərini nümayiş etdirirlər. Müəllim tapşırıqda verilməyən saitlərlə (l, o) bağlı əlavə sual verə bilər.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Tapşırıq bu bölmədə dil qaydaları üzrə keçilmiş mövzuları əhatə edir. Şagirdlər verilmiş hər bir sözün hərf, sait, samit və heca sayını bildirməklə təhlil etmə bacarıqlarını inkişaf etdirirlər. Tapşırıq həmçinin riyaziyyatla inteqrasiya yaradır. Şagirdlər saymaq bacarığını da nümayiş etdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Aldığı məlumatları rəhbərli mətn halına salaraq şifahi təqdim edir.	Müşahidə	MV (ailə fotolarının təqdimi)
Oxuduğu sözə müvafiq olan şəkl	Tapşırıq	Tapşırıq A (dərslük). Tapşırıq A,B (iş)
Sözün təşkil edən hecaları müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıq C (iş dəftəri).
Sait və samitləri fərqləndirir.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç (dərslük). Tapşırıq C (iş dəftəri)
Çap və əlyazısı şəklində verilmiş eyni səsi işarə edən hərfləri uyğunlaşdırır.	Tapşırıq	Tapşırıq B (dərslük)

LAYİHƏ

Mövzu	Təhlükədən qorunmaq	
Nitq bacarıqları	Şifahi nitq	Şəkil üzrə danışma, nitq etiketləri
	Söz ehtiyatı	təhlükə, zəlzələ, məişət, işarə, qadağa, göstəriş, məlumat, xəbərdarlıq, dəbilqə, respirator, şlanq, hava balonu, yangınsöndürən, işıqfor, yeraltı keçid, yerüstü keçid, piyada zolağı, səki, kəsici alət, elektrik cərəyanı, elektrik cihazı, lift, davranış
	Oxu	- Komiksləri müşayiət edən söz birləşmələri və qısa cümlələrin oxunması - Kitabın sərlövhə, başlıq, illüstrasiya kimi elementlərindən çıxış edərək məzmununun təxmin edilməsi
	Yazı	D, Y, O, Ö, S, Ş, U, Ü, K, P, V, Z, G, Ğ hərflərinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
Akademik biliklər	Dil qaydaları	- Cümlənin əlamətləri - Cümlənin məqsəd və intonasiyaya görə növləri
	Filoloji anlayışlar	müəllif, başlıq, mövzu, cild, nöqtə, sual işarəsi, nida işarəsi, nəqli cümlə, sual cümləsi, əmr cümləsi, nida cümləsi
Kompetensiyalar		- Oxu mədəniyyəti, kitaba sevgi və maraq - Təhlükəni qabaqlamaq, özünü və başqalarını qorumaq

Bölmədə əsas informasiya materialları bizi əhatə edən təhlükələr mövzusunda. Bu materiallarda təhlükələrdən qorunmaq yolları haqqında məlumatlar verilir. Əsas məqsəd isə bu mövzudan istifadə etməklə müxtəlif nitq bacarıqlarını formalaşdırmaqdır.

Bu bölmədə şagirdlər müxtəlif mətn (nəsr, nəzm) nümunələri ilə tanış olurlar. Bölmənin əsas məqsədlərində biri kitabın elementləri (cild, başlıqlar və s.) ilə şagirdləri tanış etmək və kitabdan istifadə qaydalarını öyrətməkdir. Bölmədə həmçinin şagirdlərdə vizual nitq bacarığı formalaşdırılır. Belə ki, müxtəlif işarələrin ifadə etdiyi mənalar şagirdlər tərəfindən araşdırılır və verbal şəkildə ifadə edilir. Bu bölmədə də informasiya materialı, əsasən, şifahi və qrafik (şəkillər) formada təqdim olunur.

Öncədən vacib olan bilik və bacarıqlar:

- Şəkildə gördükləri əsasında mətn qurub danışır və öz həyatı ilə əlaqələndirir.
- Dinlədiyi fikrə münasibətini bildirir.
- İnsan həyatının qorunması ilə bağlı ən zəruri təhlükəsizlik qaydalarını bilir.

Diferensial təlim

Şagirdlərin bilik və bacarıq səviyyələrindəki ən böyük fərq oxu və yazı üzrə məzmun standartlarının reallaşmasında özünü göstərə bilər. Şəklə uyğun cümlələr və bir neçə cümlədən ibarət rabitəli mətn qurub yazmaq istiqamətində diferensial təlim tətbiq etmək tövsiyə olunur.

Mənimləməkdə çətinlik doğuran məsələlər

Düzgün cümlə qurmaq şagirdlərin ünsiyyət qurmaları üçün ən vacib şərtlərdən biridir. Buna görə də 2-ci bölmədə cümlə və onun növləri tədris olunur. Şagirdlərə cümlə və cümlə növlərini, əsasən, formal əlamətlərinə görə fərqləndirmək mənimlənilir.

İkinci bölmədə nəzərdə tutulan köməkçi vəsaitlər: iş vərəqləri, kəsmə hərflər, söz kartları, düzgün işarələri yazılan kartlar, rəqəmlər yazılan kartlar, doğru və yanlış kartları (smayliklər və ya qırmızı, yaşıl kartlar), işarələr, yol hərəkəti nişanları.

1-ci dərs. Bölmə üzrə ümumi tanışlıq

- Dərslik: səh. 26
- İş dəftəri: səh. 17

Təlim məqsədləri

- Şahidi olduğu hadisə haqqında təəssüratlarını bölüşür (st. 1.2.1).
- Verilmiş mövzu ilə bağlı şifahi təqdimat hazırlayır (st. 1.2.1).
- Eyni məna qrupuna aid olan sözləri müəyyən edir (st. 2.1.1).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• Dərsin qısa planı

1	Dərsə hazırlıq	Təhlükəsizlik anlayışı ilə ümumi tanışlıq;
2	Dinləmə-danışma	Bölmə titulu üzrə təqdimatlar
3	Oxu. Söz ehtiyatı	Mövzuya uyğun sözlər üzrə iş
4	Yazı	Hüsnxət normalarına uyğun sözlərin yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim qəflətən yangın sirenasını (səs siqnalını) qoşaraq şagirdlərin ilkin reaksiyasını yoxlayır. (Bunu internet vasitəsilə etmək olar. İnternet məhdudiyyəti olan siniflərdə müəllim həyəcanlı halda içəri girərək: “Ay aman! Ehtiyatlı olun!” – deyə bilər.) Bu səsin təhlükədən xəbər verdiyi şagirdlərə izah edilir.

Danışma

1.2.1 Müəllim yönəldici suallar vasitəsilə şagirdlərin rastlaşdıqları təhlükəli hadisələr barədə danışmalarına imkan yaradır. Suallar: “*Təhlükəli hadisə ilə rastlaşmısınızmi? Qorxdunuzmu? Kim sizə kömək etdi? Baş kimi isə xilas etmisinizmi?*”

1.2.1 Cütlərlə iş. Müəllim bölmənin titul səhifəsində verilən birinci sualı cütlərdə müzakirə etməyi tapşırır. Cütlərə sualı müzakirə etmək üçün vaxt verilir. Daha sonra müəllim şagirdlərdən öz fikirlərini və ya yoldaşlarının fikirlərini soruşur. Digər suallar ətrafında da eyni formada iş aparılır.

Müəllimin nəzərinə! 3-cü sualın (“İnsanlar qaydaları nə üçün düşünmüşlər?”) müzakirəsindən sonra müəllim belə bir izahat verə bilər: “*Qaydaları düşünməkdə başlıca məqsəd nizam-intizam yaratmaq olsa da, onları tətbiq etməklə insanlar özlərini təhlükədən qorumuş olurlar.*”

Qruplarla iş. Müəllim şagirdlərə bölmənin titul səhifəsində olan şəkillərə diqqətlə baxmağı və orada hansı təhlükələrin əks olunduğunu araşdırmağı tapşırır. Araşdırmanı qruplarla iş formasında yerinə yetirmək olar. Hər qrupa bir mövzu verilir.

1-ci qrup: “Oyun meydançasında təhlükəsizlik”.

2-ci qrup: “Evdə təhlükəsizlik”.

3-cü qrup: “Yolda təhlükəsizlik”.

Hər bir qrupun təqdimatından sonra müəllim müvafiq mövzu ilə bağlı sinfə suallar verir. Şagirdlər təqdimatları diqqətlə dinlədiklərini nümayiş etdirməlidirlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Tapşırıq vasitəsilə şagirdlərin təhlükə barədə aldıkları informasiyanın nə dərəcədə mənimsənilməsi yoxlanılır.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərin “təhlükə” mövzusu ilə bağlı söz ehtiyatını yoxlamaq və möhkəmləndirmək məqsədi daşıyır.

Diferensial təlim

Dərinləşdirmə

Müəllim şagirdləri bacarıqlarına görə qruplaşdırır. Oxu bacarıqları inkişaf etmiş və müstəqil işləmə bacarığı olan şagirdlərə kəsmə hərflərdən istifadə edərək “təhlükə” mövzusunda aid sözlər (*təhlükə, işıqfor, qayda, ehtiyat* və s.) düzəltmək tapşırılır.

Diferensial təlim

Dəstək

Digər qrupa kömək üçün müəllim mövzu ilə bağlı konkret sözlər səsləndirir (*zəlzələ, yangın, qayda* və s.) və şagirdlərdən kəsmə hərflər vasitəsilə həmin sözü yığmaq tələb olunur. Bu zaman çətinlik çəkən şagirdlər üçün söz hecalarla səsləndirilir. Müəllimin sözü səsləndirməsi şagirdlərə hər bir səsə uyğun müvafiq hərflərdən söz düzəltməyə kömək edir.

Yazı

3.1.1 Tapşırıq C (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərin oxuyub-anlama, məlumatı analiz edərək nəticə çıxarmaq bacarıqları ilə yanaşı, yazıda hüsnxət normalarına riayət etmək bacarığını da inkişaf etdirir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Şahidi olduğu hadisə haqqında təəssüratlarını bölüşür.	Sual-cavab və müşahidə	MV-də verilmiş material. Tapşırıq A (iş dəftəri)
Verilmiş mövzu ilə bağlı şifahi təqdimat hazırlayır.	Müşahidə və suallar	Bölmə titulu
Verilmiş sözləri oxuyaraq müvafiq mövzuya aid olanları seçir.	Tapşırıq	Tapşırıq B (iş dəftəri)
Böyük və kiçik hərfləri müəyyən olunmuş xətt boyunca düzgün yazır və bitişdirir.	Tapşırıq	"Hüsnxət" rubrikası (dərslük və iş dəftəri). Tapşırıq C (iş dəftəri)

Növbəti dərslə hazırlıq

Növbəti dərslin mövzusu kitabın struktur elementləri ilə tanışlıq olduğu üçün müəllimə müxtəlif mövzularda kitablar seçmək tövsiyə olunur. Həm bədii, həm elmi, həm də mündəricat səhifəsi olan uşaq kitablarına üstünlük verilməsi məqsədəuyğundur.

2-ci dərsl. Kitablər.**"Hüsnxət": "Dd" hərfləri**

- Dərslük: səh. 27
- İş dəftəri: səh. 18

Təlim məqsədləri

- Nitqində yeni öyrəndiyi sözlərdən kontekstə uyğun istifadə edir (st. 2.1.2).
- Aldığı məlumatları rabitəli mətn halına salaraq şifahi təqdim edir (st. 1.2.1).
- Kitabın sərlövə, başlıq, illüstrasiya kimi elementlərindən çıxış edərək məzmununu təxmin edir (st. 2.2.3).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

- **Köməkçi vasitələr:** uşaq ədəbiyyatına aid kitablər.
- **Dərslin qısa planı**

1	Mövzuya yönəltmə	Müəllimin gətirdiyi kitabların nümayişi
2	Dinləmə-danışma	Kitabın struktur elementləri ilə tanışlıq
3	Oxu	"Təhlükəsizlik qaydaları" kitabının başlıqlar hissəsi üzərində iş
4	Yazı	Böyük və kiçik "Dd" hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Müəllimin nəzərinə! Bölmənin əsas məqsədlərindən biri də şagirdlərin kitabla ilkin tanışlığı üçün vacib olan struktur elementlərinin öyrədilməsidir. Müəllimin şagirdlərin kitabın strukturu ilə bağlı tanış olduqları yeni sözlər ("başlıq", "bölmə", "cild", "müəllif") üzrə növbəti dərslərdə iş aparması tövsiyə olunur.

Mövzuya yönəltmə

Müəllim seçdiyi kitabları şagirdlərə nümayiş etdirir. Bu dərslə müxtəlif kitablər üzərində iş aparılacağı şagirdlərin nəzərinə çatdırılır. Müəllim yönəldici suallar verməklə şagirdləri kitablarla tanışlığa həvəsləndirir: *"Sizin üçün hansı kitablər maraqlıdır?"*

Söz ehtiyatı

2.1.2, **2.2.3** Şagirdlər nümayiş etdirilən kitabların cildlərinə baxaraq mövzusunun təxmin edirlər. Kitabın möhkəm və bərk kağızdan olan hissəsinin "cild" adlandığı şagirdlərə bildirilir. Müəllim bir kitabın mövzusunə uyğun bir neçə ad səsləndirir. Şagirdlər verilmiş adlar arasından məhz həmin kitabın adını oxuyub seçirlər. Müəllimin yönəldici sualları ilə şagirdlər kitabın adının fərqli (daha böyük, bəzən rəngli, baş hərflərlə) yazıldığı qənaətinə gəlirlər. Digər kitabların da adları şagirdlərlə müzakirə olunur. Sonra eyni qayda ilə kitabın müəllifinin adının, adətən, cildin hansı hissəsində yazıldığı müəyyən edilir.

Müəllimin nəzərinə! Kitabda başlıq və yarım-başlıqların əks olunduğu "mündəricat" və ya "içindəkilər" sözləri uşaqlar üçün çətin olduğundan hələ ki bu anlayışı ifadə etmək üçün "Başlıqlar" sözündən istifadə olunacaq. Əgər uşaqlar nəzərdən keçirdikləri kitablarda "mündəricat" sözünə rast gələrlərsə, müəllim bu sözün izahını verə bilər: *"Kitabda verilən başlıqların siyahısı"*.

1.2.1, **2.2.3** **Qruplarla iş.** Hər qrupa bir kitab verilir. Qruplar ayrılmış vaxt ərzində müvafiq kitabın cildində və başlıqlar siyahısında yazılanları oxuyaraq kitab barədə müzakirə aparır, müvafiq kitab haqqında təqdimat edirlər. Təqdimat zamanı onlar "müəllif", "cild", "başlıqlar" sözlərindən istifadə etməlidirlər. Müəllim yönəldici suallarla hər bir kitab haqqında daha geniş məlumatın təqdim olunmasına çalışır. Eyni zamanda digər şagirdləri də kitab haqqında sual verməyə həvəsləndirir.

Tapşırıq A (dərslük). Tapşırıq şagirdlərin kitabın struktur elementləri üzrə öyrəndikləri bilik və bacarıqların möhkəmləndirilməsi məqsədi daşıyır. Tapşırıqda verilən kitablər şagirdlər tərəfindən şərh edilir.

Oxu

2.2.3 Tapşırıq B (dərslük) Oxu bacarığının inkişafı kitabın struktur elementlərindən biri olan başlıqlar hissəsinin üzərində yerinə yetirilir. Oxu prosesi sinfin səviyyəsinə uyğun olaraq müxtəlif formalarda aparıla bilər.

Müəllimin nəzərinə! Tapşırıq riyaziyyatla inteqrasiya yaradır. Hər bir başlığın qarşısında yazılmış rəqəmin həmin başlığın sırasını bildirdiyini şagirdlərin nəzərinə çatdırmaq tövsiyə olunur.

“Söz boğçası” rubrikası. Oxu prosesində şagirdlərə tanış olmayan sözlərin mənalrı izah olunur.

Tapşırıq A və B (iş dəftəri). Tapşırıqlar şagirdlərin kitabla işləmək bacarığının müstəqil şəkildə tətbiqinə yönəlmişdir.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik “Dd” hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Həm oxu, həm yazı bacarığını inkişaf etdirən bu tapşırıq riyaziyyatla da inteqrasiya yaradır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Şifahi nitqində yeni öyrəndiyi sözlərdən istifadə edir.	Şifahi sual-cavab	MV-də təsvir olunan fəaliyyət. Tapşırıq A (dərslük)
Kitabı nəzərdən keçirərək onun haqqında şifahi təqdimat edir.	Tapşırıq	Tapşırıq B (dərslük)
Kitabın mündəricatında verilmiş məlumatlar üzrə sualları cavablandırır.	Müşahidə	Tapşırıq B (dərslük) Tapşırıq A, B (iş dəftəri)
Böyük və kiçik “Dd” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	Hüsnxət rubrikası (dərslük və iş dəftəri). Tapşırıq C (iş dəftəri)

Növbəti dərslə hazırlıq. Növbəti dərslə şagirdlərə cümlə ilə bağlı dil qaydasını mənimsətmək üçün müəllimə D tapşırığında verilmiş şəkillərə uyğun sözlər yazılmış kartlar hazırlamaq tövsiyə olunur. Kartlara bu cümlələrdəki sözlər yazıla bilər: “Nigar gül dərir. Ayxan tonqal yandırır. Anar balıq tutur”.

3-cü dərsl. “Təhlükəsizlik qaydaları” kitabı. “Hüsnxət”: “Yy” hərfi

• Dərslük: səh. 28

• İş dəftəri: səh. 19

Təlim məqsədləri

- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğun(suz)luğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Sualı cavablandırarkən fikrini əsaslandırır (st. 1.2.3).
- Yazıda nöqtə ilə bitən söz sırasının cümlə olduğunu bilir (St. 4.1.6)
- Cümləni sözdən və söz birləşməsindən fərqləndirir (st. 4.1.6).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• **Köməkçi vasitələr:** rəqəm kartları, söz kartları.

• **Dərsin qısa planı**

1	Mövzuya yönəltmə	Ötən dərslin xatırladılması
2	Danışma	“Təhlükəsizlik qaydaları” kitabının mövzuları üzrə iş
3	Dil qaydaları	Cümlənin formal əlamətlərə görə tanınması
4	Yazı	“Yy” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlər “Təhlükəsizlik qaydaları” kitabının mündəricatını bir daha oxuyurlar. Kitaba daxil olan mövzular xatırladılır.

Yönəldici suallar:

- Birinci başlıq necə adlanır?
- İkinci başlıq necə adlanır?
- Yol hərəkəti qaydaları neçənci başlıqdır?
- Bu kitabda daha çox hansı başlığa aid hissəni oxumaq istərdiniz? Cavabınızı əsaslandırın.

Kitabın başlıqlar siyahısı üzərində riyaziyyatla inteqrasiya yaratmaq olar:

- Birinci başlıq 1-ci səhifədə başlayır, səhifə 3-də bitir. Birinci başlıq cəmi neçə səhifədir?

Oxu. Danışma

1.2.3, 2.2.3 Tapşırıq A (dərslük). Tapşırıq 3 mərhələdə yerinə yetirilir:

- İlk öncə 4-cü başlığın adı şagirdlər tərəfindən müəyyən olunur. Sonra hansı şəklın həmin başlığa (“Evdə təhlükəsizlik”) aid olduğu tapılır.
- 3-cü şəklın aid olduğu başlıq müəyyənləşdirilir.
- “Təhlükə” təsvir olunmayan şəkil şagirdlər tərəfindən tapılır. Birinci şəkil məişət mövzusunə aid

olsa da, şagirdlər müəllimin yönəldici sualı ("Hansı şəkildə təhlükə əks olunmayıb?") vasitəsilə həmin şəkildə təhlükənin olmadığı qənaətinə gəlməlidirlər.

Tapşırıq B (dərslük). Bu bölmədə "Yadlar və biz" ayrıca mövzu kimi verilmir. Ona görə də şagirdlərlə bu istiqamətdə müzakirə aparılır.

Şagirdlər:

– müəllimin yönəldici sualları vasitəsilə hər iki şəkli təsvir edirlər;

– şəkillər arasında mövzu baxımından (yad adamlarla münasibət) oxşar cəhətləri müəyyən edirlər;

– bu şəkillərin "Təhlükəsizlik qaydaları" kitabının hansı başlığına aid olduğunu tapırlar.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlərin "Yadlar və biz" mövzusunun daha dərindən dərk etməsinə xidmət edir. Şagirdlərdə situasiyanı qiymətləndirmək, ona uyğun qərar qəbul etmək bacarığı formalaşdırılır.

Tapşırıq C (dərslük). Fənlərarası integrasiya (informatika). Bu tapşırıqda vermiş şəkilləri mövzular üzrə qruplaşdırmaqla şagirdlərin analiz, sintez, təsnifat etmə bacarıqları formalaşır. Şagirdlər müəyyən edirlər ki, 1-ci və 4-cü şəkillər "Yanğın", 2-ci və 3-cü şəkillər isə "Yol hərəkəti qaydaları" başlıqlarına aiddir.

Dil qaydaları

Şagirdlərin nitq bacarıqlarının inkişafı üçün cümlə qura bilmələri çox önəmlidir. Buna görə də ikinci bölmədə məhz "Cümlə və onun növləri" tədris olunur. Bu mərhələdə şagirdlər "cümləni bitmiş fikri ifadə edən söz sırası" kimi qavramaqda çətinlik çəkirlər. Bu səbəbdən də cümlənin formal əlamətlərinə görə tapılması məqsədəuyğun hesab olunur. Bu formal əlamətlər isə cümlənin böyük hərfə başlaması və müvafiq durğu işarəsi ilə bitməsidir.

4.1.6 Tapşırıq Ç (dərslük). Tapşırıq dil qaydasının mənimsədilməsi üçün keçid xarakteri daşıyır. Əvvəlcə şagirdlər tapşırıqda verilmiş şəkilləri təsvir edirlər. Sonra müəllim onlara nümayiş etdirdiyi kartları (sözləri) ardıcıl düzüb cümlə qurmağı tapşırır. Şagirdlərin şəkillərlə tanışlığı kartlar vasitəsilə cümlə qurmağa kömək edir.

2.2.1 Tapşırıq D (dərslük). Tapşırıq şagirdlərin mətn daxilində cümləni formal əlamətlərinə görə seçmək bacarığını inkişaf etdirir. Əvvəlcə şagirdlər mətndə olan cümlələri formal əlamətlərə görə seçib mətnə neçə cümlənin olduğunu uyğun rəqəm kartı ilə göstərir. Daha sonra şagirdlər cümlədəki sözlərin sayını müəyyənləşdirirlər.

Müəllimin nəzərinə! Şagirdlərə cümlədəki sözləri müəyyənləşdirməyi tapşırarkən müəllim sualları belə qura bilər: "Birinci cümlədə neçə söz var? Bəs ikinci cümlədə?" və s. Cavabın

kartlarla göstərilməsi tapşırığın bütün sinfin iş-tirəki ilə yerinə yetirilməsinə imkan verir.

Diferensial təlim

Dəstək. Cümlələrin sayını düzgün müəyyənləşdirməyən şagirdlərə növbə ilə yaxınlaşmaq və onlara mətndəki cümlələrin formal əlamətlərini göstərməyi və yenidən saymağı tapşırmaq tövsiyə olunur.

4.1.6 Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıq vasitəsilə cümlənin formal əlamətlərini müəyyən etməklə cümləni tanımaq bacarığı inkişaf etdirilir. Tapşırıqda cümlələrlə yanaşı, söz birləşmələri də verilmişdir. Əsas məqsəd söz birləşməsi və cümlənin sintaktik vahid kimi fərqləndirilməsi deyil, şagirdlərin formal əlamətlərə – nöqtə və böyük hərfə görə cümləni tanımasıdır.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu tapşırıq da dil qaydası üzrə möhkəmləndirmə məqsədi daşıyır. Şagirdlərin dil qaydası üzrə öyrəndikləri biliklərin tətbiqinə yönəlmişdir.

Diferensial təlim

Dərinləşdirmə. Müəllim şagirdlərə formal əlamətləri səhv göstərilmiş cümlələr verərək onlara səhvləri tapıb işarə etməyi tapşır bilər. Müəllimin cümlə qurarkən əlyazısı öyrədilmiş hərfələrin iştirak etdiyi sözlərdən istifadə etməsi şagirdlərə müəyyən olunmuş səhvləri düzəldərək yazmaq imkanı verir.

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik "Yy" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Tapşırıq Ç (iş dəftəri). Şagirdlər həm də cümlə qurmaq bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
İllüstrasiyanın mövzusunun müəyyən edir	Tapşırıq	Tapşırıq A, B (dərslük). Tapşırıq A (iş dəftəri)
İllüstrasiyaları mövzular üzrə qruplaşdırır	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük)
Cümləni formal əlamətlərinə görə seçir.	Şifahi sorğu-sual. Tapşırıq	Tapşırıq Ç, D (dərslük). Tapşırıq B, C (iş dəftəri)
Böyük və kiçik "Yy" hərfini düzgün yazır	Tapşırıq	"Hüsnxət" rubrikası (dərslük və iş dəftəri). Tapşırıq Ç (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq

Növbəti dərsdə işarələr üzərində iş aparılacaq. Ona görə də müəllimə işarələr təsvir olunmuş bir neçə kart hazırlamaq məsləhət görülür. Məlumatverici, qadağanedici, xəbərdarlıq edən işarələr seçilməlidir. İşarələr içərisində “Burada yemək qadağandır” işarəsinin olması tövsiyə edilir.

4-cü dərs. İşarələri tanıyıram. “Hüsnxət”: “Oo” hərfi

- Dərslik: səh. 28
- İş dəftəri: səh. 20

Təlim məqsədləri

- Həyatda gördükləri və təəssüratları haqqında danışır (st. 1.2.1).
- Qrafik işarələri cümlə şəklində ifadə edir (st. 1.2.1).
- Sözü ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir (st. 2.1.1).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

- **Köməkçi vasitələr:** yol hərəkəti işarələri, şərf (və ya onu əvəz edəcək bir əşya), cümlə kartları və qutu.

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Təhlükədən qorunma yolları üzrə müzakirə
2	Danışma	İşarələrin cümlə şəklində ifadə edilməsi;
3	Söz ehtiyatı	Yeni sözlərin mənimsədilməsi
4	Yaradıcı iş	Cümlələrin işarələrlə ifadəsi
5	Yazı	“Oo” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərdən birinin gözlərini hər hansı bir şərfə bağlayır, sinfə bir neçə maneə (stul, çanta və s.) yerləşdirir. Bu şagirdə sinfdə asta-asta irəliləməyi tapşırır. Digər şagirdlərə isə bu şagirdin yıxılmaması üçün ona xəbərdarlıq etmələri tapşırılır. Bu fəaliyyəti yerinə yetirərkən şagirdlərdən asta hərəkət etməyi, digərlərindən isə düzgün göstəriş vermələri tələb olunur.

Bu fəaliyyətdə əsas məqsəd “xəbərdarlıq”, “göstəriş” sözlərini mənimsətməkdir.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlər fəaliyyəti bitirdikən sonra müəllim bu maneələrin insan üçün

təhlükə yaratdığını və ondan qorunmaq üçün insanların müxtəlif vasitələrdən istifadə etdiklərini söyləyir. Şagirdlər tapşırıqda verilən sual ətrafında müzakirə aparırlar. Müzakirə zamanı onlar təhlükə haqqında xəbər verən müxtəlif mənbələrin adlarını çəkə bilirlər: valideynlər, müəllimlər, polis, səs siqnalı, işarələr və s.

1.2.1 Müəllim şagirdlərə əvvəlcədən sinfdə yerləşdirdiyi bir neçə işarəyə diqqətlə baxmağı tapşırır. Şagirdlərdən birini “Burada yemək qadağandır” işarəsi olan yerə çağıraraq “alma” yeməyi tapşırır. Müəllim şagirdin situasiya zamanı özünü necə aparması barədə digər şagirdlərin münasibətini öyrənir. İşarənin ifadə etdiyi mənaya əsasən onun düzgün davranması şagirdlər tərəfindən müzakirə olunur.

Digər işarələr ətrafında da müzakirə aparılır. “*Şəkildə nə görürük? Sizcə, bu işarə nə bildirir? Bu işarələrə harada rast gəlmək olar?*” və s. suallar işarələrin mahiyyətinin açılmasına xidmət edir. Müəllim işarələrin mənasını, gündəlik həyatdakı əhəmiyyətini şagirdlərin diqqətinə çatdırır.

Tapşırıq B (dərslik). Əvvəlcə şagirdlər işarələrin mənasını təxmin edirlər. İşarələri daha dəqiq izah etmək üçün onlara müxtəlif cümlələr arasından işarələrə müvafiq olanları seçmək tapşırılır:

Qarşıda uşaqlar var. Qarşıda itlər var. Yer sürüşkəndir. Yağış yağır. It sümük yeyir. Uşaqlar evdədirlər. Orxan musiqi dinləyir və s.

Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlər bu tapşırıq vasitəsilə qadağan etmək funksiyası daşıyan işarələrlə tanış olurlar.

Qadağan edən işarənin əsas əlamətini (təsvirin üzərindəki xətt) müəyyən etdikdən sonra ötən dərsdəki Ç tapşırığındakı şəkillər üzrə yenidən iş aparılır. Müəllim hər bir şəkil haqqında şagirdlərin fikirlərini soruşur. Bu zaman onlara şəkildə təhlükə yarada bilən məqamları (təbiətə ziyan vurmaq, uşağın suya düşməsi, balıqların azalması, yanğın təhlükəsi və s.) aşdırmaq tapşırıla bilər. Sınıfın səviyyəsindən asılı olaraq aşdırma cümlələri və qrup işi şəklində yerinə yetirilə bilər.

Söz ehtiyatı

2.1.2 “Söz boğçası” rubrikası. Rubrika üzrə fəaliyyət cümlələri iş formasında aparılır. Müəllim söz ehtiyatına daxil olan sözlərin istifadə qaydasını şagirdlərə öyrədir. Söz ehtiyatı üzrə iş aşağıdakı mərhələlər üzrə aparılır:

1. Müəllimin təqdimatı. Müəllim sözlərin hamısını lövhəyə yazır və onları bir-bir oxuyaraq mənalılarını izah edir. Hər bir sözə aid bir neçə cümlə

deməklə şagirdlərin sözü anlamalarına kömək edir.

2. Əks-səda oxusu. Müəllim lövhədə yazılan hər bir sözü oxuduqca şagirdlər onu təkrar edirlər.

3. Birgə oxu. Şagirdlər sözləri müəllimlə paralel oxuyurlar.

4. Cütlərdə oxu. Cütlərdə oxu zamanı şagirdlər sözləri cümlələrdə də işlədirlər. Bu mərhələdə müəllim sinifdə gəzərək müşahidə aparır, sözləri cümlədə işlətməkdə çətinlik çəkən şagirdlərə kömək edir.

5. Şagirdlərin təqdimatı. Şagirdlər müəllimin işarə etdiyi sözü cümlədə işlədirlər.

Müəllimin nəzərinə! Cədvəli plakat şəklində sinifdə asmaq şagirdlərə "Söz boğçası" rubrikasından düzgün istifadə etməyə kömək edəcəkdir.

Müəllimin təqdimatı
Əks-səda oxusu
Birgə oxu
Cütlərdə oxu
Şagirdlərin təqdimatı

"Söz boğçası" ilə işin bu şəkildə qurulması şagirdlərdə oxu bacarıqlarının inkişafı, sözlərin mənalərini anlayaraq onlara uyğun cümlə qurmaq bacarığı formalaşdırmaqla yanaşı, əməkdaşlıq qurmaq kimi sosial bacarığı da möhkəmləndirir.

Tapşırıq Ç (dərslük). Bu dərstdə öyrənilmiş yeni anlayışların (*işarə, təhlükə, qadağan*) möhkəmləndirilməsi məqsədi daşıyır. Hər bir anlayışın qarşısında verilmiş iki şəklin təhlili aparıldıqdan sonra sözə aid olan şəkil müəyyən edilir.

Tapşırıq A (iş dəftəri). **Riyaziyyat fənni ilə inteqrasiya.** "Söz boğçası" rubrikasında yer almış bəzi sözlərin düzgün yazılışı ilə bağlıdır. Tapşırıq həmçinin şagirdlərin saymaq və müqayisə etmə bacarıqlarını möhkəmləndirir.

Tapşırıq D (dərslük). Lövhədə "Su içmək olmaz" cümləsini yazdıqdan və şagirdlərlə bu cümləni necə təsvir edəcəkləri barədə müzakirə apardıqdan sonra müəllim də öz təsvirini göstərə bilər (məsələn: üstündən xətt çəkilmiş fincan və ya su krani və s.). Şagirdlər E tapşırığında yer alan cümlələr ətrafında fikirlərini bildirir və bu cümlələrə aid işarələr çəkirlər.

Diferensial təlim

Dəstək. Şəkil çəkməkdə çətinlik çəkən şagirdlərə tapşırıqda verilən cümlələri müəllimin hazırladığı işarələrlə uyğunlaşdırmaq tapşırıla bilər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq vasitəsilə şagirdlər verilən işarələr arasından qadağanedici işa-

rəni fərqləndirməklə işarələrin məzmununu və məqsədini mənimsədiyini nümayiş etdirirlər.

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik "Oo" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Rast gəldiyi təhlükəli hadisələr barədə danışır.	Şifahi sual-cavab	Tapşırıq A (dərslük)
İşarələrin mənasını anlayır və cümlə şəklində ifadə edir.	Müşahidə	Tapşırıq B, C (dərslük). Tapşırıq B (iş dəftəri)
Sözə aid təsviri seçir.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç (dərslük)
Yeni sözləri cümlədə işlədir.	Tapşırıq	MV
Cümlələri işarələrlə əvəz edir.	Tapşırıq	Tapşırıq D (dərslük)
"Oo" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	"Hüsnxət" rubrikası (dərslük, iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq. Növbəti dərstdə kitab elementləri ilə bağlı möhkəmləndirici fəaliyyət qurmaq üçün bir neçə uşaq kitabının seçilməsi tövsiyə olunur. Şagirdlərə hadisələr arasındakı səbəb-nəticə əlaqəsinin mənimsədilməsi üçün (bax: növbəti dərs, C tapşırığı) dörd şəkil (məsələn: xəsarət alan uşaq, sevinən uşaq və s.) seçilməlidir.

LAYİHƏ

1-ci dər. Xilaskar it.**“Hüsnxət”:** “Öö” hərfi

- Dərslik: səh. 30
- İş dəftəri: səh. 21

Təlim məqsədləri

- Kitabın sərlövhə, başlıq, illüstrasiya kimi elementlərindən çıxış edərək məzmununu təxmin edir (st. 2.2.3).
- Məndəki əsas hadisələri müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Məndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir (st. 2.2.5).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

- **Köməkçi vasitələr:** uşaq ədəbiyyatı üzrə kitablar, hadisələrin səbəbini tapmağa yardım edən şəkil (tapşırıq C).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Kitablar haqqında müzakirə
2	Oxu	“Xilaskar it” mətni üzrə iş
3	Oxuyub-qavrama	Məndən əsas faktların seçilməsi, səbəb-nəticə əlaqəsinin müəyyən edilməsi, mətnin nəql edilməsi
4	Yazı	“Öö” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Bu fəsilə kitabın əsas elementləri üzərində iş davam edir. Müəllim şagirdləri cütlərə ayırır. Hər cütə 1 kitab verir. Bu sualları lövhədə yazır və şagirdlərə bu sualları bir-birindən soruşmağı tapşırır:

- Kitabın müəllifi kimdir?
- Kitabın adı nədir?
- Kitabın neçə səhifəsi var?
- Kitabda başlıqlar hissəsi varmı?
- Kitabda neçə başlıq var?
- Kitab nə haqqındadır?

Oxu

2.2.3 Tapşırıq A (dərslik). Cütlər işlərini dərslikdə verilən kitab üzrə davam etdirir, tapşırıqda verilən sualları oxuyub cavablandırırlar.

2.2.5 “Xilaskar it” mətni (dərslik).

Mətn əvvəlcə “Xəyalında canlandırma” üsulu ilə oxunur. Mətnin bir hissəsini yangınsöndürənlə gənc ananın dialoqu təşkil etdiyi üçün müəllim onların sözlərini oxuyarkən bu obrazlara uyğun səs tembrini dəyişməlidir. Mətn oxunduqdan sonra müəllim soruşur:

– *Xəyalınızda nə canlandırıdınız? Yoldaşınızla müzakirə edin. Hansı səsləri eşitdiniz?*

Müəllimin nəzərinə! Şagirdlər yangınsöndürən maşının səs signalını, suyun şırıltısını, ananın və yangınsöndürənlərin, itin, körpə uşağın səslərini “eşitdiklərini” söyləyə bilirlər.

Müzakirədən sonra müəllim mətni yenidən oxuyur. Şagirdlər isə süjetli kompozisiyanı oxu materialı ilə birlikdə izləyir, xəyallarında canlandırıqları səhnə ilə müqayisə edirlər. Müəllim vaxtaşırı oxunu dayandıraraq şagirdlərə suallarla müraciət edə bilər:

– *İndi oxuduğum cümləni kim dedi?*

– *Bu cümlə hansı şəkllə aiddir? Həmin şəkli göstərin.*

Oxuyub-qavrama

Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlər qurduqları cümlələri süjetli məndəki təsvirlərlə uyğunlaşdırıb fikirlərini əsaslandırma bilirlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər məndən aldıkları məlumatlarla tapşırıqda yer alan cümlələri müqayisə edərək onların doğru və ya yanlış olduğunu müəyyən edirlər.

2.2.5 Qruplarla iş.

Şagirdlər 4 qrupa bölünür. Hər qrupa müəyyən hadisə təsvir olunmuş (müəllimin gətirdiyi) 1 şəkil verilir. Hər bir qrupa müvafiq şəkildə təsvir olunmuş hadisənin başvermə səbəbi haqqında düşünmək və bu hadisənin səbəbini müəyyən etmək tapşırılır. Müzakirə bitdikdən sonra hər bir qrupun nümayəndəsi verilmiş şəkli təsvir edir və hadisənin başvermə səbəbi haqda qrupun mülahizələrini təqdim edir. Daha sonra müəllim digər qruplara müraciət edərək hadisənin səbəbi haqda onların təxminlərini soruşa bilər.

Müəllimin nəzərinə! Bu müzakirəni apararkən şagirdlərin nitqində “ona görə”, “çünki” sözlərinin istifadəsinə xüsusi diqqət yetirmək tövsiyə olunur. “Çünki”, “ona görə də” sözlərinin istifadəsi şagirdlərdə mühüm həyatı bacarıqlar formalaşdırmağa kömək edəcəkdir.

Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlər məndə yangının başvermə səbəbinin məlum olmadığını müəyyən edirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlərin oxu zamanı hadisələr arasındakı səbəb-nəticə əlaqəsini anlamaq bacarığını inkişaf etdirir.

Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlərdə nəqletmə bacarığının və yaddaşın möhkəmləndirilməsinə yönəlmişdir. Tapşırıq müxtəlif formalarda (qruplarda, cütlərdə, fərdi) aparıla bilər.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik “Öö” hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Kitabın cildindəki vizual və verbal məlumatlardan çıxış edərək onun məzmunu haqda fikir söyləyir.	Şifahi sual-cavab	Tapşırıq A (dərslük). MV-dəki fəaliyyət
Mətnlə əlaqədar hadisələri xəyalında canlandırır.	Müşahidə	“Xilaskar it” mətni
Mətndən əsas faktlara uyğun cümlələr qurur.	Tapşırıq	Tapşırıq B (dərslük). Tapşırıq A (iş dəftəri)
Təsvir olunan hadisənin səbəbini müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıq A (iş dəftəri)
Mətndən bir hissəni seçərək nəql edir.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç (dərslük)
“Öö” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	“Hüsnxət” rubrikası (dərslük və iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq

Növbəti dərsdə müəllimə “Söz boğçası” rubrikasında verilən yeni sözlərin mənimsədilməsi üçün həmin sözlərə aid əşyaların və ya şəkillərin (dəbilqə, yanğınsöndürmə balonu, su şlanqı, respirator) hazırlanması tövsiyə olunur.

2-ci dərs. Yanğınsöndürənlər. “Hüsnxət”: “Ss” hərfi

• Dərslük: səh. 32

• İş dəftəri: səh. 22

Təlim məqsədləri

- Bildiği məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.2).
- Bildiği faktlara əsaslanaraq dinlədiyi məlumata münasibət bildirir (st. 1.1.2).
- Cümlədə buraxılmış sözü müəyyən edir (st. 2.1.2).
- Sözün ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir (st. 2.1.1).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Şəkillər üzrə iş
2	Dinləmə-danışma	"Yanğınsöndürənlə məktəbdə görüş" dinləmə mətni
3	Söz ehtiyatı	Yeni sözlər üzərində iş
4	Yazı	"Ss" hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Tapşırıq A (dərslük). Müəllim gətirdiyi şəkilləri və ya əşyaları şagirdlərə göstərərək tapşırıqdakı suallar üzrə müzakirə aparır.

Dinləmə-danışma

1.2.2 1.1.1 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlərin diqqəti "Yanğınsöndürənlə məktəbdə görüş" şəklinə yönəldilir və tapşırıqda verilmiş suallar ətrafında müzakirə aparılır. Bu tapşırıq dinləmə mətni üçün motivasiya rolunu oynayır və BİBÖ şəklində də qurula bilər.

Dinləmə mətni:

Ayxangilin sinfində xüsusi bir gün idi. Bu gün onların qonağı var idi. Bu, yanğınsöndürən Əli idi. O, uşaqlarla öz geyimlərindən, istifadə etdikləri əşyalardan, yanğını yaranan səbəblərdən və yanğından qorunmağın yollarından danışdı. Yanğınsöndürən Əli uşaqlara bu qaydalara əməl etməyi tövsiyə etdi:

1. Yanğın baş verəndə 101 nömrəsinə zəng edin, yanğının baş verdiyi yer barədə dəqiq məlumat verin.

2. Əgər yanğın gecə baş veribsə, ailə üzvlərinizi və qonşuları oyatmaq üçün "Yanğın!" deyə qışqırın.

3. Yangın zamanı valideynlərinizlə bir yerdə olun, onlardan uzaqlaşmayın.

4. Əgər yangın yalnız bir otaqda baş veribsə, qapını bağlayın, oradan uzaqlaşın.

5. Yangın zamanı istidən və tüstüdən qorunmaq üçün palto və ayaqqabı geyinin, ağız və burnunuzu nəm parça və ya dəsmalla bağlayın.

Dinləmə mətninin nə dərəcədə mənimsənilmədiyini yoxlamaq üçün şagirdlərə suallar verir.

Müəllimin nəzərinə! Yangınsöndürənlə görüşün təşkili bu dərsi daha da maraqlı edə bilər.

Söz ehtiyatı

2.1.1, 2.1.2 Tapşırıq C (dərslük). Müəllimin yönəldici sualları ilə "Söz boğçası" rubrikasında verilən şəkillər üzrə yeni sözlər mənimsənilir. Müəllim sözlərin daha dərinə mənimsədilməsi və şagirdlərin nitqində istifadəsi üçün əlavə suallar verə bilər:

1. Dəbilqədən daha kimlər istifadə edirlər? (inşaatçılar, motosikl sürənlər və s.)

2. Hava balonundan daha kimlər istifadə edirlər? (dalğıcılar, kosmonavtlar və s.)

3. Su şlanqından daha harada istifadə olunur? (bağda ağacları sulayarkən və s.)

Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər öyrəndikləri yeni sözləri cümlələrdə yerinə qoymaqla həmin sözlərin mənasını anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər ilkin olaraq şəkillərə baxaraq hər bir şəkilin adını, sonra isə sözün izahını müəyyənləşdirirlər. Bu tapşırıq vasitəsilə şagirdlərin bir neçə bacarığı möhkəmləndirilir: şəkilin adlandırılması, həmin şəkilin aid olduğu sözün qrupdan seçilməsi və həmin anlayışın ifadə etdiyi mənanın müəyyənləşdirilməsi.

Diferensial təlim

Dəstək. İşləmə prinsipinə görə nisbətən çətin olan bu tapşırığın yerinə yetirilməsində çətinlik çəkən bəzi şagirdlərə tapşırığın bir hissəsini – şəkilin sözlə uyğunlaşdırılmasını tapşımaq olar.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlərin söz ehtiyatını möhkəmləndirir. Tapşırıq oyun (auksion) şəklində də qurula bilər. ("Yangınsöndürən" sözündəki hərflərdən istifadə etməklə son sözü deyən şagird qalib gəlir).

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik "Ss" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Verilmiş mövzu ətrafında fikirlərini ifadə edir.	Şifahi sual-cavab	Tapşırıq A, B (dərslük)
Dinlədiyi mətndən faktları seçir.		MV – dinləmə mətni
Şəklə əsasən əşyaları adlandıraraq cümləni tamamlayır.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıq A (iş dəftəri)
"Ss" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	"Hüsnxət" rubrikası (dərslük və iş dəftəri). Tapşırıq C (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq

Növbəti dərsdə cümlə növlərinin mənimsədilməsi üçün sual sözləri və sual cümlələri yazılmış kartlar hazırlamaq tövsiyə olunur.

3-cü dərs. Yangınsöndürənlə söhbət. Cümlənin növləri. Hüsnxət: "Şş" hərfi

• Dərslük: səh. 33

• İş dəftəri: səh. 23

Təlim məqsədləri

- Məqsəd və intonasiyaya görə cümlələri fərqləndirir (st. 4.1.6).
- Kitabın sərlövhə, başlıq, illüstrasiya kimi elementlərindən çıxış edərək məzmununu təxmin edir (st. 2.2.3).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyən edir (st. 2.2.3.).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• **Köməkçi vasitələr:** sual sözləri və cümlələri yazılmış kartlar.

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Şəkil üzrə iş
2	Dil qaydaları	Nəqli və sual cümlələr
3	Oxu	Kitabların cildləri üzərində iş
4	Yazı	"Şş" hərfinin hüsxnət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərə hər hansı bir şəkil (məsələn: telefonla zəng edən adam) nümayiş etdirərək bu sualları verir:

1. Bu şəkildən hansı məlumat ala bildik?
2. Bu şəklə aid hansı sualınız var?

Müəllim şagirdlərin cavablarından bir neçəsini lövhədə yazır. Məlumat verən cümlələrin nəqli, məlumat toplamaq məqsədilə qurulan cümlələrin isə sual cümləsi olduğu izah edilir.

Dil qaydaları. Oxu

4.1.6 Tapşırıq A (dərslük). Yangınsöndürənlə şagirdin söhbətinə dair şəkil üzrə iş aparılır. Nəqli və sual cümlələri müqayisə olunduqdan sonra müəllim: "Bəs siz yangınsöndürəndən hansı məlumat almaq istərdiniz?" – deyərək onların da bir neçə sual səsləndirməsinə imkan yaradır.

"**Bunları bilməliyik**" rubrikası üzrə iş aparılır. Nəqli və sual cümlələrini daha dərinlən mənimsətmək üçün müxtəlif əşyalar göstərərək bu əşyalar barədə məlumat və sual verən cümlələr qurmağı tapşırmaq olar.

Tapşırıq B (dərslük). Əsas diqqət nəqli və sual cümlələrini fərqləndirmək bacarığına yönəldilir.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Sual cümlələrinin yaranmasında sual sözlərinin rolunu şagirdlərə anlatmaq üçün müəllim əvvəlcə şagirdlərə üzərində sual sözləri yazılan kartlar paylayır. Lövhədə "Avtobus dayanacaqda dayandı" cümləsini yazır və "avtobus" sözünün altından xətt çəkir. Şagirdlər altından xətt çəkilmiş sözə uyğun sual kartını seçib qaldırırlar. Bir neçə cümlə üzrə iş aparıldıqdan sonra şagirdlər tapşırığı müstəqil yerinə yetirirlər.

2.2.3, 4.1.6 Tapşırıq C (dərslük). Müəllim şagirdlərin diqqətini dərslükdəki kitabların cildlərinə yönəldir. Hər iki kitabın adı şagirdlər tərəfindən oxunur və kitablar arasındakı fərq müzakirə olunur, kitabların mövzuları təxmin edilir. Müəllim şagirdləri iki qrupa ayırır və qruplara üzərində hər iki ki-

taba aid sual cümlələri yazılmış kartlar paylayır. Şagirdlər "Bu sualların cavablarını hansı kitabdan oxumaq olar?" sualı ətrafında müzakirə aparırlar.

2.2.3 Tapşırıq B (iş dəftəri). Cümlələrin aid olduğu şəkillər şagirdlər tərəfindən müəyyən edilir. Şəkillər nömrələndikdən sonra şagirdlər mətni ardıcılıqla nəql edirlər.

Yazı

3.1.1 "Hüsxnət" rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik "Şş" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsxnət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Cümləni növlərinə görə (nəqli və sual cümləsi) fərqləndirir.	Şifahi sual-cavab	Tapşırıq A, B (dərslük). Tapşırıq A (iş dəftəri)
Kitabın cildinə əsasən onun məzmununu təxmin edir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük)
Mətnlə illüstrasiya arasında uyğunluğu müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq B (iş dəftəri)
"Şş" hərfini hüsxnət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	"Hüsxnət" rubrikası (dərslük və iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq

Növbəti dərsdə "Orfoqrafiya" rubrikasındakı fəaliyyəti reallaşdırmaq üçün müəllimə kəsmə hərflər lazımdır.

LAYİHƏ

1-ci dərs. Yol hərəkəti qaydaları. Hüsnxət: “Uu” hərfi

- Dərslik: səh. 34
- İş dəftəri: səh. 24

Təlim məqsədləri

- Yeni öyrəndiyi sözlərdən istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.1).
- Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Bənzəynlə bənzədilən arasındakı oxşar əlamətləri sadalayır (st. 2.1.4).
- Dialoqlarda situasiyaya uyğun sadə nitq etiketlərindən istifadə edir (st. 1.2.3).
- Sözdəki orfoqramı (deyilişi və yazılışı fərqlənən hərfi) müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).
- Çap hərfləri ilə verilmiş sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).

- **Köməkçi vasitələr:** kəsmə hərflər.

- **Dərsin qısa planı**

1	Mövzuya yönəltmə	“Yolda təhlükə” mövzusunda beyin həmləsi
2	Danışma. Söz ehtiyatı	“Yol hərəkəti qaydaları” mövzusu
3	Oxu	Tapmacanın oxusu
4	Danışma	Xəritə üzrə iş
5	Dil qaydaları	Söz sonunda bəzi samitlərin düzgün yazılışı
6	Yazı	“Uu” hərfi
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Söz assosiasiyası. Şagirdlər “Yolla gedərkən hansı təhlükələrlə qarşılaşa bilərik?” sualı ətrafında ağllarına gələn ilkin fikirləri səsləndirirlər.

Danışma. Söz ehtiyatı

1.2.1 Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlər tapşırıqda verilən şəkillərə əsasən sualları cavablandırırlar. Müəllim “Söz boğçası” rubrikasında göstərilmiş sözlərin şagirdlərin nitqində nə dərəcədə istifadə olunduğunu müşahidə edir. Şagirdlər həmin sözlərin aid olduğu təsvirləri müəyyənləşdirirlər. Yeni sözlər söz boğçası”na əlavə olunur. Şagirdlər qruplarda 3-cü

sual (“Bu uşaqlara hansı qaydaları öyrədərdiniz?”) ətrafında müzakirə aparıb təqdimat hazırlaya bilərlər. Müəllim təqdimat zamanı şagirdlərdən yeni öyrəndikləri sözlərdən istifadə etməyi tələb etməlidir.

Oxu

2.2.3 Tapşırıq B (dərslik). Cütlərlə oxu. Şagirdlər mətni cütlərdə oxuyub tapmaca ilə bağlı sualları cavablandırırlar. Müəllim şagirdlərin diqqətini tapmacadakı açar sözlərə (*üç qardaş, dayan, diqqətli ol, buyur*) yönəldir və şəkillər vasitəsilə onların mənalalarını açıqlamağı tapşırır.

2.1.4 Şagirdlərin diqqəti mətndəki “üç qardaş” ifadəsinə yönəldilir: “*Nəyə görə işıqfor bir qutuda üç qardaşa bənzədilir?*” Şagirdlər bu iki ifadəni müqayisə etməklə bənzəynlə bənzədilən arasındakı oxşar əlamətləri müəyyən edirlər.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlərdə xəritə ilə işləmək, istiqaməti müəyyən etmək bacarıqlarının formalaşdırılmasına yönəlmişdir. Bu tapşırıq eyni zamanda riyaziyyat və həyat bilgisi fənləri ilə inteqrasiyaya xidmət edir. Buna görə də tapşırıqda başlamazdan əvvəl “sağ”, “sol”, “qarşısında”, “arxasında”, “yanında” anlayışlarını yada salmaq məqsəddəuyğundur. Bu zaman sadə idman hərəkətlərindən (“*Sol əlini qaldır. Sağa dön*” və s.) istifadə etmək olar.

Şagirdlər xəritədə təsvir olunmuş obyektlərin adlarını oxuyur, Ayxangilin evini və digər obyektlərin yerlərini müəyyən edirlər; məsələn: “*Məktəb xəstəxananın qarşısındadır*” və s.

Şagirdlər Ayxanın zooparka getməsi üçün alternativ yolları cümlə şəklində ifadə edirlər; məsələn: “*Ayxan səki ilə düz getsin, xəstəxananın yanından sağa dönüb yenidən düz getsin. Yerüstü keçiddən keçsin. Polis idarəsinin arxasındakı piyada zolağından keçərək zooparka çatsın*”.

Riyaziyyatla inteqrasiyanı genişləndirmək üçün bu suallardan istifadə oluna bilər: “*Nəçə bina var? Nəçə maşın qırmızıdır? Nəçə piyada zolağı var? Bəs nəçə yerüstü keçid var?*”

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər tapşırıqda verilmiş cümlələri xəritə ilə müqayisə edərək faktların doğruluğunu müəyyən edirlər. Bununla cümlələrlə illüstrasiya arasındakı uyğun(suz)luğu müəyyən etmək bacarığı inkişaf etdirilir.

1.2.3 Tapşırıq Ç (dərslik). Xəritə üzrə iş bu tapşırıqla davam edir. Şagirdlər “Ayxanın evdən müxtəlif istiqamətlərə (kitabxanaya, polis idarəsinə, məktəbə) getmək üçün insanlara müraciət etmək” situasiyasına uyğun dialoqlar qururlar. Ayxanın məlumat toplamaq məqsədilə hansı cümlə

növündən istifadə etdiyini soruşmaqla dil qaydaları ilə də integrasiya yaradıla bilər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq nitq etiketləri ilə bağlı möhkəmləndirmə məqsədi daşıyır. Şagirdlərin tapşırığı yerinə yetirdikdən sonra hər bir nitq etiketinə aid əlavə cümlələr səsləndirmələri tövsiyə olunur.

Dil qaydaları

4.1.3 "Sözlərin yazılışı" ("Orfoqrafiya") rubrikası.

Müəllim şagirdlərə "keçid" və "zolaq" sözlərinin son hərfinə uyğun müvafiq kəsmə hərfi göstərməyi, "ışıqfor" sözünü isə kəsmə hərflərlə yığmağı tapşırır.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər müstəqil işləyərkən həmin sözlərlə bağlı düzgün yazı qaydalarına yiyələndiklərini nümayiş etdirirlər.

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik "Uu" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Tapşırıq Ç (iş dəftəri). Öncə dərslikdəki tapmaca şagirdlər tərəfindən oxunur, hər bir rəngin verdiyi göstərişlər müvafiq işıqforun yanındakı çərçivədə yazılır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Nitqində yeni sözlərdən istifadə edir.	Müşahidə	Tapşırıq A (dərslik)
Sözləri hecalamadan bütöv şəkildə oxuyur.	Müşahidə	Tapşırıq B (dərslik)
Təsvirə (xəritəyə) uyğun məlumat verir.	Müşahidə	Tapşırıq C (dərslik). Tapşırıq A (iş dəftəri)
Dialog qurarkən nitq etiketlərindən istifadə edir.	Müşahidə	Tapşırıq Ç (dərslik). Tapşırıq B (iş dəftəri)
Sözlərdəki hərfi düzgün müəyyən edir.	Tapşırıq	"Sözlərin yazılışı" rubrikası. Tapşırıq C (iş dəftəri)
Böyük və kiçik "Uu" hərfini düzgün yazır.	Tapşırıq	"Hüsnxət" rubrikası (dərslik və iş dəftəri). Tapşırıq Ç (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq

Növbəti dərsdə B tapşırığında verilən işarələrin məzmununa uyğun cümlə kartları hazırlamaq tövsiyə olunur. Hazırlanmış işarələr öncədən sinif otağının müxtəlif hissələrində yerləşdirilməlidir:

1. Yolu keçmək lazımdır.
2. Düz gedib sağa dönmək lazımdır.
3. Yolu keçmək olmaz.
4. Giriş qadağandır.
5. Yol sürüşkəndir.
6. Yola daşlar tökülə bilər.
7. Qarşıda yeməxana var.
8. Qarşıda içməli su var.

2-ci dərs. İşarələr. Hüsnxət: "Üü" hərfi

• Dərslik: səh. 36

• İş dəftəri: səh. 25

Təlim məqsədləri

- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğun(suz)luğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Cümlədə buraxılmış sözü müəyyən edir (st. 2.1.2).
- İşarələrin ifadə etdiyi fikri müəyyənləşdirir (st. 2.2.4).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına əsasən yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).
- Çap hərfləri ilə verilmiş sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).

• **Köməkçi vasitələr:** yol hərəkəti nişanları və onlara aid cümlə kartları.

• **Dərsin qısa planı**

1	Mövzuya yönəltmə	"Yol" mahnısı üzrə iş
2	Oxu. Söz ehtiyatı	"Yol" şeir parçasının oxusu
3	Oxuyub-qavrama	İşarələrlə cümlələrin uyğunlaşdırılması
4	Yazı	"Üü" hərfi
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim musiqi fənni ilə integrasiya edərək "Yol" uşaq mahnısını (musiqisi Oqtay Zülfüqarovundur) səsləndirir.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.3 Tapşırıq A (dərslük). Cütlərlə oxu. Müəllim şeiri əvvəlcə özü oxuyur. Şagirdlər dinləyir və şeirdə təsvir olunanları xəyallarında canlandırırlar. Müəllim şeiri ikinci dəfə oxuduqdan sonra şagirdlər şeirə uyğun rəsm çəkir, cütlərdə rəsmləri müzakirə edirlər. Daha sonra müəllim dərslükdə yer alan təsvirlərə diqqəti yönəldir. Şagirdlər şeiri cütlərdə oxuyaraq şeirdə şəkillərə aid olan cümlələri müəyyən edirlər.

2.1.2 Tapşırıq A (iş dəftəri). Mövzu ilə bağlı söz ehtiyatını möhkəmləndirməklə yanaşı, şagirdlərin yazı bacarıqlarını da inkişaf etdirir.

Oxuyub-qavrama

Tapşırıq B (dərslük). Qruplarla iş. Qruplar hər bir işarənin ifadə etdiyi fikri müəyyən etmək üçün işarələrin qarşısında yazılmış sual cümlələrini oxuyub müzakirə edirlər. Sonra qruplar müəllimin payladığı cümlə kartlarını həmin işarələrə uyğun nömrələyirlər.

Diferensial təlim

Dərirləşdirmə. Qabaqcıl şagirdlərin iştirak etdiyi qruplara hər hansı bir işarəyə aid cümlə qurmağı tapşırmaq olar.

2.2.4 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlərin qrafik işarələri oxuyub-anlama, cümlə ilə ifadə etmək bacarığını möhkəmləndirir. Müəllim işarələrin ifadə etdiyi mənalara uyğun bir situasiya fikirləşməyi tapşırır. Qrupların təklif etdiyi situasiyalardan birini rollu oyun vasitəsilə canlandırmaq tövsiyə olunur. Bununla da şagirdlər işarələrin həyatımızdakı rolunu daha yaxşı anlamış olurlar. Situasiya qurmaqda çətinlik çəkən qruplara bu istiqamətdə kömək edə bilər; məsələn:

*Biz dağa gedirdik. Yol çox təhlükəli idi. Qarşıma iki yol çıxdı. Onlardan birində işarəni görüb dostlarıma dedim: "Dostlar, biz bu yolla gedə bilmərik, çünki burada qayadan **daşlar tökülə bilər**".*

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik "Üü" hərfinin konfiqurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

3.1.1 Tapşırıq C (iş dəftəri). Hüsnxət normalarını inkişaf etdirməklə yanaşı, dil qaydaları ilə inteqrasiyanı da təmin edir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Mətndəki cümlələrə aid şəkilləri seçir.	Tapşırıq	Tapşırıq A (dərslük)
Cümlədə buraxılmış sözü müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq A (iş dəftəri)
İşarələrin ifadə etdiyi fikrə uyğun cümlələri müəyyənləşdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq B (dərslük). Tapşırıq B (iş dəftəri)
Böyük və kiçik "Üü" hərfini düzgün yazır.	Tapşırıq	"Hüsnxət" rubrikası (dərslük və iş dəftəri)
Nəqli cümlələri seçib hüsnxət normaları ilə yazır.	Tapşırıq	Tapşırıq C (iş dəftəri)

3-cü dərs. Cümlənin növləri. Hüsnxət: "Kk" hərfi

- Dərslük: səh. 37
- İş dəftəri: səh. 26

Təlim məqsədləri

- Məqsəd və intonasiyaya görə cümlələri bir-birindən fərqləndirir (st. 4.1.6).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına əsasən yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).
- Çap hərfləri ilə verilmiş sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Situasiyaya uyğun cümlələrin qurulması
2	Dil qaydaları	Nida və əmr cümlələri
3	Yazı	"Kk" hərfi
4	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim gül, ətir və s. vasitələrdən istifadə edərək (şagirdlərin gül iyləməsi, sinfin ətirəndirilməsi) şagirdlərdə gözəl əhval-ruhiyyə yaratmağa çalışır. Şagirdlər hisslərini ifadə etmək üçün cümlələr işlədirlər. Müəllim bununla şagirdlərin diqqətini nida cümlələrinə yönəldir.

Dinləmə. Dil qaydaları

4.1.6 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər tapşırıqda

verilən cümlələri oxuyub nida sözlərinin kontekstə uyğunluğunu müəyyən edirlər. Şagirdlərin diqqəti nida cümlələrinin formal əlamətlərinə (nida işarəsinə, nida cümlələrində, əsasən, "ah", "uf", "ura", "ay aman" kimi sözlərin işlənməsinə) yönəldilir.

Şagirdlər əvvəlki dərstdə xəritə üzərində Ayxana yol göstərmək üçün istifadə etdikləri cümlələri xatırlayırlar. Müəllim göstəriş, xahiş, məsləhət bildirən cümlələrin əmr cümləsi olduğunu şagirdlərin nəzərinə çatdıraraq şagirdlərə göstərişlər verir; məsələn: *ayağa qalxın, oturun, fırlanın* və s.

"Bunları bilməliyik" rubrikası. Şagirdlər rubrikada verilən cümlələri oxuyur, əmr və nida cümlələrinin fərqlərini müəyyən edirlər.

Tapşırıq B (dərslük) və tapşırıq A (iş dəftəri). Dil qaydası üzrə möhkəmləndirmə məqsədi daşıyır.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq bölmənin əsas məqsədlərindən olan qrafik təsvirin cümlə şəklində ifadə edilməsinə və əmr cümləsinin daha dərinədən mənimsənilməsinə yönəlmişdir.

Tapşırıq C (dərslük). Məqsəd şagirdlərdə əmr cümləsi qurmaq bacarığını formalaşdırmaqdır. Tapşırıqdakı nümunə müəllim tərəfindən izah olunur. Şagirdlər nəqli cümlələri oxuyur və bu cümlələrdəki fikri əmr cümlələri şəklində ifadə edirlər.

Fəaliyyət qruplarla iş formasında davam etdirilir. Birinci qrup nəqli cümlələr səsləndirir, digər qrup isə onu əmr cümləsinə çevirir. Sonra qruplar işini əksinə davam etdirirlər.

Tapşırıq Ç (dərslük). Cütlərlə iş. Müəllim əvvəlcə "təlimat" sözünün mənasını izah edib bölmənin "Söz boğçası"na əlavə edir. Şagirdlər "İşıqforun hazırlanması" təlimatını cütlərdə oxuyur, cümlələrin növünü müəyyən edirlər. Sonra bir-birinə göstəriş verməklə təlimata əməl edərək işıqfor düzəldirlər.

Müəllimin nəzərinə! Təlimat – bir şeyi həyata keçirmək üçün qayda və üsullar müəyyən edən yazılı göstəriş.

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik "Kk" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Yazı bacarığı ilə yanaşı, cümlənin növlərinə aid dil qaydaları üzrə möhkəmləndirmə məqsədi daşıyır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Nida və əmr cümləsini müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq A, B, C, Ç (dərslük). Tapşırıq A, B, C (iş dəftəri)
Böyük və kiçik "Kk" hərfini düzgün yazır.	Tapşırıq	"Hüsnxət" rubrikası (dərslük və iş dəftəri)
Çap hərfləri ilə verilmiş cümlələri üzündən köçürür.	Tapşırıq	Tapşırıq C (iş dəftəri)

Növbəti dərse hazırlıq

Gələn dərstdə sinfə məişətdə işlədilən bir kəsici və ya deşici alət (bıçaq, qayçı, sancaq və ya dəftərxana bıçağı) və üzərində yaş həddi qeyd edilmiş oyuncaq qutuları (və ya şəkilləri) gətirmək tövsiyə olunur. Müəllim rəngli kağızlar üzərində qutudakı sözləri (3+, 5+ və s.) yazır.

LAYİHƏ

1-ci dərs. Oyuncaq mağazasında

• Dərslik: səh. 38

• İş dəftəri: səh. 27

Təlim məqsədləri

- Yeni öyrəndiyi sözlərdən istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.1).
- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.2).
- Verilmiş cümlənin (abzasın, şəklın) mətndəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Ev əşyalarının nümayişi
2	Danışma. Söz ehtiyatı	Evdə təhlükəsizlik mövzusu üzrə iş
3	Oxu	"Oyuncaq mağazasında" mətninin oxusu
4	Oxuyub-qavrama	"Oyuncaq mağazasında" mətni üzrə iş
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim özü ilə gətirdiyi mətbəx və ya dəftərxana bıçağını, iynə, sancaq və ya qayçıyı nümayiş etdirib soruşur:

– Bu əşyalar nə üçündür? (Əşyaların gərəkli olduğu vurğulanır.) Bu əşyalarla ehtiyatlı davranmaq, hansı təhlükələrlə qarşılaşırıq? Evdə istifadə olunan başqa hansı təhlükəli əşyaları tanıyırsınız?

Danışma. Söz ehtiyatı

1.2.1, 2.1.2 Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlərin diqqəti dərslikdə verilən mətbəx şəklinə yönəldilir. Şagirdlər şəkildə təsvir olunan əşyaları adlandırırlar. Müəllim lövhədə "kəsici alət və elektrik cihazı" söz birləşmələrini yazıb şagirdlərə uyğun əşya adlarını söyləmələrini tapşırır. "Söz boğçası"nda verilən digər sözlərin də mənası açıqlanır. Şagirdlər tapşırıqda verilən suallar ətrafında fikir yürüdərkən yeni sözləri nitqlərində işlədirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırığın əsas məqsədi "Evdə təhlükəsizlik" mövzusu ilə əlaqədar söz ehtiyatını zənginləşdirmək, yazı və oxu bacarıqlarını inkişaf etdirməkdir.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər müstəqil şəkildə tapşırığı yerinə yetirdikdən sonra təsvir olunan hadisələrin yarada biləcəyi təhlükələri öz həyatları ilə əlaqələndirib fikir bildirirlər. Sonra cütlər hər bir şəkil əsasında təhlükənin qarşısını almaq üçün yollar müəyyən edib təqdimat edirlər.

Oxu

"Oyuncaq mağazasında" mətnini oxumazdan öncə müəllim gətirdiyi oyuncaq qutularını sinfin müxtəlif guşələrində yerləşdirərək şagirdlərə seçim etməyi tapşırır. Şagirdlər seçimləri barədə fikirlərini əsaslandırırlar.

2.2.3 Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlər "Oyuncaq mağazasında" mətnini oxuyurlar, şəkillər üzrə müzakirə edirlər, şəkillərə uyğun cümlələri seçirlər.

Oxuyub-qavrama

Mətn oxunduqdan sonra müəllim mətnlə bağlı suallar səsləndirir: "Mətnin adı nədir? Mətnə hadisələr harada baş verir? Mətnə kimlər iştirak edir?"

Tapşırıq C (dərslik). Cütlərlə iş. Cütlər Ayxana və Aydana aid cümlələri müəyyənləşdirirlər. Tapşırıq belə yerinə yetirilə bilər: müəllim birinci cümləni səsləndirir. Cümlə Ayxana aid olduqda oğlanlar, Aydana aid olduqda isə qızlar ayağa qalxırlar.

2.2.4 Tapşırıq Ç (dərslik). Şagirdlər Ayxanın diqqətli olması fikrini mətndən seçdikləri cümlə ilə əsaslandırır, müvafiq şəkllə (C) istinad edirlər.

Müəllimin nəzərinə! Mətnə əsasən Ayxanın "diqqətli" olduğu aydın olsa da, şagirdlərin "Ayxan çalışqandır" fikrini əsaslandırdıqları halda məqbul hesab etmək olar (Ayxan çalışqandır, çünki o, çox oxumuş və bu işə haqda məlumat toplamışdır).

Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər verilmiş situasiyalara uyğun obrazları sadə şəkildə təhlil edir və onlara xas cəhətləri dəyərləndirirlər. Tapşırıqda verilmiş 3-cü situasiya həm də şagirdlərin məntiqi təfəkkürünün inkişafına yönəlmişdir.

Tapşırıq D (dərslik). Cütlərlə iş. Hər bir oyuncağın istifadəsi üçün qoyulan yaş həddi və yaş həddinin qoyulma səbəbi cütlər tərəfindən araşdırılır. Bir oyuncaq seçib onun haqqında təqdimat edirlər.

Tapşırıq E (dərslik). Qruplarla iş. 4 şagirddən ibarət qruplar təşkil olunur. Qruplar üzərinə müvafiq söz yazılmış rəngli kartları qatının rənginə əsasən düzür, alınan cümlənin növünü müəyyənləşdirirlər. Təqdimat zamanı şagirdlər əllərində rəngli kartlar tutaraq qatar kimi düzülürlər. Tez və düzgün düzülən qrup qalib olur.

Tapşırıq Ə (dərslik). Tapşırıq "Doğru" və "Yanlış" kartları vasitəsilə yerinə yetirilir. Şagirdlər tapşırıq

riqda verilən informasiyanı təhlil edərək mövzu üzrə ümumiləşdirmə aparırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Yeni öyrəndiyi sözlərdən istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.	Müşahidə	Tapşırıq A (dərslük). Tapşırıq Ç (iş dəftəri)
Mətnin müxtəlif hissələrinə aid olan illüstrasiyaları müəyyən edir.	Müşahidə	Tapşırıq B, C (dərslük)
Obraz barədə fikrini ifadə edir.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç (dərslük). Tapşırıq Ç (iş dəftəri)
Oxuduğu cümlənin ifadə etdiyi fikri müəyyənləşdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq D, E, Ə (dərslük)

2-ci dər. "Aydən və çaydan". Hüsnxət: "Pp" hərfi

- Dərslük: səh. 40
- İş dəftəri: səh. 28

Təlim məqsədləri

- Mətni yazmaqda müəllifin məqsədini müəyyən edir (st. 2.2.4).
- Oxuduğu və ya dinlədiyi mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir (st. 1.2.2).
- Bənzəryənə bənzədilən arasında oxşar əlamətləri sadalayır (st. 2.1.4).
- Sözdəki orfoqramı (deyilişi və yazılışı fərqlənən hərfi) müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına əsasən yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Evdə təhlükəsizlik barədə müzakirə
2	Dinləmə	Dinləmə mətni üzrə iş;
3	Oxu	"Aydən və Çaydan" şeirinin oxusu
4	Oxuyub-qavrama.	"Hirsli" çaydanın təsviri
5	Orfoqrafiya	"Sözlərin yazılışı" rubrikası üzrə iş
6	Yazı	"Pp" hərfi
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Tapşırıq A (dərslük). Müəllim evvandan aşağı boylan uşaq, elektrik cihazını şəbəkəyə birləşdirən uşaq və s. şəkilləri nümayiş etdirir. Bu uşaqların qarşılaşdıqları təhlükələr barədə suallar verir. Şagirdlər öz həyat təcrübələrindən çıxış edərək "evdə təhlükəsizlik" mövzusunda müzakirə aparırlar.

Dinləmə və danışma

1.2.2 Dinləmə mətni

"Ayxan həyatdan çoxlu uşaq səsi eşitdi. Tələsik evvana çıxaraq baxdı. Bacısı Aydan bunu görüb tez anasını çağırırdı".

Müəllim şagirdlərin dinləmə bacarığını yoxlamaq məqsədilə suallar verir:

– Ayxan niyə evvana çıxdı? Ayxanın evvana çıxdığını kim xəbər verdi? Sizcə, Aydan düzgün etdi?

Daha sonra şagirdlər dinlədikləri mətnin davamını qruplarda danışaraq öz təxəyyüllərinə uyğun onu davam etdirirlər. Hər bir qrupdan seçilmiş bir (və ya bir neçə) şagird mətni nəql edir.

Oxu

Tapşırıq B (dərslük). Şeiri oxumazdan öncə müəllim şeiri və müəllifin adını səsləndirir, şagirdlərin diqqətini şeirə cəkməmiş illüstrasiyaya yönəldir. "Sizcə, bu şeirdə nə haqda söhbət gedir?" sualı ətrafında cütlərdə müzakirə aparmaq üçün şagirdlərə vaxt verilir. Bir neçə şagirdin cavabını dinlədikdən sonra müəllim şeiri oxuyur, şeirin mövzusu ilə əlaqədar cütlərin "təxmin etmə" bacarıqları dəyərləndirilir.

Şagirdlər cütlərdə nəninin Aydana dediyi cümlələri bir daha oxuyur, şeirdə əks olunan təhlükəni müəyyən edir, Aydanı bu təhlükədən qorumaq üçün bir xəbərdarlıq işarəsi düşünür.

2.2.4 Şagirdlərə tapşırıqlar ki, dərsliyə baxaraq şeiri yazan müəllifin adını tapsınlar. "Sizcə, bu şeiri yazmaqda müəllifin məqsədi nədir?" sualı ətrafında şagirdlərin fikirləri dəyərləndirilir. "Bəs siz "evdə təhlükəsizlik" mövzusunda nə haqda şeir yazardınız?" sualını verməklə müəllim şagirdləri bu mövzuda daha dərinlən düşünməyə sövq edir.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər şeirə uyğun yeni ad seçməklə şeirin məzmununu qavradıqlarını nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər verilmiş cümlələri oxuyaraq hər bir cümlənin məqsədini müəyyən edirlər.

Söz ehtiyatı. Oxuyub-qavrama

2.1.4 Tapşırıq C (dərslük). Müəllim şagirdlərə şeiri bir daha oxuyaraq “çaydan”ın təsvirinə xüsusi diqqət yetirməyi tapşırır. Lövhədə şagirdlərdən bir neçəsi bu çaydanı təsvir edir. Şagirdlər çəkilən şəklin şeirə uyğun olub-olmadığı haqda müzakirə aparırlar. Müəllim şagirdlərin diqqətini şeirdə çaydanın “hirsli” təsvir olunduğuna yönəldir. Şagirdlərə “hirsli” olarkən insanın sifət cizgilərinin necə dəyişdiyi izah edilir. Onların özləri də “hirsli” obrazı canlandırırlar. Qaynayan çaydanın hirsli insana bənzəməsi izah edilir. Müəllim şagirdlərə tapşırır ki, “insanın hirsələnməsi”nə bənzəyən başqa nümunələr gətirsinlər (məsələn: göyün guruldaması, ildırım çaxması və s.).

Danışma

1.2.2 Tapşırıq Ç (dərslük) vasitəsilə şeirin nəsrə çevrilərək nəql edilməsi bacarığı inkişaf etdirilir. Əsas məqsəd isə şagirdin oxuduğu mətni təxəyyülünə uyğun davam etdirməkdir.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər oxuduqları mətnə uyğun illüstrasiyaların ardıcılığını müəyyən edirlər.

4.1.3 "Sözlərin yazılışı" rubrikası. Sözlərin düzgün yazılışı diqqətlə nəzərdən keçirilir. Sonra müəllim şagirdlərə "oyuncaq" və "bıçaq" sözlərinin son hərfinə uyğun müvafiq kəsmə hərfi göstərməyi, "isti" sözünü isə kəsmə hərflərlə yığmağı tapşırır.

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik "Pp" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Dinlədiyi mətni genişləndirir.	Sual-cavab və müşahidə	MV-də verilmiş material
Müəllifin məqsədi barədə fikir bildirir.	Tapşırıq	Tapşırıq A (dərslük)
Oxuduğu mətni təxəyyülünə uyğun davam etdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq B, Ç (dərslük). Tapşırıq B (iş dəftəri)
Bənzəyənə bənzədilənin oxşar cəhətini sadalayır.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük)

Oxuduğu mətni genişləndirir.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç (iş dəftəri)
Böyük və kiçik "Pp" hərfini düzgün yazır.	Tapşırıq	"Hüsnxət" rubrikası (dərslük və iş dəftəri)

Növbəti dərslə hazırlıq

Müəllim durğu işarələri yazılmış vərəqləri sinfin müxtəlif hissələrinə yerləşdirməlidir. Həmçinin "Aydan və çaydan" şeirini sinifdəki cütlərin sayına uyğun A4 vərəqində yazmalıdır.

3-cü dərslə. Durğu işarələri. Hüsnxət: "Vv" hərfi

- Dərslük: səh. 41
- İş dəftəri: səh. 29

Təlim məqsədləri

- Məqsəd və intonasiyaya görə cümlələri bir-birindən fərqləndirir (st. 4.1.6).
- Cümlənin məqsəd və intonasiyasından asılı olaraq onu müvafiq durğu işarəsi ilə tamamlayır (st. 4.1.7).
- Oxuduğu və ya dinlədiyi mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir (st. 1.2.2).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına əsasən yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

- Köməkçi vasitələr:** sual, nöqtə və nida durğu işarələri, "Aydan və çaydan" şeiri yazılmış iş vərəqi.

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Məişət təhlükəsizliyi barədə müzakirə
2	Dil qaydaları	Durğu işarələri
3	Danışma	Mətnin davam etdirilməsi
4	Yazı	"Vv" hərfinin hüsnxət normalarına əsasən yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim lövhədə durğu işarələrini və durğu işarələri olmayan müxtəlif formalı "işarələr" yazır və soruşur: "Bu işarələrdən hansılarını kitabınızda görmüsünüz?"

Dil qaydaları

(4.1.6) Tapşırıq A (dərslük). Müəllim "Aydan və

çaydan" şeirini cütlərə paylayır, şeirdəki əmr cümlələrini seçərək qayçı ilə kəsməyi tapşırır.

Müəllim "Aydən və çaydan" şeirini intonasiasız (durğu işarələrinə əhəmiyyət vermədən) oxuyur. Daha sonra şeiri səs tonunu dəyişməklə oxuyur. Şagirdlər birinci və ikinci oxunuşa münasibətlərini, hansı oxunu daha çox bəyəndiklərini bildirirlər. Müəllim lövhədə durğu işarələrinin şəklini çəkərək şagirdlərdən bu işarələri harada gördüklərini soruşur. Müəllim şagirdlərə cümlə növlərini xatırladaraq bildirir: "Məqsəddən asılı olaraq hər bir cümlə müəyyən intonasiya ilə oxunmalıdır. Yazıda cümlənin məqsədini göstərmək üçün isə müxtəlif durğu işarələrindən istifadə olunur. Mən şeiri birinci dəfə oxuyarkən durğu işarələrinə əhəmiyyət vermədim. İkinci oxunuşda isə cümlələri durğu işarələrini nəzərə alaraq oxudum".

"Bunları bilməliyəm" rubrikası. Müəllim cümlələri oxuyarkən şagirdlərin diqqətini hər bir cümlə növünün sonunda qoyulan durğu işarəsinə yönəldir.

(4.1.7) Tapşırıq B (dərslük). "Niyə bunu seçirəm?" üsulundan istifadə üçün sinfin müxtəlif guşələrində durğu işarələri yazılmış vərəqlər qoyulur. Müəllim tapşırıqda yer alan cümlələri səsləndirir. Hər cümləni dinlədikdən sonra şagirdlər cümlənin məqsədindən asılı olaraq durğu işarəsini müəyyən edir, həmin işarə yazılmış vərəqin yanında durur və öz seçimlərini əsaslandırırlar.

Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər verilmiş cümlələri cütlərdə oxuyur və buraxılmış səhvləri müəyyən edirlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Riyaziyyatla inteqrasiya. Şagirdlər durğu işarələrinin düzgün sayını yazmaqla durğu işarələrini tanıdıqlarını nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Cütlərlə iş. Şagirdlər fərdi şəkildə işləyərək cümlələrin sonundakı müvafiq durğu işarələrini müəyyən edirlər. Sonra cütlərdə işləyərək iş dəftərlərini dəyişib bir-birinin tapşırığını yoxlayırlar.

Danışma

1.2.2 Tapşırıq Ç (dərslük). Bu tapşırıq da fəslin əsas məqsədlərindən olan mətni təxəyyülə uyğun davam etdirmək (tamamlamaq) bacarığının inkişafına xidmət edir. Qruplar "məişət təhlükəsizliyi" mövzusunda olan kiçik mətnləri oxuyaraq onları təxəyyüllərinə uyğun davam etdirirlər.

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası (dərslük və iş dəftəri). Şagirdlər böyük və kiçik "Vv" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət nor-

malarına uyğun yazırlar.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Cümlədə "Vv" hərflili sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazmaqla yanaşı, cümlənin əsas əlamətlərini (cümlədəki ilk sözün böyük hərflə başlaması, müvafiq durğu işarəsi ilə bitməsi) tanıdıqlarını da nümayiş etdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Əmr cümlələrini tanıyır.	Tapşırıq	Tapşırıq A (dərslük)
Cümlənin sonunda müvafiq durğu işarəsi qoyur.	Tapşırıq	Tapşırıq B, C (dərslük). Tapşırıq B (iş dəftəri)
Mətni təxəyyülünə uyğun davam etdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç (dərslük)
Böyük və kiçik "Vv" hərfini düzgün yazır.	Tapşırıq	"Hüsnxət" rubrikası (dərslük və iş dəftəri). Tapşırıq C (iş dəftəri)

Növbəti dərslə hazırlıq

1. Növbəti fəslin mövzusunı daha asan mənimsətmək üçün şagirdlərə valideynlərindən zəlzələ haqqında məlumat toplamaq tapşırılır. Bu, şagirdlərin zəlzələ haqqında ilkin təsəvvürlərinin yaranmasına kömək edə bilər.

2. Növbəti dərslə şagirdlər qruplarda informativ və bədii kitab üçün mündəricat hazırlamalıdırlar. Şagirdlərin yazı bacarığı tam formalaşmadığı üçün müəllimə əvvəlcədən aşağıdakı başlıqları ayrı-ayrı kiçik kağızlara yazmaq tövsiyə olunur.

1. Zəlzələ nə zaman baş verir?
2. Zəlzələ harada baş verir?
3. Zəlzələ zamanı nə etməli?
4. Hörumçək adam və zəlzələ
5. Tutu və Zəlzələ şahı
6. Xilaskar Bubu

LAYIHƏ

1-ci dərs. Qartalın təşəkkürü. Hüsnxət: "Ee" hərfi

- Dərslik: səh. 42
- İş dəftəri: səh. 30

Təlim məqsədləri

- Kitabın sərlövhə, başlıq, illüstrasiya kimi elementlərindən çıxış edərək məzmununu təxmin edir (st. 2.2.3).
- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Verilmiş cümlənin, abzas və şəklin mətndəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına əsasən yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Zəlzələ haqqında sual-cavab
2	Oxu	Kitabın başlıqlar hissəsinin hazırlanması. "Qartalın təşəkkürü" mətninin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Mətnəndən əsas faktların seçilməsi
4	Yazı	"Ee" hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Tapşırıq A (dərslik). Şagirdlər zəlzələ haqqında valideynlərindən topladıqları məlumatları tapşırıqda verilən suallar əsasında müzakirə edirlər.

Oxu

2.2.3 Qruplarla iş. Müəllim qruplara əvvəlcədən hazırladığı başlıqları verərək "Zəlzələ nədir?" kitabına aid olanları müəyyən etməyi tapşırır. Şagirdlər seçdikləri başlıqları bir vərəqə yapışdırıb səhifələri qeyd edərək kitabın başlıqlar hissəsini düzəldirlər. Təqdimat zamanı hər qrup öz başlıqlar hissəsini oxuyur və bu başlıqları niyə seçdiklərini əsaslandırır. Beləliklə, şagirdlərdə məlumatverici və bədii mətnlər haqqında ilkin təsəvvür formalaşdırılır.

Sonra şagirdlərin diqqətini "Qartalın təşəkkürü" mətninə yönəldir.

2.2.5 Tapşırıq B (dərslik). İzahlı oxu. Əvvəlcə mətni müəllim oxuyur. Oxu prosesində şagirdlərin diqqətini illüstrasiyalara, nitq "buludları"na, hadisələrin başvermə məkanına (dağda, evin yanın-

da, düzənlikdə) yönəldərək şərhlər verir; məsələn, düzənlik açıq sahə olduğu üçün zəlzələ zamanı daha təhlükəsizdir.

Daha sonra "Qartalın təşəkkürü" mətni şagirdlər tərəfindən oxunulur.

Oxuyub-qavrama

Qruplar suallar ətrafında müzakirə aparırlar. Bu suallar şagirdlərin nəticə çıxarmaq bacarığını və yaradıcı təfəkkürünü inkişaf etdirir.

Differensial təlim

Dəstək. Şagirdlər mətnin məzmununa ad seçməkdə çətinlik çəkərsə, müəllim bir neçə adı vərəqdə yazıb onlara seçim etməyi tapşırıla bilər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Illüstrasiyalara uyğun olaraq mətndəki hadisələrin başvermə məkanı seçilir.

2.2.5 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər cümlələri müstəqil oxuyub düzgün cavabı ("Bir gün qartal tələyə düşdü") işarələməklə mətni anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq C (dərslik). Qruplarla iş. Şagirdlər qruplarda müzakirə edərək illüstrasiyaların mətndə yerini müəyyənləşdirirlər. Müəllim təqdimatlardan sonra mətni yeni hissələrlə birlikdə bütöv şəkildə oxuyur.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Oxuyub-qavrama bacarığını inkişaf etdirən bu tapşırıqda şagirdlər mətndəki əsas ideyaları tapırlar. **Doğru cavablar:** "Yaxşılıq et ki, yaxşılıq görəsən". "Bəzi heyvanlar zəlzələni hiss edir".

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik "Ee" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Kitabın başlıqlar hissəsini hazırlayır.	Sual-cavab və müşahidə	Tapşırıq A (dərslik)
Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Müşahidə	Tapşırıq B (dərslik). Tapşırıq A, C (iş dəftəri)
Verilmiş cümlənin və ya illüstrasiyanın mətndəki yerini müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslik). Tapşırıq B (iş dəftəri)
"Ee" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	"Hüsnxət" rubrikası

2-ci dərs. Qartal. Hüsnxət: "Gg" hərfi

• Dərslik: səh. 43

• İş dəftəri: səh. 31

Təlim məqsədləri

- Oxuduğu cümlənin ifadə etdiyi fikri müəyyənləşdirir (st. 2.2.4).
- Aldığı məlumatları rabitəli mətn halına salaraq şifahi təqdim edir (st. 1.2.2).
- Dinlədiyi fikirdəki əsas məqamları yadda saxlayır və açıqlayır (st. 1.1.1).
- Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır (st. 2.1.1).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına əsasən yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Qartal haqqında BİBÖ
2	Oxu	"Qartanın təşəkkürü" mətni ilə bağlı məlumatların seçilməsi
3	Dinləmə və danışma. Söz ehtiyatı	"Zəlzələ" haqqında dinləmə mətni. Təqdimat
4	Yazı	"Gg" hərfinin hüsnxət normalarına əsasən yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

BİBÖ üsulundan istifadə edərək şagirdlərlə qartal barədə müzakirə aparılır.

Oxu

2.2.4 Tapşırıq A (dərslik). Qruplarla iş. Şagirdlər tapşırıqda qartal haqqında verilmiş məlumatları oxuyaraq "Qartanın təşəkkürü" mətninə aid məlumatları müəyyən edirlər. Qrupların təqdimatı zamanı seçilən məlumatlar mətndən gətirilən faktlar əsasında izah edilməlidir; məsələn, şagird "Qartal caynaqları ilə istədiyi əşyanı götürə bilər" məlumatını sübut etmək üçün qartanın mətn-də papağı götürməsi faktını söyləməlidir.

Sonra tapşırıqda verilən 2-ci sual ətrafında qruplar müzakirə aparırlar. Verilmiş şəklin ötürdüüyü informasiya araşdırılır. Şəklə uyğun bir neçə məlumat seçilə bilər: "Qartanın iti gözləri var. Çünki şəkildə qartanın uzaq məsafədən enərək kiçik bir balığı ovlaması təsvir olunmuşdur. Bu həm də onun iti caynaqlara malik yırtıcı quş olduğunu göstərir."

Tapşırıq A (iş dəftəri). Verilmiş cümlələrin hansı kitaba aid olduğunu müəyyən etməklə şagirdlər bədii və elmi kitablarda əks olunan məlumatları bir-birindən fərqləndirirlər.

Dinləmə və danışma. Söz ehtiyatı

1.2.2 Tapşırıq B (dərslik). Tapşırığın yerinə yetirilməsi üçün müəllim dinləmə mətni səsləndirir.

Dinləmə mətni:

Zəlzələ Yer in titrəməsidir. Bu zaman dağıntılar baş verə bilər. Zəlzələ zamanı bu davranış qaydalarını bilməliyik:

- Zəlzələ zamanı həyəcanlanmayın.
- Valideynlərinizdən uzaqlaşmayın.
- Binanı pilləkənlərlə tərk edin.
- Liftdən istifadə etməyin.
- Çölə çıxan kimi açıq sahədə dayanın.
- Bina və tikililərə yaxınlaşmayın.
- Əgər siz məcburən evdə qaldınızsa, masanın altında, otağın künclərində gizlənin. Pəncərənin qarşısında dayanmayın.

- Şam, kibrit və alışqandan istifadə etməyin.

Mətni dinlədikdən sonra müəllim yeni sözləri izah edərək "Söz boğçası"na əlavə edir.

Qruplarla iş. Şagirdlər şəkilləri müzakirə edir və aldıkları məlumatlara uyğun təqdimatlar hazırlayırlar. Müzakirə və təqdimat zamanı şagirdlərin yeni sözlərdən istifadəsinə xüsusi fikir verilməlidir.

1.1.1 Tapşırıq C (dərslik). Məqsəd şagirdlərin aldıkları məlumatlara əsasən cümləni müvafiq sözlə tamamlamaqla dinləyib-anlama bacarıqlarını inkişaf etdirməkdir.

2.1.1 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər söz, şəkil və cümlə uyğunluğunu müəyyənləşdirməklə yeni sözləri mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq Ç (dərslik). Yeni sözlərin möhkəmləndirilməsi və 1-ci bölmədə öyrədilən dil qaydalarının təkrarlanması məqsədi daşıyır.

Müəllimin nəzərinə! Tapşırığı ayanlaşdırmaq şagirdlərə əlavə stimula verə bilər. Bunun üçün müəllim sözlərə aid qeydləri bir kəğıza yazaraq şarın içinə yerləşdirir və şagirdlər şarları partladaraq içində gizlədilmiş qeydə uyğun olan sözü seçirlər.

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik "Gg" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Mətnə və şəkllə aid məlumatı seçərkən fikrini əsaslandırır.	Müşahidə və tapşırıq	Tapşırıq A (dərslük). Tapşırıq A (iş dəftəri)
Mövzu barədə təqdimat edir.	Müşahidə	Tapşırıq B (dərslük)
Dinlədiyi fikirdəki əsas məqamları yadda saxlayır və açıqlayır.		Tapşırıq C (dərslük)
Yeni öyrəndiyi sözlərin izahını müəyyənləşdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç (dərslük). Tapşırıq B (iş dəftəri)
"Gg" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	"Hüsnxət" rubrikası

3-cü dərs. Heyvanlar və biz. Dil qaydaları. Hüsnxət: "Ğğ" hərfi

- Dərslük: səh. 44 • İş dəftəri: səh. 32

Təlim məqsədləri

- Məqsəd və intonasiyaya görə cümlənin növlərini fərqləndirir (st. 4.1.6).
- Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub danışır (st. 1.2.1).
- Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir (st. 2.2.5).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına əsasən yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Sual sözlərinə aid şeirin səsləndirilməsi
2	Dil qaydaları	Cümlənin növlərinin möhkəmləndirilməsi
3	Danışma	Rabitəli mətnin qurulması üzrə iş
4	Yazı	"Ğğ" hərfinin hüsnxət normalarına əsasən yazılışı
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim bu şeiri səsləndirir:

Niyə, nə üçün və kim,
Soruşduqda sən
Alarsan həmə cəvab
Səni dinləyəndən.
Nə, hara, bir də nə vaxt

Soruşursansa ağər,
Öyrənərsən məkanı,
Kəşf edərsən əşyanı,
Anladınmı zamanı,
Demək, tapdın cavabı.

Sonra şagirdlərdən soruşur: "Şeirdə nədən bəhs edilir? Şeirdə hansı sual sözlərini eşitdiniz?"

Dil qaydaları

4.1.6 Tapşırıq A (dərslük). Müəllim 1-ci cümləni lövhədə yazır və "bir" sözünün altından xətt çəkir. "Bir" sözünə uyğun gələn sual sözünü seçin" tapşırığını verir. Şagirdlər "bir" sözünü uyğun sual sözü ilə əvəz edərək bütöv sual cümləsi qururlar. Müəllim səslənən sual cümləsini də lövhədə qeyd edir.

Cütlərlə iş. Şagirdlərdən biri nəqli cümləni oxuyur. Digəri ona uyğun sual cümləsi qurur. Cütlər növbələşərək tapşırığı yerinə yetirirlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Dərslükdə verilən fəaliyyətin davamı olan bu tapşırıqda şagirdlər müstəqil şəkildə sual sözlərinə müvafiq cavabı seçirlər.

Tapşırıq B (dərslük). Müəllim hər şagirdə 4 ədəd kiçik vərəq paylayır. Şagirdlər tapşırıqda verilmiş nümunəyə uyğun "Cümlə növləri kartları" hazırlayırlar. Sonra müəllim və ya şagirdlərdən biri cümləni oxuyur, şagirdlər həmin cümlənin növünü müəyyən edir, müvafiq kartı göstərir.

Danışma. Oxu

Müəllim şagirdlərə "Xilaskar it" və "Qartalın təşəkkürü" mətnini xatırladır: "Mətnə körpəni kim xilas edir? Sizcə, Xallı yanğın zamanı tüstü bürümüş evdə körpəni necə tapa bildi? Qartal Ziya babanın papağını niyə götürüb qaçdı?" Şagirdlər suallar ətrafında müzakirə apararaq belə bir nəticəyə gəlirlər. Müzakirə: "Heyvanlar insanları həm təhlükədən xilas edir, həm də insanları müxtəlif təhlükələrdən qorumaq üçün əvvəlcədən xəbərdarlıq edə bilər".

(1.2.1), (2.2.5) Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlərə hər 4 şəklın ümumi cəhətini tapmaq üçün vaxt verilir. Şagirdlər müəyyən edirlər ki, şəkillərin mövzusu heyvanların insanlara yardımı ilə bağlıdır.

Şagirdlər birinci şəklə aid nəqli, sual, əmr, nida cümlələri qururlar; məsələn: "Ay, nə gözəl delfindir! Delfin dostuna yardım edir. Oğlan niyə suya düşüb? Delfin, oğlanı xilas et!" və s. Bütün şəkillər üzrə eyni proses davam etdirilir. Şəkil ətrafında müxtəlif növ cümlələrin qurulması şagirdləri rabitəli mətn qurmaq işinə hazırlamaq məqsədi daşıyır.

Qruplarla iş. Hər bir qrup seçdiyi şəklə uyğun rabitəli mətn qurur.

Müəllimin nəzərinə! Qruplara rabitəli mətn qurmaq bacarığını formalaşdırmaq məqsədilə belə bir üsuldən də istifadə edilə bilər; məsələn, müəllim lövhədə əvvəldən hazırladığı dağ şəklini asır. Əvvəlcə 2-ci şəkil üzrə bu cümlələri ayrı-ayrı vərəqlərdə hazırlayır:

Birdən canavar onlara hücum etdi.

Baba qoyun sürüsünü dağa apardı.

Xallı canavarın üstünə cumaraq onu qovdu.

Baba həyəcanla qışqırdı: "Ay aman, kömək edin!"

Qoyunlar dağda otlayırdılar.

Müəllim ardıcıl olmayan cümlələri bir-bir səsləndirir. Şagirdlər birinci hadisəni tapdıqda müəllim həmin cümlənin yazıldığı kartı dağın ətəyinə yapışdırır.

Digər hadisələrə uyğun kartlar müvafiq ardıcılıqla yapışdırılır. Daha sonra şagirdlərin mətndəki hadisələrin sanki dağa qalxırmış kimi ardıcılıqla baş verməsinin əhəmiyyəti vurğulanır. Müəllim mətni genişləndirərək nəql etdikdən sonra şagirdlərə digər mətnlər üzrə eyni qaydada iş qurmağı tapşırıla bilər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlərin rabitəli mətn qurmaq bacarığının formalaşdırılmasına xidmət edir.

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər böyük və kiçik "Ğğ" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər cümlələrdə söz sırasının ardıcılığını müəyyən edərək düzgün durğu işarələri ilə tamamlamaqla yanaşı, yazı bacarıqlarını da inkişaf etdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Oxuduğu cümləyə aid sual qurur.	Tapşırıq	Tapşırıq A (dərslük). A (iş dəftəri)
Cümlənin növlərini fərqləndirir.	Müşahidə və tapşırıq	Tapşırıq B (dərslük)
Şəkil üzrə mətn quraraq danışır.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük)
Hadisələrin ardıcılığını müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq B (iş dəftəri)
"Ğğ" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	"Hüsnxət" rubrikası. Tapşırıq C (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq

Növbəti dərsdə kitabın cildi və mündəricat hissəsinin hazırlanması ilə bağlı Ç tapşırığının yerinə yetirilməsi üçün müəllimə həmin tapşırıqla tanış olması tövsiyə olunur.

4-cü dərs. Ümumiləşdirici dərs

• Dərslük: səh. 46

• İş dəftəri: səh. 33

Təlim məqsədləri

- Eyni məna qrupuna aid olan sözləri müəyyən edir (st. 2.1.1).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Məqsəd və intonasiyaya görə cümlənin növlərini fərqləndirir (st. 4.1.6).
- Yazıda nöqtə ilə bitən söz sırasının cümlə olduğunu bilir (st. 4.1.6).
- Kitabın sərlövhə, başlıq, illüstrasiya kimi elementlərindən çıxış edərək məzmununu təxmin edir (st. 2.2.3).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Bölmənin mövzularının xatırlanması
2	Söz ehtiyatı	Başlıqlara aid sözlərin seçilməsi
3	Oxu	Şeirlər üzrə iş
4	Dil qaydaları	Cümlənin növləri
5	Oxu	Kitabın struktur elementləri
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim lövhədə "təhlükəsizlik" mövzusu ilə bağlı bir neçə başlıq (*dənizdə təhlükəsizlik, meşədə təhlükəsizlik, parkda təhlükəsizlik, evdə təhlükəsizlik, yanğın zamanı təhlükəsizlik* və s.) yazır və soruşur: "Hansı mövzuları bu bölmədə öyrəndik?"

Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər verilmiş sözləri cütlərdə oxuyur və mənalərini anladıklarını nümayiş etdirmək üçün sözlərə uyğun cümlələr qururlar. Daha sonra hər bir fəslə aid sözləri müəyyənləşdirirlər.

Oxu

2.2.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). Bölmənin əsas

standartlarından biri olan mətnlə illüstrasiya arasında əlaqə qurmaq bacarığının inkişafının yoxlanılmasına yönəlmişdir. Şagirdlər şeirləri müstəqil oxuyur və hər bir şeirin aid olduğu şəkli müəyyənləşdirirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər şeirlərin aid olduğu mövzunu müəyyənləşdirməklə ümumiləşdirmə bacarığını nümayiş etdirirlər.

Dil qaydaları

4.1.6 Tapşırıq B (dərslük). Cütlərlə iş. Hər bir

sıradakı cümlələr müxtəlif cütlər tərəfindən araşdırılır. Cütlər verilmiş cümlə sırası üzrə təqdimat edir. Təqdimat zamanı cümlələrin növünü qeyd etmək də tapşırıqlar.

4.1.6 Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər verilmiş

kiçik mətnlə cümlələrin sərhədlərini tapmaqla cümlənin əsas əlamətlərini mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Tapşırığı yerinə yetirmədən əvvəl müəllim lövhədə belə bir cədvəl çəkir və şagirdlərə yönəldici suallar verməklə koordinatları başa salır; məsələn: "A1-də hansı meyvənin adı yazılıb? Bəs A2-də?" və s.

	1	2	3
A	alma	heyva	gilas
B	armud	nar	ərik

Daha sonra tapşırıqdakı nümunə izah olunur. Şagirdlər sərbəst şəkildə tapşırığı yerinə yetirirlər.

Oxu

2.2.3 Tapşırıq Ç (dərslük). Texnologiya fənni

ilə integrasiya. Qruplarla iş. Qruplar istəklərinə uyğun bir mövzu seçirlər. Mövzuya uyğun kitabın cildini necə təsəvvür etdikləri barədə qruplar mü-

zakirə aparır. Sonra şagirdlərə kitabın cildini düzəltmək üçün ləvazimatlar verilir.

Müəllimin nəzərinə! Kitab cildləri müəllimin əldə etdiyi resurslardan (vərəq, karton, kibrit qutusu və s.) asılı olaraq müxtəlif cür hazırlana bilər. Müəllim şagirdlərə ideya vermək üçün bu mövzulara aid kitablar da göstərə bilər.

Cildlər hazır olduqdan sonra qruplar hər bir mövzuya aid mündəricat hazırlamağa başlayırlar. Sonda qruplar müzakirə əsasında hazırladıqları kitab cildlərini və mündəricatlarını təqdim edirlər.

Müəllimin nəzərinə! Şagirdlərə hər başlığa aid bir neçə rəsm çəkməyi tapşırmaqla fəaliyyəti genişləndirmək olar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Oxuduğu sözlərin aid olduğu mövzunu müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq A (dərslük)
Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq A (iş dəftəri)
Cümlənin növlərini fərqləndirir.	Tapşırıq	Tapşırıq B (dərslük). Tapşırıq C (iş dəftəri)
Yazıda nöqtə ilə bitən söz sırasının cümlə olduğunu bilir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük)
Mövzuya uyğun kitabın cildini və başlıqlar hissəsini düzəldir.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç (dərslük)

LAYİHƏ

Mövzu	Sağlam həyat	
Nitq bacarıqları	Şifahi nitq	Şüjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub danışma, şagirdlərin mövzu üzrə şifahi təqdimatı
	Söz ehtiyatı	Gimnastika, gümrah, nahar, riayət etmək, asudə vaxt, dərnək, məşq, halqa, lent, molbert, dolça, al, şafəq, ədəb, nur, bəhanə, fərdi, komanda, cəld, çevik, kral, dərs olmaq, yarış, dərs vermək, hiylə işlətmək, kefi kök olmaq, gigiyena, mikrob, mikroskop, diş fırçası, diş məcunu, cihaz, qida, məhsul, vitamin, un məmulatı, menyu, mübahisə etmək, zəngin, tərifləmək, bəkməz, qovun, tərkib, qəlyanaltı, resept
	Oxu	• Komiksləri müşayiət edən qısa cümlələrin, mətnlərin oxunması • Mətnə məkan, şəxs, hadisələrin ardıcılığı ilə bağlı məqamların müəyyən edilməsi
	Yazı	• H, X, C, Ç, Q, F, Z, J hərflərinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı • Çap yazısı ilə verilmiş sözlərin və ya qısa cümlələrin əlyazısı şəklində yazılması
Akademik biliklər	Dil qaydaları	• Ad, hərəkət, əlamət, say bildirən sözlər
	Filoloji anlayışlar	• Obraz, baş qəhrəman, xarakter
Kompetensiyalar		• Sağlam həyat tərzinin insan sağlamlığı üçün əhəmiyyətini qiymətləndirmək, özünün və başqalarının sağlamlığını qorumaq

Üçüncü bölmədə “sağlamlıq” – gün rejimi, idman, gigiyena, sağlam qida mövzusu ilə bağlı həm informativ, həm də bədii mətnlər təqdim olunur. Əsas məqsəd şagirdlərə sağlam həyat tərzilə bağlı yeni məlumatlar təqdim etmək, onların bu mövzu ilə bağlı söz ehtiyatını zənginləşdirməkdir.

Öncədən vacib olan bilik və bacarıqlar:

- Nitqi dinləyib anlayır, rabitəli danışır.
- Təmasda olduğu əşyaların adlarını, əlamətlərini, necə hərəkət etməsini düzgün ifadə edir
- Öz fikirlərini bildirir, sadə təqdimatlar edir;
- Qısa cümlələri oxuyur.

Diferensial təlim

Şagirdlərin bilik və bacarıq səviyyələrindəki ən bariz fərq yazı üzrə məzmun standartlarının real-

laşmasında özünü göstərir. Şagirdlərin fəaliyyətinə fərdi, diferensial yanaşma fərqdəki kəskinliyi aradan qaldırmağa kömək edə bilər.

Mənimləmədə çətinlik doğuran məqamlar:

- Yaradıcı tapşırıqların yerinə yetirilməsi
 - Çap yazısı ilə verilmiş söz və cümlələrin hüsnxət normalarına uyğun yazılması
 - Nisbətən irihəcmlı mətnlərin oxunması
- Bu məqamlarla bağlı tövsiyələr dərslərin şərhində verilmişdir.

3-cü bölmədə nəzərdə tutulan köməkçi vasitələr: kəsmə hərflər, üzərində heyvan, meyvə şəkləri olan kartlar, menyu, optik gözlük, mikroskop, lupa, rezin top.

1-ci dərs. Ayanın gün rejimi. Hüsnxət: “Hh” hərfi.

- Dərslik: səh. 48
- İş dəftəri: səh. 34

Təlim məqsədləri

- Şəkillə gördüklərini təsvir edir və onları şəxsi həyatı ilə əlaqələndirir (st. 1.2.1).
- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçikhəcmlı mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Nitqində yeni öyrəndiyi sözlərdən kontekstə uyğun istifadə edir (st.2.1.2).
- Məndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Aldığı məlumatları rabitəli mətn halına salaraq şifahi təqdim edir (st. 1.2.2).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Sağlamlıq haqqında deyimlər
2	Danışma	“Sağlam həyat” bölməsinin titul səhifəsi üzrə iş
3	Oxu. Söz ehtiyatı	“Ayanın gün rejimi” mətninin oxusu. “Söz boğçası” üzrə iş
4	Dinləmə-danışma	Şifahi təqdimat
5	Yazı	Böyük və kiçik “Hh” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı

Qeyd. Bu dərsdə həyat bilgisi fənni ilə integrasiya yaranır. *Gün rejimi haqqında təsəvvürlərini sadə şəkildə ifadə edir (st. 2.1.1). Sağlam həyat tərzinin şərtlərini (təmizkarlıq, düzgün qidalanma, yuxu və istirahət) sadalayır (st. 4.1.1).*

Mövzuya yönəltmə

Müəllim sağlamlıq haqqında deyimlər, sloqanlar səsləndirir. Şagirdlər bu cümlələrdə təkrar olunan sözü müəyyənləşdirməlidirlər.

Tez yatıb tezdan oyanan sağlam olar.

İdman sağlamlıqdır.

Sağlam bədəndə sağlam ruh olar.

Gündə bir alma yesən, sağlam olarsan.

Müxtəlif cavab variantları səslənə bilər, lakin müəllim şagirdlərin diqqətini “sağlam” sözünə yönəltməlidir.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq A (dərslik). Danışma fəaliyyəti titul səhifəsində verilmiş şəkillər əsasında yerinə yetirilir. Şagirdlər dərslikdəki yönəldici suallara cavab verməklə şəkildə gördüklərini təsvir edir, mövzu ilə bağlı müzakirədə iştirak edirlər. Müəllim şagirdləri danışmağa həvəsləndirmək üçün mövzunu onların şəxsi həyatı ilə əlaqələndirir:

– *Bəs siz sağlam olmaq üçün hansı qaydalara əməl edirsiniz? Özünüza uyğun gün rejiminiz varmı? İdmana vaxt ayırmısınız mı? Sizcə, düzgün qidalanırsınız?*

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.1 Tapşırıq B (dərslik) Növbəli oxu. “Ayanın gün rejimi” mətnini oxumazdan əvvəl müəllim şagirdlərin diqqətini mətnə çəkilmis illüstrasiyalara yönəldir. Bir məktəblinin gün rejimini əks etdirən illüstrasiyalar şagirdlərə tanış gəldiyi üçün onlar gördüklərini öz həyatları ilə asanlıqla əlaqələndirirlər. Bu da şagirdlərə oxuyacaqları qısa cümlələrin məzmununu təxmin etməyə kömək edir. Bir-birini izləməklə şəkilaltı cümlələr müxtəlif şagirdlər tərəfindən növbə ilə oxunur.

2.1.2 “Söz boğçası” rubrikası. Yeni sözlərin ifadə etdiyi anlayışlar mətnə aid illüstrasiyalarda əks olunur və şəkilaltı cümlələrdə işlədilir. Buna görə də şagirdlər şəkillərdən çıxış edərək həmin sözlərin mənasını təxmin edə bilirlər. Şagirdlər “gimnastika”, “nahar” və “asudə vaxt” sözləri ilə bağlı şəkilləri tapıb göstərirlər. Daha sonra həmin sözləri cümlələrdə işlədirlər.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər mətnin məzmunundan çıxış edərək doğru və yanlış fikirləri fərqləndirməklə yanaşı, mətnə istinad edərək niyə belə düşündüklərini əsaslandırırlar; məsələn: *“Ayan təmizkar qızıdır. Bəli. Çünki dərsdən gələn kimi əllərini yuyur”.* Bu tapşırıq şagirdlərdə fikirlərini sübut etmək, əsaslandırmaq kimi vacib bacarığı formalaşdırmağa kömək edir.

2.2.3 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər bu tapşırıqda şəkillərə aid məlumat almaq üçün uyğun sual cümlələrini seçirlər. Beləliklə, sual cümlələrinin illüstrasiyanın məzmununun açılmasında rolunu müəyyənləşdirirlər. Bu həmçinin şagirdlərin 2-ci bölmədə öyrəndikləri sual cümlələri haqqında bilik və bacarıqlarını təkmilləşdirir.

Dinləmə və danışma

1.2.2 Tapşırıq C (dərslik). Şifahi təqdimat. Bu tapşırıq şagirdlərdə aşağıdakı bacarıqların inkişafı

na xidmət edir.

- mövzuya aid sual qurmaq;
- aldığı məlumatı dəqiqləşdirmək;
- aldığı məlumatı şəxsi həyatı ilə müqayisə etmək.

Cütlərlə iş. Parta yoldaşları bir-birinin gün rejimi haqqında məlumat toplayır və şifahi təqdim edirlər.

Şagirdlərin təqdimatı təxminən belə ola bilər; məsələn:

"Aysel saat 7-də yuxudan oyanır. Biz ikimiz də eyni vaxtda oyanırıq. Məktəbdən sonra Aysel şahmat dərnəyinə gedir. Mən isə musiqi məktəbinə gedirəm".

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər "Hh" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Şəkildə gördüklərini təsvir edir və onları həyatla əlaqələndirir.	Şifahi sual-cavab	Dərslik, III bölmə, titul səh.
Sözləri hecalamadan bütöv şəkildə oxuyur.	Növbəli oxu	Tapşırıq A (dərslik)
Yeni öyrəndiyi sözləri şəxsi həyatı ilə əlaqələndirərək cümlədə işlədir.	Müşahidə	"Söz boğçası" rubrikası
Mətndəki əsas məqamları verilmiş cümlələrlə əsaslandırır.	Tapşırıq	Tapşırıq A (iş dəftəri)
Şifahi təqdimat edir.	Müşahidə	Tapşırıq B (iş dəftəri)
Böyük və kiçik "Hh" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	"Hüsnxət" rubrikası (dərslik, iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq

Şagirdlərə bir ailə üzvünün gün rejimi haqqında məlumat toplamaq, "Nəyə görə gün rejiminə riayət etməliyik?" sualına cavab tapmaq tapşırılır. Bu məlumatlar növbəti dərsdə mövzuya yönəltmə zamanı şagirdlərə kömək edəcək.

2-ci dərs. Əlinin səhvi.

Hüsnxət: "Xx" hərfi

- Dərslik səh. 49
- İş dəftəri: səh.35

Təlim məqsədləri

- Dinlədiyi suallara adekvat cavab verir (st. 1.1.1).
- Nitqində yeni öyrəndiyi sözlərdən kontekstə uyğun istifadə edir (st. 2.1.2).
- Dialoji mətni səsləndirərkən obrazların nitqini fərqli səs tonu ilə oxuyur (st. 2.2.1).
- Verilmiş cümlənin (abzasın, şəklın) mətndəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).
- Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə sözlərdəki səhvləri düzəldir (st. 3.1.5).

- **Köməkçi vasitələr:** üzərində A, B, C, Ç hərfləri yazılmış kartlar.

- **Dərsin qısa planı**

1	Mövzuya yönəltmə	Ötən dərsə aid açar sözləri xatırlamaq
2	Danışma. Söz ehtiyatı	Şəkil üzrə söhbət. "Söz boğçası" üzrə iş
3	Oxu	"Əlinin səhvi" mətninin oxusu
4	Yazı	Böyük və kiçik "X" hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı. Sözlərin düzgün yazılışı

Mövzuya yönəltmə

"Gün rejiminin pozulması nə ilə nəticələnə bilər?" sualı ətrafında müzakirə aparılır. Bu sualı cavablandırarkən şagirdlər valideynlərdən topladıqları məlumatlardan istifadə edə bilərlər.

Danışma

1.1.1 Tapşırıq A (dərslik). Şəkil üzrə iş konkret suallar ətrafında aparılır. (Fiziki tərbiyə fənni ilə inteqrasiya – 1.1.2. Sağlamlığın möhkəmləndirilməsində gün rejiminin əhəmiyyəti haqqında sadə məlumat verir.) Bu tapşırıq "Əlinin səhvi" mətninin mövzusunə istiqamətləndirmə məqsədi daşıyır.

2.1.2 "Söz boğçası" rubrikası. Şəkil üzrə müzakirə zamanı suallarda səslənən "təəccüb", "məsləhət", eyni zamanda 48-ci səhifədə "Söz boğçası" rubrikasında verilmiş "gümrah" sözü izah edilərək III bölmənin "Söz boğçası"na əlavə edilir.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq B (dərslik). Rollu oxu. "Əlinin səhvi" mətni komiks şəklində təqdim olunur. Şagirdlərin diqqəti komiksə yönəldilir. Komiks A tapşırığında aparılan müzakirəni əks etdirdiyindən

şagirdlər qısa cümlələrin məzmununu asanlıqla oxuyurlar. Əvvəlcə bir-birini izləməklə şəkilaltı cümlələr müxtəlif şagirdlər tərəfindən növbə ilə oxunur. Daha sonra Əli, Müəllim, Saat rolları üçün şagirdlər seçilir. Hər kəs mətnə öz roluna aid hissələri oxuyur.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıqda “Əlinin səhvi” mətninin əsas məqamlarını əks etdirən cümlələr ardıcılığı pozularaq verilmişdir. Şagirdlərə üzərində *a*, *b*, *c*, *ç* yazılmış kartlar paylanır. Müəllim hansı hadisənin 1-ci baş verdiyini soruşur. Şagirdlər tapşırıqda birinci hadisəni göstərən hərfə uyğun kartı nümayiş etdirirlər. Doğru cavablar: 1 – *c*, 2 – *d*, 3 – *a*, 4 – *b*

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıq bir neçə fəaliyyəti özündə birləşdirir:

- mətnin süjet xəttinə uyğun illüstrasiyaların ardıcılığını müəyyənləşdirmək;
- cümlənin məzmununa uyğun açar sözləri bərpə etmək;
- cümlə ilə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyən etmək;
- yeni öyrəndiyi sözlərin düzgün yazılışına əməl etmək.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. Şagirdlər “Xx” hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

3.1.5 “Sözlərin yazılışı” rubrikası. Rubrikada verilən sözlərin düzgün yazılışı lövhədə şagirdlərə izah edilir. Şagirdlər kəsmə hərflərlə həmin sözləri yığırırlar. Daha sonra müəllim lövhədə sözləri səhv yazır. Şagirdlər sözlərdəki səhvləri tapıb düzəldirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Sualları dinləyib anlayır və adekvat cavab verir.	Sual-cavab	Tapşırıq A (dərslük)
İfa etdiyi obrazın sözlərini düzgün oxuyur.	Rollu oxu	Tapşırıq B (dərslük)
Verilmiş cümlələri mətndəki ardıcılığa uyğun sıralayır.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıq A (iş dəftəri)
Böyük və kiçik “Xx” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	“Hüsnxət” rubrikası
Sözlərdəki orfoqrafiya səhvlərini düzəldir.	Müşahidə	“Sözlərin yazılışı” rubrikası

Növbəti dərsə hazırlıq

Şagirdlərə məktəbdən sonra iştirak etdikləri məşğələlər (idman, musiqi, rəqs və s.) haqqında məlumat toplamaq tapşırılır. Şagirdlər məlumat toplayarkən aşağıdakı suallardan istifadə etməlidirlər.

– Hansı dərşə gedirsiniz?

– Həftədə neçə dəfə iştirak edirsiniz?

– Nə üçün bu dərşəni seçmişiniz?

Şagirdlərə dərşədə iştirakı zamanı çəkilmiş fotoları varsa, onları gətirmək də tapşırılır.

3-cü dərş. Dərşəklər. Ad bildirən sözlər. Hüsnxət: “Cc” hərfi

• Dərslük: səh. 50

• İş dəftəri: səh. 36

Təlim məqsədləri

- Sözüün ifadə etdiyi şəkli müəyyən edir (st. 2.1.1).
- Yeni öyrəndiyi sözlərdən istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.1).
- Mətnədən ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır (st. 4.1.5).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).
- Sözdəki orfoqramı (deyilişi və yazılışı fərqlənən hərfi) müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).

• **Köməkçi vasitələr:** üzərində əlyazısı şəklində *oğlan, park, corab, məktəb, Tural, gül, Bakı* sözləri yazılmış kağızlar, şagirdlərin fotoları.

• Dərşin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Şagirdlərin dərşədənənar məşğələsinə aid fotoşəkillərin nümayişi
2	Danışma	Şəkil üzrə söhbət
3	Dil qaydaları	Ad bildirən sözlər
4	Yazı	Böyük və kiçik “Cc” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlərin dərşədənənar məşğələlərdə iştirakı zamanı çəkilmiş fotoları lövhədən asılır. Müəllim yönəldici suallarla dərşədənənar məşğələlər haqqında şagirdlərin fikrini öyrənir. Dərşəklərdə iştirak edən şagirdlər sevimli məşğələləri haqqında məlumat verirlər.

Danışma. Söz ehtiyatı

2.1.1 “Söz boğçası” rubrikası. Rubrikada veril-

miş yeni sözlər şəkillərin köməyi ilə izah edilərək III bölmənin "Söz boğçası"na əlavə edilir.

1.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Müəllimin yönəldici sualları ilə şagirdlər şəkillərdə gördüklərini ətraflı təsvir edirlər. Şəkillər üzrə danışarkən onların söz ehtiyatı üzərində müşahidə aparılır. Yeni sözlərin şagirdlərin şifahi nitqində nə dərəcədə yer aldığına diqqət yetirilir.

Dil qaydaları

Şagirdlərin diqqəti A tapşırığında verilən suallardakı fərqləndirilmiş ad bildirən sözlərə yönəldilir:

– Nə üçün "kim?" sualına "Ayan", "müəllim", "Əli", "rəssam" cavablarını verdiniz?

– Bəs nə üçün "hara?" sualına "halqa", "lent" deyə cavab vermədiniz?

Müəllim şagirdlərin cavablarını dinləyir və düzgün variantın üzərində dayanır.

"Bunları bilməliyik" rubrikası. Müəllim bu rubrikada verilmiş ad bildirən sözlər haqqında məlumatları şərh edir.

4.1.5 Tapşırıq B (dərslük). II bölmədə sual cümlələri ilə tanış olduqları üçün şagirdlər cümlələrdəki fərqləndirilmiş sözləri "kim", "nə", "hara" sözləri ilə əvəz edərək sual cümlələrinə çevirə bilirlər.

4.1.5, 3.1.1 Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıq dil qaydası üzrə möhkəmləndirmə məqsədi daşımaqla yanaşı, şagirdlərin çap yazısı ilə verilmiş sözləri əl yazısı ilə köçürmək bacarığını da inkişaf etdirir.

Diferensial təlim

Dəstək. Bəzi şagirdlər çap hərfləri ilə verilmiş sözləri əlyazısı şəklində yazmaqda çətinlik çəkə bilirlər. Belə olduqda müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə həmin sözləri əlyazısı şəklində verə bilər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıqda həyat bilgisi fənni ilə inteqrasiya yaranır (st. 1.3.1. Canlılar aləminə aid olan varlıqları (bitki, heyvan, insan) tanıyır). Müəllim heyvanlar və bitkilərin də canlılar aləminə aid olduğunu vurğulayıb yalnız insan bildirən sözlərin "kim?" sualına cavab olduğunu izah etməlidir.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərin yer anlayışı bildirən sözləri digərlərindən fərqləndirmək bacarığına yönəlmişdir.

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər "Cc" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

4.1.3 "Sözlərin yazılışı" rubrikası. Müəllim rubrikada verilən sözlərin düzgün yazılışını lövhədə

şagirdlərə izah edir. Daha sonra həmin sözləri orfoqramları buraxılmış şəkildə lövhədə yazır; məsələn: [məş...] sözünü yazarkən sözün axırındakı hərflər k olmalıdır, yoxsa q? Şagirdlər buraxılmış hərfləri müəyyənləşdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Şekli təsvir edərkən öyrəndiyi yeni sözlərdən istifadə edir.	Müşahidə	Tapşırıq A (dərslük)
Ad bildirən sözləri "kim?", "nə?", "hara?" suallarını verməklə qruplaşdırır.	Tapşırıq	Tapşırıq B, C (dərslük). Tapşırıq A, B (iş dəftəri)
Böyük və kiçik "Cc" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	"Hüsnxət" rubrikası (dərslük, iş dəftəri)
Sözdəki orfoqramı müəyyənləşdirir.	Müşahidə	"Sözlərin yazılışı" rubrikası

Növbəti dərsə hazırlıq

Şagirdlər valideynlərindən aşağıdakı mövzulardan biri haqqında məsləhət alırlar:

- Sağlamlıq
- Təhsil
- Davranış
- Təhlükəsizlik və s.

Bu haqda valideynlərə əvvəlcədən xəbərdarlıq edilir. Yaxşı olardı ki, həmin məsləhətlər A4 ölçülü kağızlara rəngli markerlərlə, kifayət qədər iri ölçüdə yazılsın.

LAYİHƏ

4-cü dərs. Məktəbə get, dərs oxu! Hüsxnət: “Çç” hərfi

- Dərslik: səh. 51, 52
- İş dəftəri: səh. 37

Təlim məqsədləri

- Dialoq zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdür (st. 1.2.3).
- Oxunan mətni kitabda izləyir (st. 2.2.1).
- Mətnə əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (st. 2.2.4).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğun(suz)luğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.2).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsxnət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• **Köməkçi vasitələr:** valideynlər tərəfindən üzərində məsləhətlər yazılmış A4 kağızlar.

• **Dərsin qısa planı**

1	Mövzuya yönəltmə. Dinləmə-danışma	Valideynlər tərəfindən verilmiş məsləhətlərin müzakirəsi
2	Oxu	“Məktəbə get, dərs oxu!” şeirinin oxusu
3	Söz ehtiyatı	“Söz boğçası”na aid tapşırıqlar;
4	Yazı	Böyük və kiçik “Çç” hərfinin hüsxnət normalarına uyğun yazılışı

Mövzuya yönəltmə

Valideynlərin şagirdlərə verdikləri məsləhətlər (üzərində məsləhətlər yazılmış kağızlar) lövhədən asılır.

Danışma

1.2.3 Müəllim məsləhətləri ucadan oxuyur. Müəllim və şagirdlər arasındakı dialoq təxminən aşağıdakı kimi ola bilər; məsələn:

– *Dərs zamanı diqqətli ol.*

Müəllim: – *Uşaqlar, sizcə, valideynləriniz bu məsləhəti sizə nə üçün veriblər? Bu məsləhətə əməl etsəniz, nəticələriniz necə olar?*

Şagird: – *Diqqətli olsaq, daha tez öyrənərik.*

Müəllim: – *Bəs əməl etməsəniz, nə ilə nəticələ-nər?*

Şagird: – *Dərsləri öyrənməkdə çətinlik çəkərik və s.*

“Əlinin səhvi” mətnində müəllimin verdiyi məs-

ləhət (“Vaxtında yatsanız, gümrah olarsınız”) xatırlanır. Səbəbi, nəticəsi müzakirə edilir.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq A (dərslik). Xorla oxu. Əvvəlcə müəllim “Məktəbə get, dərs oxu!” şeirini oxuyur. Bu zaman nida cümlələrini daha yüksək intonasiya ilə səsləndirir, misraların sonunda pauza verir və bunları şagirdlərin diqqətinə çatdırır. Daha sonra oxu şagirdlərlə birlikdə xorla həyata keçirilir.

Oxuyub-qavrama. Söz ehtiyatı

2.2.4 Tapşırıq B (dərslik). Bu tapşırıq (şeyrdə verilməyən məsləhətləri seçmək) şagirdlərin oxu-yub-qavrama bacarığının inkişafına yönəlib.

4.1.6 Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıqda şagirdlər məsləhət verilən cümlələri seçməklə sual, əmr, nəqli cümlələri bir-birindən fərqləndirmək bacarıqlarını nümayiş etdirirlər. (Cümlənin növləri haqda məlumatla II bölmədə tanış olublar.)

2.1.2 Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlər yalnız bu bölmədə öyrəndikləri sözləri seçirlər ki, bununla da onların diqqəti yeni sözlərə cəlb olunur. Yeni sözlərin iştirakı ilə cümlələr qurmaqla isə həmin sözlərin mənalərini anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıq vasitəsilə şagirdlər:

1. Şəkillərin məzmununa uyğun açar sözləri tapıb yazmaqla bölməyə aid yeni sözləri tanıdıqlarını göstərirlər.

2. Tapdıqları sözlərin cümlələrdəki yerini müəyyənləşdirməklə yeni sözlərin mənalərini anladıklarını, nitqlərində istifadə etdiklərini nümayiş etdirirlər.

2.1.2, 3.1.1 Tapşırıq Ç (dərslik). Tapşırıq yeni sözlərin cümlədəki yerini müəyyənləşdirmək, eyni zamanda cümlələri hüsxnət normalarına uyğun yazmaq bacarığını inkişaf etdirmək üçün imkan yaradır.

2.2.3 Tapşırıq D (dərslik). Qruplarla iş. Sınıf iki qrupa ayrılır. 1-ci qrupa verilmiş cümlələri oxumaq, digər qrupa cümlələrə uyğun şəkilləri göstərmək tapşırıqlıdır. Bunun üçün şagirdlər üzərində *a, b, c, ç, d, e, ə, f* yazılmış kartlardan istifadə edirlər. Sonra qruplar yerini dəyişməklə fəaliyyət təkrar olunur. Doğru cavablar: 1 – *a*, 2 – *b*, 3 – *ç*, 4 – *c*, 5 – *d*, 6 – *e*, 7 – *a*, 8 – *f*.

Yazı

3.1.1 “Hüsxnət” rubrikası. Şagirdlər “Çç” hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsxnət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Dialog zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdür.	Müşahidə	Məsləhətlərin müzakirəsi
Oxunan mətni kitabda izləyir.	Tapşırıq	apşırıq A (dərslük)
Mətnə ifadə olunan fi-kirləri müəyyənləşdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq B (dərslük)
Bölməyə aid yeni sözləri cümlədə işlədir.	Tapşırıq	Tapşırıq C, Ç (dərslük). Tapşırıq B (iş dəftəri)
Cümlələrlə illüstrasiyaların uyğunluğunu müəyyənləşdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq D (dərslük)
Böyük və kiçik "Çç" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	"Hüsnxət" rubrikası (dərslük iş dəftəri)

Növbəti dərse hazırlıq

Müəllimə növbəti dərstdə səsləndirəcəyi sözləri S.Zərdabliya, musiqisi O.Zülfüqarova aid olan "İdman" haqqında mahnını seçməsi tövsiyə olunur.

fəsil 2 İDMAN

1-ci dər. İdman dərsi.

Hüsnxət: "Qq" hərfi

• Dərslük: səh. 53

• İş dəftəri: səh. 38

Təlim məqsədləri

- Şəkildə gödüklərini təsvir edir və onları şəxsi həyatı ilə əlaqələndirir (st. 1.2.1).
- Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçik-həcmli mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Mətndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• **Köməkçi vasitələr:** musiqi səsləndirmək üçün vasitələr (kompüter, telefon və s.), idman haqqında kitabçalar.

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	"İdman" haqqında mahnı
2	Danışma	İdman növləri haqqında məlumat kitabçaları;
3	Oxu	"İdman dərsi" mətninin oxusu;
4	Söz ehtiyatı	"Söz boğçası" üzrə iş
5	Yazı	Böyük və kiçik "Qq" hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı

Mövzuya yönəltmə

Müəllim kompüter, telefon və s. vasitələrdən istifadə edərək idmana aid mahnı səsləndirir. Şagirdlər də xorla mahnını ifa edirlər (musiqi fənni ilə inteqrasiya – st. 3.1.1. Öyrənmək məqsədilə müəllimin oxuduğu nümunələri təkrar edir).

İdman

Kim sevirse idmanı, İdmanı sevirik biz,
 Bir, iki, üç, dörd. Bir, iki, üç, dörd.
 Poladdan olar canı, Bərkiyir bədənimiz,
 Bir, iki, üç, dörd. Bir, iki, üç, dörd.

Söz: S.Zərdabli

Musiqi: O.Zülfüqarov

Şeirin mövzu və məzmunu ilə bağlı sualların köməyi ilə şagirdlərin diqqəti "İdman" mövzusunə yönəldilir.

Danışma. Söz ehtiyatı

1.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Tapşırıqda verilən yönəldici sualların köməyi ilə şagirdlər vizual məlumatları şərh edirlər. Bu zaman müəllim şagirdlərin hansı idman növü ilə maraqlandıklarını yazılı qeyd edir. Danışma prosesində müəllimin köməyi ilə “fərdi idman növü”, “komanda idman növü” ifadələri açıqlanır. Həmin qeydlər bu dərstdə qrup işinin təşkilində müəllimə kömək edəcək. Tapşırıqdakı 3-cü sual şagirdlərdən mövzu üzrə danışarkən fikir yürütmək bacarığı tələb edir.

Müəllimin nəzərinə! Müəllim “açar söz” ifadəsini şagirdlərə təxminən bu cür izah edə bilər: “Mən bir idman növünü təsvir etmək üçün sözlər deyəcəyəm: komanda, top, səbət, əl, uca-boylu oyunçular, topu səbətə salmaq. (Şagirdlər həmin idman növünün basketbol olduğunu təxmin edirlər.) Sadaladığım sözlər idman növünün adını tapmaq üçün sizə kömək etdi, ipucu verdi. Belə sözlərə açar sözlər deyilir”.

2.2.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər futbol oyununu təsvir edən şəklə diqqətlə baxır və bu oyuna aid açar sözləri (komanda, meydança, 11 oyunçu, futbolçu) seçirlər. Daha bir neçə açar söz (qapı, qapıçı, hakim, top və s.) isə özləri əlavə edirlər.

Daha sonra şagirdlər futbol oyununa aid seçdikləri açar sözlərin iştirak etdiyi və oyunun qaydaları haqqında məlumat verən cümlələri müəyyənləşdirirlər. Bununla da əsas fikri ifadə edərkən açar sözlərin rolunu anlaşırlar.

Gruplarla iş. Müəllim dərsin əvvəlində şagirdlərin maraqlandığı idman növləri haqqında apardığı qeydlərə əsaslanaraq onları qruplaşdırır. Eyni idman növü ilə maraqlanan şagirdlər bir qrupda iştirak edə bilərlər. (Qruplar idman növlərinin adları ilə adlandırılmalıdır.) Hər qrup özünün məşğul olduğu və yaxud maraqlandığı idman növü haqqında məlumat verən sözlər deyirlər və bu sözlərin iştirakı ilə həmin idman növünün qaydaları haqqında bir neçə cümlə qururlar.

Qrup işi zamanı fiziki tərbiyə fənni ilə inteqrasiya yaranır (st. 1.1.4. İştirak etdiyi oyunların qaydaları haqqında məlumat verir).

Oxu

2.2.1, 2.1.1 Tapşırıq B (dərslük). “İdman dərsi” şeiri əvvəlcə müəllim tərəfindən oxunur. Müəllim mimika və jestlərin, səs çalarlarının köməyi ilə obrazların hiss və duyğularını nəzərə çatdırır. Daha sonra şagirdlər bir-birini izləməklə şeiri oxuyurlar. “Bəhanə” sözünün mənası izah edilərək III bölmənin “Söz boğçası”na artırılır.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq C (dərslük). Bu tapşırıq vasitəsilə şagirdlər hərəkətin nəticəsini (nəticədə nə baş verə bilər?) təxmin etmək bacarığını nümayiş etdirirlər.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası (dərslük, iş dəftəri). Şagirdlər “Qq” hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.	Şifahi sual-cavab	Tapşırıq A (dərslük)
Şəkillərə uyğun açar sözləri müəyyənləşdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq A (iş dəftəri)
Mimika və jestlərdən, səs çalarlarından istifadə edərək oxuyur.	Müşahidə	Tapşırıq B (dərslük)
Səbəb-nəticə əlaqəli cümlələrin hissələrini uyğunlaşdırır.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük)
Böyük və kiçik “Qq” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	“Hüsnxət” rubrikası (dərslük, iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq

Müəllimə şagirdlərə müxtəlif cizgi filmlərindən fraqmentlər, şəkillər nümayiş etdirilməsi üçün müəyyən hazırlıqlar etmək tövsiyə olunur.

2-ci dərs. Ayı və dostları. Hüsnxət: “Ff” hərfi

• Dərslük: səh. 54, 55 • İş dəftəri: səh. 39

Təlim məqsədləri

- Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.2).
- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçik həcmli mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Cümlədəki sözü yaxınmənalı analoqu ilə əvəz edir (st. 2.1.3).
- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4).
- Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir (st. 2.2.5).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• **Köməkçi vasitələr:** cizgi filminin nümayişi üçün vasitələr (kompüter, mobil telefon, planşet, notbuk), müxtəlif cizgi filmləri, nağıl kitabları.

• **Dərsin qısa planı**

1	Mövzuya yönəltmə	Cizgi filmi, nağıl qəhrəmanları haqqında kadrlar;
2	Danışma	Sevimli obrazlar, onların xarakterləri haqqında söhbət
3	Oxu	"Ayı və dostları" mətninin oxusu
4	Söz ehtiyatı. Filoloji anlayışların izahı	"Söz boğçası" üzrə iş. <i>Obraz, baş qəhrəman, xarakter</i> anlayışlarının mənimsədilməsi
5	Yazı	Böyük və kiçik "Ff" hərfinin hüsn-xət normalarına uyğun yazılışı

Mövzuya yönəltmə

1.2.2 Müəllim mümkün vasitələrdən istifadə edərək bir neçə nağıl qəhrəmanı haqqında kadrlar və ya şəkillər nümayiş etdirir. Öz sevimli qəhrəmanlarını görmək şagirdlərdə gözəl əhvali-ruhiyyə yarada bilər.

Şagirdlərlə onların sevimli obrazları haqqında söhbət aparılır. Onlar bu obrazları nə üçün sevdiklərini izah edirlər.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.1 Tapşırıq A (dərslük). "Ayı və dostları" mətni əvvəlcə müəllim tərəfindən oxunur. Müəllim mimika və jestlərin, səs çalarlarının köməyi ilə obrazların hiss və duyğularını nəzərə çatdırır. Daha sonra şagirdlər bir-birini izləməklə mətni növbə ilə oxuyurlar.

2.1.1 Müəllim *cəld, çevik kral, dərs olmaq* sözlərinin mənasını yaxınmənalı sözlərin vasitəsilə izah edir; məsələn: *cəld, çevik-tez, sürətli; kral-padşah, şah; dərs olmaq - nəticə çıxarmaq, başa düşmək*. Yeni sözlər III bölmənin "Söz boğçası"na əlavə edilir.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq B (dərslük). Bu tapşırıqda şagirdlər müxtəlif obrazların təsviri içərisindən məhz "Ayı və dostları" mətninə aid olan obrazları müəyyənləşdirirlər. Bununla da müəllim şagirdlərin diqqətini "obraz" anlayışına yönəldir.

"Bunları bilməliyik" rubrikası. "Obraz", "baş qəhrəman", "xarakter" kimi terminlər "Ayı və dostları" mətninin nümunəsində izah edilir. Şagirdlərin baş qəhrəmanı digər obrazlardan fərqləndirmələri nə xüsusi diqqət yetirilir.

Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər müxtəlif obrazlara aid hərəkətləri müəyyənləşdirməklə mətni oxuyub-anladıqlarını nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırığı yerinə yetirməzdən əvvəl müəllim şagirdlərə *müdrək (ağıllı), xeyrixah (kömək edən)* sözlərinin izahını verir. Şagirdlər "Ayı və dostları" mətnindəki obrazlar, onların xarakterləri haqqında öyrəndikləri məlumatları təhlil etməklə möhkəmləndirirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq müxtəlif oxu materialları əsasında baş qəhrəmanı digər obrazlardan fərqləndirmək bacarığını inkişaf etdirir.

2.2.5, 1.2.1 Tapşırıq Ç (dərslük). Oxu və şifahi nitqin inkişafına xidmət edən bir tapşırıqdır; şagirdlərdə ardıcılıqla və plan üzrə ətraflı nəql etmək bacarığını formalaşdırır.

Yazı

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər "Ff" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

3.1.5 "Sözlərin yazılışı" rubrikası. Müəllim rubrikada verilən sözlərin düzgün yazılışını lövhədə şagirdlərə izah edir. Daha sonra həmin sözləri orfoepiya normalarına uyğun tələffüz edir. Şagirdlər isə bu sözləri düzgün yazılışa uyğun yazırlar. Daha sonra şagirdlər "Sözlərin yazılışı" rubrikasında verilmiş sözlərə əsasən öz yazılarını yoxlayırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Sevdiyi nağıl və ya cizgi filmi qəhrəmanları haqqında məlumatlar verir.	Sual-cavab	Sevimli obrazların müzakirəsi
Sözləri hecalamadan bütöv şəkildə oxuyur.	Müşahidə	Tapşırıq A (dərslük)
Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir.	Tapşırıq	Tapşırıq B, C (dərslük) Tapşırıq A (iş dəftəri)
Baş qəhrəmanları digərlərindən fərqləndirir.	Tapşırıq	Tapşırıq B (iş dəftəri)
Mətni tərtib olunmuş plan üzrə nəql edir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük)
Böyük və kiçik "Ff" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	"Hüsnxət" rubrikası

Növbəti dərsə hazırlıq

Müəllim şagirdlərə valideynlərin köməyi ilə qaçış yarışının qaydaları haqqında bir neçə məlumat toplamağı və bu yarışla bağlı fraqmentlərə baxmağı tapşırır.

3-cü dərs. Kirpi və Dovşan

- Dərslik: səh. 56
- İş dəftəri: səh. 40

Təlim məqsədləri

- Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.2).
- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçik-həcmli mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Bədii ifadənin yaxınmənalı qarşılığını müəyyən edir (st. 2.1.4).
- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4).
- Buraxılmış sözləri yerinə qoymaqla cümlələri köçürür (st. 3.1.1).
- Kitabın sərlövhə, başlıq, illüstrasiya kimi elementlərindən çıxış edərək məzmununu təxmin edir (st. 2.2.3).

• **Köməkçi vasitələr:** şəkillərin nümayişi üçün vasitələr (proyektor, kompüter, mobil telefon, planşet, notbuk), üzərində müxtəlif heyvan şəkilləri olan kartlar.

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Beyin həmləsi
2	Danışma	Yarışlar haqqında müzakirə
3	Oxu. Söz ehtiyatı	"Kirpi və Dovşan" nağılının oxusu. "Söz boğçası" üzrə iş
4	Yazı	Çap hərfləri şəklində olan cümlələrin əlyazısı ilə köçürülməsi

Mövzuya yönəltmə

Beyin həmləsi. Lövhədə kirpi, tısağa və dovşanın şəkilləri nümayiş etdirilir. Şagirdlər həmin heyvanlar haqqında ilk xatırladıqları fikirləri söyləyirlər. "Sizcə, qaçış yarışında kirpi, yoxsa dovşan qalib gələr? Bəs kirpi qalib gəlmək üçün nə edə bilər?" sualı ilə beyin həmləsi edilir.

Danışma

1.2.2 Tapşırıq A (dərslik). Yönləldici suallardan istifadə edərək təsvir edilən yarış növləri haqqında müzakirələr aparılır. Müzakirə zamanı şagirdlər qaçış yarışları haqqında topladıqları məlumatlardan istifadə edirlər. Məqsədli olaraq yarışlarda qaydalara riayət etməyin vacibliyi ön plana çəkilir. Ədalətli olmaq, düzgün oynamaq, cıgallıq etməmək kimi fikirlər müzakirə edilir.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.4 Tapşırıq B (dərslik). "Kirpi və Dovşan" nağılı əvvəlcə müəllim tərəfindən oxunur. Müəllim bəzən nağılların əsas obrazların adı ilə adlandırılıla biləcəyini vurğulayır. Daha sonra şagirdlər bir-birini

izləməklə növbə ilə nağılı oxuyurlar. Şagirdlər oxu zamanı rast gəldikləri obrazların adlarını dəftərlərində qeyd edirlər. Bu, şagirdlər oxuyarkən qeyd götürmək bacarığının formalaşmasına xidmət edir.

2.1.1 Müəllim "dərs vermək" və "hiylə işləmək" ifadələrinin izahı üçün şagirdlərə nağıldan tanış olan situasiyaları xatırladır, nümunələr verərək izah edir. "Kefi kök olmaq" ifadəsini isə onun yaxınmənalı qarşılığını (sevinmək, şad olmaq) verərək izah edir.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq C (dərslik). "Necə oldu ki, Kirpi Dovşana qalib gəldi?" sualı verilir. Kirpinin Dovşana qalib gəlmə səbəbləri müzakirə edilir. Aldatmağın yaxşı xüsusiyyət olmadığı vurğulanır. Dovşanın lovğalığı qarşısında ona dərs vermək istəyən Kirpinin hərəkəti izah edilir. Bu müzakirədə şagirdlər Kirpi və Dovşanın xarakterləri haqqında fikir söyləyirlər.

Yazı

3.1.1 Tapşırıq Ç (dərslik). Bu tapşırıqla hadisələrin ardıcılığını müəyyənləşdirmək üçün mətndə işlənən *əvvəl, sonra, sonda* kimi sözlərə diqqət yönəldilir.

Diferensial təlim

Dəstək. Bəzi şagirdlər çap hərfləri ilə verilmiş cümlələri əlyazısı şəklində yazmaqda çətinlik çəkə bilərlər. Belə olduqda müəllim həmin şagirdlərə bu cümlələri əlyazısı şəklində verə bilər.

3.1.5 "Sözlərin yazılışı" rubrikası. Müəllim bu rubrikada verilən sözlərin düzgün yazılışını lövhədə şagirdlərə izah edir. "Lovğa" və "dovğa" sözlərində beş hərf olduğunu şagirdlərin nəzərinə çatdırır. Sonra həmin sözləri orfoepiya normalarına uyğun tələffüz edir. Şagirdlər isə bu sözləri düzgün yazılışa uyğun yazırlar. Daha sonra şagirdlər "Sözlərin yazılışı" rubrikasında verilmiş sözlərə əsasən öz yazılarını yoxlayırlar.

Müəllimin nəzərinə! Orfoqrafiya üzrə fəaliyyətədən sonra iş dəftərində təqdim olunan A, B, C, Ç tapşırıqları müəllimin yönləldici sualları ilə kollektiv şəkildə, bütün siniflə birlikdə aparılır.

2.2.1, 2.2.3 Tapşırıq A (iş dəftəri). "Kirpi və Tısağa" nağılı əvvəlcə müəllim tərəfindən oxunur. Daha sonra şagirdlər bir-birini izləməklə növbə ilə nağılı oxuyurlar. Dovşan və Tısağa haqqında nağılın məzmunundan çıxış edərək nağıla başlıq verirlər. Bu tapşırıqla şagirdlərdə məzmunun təqdim edilməsində mətnin başlığının rolunu müəyyənləşdirə bilmək kimi vacib bir bacarıq inkişaf etdirilir.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər yalnız bu nağıla da iştirak edən obrazları seçməklə diqqətlə oxu-

duqlarını nümayiş etdirirlər. Tapşırıqda həmçinin təsviri incəsənət fənni ilə integrasiya yaradılır.

2.2.4 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər əsərdəki obrazlar haqqında sadə fikirlər söyləyir, nə üçün belə düşündüklərini nağıldan gətirdikləri nümunələr əsasında izah edirlər. Bu tapşırıqda istifadə olunan “məsuliyyətli” və “məsuliyyətsiz” sözləri əvvəlcədən izah edilməlidir ki, şagirdlər bu sözlərdən asanlıqla istifadə edə bilsinlər.

2.2.4 Tapşırıq Ç (iş dəftəri). Şagirdlər verilmiş cümlələrin hansı nağıla aid olduğunu müəyyən-ləşdirərək “Kirpi və Dovşan”, “Tısbağa və Dovşan” nağıllarını müqayisə edirlər. Beləliklə, şagirdlərin oxuduqları materialları müqayisə etmək bacarığı inkişaf etdirilir. Tapşırığı Venn diaqramında nümayiş etdirməklə icra etmək olar. Bu zaman müəllim müqayisə etmək üçün şagirdləri aşağıdakı məqamlara istiqamətləndirir:

✓ Mətnlərin adı (“Kirpi və Dovşan” – “KD”, “Tısbağa və Dovşan” – “TD”)

✓ İştirak edən obrazlar (Dovşan hər iki nağılda iştirak edir, Tısbağa, Kirpi)

✓ Obrazların xarakteri (Dovşan lovğa, məsuliyyətli, arxayın, Kirpi ağıllı, Tısbağa məsuliyyətli, çalışqan)

✓ Hadisələrin baş verdiyi məkan (iki nağılda da hadisələr meşədə baş verir.)

✓ Əsərdən çıxardıqları nəticə (“*Lovğalıq yaxşı xüsusiyyət deyil. Arxayınçılıq, məsuliyyətsiz yanaşma pis nəticə verir.*”)

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.	Şifahi sual-cavab	Tapşırıq A (dərslük)
Sözləri hecalamadan bütöv oxuyur.	Müşahidə	Tapşırıq B (dərslük)
Məzmunundan çıxış edərək mətni adlandırır.	Tapşırıq	Tapşırıq A (iş dəftəri)
Obrazları və onların xarakterini müəyyənləşdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıq B, C (iş dəftəri)
Çap şəklində olan cümlələri hüsnxət normalarına uyğun köçürür.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç (dərslük)
Oxuduğu iki mətni müqayisə edir.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq

Müəllimə şagirdlərə müxtəlif heyvanların şəkillərini nümayiş etdirilməsi üçün müəyyən hazırlıqlar etmək tövsiyə olunur.

4-cü dərs. Tülkü və Qarğa. Hüsnxət: “Zz” hərfi

• Dərslük: səh. 57

• İş dəftəri: səh. 41

Təlim məqsədləri

- Verilmiş əlamət, say və hərəkət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyən edir (st. 4.1.5).
- Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub danışır (st. 1.2.1).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• **Köməkçi vasitələr:** üzərində heyvan şəkilləri olan kartlar.

• **Dərsin qısa planı**

1	Mövzuya yönəltmə	Heyvanlara aid hərəkətlərin təxmini
2	Dil qaydaları	Hərəkət bildirən sözlərin izahı
3	Danışma	“Tülkü və Qarğa” şəkil kompozisiyası üzrə nəqlətmə
4	Yazı	Böyük və kiçik “Zz” hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlərə üzərində müxtəlif heyvan şəkilləri olan kartlar paylanır. Onlar bir-bir kartlarını nümayiş etdirir, digərləri həmin heyvana uyğun hərəkət bildirən söz deyirlər; məsələn: *it – hürür, tutur, qaçır; quş – uçar, cikkildəyir.*

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq A (dərslük). Bu tapşırıqda “Kirpi və Dovşan” nağılına aid hərəkət bildirən sözləri buraxılmış cümlələr verilmişdir. Müəllim “*nə edir?*” sual əvəzliyindən istifadə edərək diqqəti hərəkət bildirən sözlərə yönəldir. Şagirdlər hərəkətlərin hansı obrazlara aid olduğunu müəyyənləşdirirlər.

“**Bunları bilməliyik**” rubrikası. Müəllim rubrikada hərəkət bildirən sözlər haqqında məlumatı şərh edir.

Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər bu tapşırığı yerinə yetirməklə hərəkət bildirən sözləri fərqləndirdiklərini və nitqlərində istifadə etdiklərini nümayiş etdirirlər.

4.1.5 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər:

- şəkillərin məzmunundan çıxış edərək peşə-sənət növlərini fərqləndirirlər;
- həmin peşəyə məxsus hərəkət bildirən sözləri müəyyənləşdirirlər.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq C (dərslük). Qrup işi. Şagirdlər qruplara ayrılaraq “Qarğa və Tülkü” şəkil kompozisiyası üzrə baş verən hadisələri aşağıdakı mərhələlərlə müəyyən etməyə çalışırlar:

- Hadisələrin baş verdiyi məkanı təsvir edirlər.
- Şəkildəki obrazları adlandırır təsvir edirlər.
- Şəkillərə aid açar sözləri müəyyənləşdirirlər.
- Açar sözləri cümlədə işlədirlər.
- Hər bir şəkil ardıcılıqla təsvir edirlər.
- Obrazları xarakterizə edirlər.
- Söylədikləri mətni adlandırırlar.

Qruplar hazırladıqları mətni nəql edirlər. Hər bir qrup üzvü fəaliyyətə cəlb olunmalıdır. Bunun üçün qrup üzvləri hazırladıqları mətni növbə ilə, bir-birini izləməklə davam etdirə bilirlər.

4.1.5 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər fərdi şəkildə “Qarğa və Tülkü” nağılının qısa məzmununu əks etdirən cümlələrdə hərəkət bildirən sözləri bərpa edirlər. Bununla da həm qrup halında qurduqları nağılın qısa məzmununu təkrar edir, həm də dil qaydaları (hərəkət bildirən sözlər) haqqında aldıqları bilikləri möhkəmləndirirlər.

Yazı

3.1.1 “Hüsnxət” rubrikası. “Zz” hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Hərəkət bildirən sözləri fərqləndirir.	Tapşırıq	Tapşırıq A, B (dərslük). Tapşırıq A, B (iş dəftəri)
Şəkil kompozisiyası üzrə nəql edir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük)
Böyük və kiçik “Zz” hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	“Hüsnxət” rubrikası

Növbəti dərse hazırlıq

Müəllimə şagirdlərə böyüdücü əşyalar (optik gözlük, lupa, mikroskop) nümayiş etdirilməsi üçün müəyyən hazırlıqlar etmək tövsiyə olunur.

fəsil 3 GİGİYENA QAYDALARI

1-ci dər. Şikayət

- Dərslük: səh. 58
- İş dəftəri: səh. 42

Təlim məqsədləri

- Şəklə baxaraq dinlədiyi mətni genişləndirir və şərh edir (st. 1.1.1).
- Sözü ifadə etdiyi şəkli müəyyənləşdirir (st. 2.1.1).
- Verilmiş şəkli uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2).
- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçik-həcmli mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Oxuduğu və ya dinlədiyi mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir (st. 1.2.2).
- Mətndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir (st. 2.2.5).

- **Köməkçi vasitələr:** şəkillərin nümayişi üçün vasitələr (proyektor, kompüter, mobil telefon, planşet, notbuk).

- **Dərsin qısa planı**

1	Mövzuya yönəltmə	Lupa və ya gözlük kimi əşyalar ətrafında söhbət
2	Dinləmə-danışma	Dinləmə mətni
3	Oxu	“Şikayət” mətninin oxusu
4	Söz ehtiyatı	“Söz boğçası” üzrə iş
5	Yazı	çap hərfləri ilə verilmiş cümlələrin əlyazısı şəklində yazısı

Mövzuya yönəltmə

Müəllim sinfə gətirdiyi optik gözlük və ya lupanı nümayiş etdirir. Böyüdücü əşyalardan istifadənin səbəbi izah edilir. Yaxşı olardı ki, şagirdlər lupa ilə bir neçə əşyaya baxsınlar. Şagirdlərin ilkin fikirləri müzakirə olunur.

Dinləmə və danışma. Söz ehtiyatı

1.1.1, 2.1.1 Aşağıdakı dinləmə mətni səsləndirilir:

“Bu gün məktəbin həkimisi Ayangilin sinfinə gəlmişdi. O, şagirdlərlə təmizlik qaydaları haqqında söhbət edirdi. Özü ilə maraqlı bir cihaz gətirmişdi. Bu cihazla mikrobları asanlıqla görmək olurdu. Həkim dedi ki, bu, mikroskopdur. Bu cihazın vasitəsilə gözlə görmədiyimiz çox xırda şeyləri, eləcə də mikrobları görmək mümkündür. Həkim onlara məsləhət verdi ki, allərinizi tez-tez yumalısınız. Yoxsa mikroblar müxtəlif xəstəliklər yaradar”.

Müəllim oxuduğu mətn haqqında faktoloji sual-

lar verir və şagirdlərin cavabları müzakirə edilir.

- Nə üçün məktəbin həkimi Ayangilin sinfinə gəlmişdi?
- Hansı təmizlik qaydalarını tanıyırsınız?
- Həkimin gətirdiyi cihaz necə adlanırdı?
- Mikroskop nə üçün istifadə edilir?
- Mikroblar nəyə səbəb olur?
- Bundan necə qorunmaq olar?

1.1.1 Tapşırıq A (dərslük). Şəkil üzrə iş konkret suallar ətrafında aparılır. Dinləmə mətnində şagirdlər haqqında eşitdikləri mikroskopun təsvirini görürlər. Şəkillər üzrə danışarkən söz ehtiyatı üzərində müşahidə aparılır. *Mikrob, cihaz* və *mikroskop* sözlərinin şagirdlərin şifahi nitqində nə dərəcədə yer aldığına diqqət yetirilir. Yeni sözlər III bölmənin “Söz boğçası”na əlavə edilir. Daha sonra şagirdlər rabitəli nitq quraraq şəkli bütövlükdə təsvir edirlər.

“Sözlərin yazılışı” rubrikası. Müəllim rubrikada verilən “mikrob” və “mikroskop” sözlərinin düzgün yazılışını lövhədə şagirdlərə izah edir. Daha sonra həmin sözləri orfoepiya normalarına uyğun tələffüz edir. Şagirdlər isə bu sözləri düzgün yazılışa uyğun yazırlar. Daha sonra şagirdlər “Sözlərin yazılışı” rubrikasında verilmiş sözlərə əsasən öz yazılarını yoxlayırlar.

3.1.2, 2.1.2 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər *mikrob, mikroskop* və *həkim* sözlərini uyğun yerlərə yazır və bu anlayışları izah edən cümlələri seçirlər. Bununla da həmin sözləri nitqlərində istifadə etdiklərini nümayiş etdirirlər.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq B (dərslük). Proqnozlaşdırma. “Şikayət” mətnini oxumazdan əvvəl müəllim şagirdlərin diqqətini mətnə çəkilmiş illüstrasiyalara yönəldir. Şagirdlər illüstrasiyalarda əks olunan məlumatları müzakirə edirlər. Daha sonra mətnin aşağıdakı hissəsi oxunur[^]

Anarın tez-tez diş, qarnı ağrıyırdı. Bir gün yuxu gördü. Dişləri ona deyirdi...

- Sizcə, dişləri ona nə deyə bilər?
- Əlləri deyirdi:
- Sizcə, əlləri nə söyləyə bilər?

Danışma

1.2.2, 2.2.5 Qrup işi. Şagirdlər qruplara ayrılırlar. “Şikayət” mətnini davam etdirmək üçün onlara müxtəlif situasiyalar təqdim edilir.

- ✓ Əli yuxudan oyanır və cəld hamam otağına qaçır.
- ✓ Əli yuxusunu anasına danışır.
- ✓ Əli yuxusuna əhəmiyyət vermir. Həmişəki

kimi gigiyena qaydalarına riayət etmir.

Qruplar situasiyalardan birini seçir və mətnin sonunu həmin situasiyaya uyğun davam etdirirlər. Müəllim danışma prosesində şagirdlərin nitqlərində yeni sözlərin istifadəsinə diqqət edir.

Yazı

2.2.5, 3.1.2 Tapşırıq C (dərslük). Bu tapşırıq şagirdlərdə hərəkətin səbəbini (*niyə belə oldu?*) təxmin etmək bacarığının inkişafına yönəlib. Eyni zamanda çap hərfləri ilə verilmiş cümlələri əlyazısı şəklində köçürürlər. Tapşırığı tez yerinə yetirən şagirdlər bir-birinin tapşırığını yoxlayırlar. Bu üsulla şagirdlərdə özgüvən, diqqətli olmaq kimi vacib xüsusiyyətlər inkişaf etdirilir

2.2.4, 3.1.2 Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu tapşırıqda açması dişlər və diş fırçası olan və illüstrasiyalarla təsvir edilən tapmacalar verilmişdir. Şagirdlər açar sözləri müəyyənləşdirərək tapmacaların açmasını yazırlar. Tapşırıq mövzunun daha dərinədən mənimsədilməsinə yönəlib.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Şəklə baxaraq dinlədiyi mətni genişləndirir və şərh edir.	Müşahidə	Dinləmə mətni. Tapşırıq A (dərslük)
Yeni öyrəndiyi sözləri nitqində istifadə edir.	Tapşırıq	Tapşırıq A (iş dəftəri)
Sözləri bütöv tələffüz etməklə cümlələri oxuyur.	Müşahidə	Tapşırıq B (dərslük)
Mətni təxəyyülünə uyğun davam etdirir.	Müşahidə	Tapşırıq B (dərslük). Tapşırıq B (iş dəftəri)
Hadisələrin səbəbini təxmin edir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük)
Tapmacalardakı açar sözləri müəyyənləşdirərək açmasını tapır.	Tapşırıq	Tapşırıq C (iş dəftəri)

Növbəti dərse hazırlıq

Müəllimə şagirdlərə mövzuya aid şəkillərin (çirkli dişlər, səliqəsiz saçlar, çirkli qablar, daraq, diş məcunu, qab yumaq üçün vasitə) nümayiş etdirilməsi üçün müəyyən hazırlıqlar etmək tövsiyə olunur.

2-ci dərs. Əlamət bildirən sözlər. Hüsnxət: "Jj" hərfi

- Dərslik: səh. 59
- İş dəftəri: səh.43

Təlim məqsədləri

- Şəkildə gördüklərini təsvir edir və onları şəxsi həyatı ilə əlaqələndirir (st. 1.2.1).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğun(suz)luğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Dialoq zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdür (st. 1.2.3).
- Verilmiş əlamət, say və hərəkət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyən edir (4.1.5).
- Çap hərfləri ilə verilmiş sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).
- Böyük və kiçik hərfləri hüsnxət normalarına uyğun yazır və bitişdirir (st. 3.1.1).

• **Köməkçi vasitələr:** şəkillərin nümayişi üçün vasitələr (proyektor, kompüter, mobil telefon, planşet, notbuk).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Şəkillərin məntiqi uyğunluğu
2	Dinləmə-danışma	Şəkillər üzrə söhbət
3	Dil qaydaları	Əlamət bildirən sözlər
4	Yazı	Böyük və kiçik "Jj" hərfinin hüsnxət normalarına uyğun yazılışı

Mövzuya yönəltmə.

Müəllim lövhənin bir hissəsində çirklə dişlər, səliqəsiz saçlar, çirklə qablar, digər hissəsində daraq, diş məcunu, qab yumaq üçün vasitənin şəklini nümayiş etdirir. Şagirdlər lövhədəki şəkillərin məntiqi uyğunluğunu tapmağa çalışırlar.

Oxuyub-qavrama

2.2.3 Tapşırıq A (dərslik). Qruplarla iş.

Sinif iki qrupa ayrılır. 1-ci qrupa verilmiş cümlələri oxumaq, digər qrupa cümlələrə uyğun şəkilləri göstərmək tapşırıqlar. Bunun üçün şagirdlər üzərində 1, 2, 3, 4, 5, 6 yazılmış kartlardan istifadə edirlər. Sonra qruplar yerini dəyişməklə fəaliyyət təkrar olunur. Doğru cavablar: 1 – c, 2 – b, 3 – e, 4 – c, 5 – d, 6 – a.

Şagirdlər şəkillərin məzmununa uyğun olaraq gigiyena qaydalarını müəyyən edirlər. Bu zaman mütləq nə üçün belə düşündüklərini izah edir, bu gigiyena qaydalarına əməl edilmədiyi təqdirdə nə baş verəcəyini təxmin edirlər.

2.2.5 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər səbəb-nəticə əlaqəli cümlələri uyğunlaşdırmaqla gigiyena qaydaları haqqında məlumatları mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Danışma

1.2.3 Rollu oyun. III fəslin 1-ci və 2-ci dərs-lərində gigiyena qaydaları haqqında məlumatlandırılan şagirdlər həkim və xəstə rolunda çıxış edirlər. Bu dialoqda aşağıdakı şərtlərə əməl edilməlidir:

- yeni sözləri nitqlərində istifadə etməli;
- nitq etiketlərinə diqqət etməli;
- gigiyena qaydalarına aid məsləhətlərin düzgünlüyünə fikir verməli.

Şərtlər öncədən izah edilir (onları lövhədə yazmaq tövsiyə olunur).

Rollu oyunda iştirak etməyən şagirdlər dialoqu diqqətlə dinləyirlər. Oyunun sonunda müzakirə edərək yoldaşlarına məsləhət verirlər. Rollu oyun bir neçə cütlüklə aparıla bilər.

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlər şəkillərin məzmunundan çıxış edərək onları təsvir edir, nöqtələrin yerinə əlamət bildirən sözlər artırır. Tapşırıq yerinə yetirilərkən "Necə?" sualından istifadə etməklə şagirdlərin diqqəti əlamət bildirən sözlərə yönəldilir.

"Bunları bilməliyik" rubrikası. Müəllim rubrikada əlamət bildirən sözlər haqqında məlumatı şərh edir.

Yazı

4.1.5, 3.1.1 Tapşırıq C (dərslik). Bu tapşırıqlar fərdi şəkildə yerinə yetirilir və şagirdlərin dil qaydaları haqqında biliklərini möhkəmləndirməyə xidmət edir.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Əlamət bildirən sözlərə uyğun çəkilən rəsm həm də yaradıcılıq bacarığını inkişaf etdirir. Şagirdlər əlamət bildirən sözlərin təsvir üçün istifadə edildiyini anlaşırlar. Çəkdikləri rəsmi mövzudan çıxış edərək şəkli adlandırırlar (məsələn: "Bahar gəlir").

3.1.1 "Hüsnxət" rubrikası. Şagirdlər "Jj" hərfinin konfigurasiyasını və onun iştirak etdiyi sözləri hüsnxət normalarına uyğun yazırlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Şəkillər arasında məntiqi uyğunluğu müəyyən edir.	Müşahidə	Şəkil üzrə iş
Cümlələrə aid olan illüstrasiyaları müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq A (dərslük)
Əlamət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyənləşdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq B (dərslük). Tapşırıq B (iş dəftəri)
Çap hərfləri ilə verilmiş cümlələri əlyazısı şəklində köçürür.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük)
Böyük və kiçik "Jj" hərfini hüsnxət normalarına uyğun yazır.	Tapşırıq	"Hüsnxət" rubrikası (dərslük, iş dəftəri)

Növbəti dərslə hazırlıq

Müəllimə üzərində *yuyunmaq, daranmaq, dırnaqları tutmaq, təmiz su, sabun, diş fırçası, diş macunu, çirkli, yuyunmamaq, daranmamaq, mikrob, xəstəlik* yazılmış və müxtəlif meyvə şəkilləri olan kartlar hazırlamaq tövsiyə olunur.

3-cü dərslər. Təmizlik

- Dərslük: səh. 60
- İş dəftəri: səh. 44

Təlim məqsədləri

- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçikhəcmli mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir və onlara münasibət bildirir (st. 2.2.4).
- Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır (st. 2.1.1).
- Buraxılmış sözləri yerinə qoymaqla cümlələri köçürür (st. 3.1.1).
- Verilmiş əlamət, say və hərəkət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyən edir (4.1.5).

- Köməkçi vasitələr:** şəkillərin nümayişi üçün vasitələr (proyektor, kompüter, mobil telefon, planşet, notbuk), müxtəlif meyvələrin təsviri olan kartlar, açar sözlər yazılmış kartlar.

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Şəxələndirmə
2	Oxu	"Təmizlik" şeirinin oxusu
3	Dinləmə-danışma	Obrazların müqayisəsi; Anlayışın çıxarılması
4	Dil qaydaları	Əlamət bildirən sözlər
5	Yazı	Çap yazısı ilə cümlələrin əlyazısı şəklində yazısı

Mövzuya yönəltmə.

Şəxələndirmə. Müəllim lövhədə *təmizlik* və *pintlik* sözlərini yazır.

Üzərində *yuyunmaq, daranmaq, dırnaqları tutmaq, təmiz su, sabun, diş fırçası, diş macunu, çirkli, yuyunmamaq, daranmamaq, mikrob, xəstəlik* sözləri yazılmış kartları masanın üzərinə düzür. Şagirdlər bu kartlardan birini seçir, üzərində yazılmış sözü oxuyur və *təmizlik*, yaxud *pintlik* sözünün ətrafına yapışdırır.

Oxu**2.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Növbəli oxu.**

Əvvəlcə müəllim şeiri ifadəli oxuyur, şagirdlər isə kitabı izləyirlər. Daha sonra qarşılıqlı oxu həyata keçirilir. Şagirdlər iki qrupa ayrılır, şeirin birinci misrasını bir qrup, digər misrasını isə ikinci qrup qarşılıqlı şəkildə oxuyur; məsələn:

I qrup: *Səhər durunca,*

II qrup: *Əlimdə fırça*

I qrup: *Yudum dişimi,*

II qrup: *Bildim işimi.*

"Oxu" təliminin bu növü şagirdləri oxu prosesində daha diqqətli olmağa, bir-birini izləməyə sövq edir. Oxudan sonra şeirdəki obrazı əks etdirən illüstrasiyaları seçir (B, Ç), seçimlərinin səbəbini izah edirlər.

2.2.4 Tapşırıq B (dərslük). Müəllim lövhədə

"Təmizlik" şeiri ilə "Şikayət" mətninin qəhrəmanlarının təsvirini nümayiş etdirir. Şagirdlər açar sözlərdən istifadə edərək obrazları müqayisə edirlər.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Dərslükdə açar sözlərdən istifadə edərək obrazları kollektiv şəkildə müqayisə edən şagirdlər iş dəftərində eynitipli tapşırıq fərdi şəkildə yerinə yetirirlər.

Söz ehtiyatı**2.1.1, 4.1.5 Tapşırıq C (dərslük). Anlayışın çıxarılması. Oyun.**

Üzərində meyvə şəkilləri olan kartlar şagirdlərə paylanır. Lakin kartlar gizli saxlanılmalıdır ki, onu görməsinlər. Hər bir şagird kartda təsvir olunmuş meyvənin əlamətlərini

söyləyir, digərləri isə onu tapır. Bu tapşırıqla əlamət bildirən sözün hansı varlığa aid olduğunu müəyyənləşdirməklə yanaşı, sözün izahını vermək bacarığı da formalaşdırılır.

2.1.1, 3.1.1 Tapşırıq Ç (dərslük). Bu tapşırıq fərdi şəkildə yerinə yetirilir. Şagirdlər bu fəsildə tanış olduqları yeni sözləri onların izahını uyğunlaşdırırlar.

2.1.2 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər gizlənmiş sözləri tapır, cümlələrdəki uyğun boşluğa yazırlar. Beləliklə, bu sözlərin mənalərini anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Dil qaydaları. Yazı

3.1.1, 4.1.5 Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu tapşırıq fərdi şəkildə yerinə yetirilərkən şagirdlərin əlamət bildirən sözləri necə fərqləndirmələri və hüsnxət normalarına uyğun yazmaqları müşahidə edilir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Sözləri bütöv və düzgün tələffüz etməklə qısa cümlələri oxuyur.	Müşahidə	Tapşırıq A (dərslük)
Əsərdəki obrazları sadə formada təhlil edir.	Tapşırıq	Tapşırıq B (dərslük). Tapşırıq A (iş dəftəri)
Əlamət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyənləşdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük)
Yeni öyrəndiyi sözlərlə onların izahlarını uyğunlaşdırır.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç (dərslük). Tapşırıq B (iş dəftəri)
Buraxılmış sözləri yerinə qoymaqla cümlələri köçürür.	Tapşırıq	Tapşırıq C (iş dəftəri). Tapşırıq Ç (dərslük)

4-cü dərs. Mətnin ardıcılığı

• Dərslük: səh. 61

• İş dəftəri: səh. 45

Təlim məqsədləri

- Mətnin süjet xəttinə əsasən illüstrasiyaların ardıcılığını müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Əsərdəki obrazları, hadisələrin baş verdiyi zaman və məkanı müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Verilmiş əlamət, say və hərəkət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyən edir (st. 4.1.5).
- Çap hərfləri ilə verilmiş sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Nəqlətmə zamanı <i>əvvəl, sonra, sonda, axırda</i> kimi sözlərin nitqdə işlənməsi
2	Oxuyub-qavrama	Şəkilli kompozisiya üzrə hekayə qurmaq
3	Dil qaydaları	Əlamət bildirən sözlər
4	Yazı	Çap yazısı ilə verilmiş cümlələrin əlyazısı şəklində yazısı

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərin yaxşı bildikləri hər hansı bir nağılı məqsədli şəkildə ardıcılığı pozmaqla danışır; məsələn:

“Div çayda boğuldu. Uşaqlar işıq gələn tərəfə yollandılar. Cırdan divin yatdığını görüb dostlarını yuxudan oyatdı. Uşaqlar meşədə azdılar. Cırdanın nənəsi uşaqlara yağ yaxması verdi. Kəndin uşaqları Cırdanın nənəsindən odun yığmaq üçün meşəyə getməyə icazə istədilər”.

Müəllim şagirdlərə müraciət edir:

– *Sizcə, mən indi hansı nağılı danışdım? (“Cırdan”) Danışarkən hadisələri düzgün ardıcılıqla çatdırı bildimmi?*

Çox güman ki, şagirdlər hadisələrin ardıcılığının pozulduğunu qeyd edəcək, məsələn, *sonuncu* cümlənin əvvəldə gəlməli olduğunu bildirəcəklər. Müəllim şagirdlərin diqqətini *əvvəl, sonra, sonda, axırda* sözlərinə cəlb edərək “Bunları bilməliyik” rubrikasında verilmiş məlumatları şərh edir.

Oxuyub-qavrama

2.2.3 Tapşırıq A (dərslük). Qruplarla iş. Əvvəlcə şagirdlər kollektiv şəkildə şəkil kompozisiyası üzrə baş verən hadisələrin ardıcılığını müəyyən edir, obrazları adlandırırlar (cavablar: 1 – b, 2 – ç, 3 – a, 4 – c).

Sonra şagirdlər 4 qrupa ayrılır. Hər qrup bir şəkli aşağıdakı mərhələlər üzrə təsvir edir.

- hadisələrin baş verdiyi məkanı təsvir etmək;
- şəkildəki obrazları təsvir və xarakterizə etmək;
- şəklə aid açar sözləri müəyyənləşdirib cümlədə işlətmək.

“B” və “ç” şəkilləri üzrə işləyən qruplar təsvirə uyğun dialoq qurub rollu oyun şəklində təqdim edə bilərlər.

2.2.3, 2.2.5 Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıq hekayə xəritəsi üzrə işin ilkin variantıdır. Şagirdlər illüstrasiyalarla onların məzmununu əks etdirən cümlələri uyğunlaşdırırlar. Hadisələrin ardıcılığını bərpa edərək cümlələri *əvvəl, sonra, sonda* sözlərinin qarşısına yazırlar. Daha sonra hekayəyə başlıq verir, hadisələrin harada baş verdiyini (evdə) və hekayədə iştirak edən obrazların adlarını (ata, ana, qardaş, bacı) qeyd edirlər. Bununla da şəkil kompozisiyası üzrə hekayə qurmaq fəaliyyətini təkmilləşdirirlər.

Dil qaydaları. Yazı

4.1.5, 3.1.1 Tapşırıq B (dərslük). Bu tapşırıqla əlamət bildirən sözün hansı varlığa aid olduğunu müəyyənləşdirmək, eyni zamanda hüsnxət normalarına uyğun yazmaq bacarığı inkişaf etdirilir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Mətnin süjet xəttinə əsasən illüstrasiyaların ardıcılığını müəyyən edir.	Müşahidə	Tapşırıq A (dərslük)
Mətnə zaman, məkan, şəxs və hadisə ilə bağlı məqamları müəyyən edir.	Müşahidə	Tapşırıq A (iş dəftəri)
Əlamət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyənləşdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq B (dərslük)
Çap hərfləri ilə verilmiş cümlələri üzündən köçürür.	Tapşırıq	Tapşırıq B (dərslük)

Növbəti dərsə hazırlıq. Şagirdlərə müxtəlif menyular (restoran və kafelərə aid hazır menyular və yaxud şəkilləri) gətirmək tövsiyə olunur.

fəsil 4 SAĞLAM QIDA

1-ci dərs. Qida növləri

- Dərslük: səh. 62, 63
- İş dəftəri: səh. 46

Təlim məqsədləri

- Dinlədiyi mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 1.1.1).
- Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.2).
- Sözün ifadə etdiyi şəkli müəyyənləşdirir (st. 2.1.1).
- Verilmiş şəkli uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2).
- Mətnə əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (2.2.4).
- Təqdimat zamanı verbal və qrafik informasiyadan istifadə edir (st. 3.1.4).

- **Köməkçi vasitələr:** müxtəlif menyular (restoran və kafelərə aid hazır menyular və yaxud şəkillər)

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Menu haqqında söhbət
2	Dinləmə-danışma. Söz ehtiyatı	“Günlük menyü” haqqında diaqramın izahı
3	Yazı	Günlük menyunun bölmələri
4	Oxuyub-qavrama	Qidaların qruplaşdırılması
5	Şifahi təqdimat	Faydalı menyuların hazırlanması

Bu dərsdə həyata keçirilən fəaliyyət həyat bilgisi fənni ilə inteqrasiya olunur (Sağlam həyat tərzinin şərtlərini (təmizkarlıq, düzgün qidalanma, yuxu və istirahət) sadalayır).

Mövzuya yönəltmə

Müəllim mümkün vasitələrdən istifadə edərək lövhədə müxtəlif menyular (restoranda sifariş üçün istifadə olunan vərəqə, kitabça) nümayiş etdirir. Aşağıdakı suallarla şagirdləri müzakirəyə cəlb edir:

- Bu kitabçalar sizə tanışdır mı?
- Siz belə kitabçalarla harada rastlaşmısınız?
- Bu kitabçalardan nə üçün istifadə olunur?

Dinləmə

1.1.1 Müəllim aşağıdakı dinləmə mətnini səsləndirir.

Sağlam qida

Hər həftə olduğu kimi, məktəbin həkimi yenə Ayangilin sinfi ilə söhbət edirdi. Bu gün düzgün qidalanmaq haqqında danışdılar. Həkim dedi ki, süd məhsulları sümükləri və dişləri möhkəmləndirir. Un məmulatları güc, enerji verir. Meyvə və tərəvəzlər isə bədənimizi vitaminlə təmin edir. Vitamin orqanizmin dözümlü olmasına kömək edir. Həkim gedərkən şagirdlərə tapşırıq verdi: “Bu həftə faydalı və zərərli qidalar haqqında məlumat toplayın. Özlünüz üçün gündəlik menyu hazırlayın”.

Müəllim oxuduğu mətn haqqında faktoloji suallar verir və şagirdlərin cavabları müzakirə edilir:

– Məktəbin həkimi bu həftə Ayangilin sinfi ilə hansı mövzuda söhbət etdi?

– Süd məhsullarının faydası nədir?

– Enerji, güc almaq üçün hansı qidalardan istifadə etməliyik?

– Hansı qidalar bədənimizi vitaminlərlə təmin edir?

– Vitaminlərin faydası nədir?

– Həkim Ayangilin sinfinə nə tapşırırdı?

Müəllimin nəzərinə! Müəllim sinfə elan edir ki, onlar da Ayangilin sinfi kimi həkimin tapşırığına əməl edəcəklər. Bu gündən etibarən sağlam qida haqqında məlumat toplayacaq, günlük menyular tərtib edəcəklər.

Danışma. Söz ehtiyatı

1.2.2, 2.1.1 Tapşırıq A (dərslük). Bu tapşırıqda günlük menyumuzun bölmələri haqqında müzakirə aparılır. Əvvəlcə şagirdlər şəkildə təsvir olunan qidalardan tanıdıqlarını sadalayırlar (çörək, un, makaron, alma, armud, pomidor, ərik, banan, şokolad, keks, konfet, toyuq, balıq, qatıq, ayran, pendir və s.). Daha sonra günlük menyudakı bölmələri müəyyən edirlər. Bölmələrin adları bir-bir çəkilir və hər birinə aid olan qidalar sadalanır; məsələn: 1. Un məhsulları: çörək, makaron. 2. Meyvə-tərəvəz: alma, armud, pomidor, kələm və s. 3. Süd məhsulları: qatıq, ayran, yağ, pendir və s. 4. Ət məhsulları: ət, toyuq, balıq, sosiska, kolbasa və s. 5. Şirniyyat: konfet, şokolad, keks, peçenye, tort və s.

“Söz boğçası” rubrikası. Yeni sözlər (*qida, məhsul, vitamin, un məmulatı, menyu*) günlük menyunun təsvirindən istifadə olunmaqla izah edilir və “Söz boğçası”na əlavə edilir.

Yazı

3.1.2 Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıq vasitəsilə şagirdlər günlük menyu haqqında öyrəndiklərini tətbiq edirlər. Verilmiş qida şəkillərinin adlarını uyğun bölmələrin qarşısında yazmaqla şagirdlərdə iki müxtəlif bacarıq inkişaf etdirilir: 1) gördüyü şəklin adını yazmaq; 2) predmetləri kateqoriyalar üzrə qruplaşdırmaq

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər bu tapşırıqda təsvir edilmiş iki müxtəlif nahar menyusunu müqayisə edirlər. Hansı menyunun faydalı qidalarından ibarət olduğunu müzakirə edirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıqda şagirdlər günlük menyunun bölmələrinə aid qida adlarını oxuyub hər bir sırada fərqlənən sözü dairəyə alırlar; məsələn: *makaron, çörək, düşbəra, alma* sözləri verilmiş sırada alma meyvə olduğu üçün digərlərindən fərqlənir. Bu tapşırıq şagirdlərə günlük menyunun bölmələri haqqında aldıkları məlumatları möhkəmləndirməyə imkan yaradır.

3.1.4 Tapşırıq C (dərslük). Yoldaşını yoxla. Bu tapşırıqda isə şagirdlər A tapşırığında müzakirə etdikləri günlük menyudan istifadə edərək özləri üçün nahar menyusu tərtib edirlər. Şagirdlərə xatırlatmaq lazımdır ki, günlük menyunun hər bölməsinə aid qidalardan istifadə etməlidirlər. Menyu üçün rəngli karton kağızlardan istifadə etmək olar. Sonda şagirdlər menyuları parta yoldaşları ilə dəyişib bir-birinin menyusunu faydalılıq baxımından müzakirə edə bilərlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Dinlədiyi mətn haqqında faktoloji suallara cavab verir.	Şifahi sual-cavab	Dinləmə mətni
Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.	Tapşırıq	Tapşırıq A, B (dərslük)
Sözün ifadə etdiyi şəkli müəyyənləşdirir.	Müşahidə	“Söz boğçası” rubrikası
Verilmiş şəklin adını yazır.	Tapşırıq	Tapşırıq A (iş dəftəri)
Oxuduğu cümlənin ifadə etdiyi fikri müəyyənləşdirir	Tapşırıq	Tapşırıq B (iş dəftəri)
Təqdimat zamanı verbal və qrafik informasiyadan istifadə edir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük)

Növbəti dərslə hazırlıq. Növbəti dərslə oyun zamanı istifadə üçün kiçik rezin top gətirmək tövsiyə olunur.

2-ci dərs. Meyvələr

- Dərslik: səh. 63
- İş dəftəri: səh.47

Təlim məqsədləri

- Durğu işarələrini nəzərə almaqla oxuyur (st. 2.2.1).
- Mətnəki əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (st. 2.2.4).
- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2).
- Sözü təşkil edən hecaları müəyyən edir (st. 4.1.2).
- Varlığı səciyyələndirmək üçün əlamət, say və hərəkət bildirən sözlərdən istifadə edir (st. 4.1.5).
- Sözdəki orfoqramı (deyilişi və yazılışı fərqlənən hərfləri) müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).

- **Köməkçi vasitələr:** kiçik rezin top
- **Dərsin qısa planı**

1	Mövzuya yönəltmə	Oyun
2	Oxu	"Meyvələr" şeirinin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Sual-cavab
4	Yazı	Şəklin adının yazılması
5	Dil qaydaları	Sözlərdə hecaların sayı; Ad və əlamət bildirən sözlər

Mövzuya yönəltmə

Müəllim püşkatma yolu ilə 5-8 şagirddən ibarət qrupu dövrəyə düzür. Topu şagirdlərdən birinə ataraq bir meyvə adı söyləyir. Həmin şagird topu dövrədəki digər şagirdlərdən birinə ataraq başqa bir meyvənin adını çəkir. Şagirdlər bu qayda ilə topu bir-birinə ötürüb müxtəlif meyvə adları söyləməlidirlər. Əgər kimsə çəkilən meyvə adını təkrarlarsa və yaxud söyləyə bilməzsə, oyundan çıxır.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq A (dərslik). Meyvələr haqqında verilmiş şeirdə bir çox meyvələrin adları sadalanıb. Müəllim şagirdlərin diqqətini sözlər arasındakı vergüllərə yönəldərək həmin sözləri sadalama intonasiası ilə oxuyur. Daha sonra şagirdlərin oxu prosesində vergülləri nəzərə alaraq oxumalarına diqqət edir.

Müəllimin nəzərinə! "Meyvələr" şeirində bir çox meyvə adlarının sadalanması şagirdlərin diqqətini "vergül" işarəsinə empirik şəkildə cəlb edir.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq B (dərslik). Bu tapşırıqla şagird-

lər oxuduqları şeirə aid suallara cavab verərək nəzm nümunəsini oxuyub anladıklarını nümayiş etdirirlər.

3.1.2 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər şəkillərdən istifadə etməklə "Meyvələr" şeirində buraxılmış bəzi meyvə adlarını yazırlar.

Müəllimin nəzərinə! "Meyvələr" şeirində bəzi misraların sonunda buraxılmış meyvə adları digər (özündən əvvəlki) misraların sonundakı sözlərlə qafiyələndiyi üçün, eyni zamanda bu tapşırıq şeirin oxusundan sonrakı mərhələdə yerinə yetirildiyi üçün şagirdlər asanlıqla buraxılmış meyvə adlarını yazırlar. Qafiyə haqqında öyrədici material IV fəslin "Bunu bilməliyik" rubrikasında şərh ediləcək.

Dil qaydaları

4.1.2 Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıqla "Meyvələr" şeirində sadalanan meyvə adlarını müəyyənləşdirməklə oxuyub-qavrama, həmin meyvə adlarının isə neçə hecalı söz olduğunu fərqləndirərək dil qaydaları haqqında bilik və bacarıqlarını inkişaf etdirirlər.

4.1.5 Tapşırıq C (iş dəftəri). Bu tapşırıqla şagirdlərə ad və əlamət bildirən sözlərlə bağlı bilik və bacarıqlarını inkişaf etdirməyə imkan yaradır.

4.1.3 "Sözlərin yazılışı" rubrikası. Müəllim rubrikada verilən sözlərin düzgün yazılışını lövhədə şagirdlərə izah edir. Daha sonra həmin sözləri orfoqramları buraxılmış şəkildə lövhədə yazır; məsələn: [şaf.ah] sözünü yazarkən buraxılmış hərflər "t" olmalıdır, yoxsa "d"? Şagirdlər buraxılmış hərfləri müəyyənləşdirirlər.

Yazı

3.1.2 Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlər qrafik şəkildə verilmiş anlayışı sözlərlə əvəz edib cümlələri köçürürlər. Həmin şəkillər əvvəlki dərstdə öyrəndikləri günlük menyunun bölmələri haqqındadır. Həmçinin keçən dərstdə dinləmə mətnində də eyni məzmunlu məlumatlar eşitdikləri üçün şəkilləri asanlıqla məzmunu uyğun sözlərlə əvəz edib cümlələri tamamlaya biləcəklər:

- Sümüklərin möhkəm olması üçün süd məhsulları yeməliyik.
- Enerji almaq üçün un məhsullarından istifadə etməliyik.
- Vitamin almaq üçün meyvə-tərəvəzlə qidalanmalıyıq.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Vergülləri nəzərə alaraq sadalama intonasiyası ilə oxuyur.	Tapşırıq	Tapşırıq A (dərslik)
Mətndəki əsas məqamları açan sualları cavablandırır.	Tapşırıq	Tapşırıq B (dərslik)
Verilmiş şəkillərin adını müvafiq boşluğa yazmaqla cümlələri köçürür.	Tapşırıq	Tapşırıq A (iş dəftəri)
Sözləri hecaların sayına görə qruplaşdırır.	Tapşırıq	Tapşırıq B (iş dəftəri)
Varlığı səciyyələndirmək üçün əlamət bildirən sözlər seçir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (iş dəftəri)
Sözdəki orfoqramın (deyilişi və yazılışı fərqlənən hərfin) hansı hərflə işarə olunduğunu müəyyənləşdirir.	Tapşırıq	"Sözlərin yazılışı" rubrikası

Növbəti dərsə hazırlıq. Şagirdlər sevdikləri meyvələrin evdə şəklini çəkir, həmin meyvənin faydası haqqında bir neçə məlumat qeyd edir və öyrənirlər. Bu məlumatlardan növbəti dərsdə B tapşırığını (rollu oyun) yerinə yetirərkən istifadə edəcəklər.

3-cü dərs. Meyvələrin söhbəti

- Dərslik: səh. 64, 65
- İş dəftəri: səh. 48

Təlim məqsədləri
- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçikhəcmli mətnləri oxuyur (st. 2.2.1). - Verilmiş cümlənin (abzasın, şəklin) mətndəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir (st. 2.2.5). - Dialoq zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdür (st. 1.2.3). - Əlyazısı şəklində olan sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1). - Verilmiş əlamət, say və hərəkət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyən edir (4.1.5).

Dərsin qısa planı

Mövzuya yönəltmə. Danışma	BİBÖ cədvəli üzrə iş
Oxu	"Meyvələrin söhbəti" mətni
Danışma	Rollu oyun
Yazı	Hüsnxət nörmalarına uyğun yazı
Dil qaydaları	Say bildirən sözlər

Mövzuya yönəltmə

Müəllim lövhədə **BİBÖ cədvəli** çəkir. Cədvəllə işləmə qaydaları şagirdlərə izah edilir. Şagirdlər alça, gavalı, ərik və üzüm haqqında bildiklərini söyləyir, müəllim isə onları cədvəlin "Bilirəm" sütununa qeyd edir. Daha sonra şagirdlər bu meyvələr haqqında nə öyrənmək istədiklərini söyləyirlər. Cədvəlin sonuncu – "Öyrəndim" sütunu isə "Meyvələrin söhbəti" mətnini oxuduqdan sonra işlənəcək.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.1 Tapşırıq A (dərslik). Rollu oxu. Əvvəlcə müəllim "Meyvələrin söhbəti" mətnini oxuyur. Daha sonra şagirdlər bir-birini izləyərək mətni oxuyurlar (növbəli oxu). Mətnlə tanış olduqdan sonra şagirdlərin razılığı ilə Müəllif, Alça, Gavalı, Ərik, Üzüm rolları seçilir. Hər kəs mətndə öz roluna aid hissələri oxuyur. Oxudan sonra şagirdlər meyvələr haqqında öyrəndikləri məlumatları söyləyir, müəllim isə həmin məlumatları BİBÖ cədvəlinin "Öyrəndim" sütununa qeyd edir.

"Söz ehtiyatı" rubrikası. Müəllim "mübahisə etmək" (sözləşmək), "zəngin" (çox) ifadələrinin yaxınmənalı qarşılığını verərək izah edir. "Tərifləmək" sözünü mətndən uyğun situasiya xatırlamaq yolu ilə izah etmək olar. "Bəkməz" sözünü əlamətlərini sadalamaqla (şirin olur, üzümdən hazırlanır) və yaxud şəklini nümayiş etdirməklə izah etmək mümkündür.

Oxuyub-qavrama

Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlərə əvvəlcədən hazırlanmış *alça, gavalı, ərik, üzüm, bağban* sözləri yazılmış kartlar paylanır. Şagirdlərdən biri "Meyvələrin söhbəti" mətnindəki obrazlara aid cümlələrdən birini oxuyur. Digər şagirdlər həmin sözlərin kimə aid olduğunu bildirən kartı nümayiş etdirirlər.

2.2.5 Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıqla hekayə xəritəsi üzrə fəaliyyət bacarığı inkişaf etdirilir. Şagirdlər hadisələrin ardıcılığını bərpa edərək cümlələri *əvvəl, sonra, sonda* sözlərinin qarşısına yazırlar. Daha sonra hekayəyə başlıq verir, hadisələrin harada baş verdiyini (evdə) və hekayədə iştirak edən obrazların adını (ata, ana, qardaş, bacı) qeyd edirlər.

Danışma

2.2.3 Tapşırıq C (dərslik). Rollu oyun. Şagirdlər sevdikləri meyvələr haqqında topladıqları məlumatlardan istifadə edərək "Meyvələrin söhbəti" mətnini davam etdirirlər. Bu zaman onlar sevdikləri meyvənin dilindən danışır (birinci şəxsin adından), onları tərifləyirlər.

Yazı

3.1.1 Tapşırıq Ç (dərslük). Tapşırıq əlyazısı ilə verilmiş cümlələri hüsnxət normalarına uyğun yazmaq bacarığı ilə yanaşı, yeni sözlərin cümlədəki yerini müəyyənləşdirmək (**2.1.2**) bacarığını da inkişaf etdirir.

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq D (dərslük). Müəllim *nə qədər, neçə, neçənci* sual əvəzliliklərinin iştirakı ilə yaranan sual cümlələrindən istifadə edərək şagirdlərin diqqətini say bildirən sözlərə yönəldir; məsələn:

- *Səbətdə nə qədər çiyələk var?*
- *Qabda neçə alma var?*
- *Nar finişə neçənci çatıb?*

Şagirdlər suallara cavab verərək şəkillərin məzmunu təsvir edən cümlələr qururlar.

“Bunları bilməliyəm” rubrikası. Müəllim rubrikada say bildirən sözlər haqqında məlumatı şərh edir.

Tapşırıq E (dərslük). Şagirdlər bu tapşırığı yerinə yetirməklə say bildirən sözləri fərqləndirdiklərini və nitqlərində istifadə etdiklərini nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər “üç alma” birləşməsində nöqtələrin yerinə rəng bildirən söz yazırlar (məsələn: *üç qırmızı alma*). Daha sonra həmin ifadəyə uyğun şəkil çəkirlər. Bu tapşırıqla həm əlamət, həm də say bildirən sözlər haqqında aldıqları bilikləri inkişaf etdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Sözləri bütöv tələffüz etməklə qısa cümlələri oxuyur.	Müşahidə	Tapşırıq A (dərslük)
Mətndəki hadisələrin ardıcılığını bərpa edir.	Tapşırıq	Tapşırıq A (iş dəftəri)
Dialog zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdür.	Müşahidə	Tapşırıq C (dərslük)
Əlyazısı şəklində olan cümlələri üzündən köçürür.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç (dərslük)
Say bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyənləşdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq D, E (dərslük). Tapşırıq B (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq. Şagirdlərə valideynlərinin köməyi ilə dünyada ən maraqlı ağaclardan (bansay, evkalıpt, dəmirağac) birinin adını və onun haqqında bir məlumat öyrənmək tapşırılır. İmkan daxilində həmin ağacın şəklini də əldə edə bilirlər.

4-cü dərs. Çörək ağacı

• Dərslük: səh. 66

• İş dəftəri: səh. 49

Təlim məqsədləri

- Verilmiş mövzu ilə bağlı şifahi təqdimat hazırlayır (st. 1.2.2).
- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçik-həcmli mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 2.2.3).
- Varlığı səciyyələndirmək üçün əlamət, say və hərəkət bildirən sözlərdən istifadə edir (st. 4.1.5).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə. Danışma	Dünyanın maraqlı ağacları haqqında şifahi təqdimat
2	Oxu. Söz ehtiyatı	“Çörək ağacı” mətni
3	Oxuyub-qavrama	Doğru və yanlış. Açar sözlər. Faktoloji suallara yazılı cavablar
4	Dil qaydası	Ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözlər

Mövzuya yönəltmə

1.2.2 Şagirdlər dünyanın ən maraqlı ağacları haqqında öyrəndikləri məlumatları təqdim edirlər. Ağacın adını və ona aid bir məlumat söyləyirlər. Əgər bu ağacın şəklini də əldə edə biliblərsə, nümayiş etdirirlər.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Növbəli oxu.

“Çörək ağacı” mətnini oxumazdan əvvəl müəllim şagirdlərin diqqətini mətnin başlığına və mətnə çəkilmiş illüstrasiyaya yönəldir. Bu ağacın nə üçün belə adlandırılması haqqında şagirdlərin fərziyyələri dinlənir. Mətn müxtəlif şagirdlər tərəfindən növbə ilə oxunur.

“Söz ehtiyatı” rubrikası. “Qovun” sözünün mənası həm yaxınmənalı sözlə (“yemiş”), həm də şəklini nümayiş etdirməklə izah edilə bilər. “Tərkib” sözünün mənasını cümlədə işlətməklə izah etmək mümkündür.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər mətnin məzmunundan çıxış edərək doğru və yanlış fikirləri fərqləndirməklə yanaşı, mətnə istinad edərək niyə belə düşündüklərini əsaslandırırlar; məsələn: “Çörək ağacı” *soyuq ölkələrdə yetişir. Xeyr, “çörək*

ağacı” isti ölkələrdə yetişir. Bu tapşırıq şagirdlərdə fikirlərini sübut etmək, əsaslandırmaq kimi vacib bacarığı formalaşdırmağa kömək edir.

2.2.3 Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər bu tapşırıqda “Çörək ağacı” mətninə aid açar sözləri (*ağac, sarı, qovun, vitaminli, atırlı, meyvə*) seçirlər. Şagirdlərə verilmiş sözün mətnə aid olduğunu müəyyənləşdirmək üçün mətni diqqətlə oxumaq, lazım gəldikcə mətnə təkrarən müraciət etmək tövsiyə olunur.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlərin dərsləkdə “Çörək ağacı” mətninə aid açar sözlərin müzakirəsini aparması iş dəftərində eyni məzmunlu tapşırıq asanlıqla yerinə yetirmələrinə kömək edir.

2.2.3 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər bu tapşırıqda mətnə aid faktoloji suallara yazılı formada cavab verirlər. Cavabların düzgün olması ilə yanaşı, cümlələrin hüsnxət normalarına uyğun yazılmasına da diqqət ayrılmalıdır.

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər məzmunun açılmasına kömək edən say bildirən açar sözlər və şəkillər vasitəsilə tapmacaları cavablandırırlar.

Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlər göy, sarı, qırmızı, yaşıl karandaşları vasitəsilə ad, əlamət, say və hərəkət bildirən sözləri fərqləndirirlər. Bu tapşırıq ad, əlamət, say və hərəkət bildirən sözlər haqqında dil qaydalarının təkrarlanmasına xidmət edir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Verilmiş mövzu ilə bağlı şifahi təqdimat hazırlayır.	Şifahi təqdimat	“Dünyanın maraqlı ağacları” haqqında şifahi təqdimat
Sözləri bütöv və düzgün tələffüz etməklə oxuyur.	Növbəli oxu	Tapşırıq A (dərslük)
Hadisənin və ya hərəkətin səbəbini izah etmək üçün mətndən faktlar seçir.	Müşahidə	Tapşırıq B (dərslük). Tapşırıq B (iş dəftəri)
Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri müəyyənləşdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıq A, C (iş dəftəri)
Oxuduğu mətndəki məlumatları yazıda əks etdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq B (iş dəftəri)

Varlığı səciyyələndirmək üçün əlamət, say və hərəkət bildirən sözlərdən istifadə edir.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç (dərslük)
--	----------	----------------------

Növbəti dərslə hazırlıq. Şagirdlərə tapşırıqlar ki, ana və nənələrindən hər hansı bir yeməyi və yaxud şirniyyatı ilk dəfə hazırlayarkən hansı məlumatlardan istifadə etdiklərini soruşsunlar. Bu məlumatlar növbəti dərslə mövzuya yönəltmə zamanı şagirdlərə kömək edəcək.

5-ci dərslə. Meyvə salatının resepti

- Dərslük: səh. 67
- İş dəftəri: səh. 50

Təlim məqsədləri

- Həyatda gördükləri və təəssüratları haqqında danışır (st. 1.2.1).
- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçik-həcmlı mətnləri oxuyur (st. 2.2.1).
- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2).
- Təqdimat zamanı verbal və qrafik informasiyadan istifadə edir (st. 3.1.4).
- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.2).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə. Danışma	Salatlar haqqında söhbət
2	Oxuyub-qavrama	“Meyvə salatının resepti”
3	Yazı	Meyvə salatının tərkibi və hazırlanması. Menyuların hazırlanması
4	Söz ehtiyatı	IV fəslə aid yeni sözlərin fərqləndirilməsi

Mövzuya yönəltmə

1.2.1 Müəllim şagirdləri mövzuya cəlb etmək məqsədilə onlara belə suallar verə bilər:

– Salatları xoşlayırsınız mı? Hansı salatları xoşlayırsınız?

– Bəs həmin salatların tərkibində nələr olduğunu bilirsiniz? Ananızın bu salatı necə hazırladığına diqqət etmisiniz?

Bu suallara cavablar müxtəlif ola bilər.

Oxumaq

2.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Müəllim sual-cavabdan sonra dərsləkdəki “Meyvə salatının resepti” haqqında izahat verir: “Hər hansı bir yeməyi ilk

dəfə hazırlayarkən reseptdən istifadə edirik". Bu məqamda "Resept" sözünün mənası izah edilir:

– Reseptin iki hissəsi var: tərkibi və hazırlanma qaydası.

İlkin mərhələdə yalnız reseptin tərkibi hissəsi üzrə iş aparılır. Şagirdlər bir-birini izləməklə meyvə salatının tərkibini oxuyurlar. Müəllim soruşur:

– *Bu meyvə salatının tərkibi xoşunuza gəldimi? Siz hansı meyvələrdən salat etmək istəyirdiniz?*

Yazı

3.1.2 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər bu tapşırıqda verilən şəkillərin məzmununu yazıda əks etdirərək meyvə salatının tərkibini yazırlar.

3.1.4 Tapşırıq B (dərslük). Şagirdlər sevdikləri meyvə salatının tərkibini dəftərlərinə yazıb təqdim edirlər. Say bildirən sözlərin altından xətt çəkərək onları digər sözlərdən fərqləndirdiklərini nümayiş etdirirlər.

Oxu

2.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Müəllim şagirdlərin diqqətini meyvə salatının ikinci hissəsinə – hazırlanma qaydasına cəlb edir. Şəkillərin köməyi ilə meyvə salatının hazırlanma qaydası (alqoritmi) izah edilir. Şagirdlər buraxılmış "əvvəl", "sonra", "sonda" sözlərini uyğun yerlərə əlavə etməklə cümlələri oxuyurlar (informatika fənni ilə inteqrasiya: Sadə hərəkətlər ardıcılığını nümunələr əsasında izah edir.)

Yazı

3.1.2 Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər bu tapşırıqda salatın hazırlanma qaydasını əks etdirən cümlələrin ardıcılığını uyğun olaraq *əvvəl, sonra, sonda* sözlərinin qarşısına yazırlar.

3.1.4 Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər "səhər yeməyi", "qəlyanaltı", "nahar", "axşam yeməyi" üçün menyu hazırlamaladırlar. Bu zaman dərsləyin 62-ci səhifəsində verilmiş günlük menyudan istifadə edə bilirlər. "Qəlyanaltı" sözünün mənası cümlədə işlədilməklə izah edilir. Müəllim səhər yeməyi üçün bir nümunə verə bilər:

- Yumurta
- Kakaolu süd
- Çörək
- Pendir

Söz ehtiyatı

2.1.2 Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlər verilmiş sözlər arasından məhz IV fəsilə öyrəndikləri yeni sözləri seçib cümlədə işlədirlər. Bu tapşırığı yerinə yetirərkən IV fəslə aid səhifələrə bir daha nəzər salırlar ki, bu da təkrarlamaq üçün bir üsuldur.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə kiçikhəcmlı mətnləri oxuyur.	Tapşırıq	Tapşırıq A (dərslük). Tapşırıq B (iş dəftəri)
Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır.	Tapşırıq	Tapşırıq B (dərslük). Tapşırıq A (iş dəftəri)
Təqdimat zamanı verbal və qrafik informasiyadan istifadə edir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük)
Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç (dərslük)

6-cı dərsl. Ümumiləşdirici təkrar

• Dərslük: səh. 68

• İş dəftəri: səh. 51

Təlim məqsədləri

- Mətnəndən əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (st. 2.2.4).
- Mətnəndən ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır (st. 4.1.5).
- Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub danışır (st. 1.2.1).
- Əsərdəki obrazları, hadisələrin baş verdiyi zaman və məkanı müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Anlayışın çıxarılması
2	Oxuyub-qavrama	Fəsillərin qısa icmalı
3	Dil qaydaları	Ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözlər
4	Danışma	Şəkil kompozisiyası üzrə iş
5	Oxuyub-qavrama	Hekayə xəritəsi

Mövzuya yönəltmə

Anlayışın çıxarılması. Müəllim üzərində III bölmənin fəsillərinin adları – "Gün rejimi", "İdman", "Gigiyena qaydaları", "Sağlam qida" yazılmış kartları lövhəyə tərsinə (yazısı lövhəyə doğru) yapışdırır. Hər hansı bir fəslə aid açar söz-

lər söyləyir. Şagirdlər açar sözlərin hansı fəslə aid olduğunu tapırlar; məsələn: *Ayan, Əli, gümrah olmaq, vaxtını səmərəli istifadə etmək; “Ayı və dostları”, “Kirpi və Dovşan”, futbol, üzgüçülük, güləş; təmizlik, mikroskop, mikrob, Anar; menyü, resept, “Meyvələr”, “Meyvələrin söhbəti”*. Şagirdlərin düzgün cavabları səsləndikcə müəllim kartları çevirir.

Müəllimin nəzərinə! Bu iş zamanı şagirdlər dərslərin III bölməsini vərəqləyib, fəsil adlarına bir daha nəzər sala bilərlər. Bununla da şagirdlər keçilmiş materialı vərəqləyərək əsas məqamlara sürətlə nəzər salmaq bacarığı qazanırlar.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər bu tapşırığı fərqli şəkildə yerinə yetirirlər. III bölmənin hər bir fəslində nəyi öyrəndiklərini fəslin adı ilə uyğunlaşdırırlar.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Verilmiş cümlələrin hansı fəslə aid olduğunu müəyyənləşdirməklə III bölmədə öyrəndiklərini yenidən xatırlayı, təkrar edirlər.

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq B (dərslük). III bölmədə şagirdlərə ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözlər haqqında məlumat verilib. Şagirdlər tapşırıqda verilmiş sözləri qruplaşdırmaqla dil qaydaları üzrə biliklərini təkrar edir, möhkəmləndirirlər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Şagirdlər bu tapşırıqda hər sırada qrammatik cəhətdən fərqlənən sözü tapmalıdırlar; məsələn: *ata, ana, dadlı, müəllim*. Bu sırada *dadlı* sözü əlamət, digər sözlər isə ad bildirir. Bu tapşırıq da dil qaydaları haqqında biliklərin möhkəmləndirilməsinə xidmət edir.

Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər hər suala cavab olan bir söz yazmaqla nitqlərində ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözlərin olduğunu nümayiş etdirirlər.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq Ç (dərslük). Tapşırıq şagirdlərin III bölmədə qazandıqları şəkil kompozisiyası üzrə hekayə qurmaq bacarıqlarını inkişaf etdirir.

Qruplarla iş. Müəllim qruplar arasında iş bölüşü aparır:

- I qrup – hadisələrin baş verdiyi məkanı təsvir edir.
- II qrup – şəkildəki obrazları adlandırır, təsvir edir, xarakterizə edir.
- III qrup – şəkil kompozisiyasının məzmununa uyğun başlıqlar verir.

Oxuyub-qavrama

2.2.3 Tapşırıq C (iş dəftəri). Tapşırıq hekayə xəritəsini tərtib etmək bacarığının inkişafına yönəlib. Şagirdlər hadisələrin ardıcılığını bərpa edib hər bir illüstrasiyanın məzmununu əks etdirən cümləni uyğun şəklin altında yazırlar. Sonra hekayəyə başlayırlar, hekayədə iştirak edən obrazların adını (Tisbağa, Əli) və baş qəhrəmanın xarakterini qeyd edirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Oxuduğu cümlənin ifadə etdiyi fikri müəyyənləşdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq A (dərslük, iş dəftəri)
Mətnə ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır.	Tapşırıq	Tapşırıq B, C (dərslük). Tapşırıq B (iş dəftəri)
Süjetli şəkil kompozisiyası üzrə mətn qurub danışır.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç (dərslük)
Mətnə zaman, məkan, şəxs və hadisə ilə bağlı məqamları aydınlaşdırır.	Tapşırıq	Tapşırıq C (iş dəftəri)

LAYİHƏ

Mövzu	Təbiətin sirləri	
Nitq bacarıqları	Şifahi nitq	- Dinlənən və ya oxunan mətnin təxəyyülə uyğun dəyişdirilməsi və ya davam etdirilməsi - Şəkillər üzrə kiçik dialoqun qurulması
	Söz ehtiyatı	Sirr, səma, qövs, şimşək, şüa, çanaq, naxış, leysan, sel, kol, çətir, səbət, sapsarı, həyəcan, kürk, ağappaq, kədərli, qəmgin və s.
	Oxu	- Cümlələr arasında fasilə verməklə kiçikhəcmli mətnlərin oxunması - Nəzm və nəsrə yazılmış mətnlərin fərqləndirilməsi; - Şeir in əsas struktur elementlərinin (başlıq, bənd, misra) fərqləndirilməsi - Şeir in nəsrə çevrilərək nəql edilməsi
	Yazı	- Çap hərfləri ilə verilmiş kiçikhəcmli mətnlərin üzündən köçürülməsi - Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə sözlərdəki səhvlərin düzəldilməsi - Kompozisiyalı şəkllə uyğun cümlələrin yazılması - Oxunan mətnin qısa məzmununun yazılması
Akademik biliklər	Dil qaydaları	Əlamət, say, hərəkət bildirən sözlər, durğu işarələri, heca üzrə biliklərin təkrarı və tətbiqi
	Filoloji anlayışlar	Şeir, hekayə, misra, bənd, qafiyə, şair, yaxınmənalı sözlər, əksmənalı sözlər
Kompetensiyalar		Təbiətə sevgi, təbiətdəki varlıqlara dəyər verilməsi, dostluq, xeyrxahlıq, qayğıkeşlik

Bu bölmədə müxtəlif təbiət hadisələri, səma cisimləri, heyvanlar və bitkilər aləmi ilə bağlı müxtəlif mövzulardan bəhs edən bədii və informativ mətnlər təqdim olunur. Əsas məqsəd şagirdlərin maraq dairəsində olan mövzulardan istifadə etməklə onların dinləmə, danışma, oxu və yazı bacarıqlarını inkişaf etdirmək, ətraf aləmlə bağlı söz ehtiyatlarını zənginləşdirməkdir.

Öncədən vacib olan bilik və bacarıqlar:

- Məndəki obrazları sadə formada təhlil edir, onlara münasibət bildirir.
- Verilmiş mövzu ilə bağlı şifahi təqdimat hazırlayır.
- Sözləri hecalamadan, bütöv tələffüz etməklə oxuyur.
- Mətnə diqqətlə qulaq asır, mətn oxunduqca kitabdan izləyir.
- Hüsnxət normalarına uyğun sərbəst yazır.

Mənimləmədə çətinlik doğuran məsələlər:

- yaxınmənalı və əksmənalı sözlərin müəyyənəndirilməsi;
- şeyrin nəsrə çevrilərək nəql edilməsi
- şəkil üzrə mətn qurub yazma.

Diferensial təlim

Bu bölmənin tədrisi zamanı bir sıra filoloji anlayışların mənimlədilməsində şagirdlərin fəaliyyətinə fərdi, diferensial yanaşma faydalı ola bilər. Bu məqamlarla bağlı tövsiyələr dərslərin şərhində verilmişdir.

Bu bölmədə nəzərdə tutulan köməkçi vəsaitlər:

- İş vərəqləri, heyvan və səma cisimlərinin şəkilləri, yaxınmənalı və əksmənalı sözlər yazılmış kartlar və s.

1-ci dər. Rənglərin söhbəti

- Dərslük: səh. 70
- İş dəftəri: səh. 52

Təlim məqsədləri

- Dinlədiyi mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir (st. 1.1.1).
- Mətndən əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (st. 2.2.4).
- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Təxəyyülünə uyğun kiçik dialoq qurub danışır (st. 1.2.1).
- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2).

- **Köməkçi vasitələr:** üzərində müxtəlif təbiət hadisələrinin təsviri və heyvanlar olan şəkillər.

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	"Sirr" anlayışının izahı
2	Dinləmə-danışma	Bölmə titulundakı şəkil və suallar üzrə iş
3	Oxu	"Rənglərin söhbəti" mətninin oxusu
4	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim bölmənin adını şagirdlərə aydınlaşdırmaq üçün əvvəlcə kiçik dinləmə mətni səsləndirir:

"Qədim zamanlarda bir alim yaşayırmış. Günlərin bir günü bu alim bağda uzanıb göyə baxır. Səmada uçan quşlara tamaşa edir. Öz-özünə deyir: "Necə olur ki, quşlar uça bilir? Bəs biz insanlar niyə uça bilmirik? Görəsən, bunun sirri nədir?"

Müəllim fasilə edərək şagirdlərə alimi düşündürən suallara cavab verməyi tapşırır. Sonra mətnin davamını səsləndirir:

"Alim fikirləşir, fikirləşir və nəhayət tapır ki, quşların qanadları onlara uçmaqda kömək edir. Beləliklə, o, təyyarəni kəşf edir".

Müəllimin nəzərinə! Sonda bölmənin adını şagirdlərə izah etmək tövsiyə olunur: "Təbiətin sirləri" dedikdə ilk baxışda anlaşılmaz, qərribə görünən təbiət hadisələri nəzərdə tutulur.

Dinləmə-danışma

1.1.1 Şagirdlərin diqqəti bölmə titulunda verilmiş şəkillərə və suallara yönəldilir. Bununla

müxtəlif təbiət hadisələri haqqında şagirdlərin ilkin bilikləri yoxlanılır. Müəllim şəkillərin məzmunu ilə bağlı əlavə suallar verə bilər:

– *Şəkillərdə nə görürsünüz? Ağaclar sizə nəyi xatırladır? Göyqurşağı görmüsünüzmü? Göbələklər haqqında nə bilirsiniz? İlbizlər haqqında cizgi filmlərinə baxmısınız mı?*

Sonra müəllim şagirdlərin tanış olduqları varlıqlar haqqında tapmacalar səsləndirir:

O hansı heyvandır ki, yuvasını çiynində gəzdirir?
(**İlbiz**)

Rəngbərəngdir, bağ deyil o,
Elə baxma, dağ deyil o.
Yeddi gülün ləçəyidir,
Göy üzünün çiçəyidir. (**Göyqurşağı**)

Bir kişinin dörd evi var,
Biri yaşıldır, o biri al.
Biri sarıdır, o biri ağ. (**Fəsilər**)

Bir damım var
Tək dirəkli. (**Göbələk**)

Cavabların tapılmasında şagirdlər çətinlik çəkmərsə, müəllim onların diqqətini tapmaca mətnlərindəki açar sözlərə yönəldə bilər; məsələn, *göyqurşağı haqqında açar sözlər: rəngbərəngdir, yeddi rəngi var, göy üzündə olur və s.*

Oxu

2.2.4 Tapşırıq A (dərslik). Tapşırıqda verilən sual şagirdlərin diqqətini "Rənglərin söhbəti" mətninə yönəltmək və mətndəki rənglərə uyğun varlıqlar haqqında ilkin məlumat toplamaq məqsədi daşıyır.

2.2.5 Mətn dialoq şəklində verildiyi üçün "rollu oxu" texnikasından istifadə edilməsi məqsəduşundur. Müəllim "Rənglərin söhbəti" mətninin oxunması üçün 5 şagird müəyyənləşdirir. Dörd şagirdə rənglərin, beşinciyə yağışın sözlərini səsləndirmək tapşırılır. Şagirdlər mətni oxuduqca digərləri dərslikdən həmin hissəni izləyirlər.

Müəllimin nəzərinə! Müəllim bəzi şagirdlərin oxunan hissəni kitabdan izlədiyini yoxlamaq üçün fasilə edib izləyən şagirdlərdən soruşa bilər: *"İndi yoldaşınız hansı rəngin dediklərini oxudu? Sən rəng nə dedi?" və s.*

Mətn oxunduqdan sonra şagirdlərin mətni anladığını yoxlamaq üçün faktoloji suallar verilir: *– Mətnə neçə rənglə tanış oldunuz? Siz bu rənglərdə olan hansı varlıqları tanıyırsınız?*

Tapşırıq B (dərslik). Bu tapşırıq mətndəki əsas fikri müəyyənləşdirməyə xidmət edir.

Müəllimin nəzərinə! Mətndəki əsas fikri müəyyənləşdirərkən şagirdlər arasında müxtəlif

fikirilər yarana bilər: 1) *yağışdan sonra göyqurşağı yaranır*; 2) *hər rəngin öz gözəlliyi var və s.* Müəllim hər bir fikrə hörmətlə yanaşmalı və şagirdlərin fikirlərini sərbəst ifadə etməsinə şərait yaratmalıdır.

2.2.5 Tapşırıq C (dərslük). Bu tapşırıq vasitəsilə mətnin məzmununun qavranılması yoxlanılır.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıq da şagirdlərin oxuyub-anlama bacarığını yoxlayır. Şagirdlər mübahisədə iştirak etməyən rənglərin qırmızı, göy, bənövşəyi olduğunu müəyyən edirlər.

Danışma

1.2.1 Tapşırıq Ç (dərslük). Əsas məqsəd şagirdlərin yaradıcı təxəyyülünü inkişaf etdirməkdir.

Qruplarla iş. Tapşırığın qruplarla iş formasında yerinə yetirilməsi tövsiyə olunur.

Müəllim yönəldici suallar vasitəsilə müvafiq rənglərə uyğun varlıqları və əlamətləri şagirdlərə xatırladır; məsələn: – *Qırmızı rəngdə hansı varlıqları tanıyırsınız? (Nar, pomidor, albalı və s.) Qırmızı rəng nə deyə bilər? (Başında tac olan mənim rəngimdədir, bütün meyvələrin şahı mənam və s.)*

Diferensial təlim

Bu tapşırıq rollu oyun şəklində yerinə yetirilə bilər. Hər bir qrupda tələffüzü aydın, aktyorluq qabiliyyəti olan şagirdlər rənglərin təmsilçiləri kimi çıxış edirlər.

Yazı

3.1.2 Tapşırıq B və C (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərin mətnlə bağlı oxuyub anlama bacarığını yoxlamaqla bərabər, orfoqrafik qaydalara uyğun düzgün yazı vərdişləri aşılamaq məqsədi daşıyır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Material
Sözləri bütöv oxuyur.	Müşahidə	Mətn
Mətnə əsas fikri və hadisələri müəyyənləşdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq B, C (dərslük). Tapşırıq A (iş dəftəri)
Kiçik dialoq qurur.	Tapşırıq	Tapşırıq D (dərslük)
Orfoqrafik qaydada yazır.	Tapşırıq	Tapşırıq B (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq

Növbəti dərs üçün göyqurşağının yaranma ardıcılığıni əks etdirən kartların hazırlanması tövsiyə olunur.

2-ci dərs. Göyqurşağı necə yaranır?

• Dərslük səh.71

• İş dəftəri: səh. 53

Təlim məqsədləri

- Mətnin süjet xəttinə əsasən illüstrasiyaların ardıcılığını müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Əlyazısı şəklində olan sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).
- Söz cümlədə işlətməklə mənasını anladığını nümayiş etdirir (st. 2.1.2).
- Əlamət, say, hərəkət bildirən sözlərin hansı varlıqlara aid olduğunu müəyyən edir (st. 4.1.5).
- Eyni mövzu ilə bağlı müxtəlif mətnlərdən əldə etdiyi məlumatları ümumiləşdirir (st. 2.2.3).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Göyqurşağı barədə sual-cavab
2	Oxu	“Göyqurşağı necə yaranır?” mətninin oxunması
3	Yazı	Yeni öyrənilmiş sözlərin cümlədə işlədilməsi
4	Dil qaydaları	Ad, əlamət, hərəkət, say bildirən sözlərin müəyyənləşdirilməsi
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Tapşırıq A (dərslük). Bu tapşırığın əsas məqsədi həyatda göyqurşağını müşahidə etmiş şagirdlərin bununla bağlı təəssüratlarını bölüşməklə həmin təbiət hadisəsinə maraq oyatmaqdır.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.5 “Göyqurşağı necə yaranır” mətni aşağıdakı ardıcılıqla oxunur:

1. Müəllim əvvəlcədən mətni tapşırıq B-dəki şəkillərə uyğun hissələrə bölməlidir. Bir şagird seçilmiş hissəni oxuyub dayanır, sonra müəllim oxunulan hissəyə aid şəkli müəyyənləşdirməyi tapşırır; məsələn: “Hava tutulur, göy üzünü qara buludlar alır. Şimşək çaxır”. Müəllim: “*Aşağıdakı şəkillərdən hansı oxuduğun hissəyə aiddir?*” sualını verir. (Tapşırıq B, dərslük, 4-cü şəkil.)

2. Oxu prosesində mənası aydın olmayan sözlər əvvəlcə şagirdlərdən soruşulur, fərziyyələr dinlənir, daha sonra müəllim tərəfindən izah olunur. Həmin sözlər şagirdlərin “Söz boğçasına” daxil edilir.

Müəllimin nəzərinə! “Söz ehtiyatı” rubrikasının verilən sözlərin izahı üçün müəllim sinfin sə-

viyyəsinə uyğun olaraq sözün ən asan izahetmə üsulunu seçməlidir; məsələn: “qövs” sözünü izah etmək üçün adi plastik xətkəşi əymək və ya lövhədə yarımçevrə çəkmək olar.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər verilmiş sözləri cümlədə işlətməklə yeni öyrəndikləri sözlərin mə-nalarını mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

2.2.5 Tapşırıq B (dərslük). Bu tapşırığın əsas məqsədi hadisələrin düzgün ardıcılığını müəyyən ləşdirmək bacarığını inkişaf etdirməkdir.

2.2.3 Tapşırıq C (dərslük). **Tapşırıq B (iş dəftəri).** Şagirdlər “Göyqurşağı necə yaranır” mətnini oxuyarkən yeni rast gəldikləri məlumatları (göyqurşağının yaranma ardıcılığı, forması, daha çox yaz fəslində görünməsi, 7 rəngdə olması və s.) ötən dərstdə tanış olduqları “Rənglərin söhbəti” mətnindən aldıkları informasiya ilə (göyqurşağı rənglərində olan varlıqlar) müqayisə edirlər.

Yazı

3.1.1 Tapşırıq Ç və D (dərslük). Bu tapşırıqda verilmiş tapmacalar mətnin əsas məzmununu əks etdirən açar sözlərlə bağlıdır. Şagirdlər həmin sözləri cümlədə düzgün işlətmək, hüsnxət normalarına uyğun üzündən köçürmək bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

2.2.5 Tapşırıq C (iş dəftəri). **Riyaziyyat və təsviri incəsənət fənləri ilə integrasiya.** Məqsəd göyqurşağının təbii rəng ardıcılığını şagirdlərə mənimsətməkdir. Tapşırıq aşağıdakı ardıcılıqla yerinə yetirilir: 1) misallar həll edilir; 2) cədvəldə hər bir misalın cavabına uyğun rəng tapılır və göyqurşağının uyğun zolağı rənglənir.

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq E (dərslük). Bu tapşırıqda məq-səd ad, əlamət, hərəkət və say bildirən sözləri qruplaşdırmaqdır.

Tapşırıq Ə (dərslük). Şagirdlər adıçəkilən varlıqlara xas olan hərəkətləri uyğunlaşdırır və yazırlar. (*Hava tutulur. Günəş çıxır. Yağış yağır. Şimşək çaxır.*)

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
İllüstrasiyaların ardıcılığını müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq B (dərslük)
Mətndəki faktları müəy-yən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük) Tapşırıq B (iş dəftəri)

Sözü cümlədə işlətməklə mənasını anladığını nü-mayiş etdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq A (iş dəftəri)
Əlyazısı şəklində olan sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç (dərslük)
Mətndən ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır.	Tapşırıq	Tapşırıq D (dərslük)
Adıçəkilən varlıqlara xas olan hərəkətləri sadalayır.	Tapşırıq	Tapşırıq E (dərslük)

Növbəti dərsə hazırlıq

Qrup işi üçün üzərində rəqəmlər (10-a qədər) və a, b, c yazılmış kartların hazırlanması tövsiyə olunur.

3-cü dərs. Şeir və nağıl

• Dərslük: səh. 72-73 • İş dəftəri: səh. 54

Təlim məqsədləri

- Cümlələri köçürərkən sözlər arasında ara məsafə-si saxlayır (st. 3.1.1).
- Şeirin əsas struktur elementlərini (misra) fərqlən-dirir (st. 2.2.2).
- Şeir və hekayəni fərqləndirir (st. 2.2.2).
- Heca vəznli şeirdə misralardakı hecaların sayını müəyyənləşdirir (st. 2.2.2).
- Bənzəyənə bənzədilən arasındakı oxşar əlamətlə-ri sadalayır (st. 2.1.4).
- Şeiri nəsrə çevirərək nəql edir (st. 2.2.2).
- Oxuduğu mətnin qısa məzmununu yazır (st. 3.1.2).

• **Köməkçi vasitələr:** üzərində rəqəmlər (10-a qədər) və a, b, c yazılmış kartlar.

• **Dərsin qısa planı**

1	Mövzuya yönəltmə	Ay şəklinə diqqətin yönəldilməsi
2	Oxu	Sözləri bitişik verilmiş şeir parçası-nın oxusu və köçürülməsi. Şeir və hekayəyə çevrilmiş mətnlərin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Yeni öyrədilən anlayışların (şeir, he-kayə, misra, cümlə) fərqləndirilmə-si; şeir parçasının nəsrə çevrilməsi
4	Yazı	Şeir parçalarının məzmununun ya-zılması
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlərin diqqəti dərslikdə verilmiş (səh. 72) Ay şəklinə yönəldilir. Şagirdlər Ay haqqında bildiklərini söyləyirlər. Müəllim lövhədə Ay şəkli çəkir və ya “Ay” sözünü yazır, kənarlarına isə şagirdlərin Ay haqqında söylədikləri fikirləri qeyd edir.

Oxu

2.2.4 Tapşırıq A (dərslik).

Şagirdlər şəklin, müzakirə zamanı söylənən fikirlərin, lövhədə yazılan əlamətlərin (açar sözlər) köməyi ilə sözləri bitişik şəkildə verilmiş şeir parçasını oxuyurlar. Tapşırıq həmçinin yazı məzmun xətti ilə integrasiya olunur. Şagirdlər şeir parçasındakı sözləri düzgün şəkildə ayırıb üzündən köçürürlər. Sonra müəllim mətnin forması ilə bağlı onların fikirlərini soruşur:

– *Neçə sətir yazdınız? Hansı sətir cümlə deyil, lakin böyük hərflə başlayır? Sətirlərin sonunda hansı durğu işarələri var?*

2.2.2 “Bunları bilməliyə” rubrikası.

“Uşaq və buz” şeirinin bir parçası və onun nəslrlə ifadəsini müqayisə etməklə şagirdlər şeirlə hekayə arasındakı fərqlə bağlı ilkin təsəvvürə malik olurlar.

Müəllimin nəzərinə! 1-ci sinif şagirdləri üçün “nəsr” və “nəzm” terminləri mücərrəd səsləndiyindən bu mərhələdə “şeir”, “hekayə”, “nağıl” sözlərindən istifadə edilməsi məqsəddəyğündür.

Şagirdlər rubrikada verilmiş şeir və hekayə nümunələrini oxuyur, müəllimin yönəldici sualları ilə onlar arasındakı fərqi müəyyən edirlər:

– *Verilmiş hər iki nümunə mətn adlanır. Bəs bu mətnlər nə ilə fərqlənir?*

Bu mərhələdə nəzmlə nəsi fərqləndirmək üçün aşağıdakı cəhətlər vurğulanır:

1. *Şeirdə hər sətir cümlə olmasa belə, böyük hərflə başlanır. Bu cür sətirlər misra adlanır.*

2. *Şeir müəyyən ritmlə oxunur. (Musiqi ilə integrasiya)*

2-ci fərqi şagirdlərin nəzərinə çatdırmaq üçün müəllim musiqi dərində keçdikləri “ritm” mövzusunı yada salır. “Oynaq topum” mahnısını səsləndirir. Şagirdlərə mahnının ahənginə uyğun qələmi partaya vurmalarını və ya əl çalmalarını tövsiyə edir. Daha sonra “Uşaq və buz” şeirini vəznə oxuyur. Şagirdlərə isə eyni qayda ilə şeirin ahənginə uyğun qələmi partaya vurmağı tapşırır. Beləliklə, şeirdə ritm haqqında təsəvvür yaradılır.

Tapşırıq B (dərslik). Məqsəd əvvəlki bölmələrdə şeir və hekayə formasında yazılmış mətnləri şagirdlərə xatırlatmaqla bu anlayışları daha dərindən mənimsətməkdir.

Mətnlərin adlarının qarşısında onların dərslikdə yeri (səhifələr) göstərilmişdir. Şagirdlər ikirəqəmli ədədləri tam oxuya bilmədikləri üçün müəllim səhifələrin tapılmasında onlara istiqamət verməlidir. Şagirdlər əvvəlcə onluq yerində duran rəqəmi, sonra isə təklik yerində duran rəqəmi yadda saxlayıb səhifəni tapırlar. Tapşırıqın bu qayda ilə yerinə yetirilməsi həm də şagirdlərin kitabla işləmək bacarıqlarını formalaşdırır.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Tapşırıqın məqsədi *şeir, hekayə* anlayışlarının mənimsədilməsidir.

Tapşırıq C (dərslik). Tapşırıq üç mərhələdə yerinə yetirilir.

1. Bütün sinif şeir parçasındakı misraların sayını müəyyən edir.

2. **Dil qaydaları ilə integrasiya.** Tapşırıqın 2-ci mərhələsinin **qruplarla iş** formasında yerinə yetirilməsi məqsəddəyğündür. Müəllim hər qrupa bir misra verir. Onlar misralardakı hecaların sayını müəyyən edirlər. Hər bir qrupun nümayəndəsi təqdimat zamanı hecaların sayını göstərən kartı nümayiş etdirir. Qrupların hamısı eyni nəticəni göstərir. Bu zaman müəllim ümumiləşdirmə aparır:

– *Şeirdəki bütün misralarda hecaların sayı eynidir.*

2.1.4 C tapşırıqının (dərslik) 3-cü mərhələsi.

“*Hansı şəkil “Ay” şeirinin 2-ci misrasındakı təsvirə uyğundur?*” sualını şagirdlər *a, b, c* kartları ilə cavablandırırlar. Şagirdlər əvvəlcə misranın yerini müəyyənləşdirir, sonra misranın məzmununa uyğun şəkli seçməklə (“a” şəkli) oxuyub qavradıqlarını nümayiş etdirirlər.

Bu tapşırıq şagirdlərdə oxuduqları informasiyanı təxəyyüllərində canlandırmaq (*Arıq olub çöp kimi, Dönüb olub top kimi*), bənzəyənlə bənzədilən arasında oxşar əlamətləri müəyyənləşdirmək bacarıqlarını formalaşdırır.

Əlavə tapşırıq. Müəllim şeirin 4-cü misrasına (*Dönüb olub top kimi*) aid olan illüstrasiyanı müəyyənləşdirməyi tapşırır.

Söz ehtiyatı

Müəllim lövhədə *oraq, dairə, yarım dairə* sözlərini yazaraq şagirdlərdən şəkillərə uyğun sözləri seçməyi tapşırır. Şagirdlər *b* şəklinə “yarım dairə”, *c* şəklinə “dairə” sözlərinin (riyaziyyat fənni ilə integrasiya) uyğun gəldiyini tapandan sonra “oraq” sözünün də “a” şəklinə uyğun olduğu nəticəsinə gəlirlər. Müəllim “hılal”, “aypara”, “bədirlənmiş ay” sözlərini də şagirdlərin nəzərinə çatdırıb “Söz boğçası”na əlavə edə bilər.

Müəllimin nəzərinə! Aypara, hılal: Ayın nazik

qövs şəklində olan dövrü, yeni ay, bir-iki günlük ay. Bədirlənmiş ay: tam dairə şəklinə düşmüş, dolğunlaşmış, on dörd gecəlik.

2.2.2 Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırığı yerinə yetirməklə şagirdlər qazandıqları bilik və bacarıqları müstəqil şəkildə nümayiş etdirirlər.

2.2.2 Tapşırıq Ç (dərslük). Qruplarla iş. Hər qrup bir şeir parçasını nəsrə çevirib şifahi şəkildə təqdim edir.

Yazı

3.1.2 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər verilmiş şeir parçalarını hekayə şəklində ifadə etməklə yaradıcı yazı bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Cümlələri köçürərkən sözlər arasında ara məsafə saxlayır.	Tapşırıq	Tapşırıq A (dərslük)
Şeirlə hekayəni fərqləndirir.	Müşahidə	Tapşırıq B (dərslük). Tapşırıq A (iş dəftəri)
Şeirdə misralardakı hecaların sayını müəyyənləşdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıq B (iş dəftəri)
Şeiri nəsrə çevirərək nəql edir.	Müşahidə	Tapşırıq Ç (dərslük)
Oxuduğu mətnin qısa məzmununu yazır.	Tapşırıq	Tapşırıq C (iş dəftəri)

Növbəti dərslə hazırlıq

Şagirdlərə nümayiş etdirmək üçün müxtəlif səma cisimlərinin şəkillərinin gətirilməsi tövsiyə olunur. Qrup işinin təşkili üçün müəllim dərslükdə verilmiş "Rəssam Günəş" mətnindən 4 nüsxə hazırlayır.

4-cü dərslə. Rəssam Günəş

• Dərslük səh. 74 • İş dəftəri: səh. 55

Təlim məqsədləri

- Dinlədiyi mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir. (st. 1.1.1).
- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır. (st. 3.1.2).
- Nəzm və nəsrə olan mətnləri məzmununa görə eyniləşdirir (st. 2.2.2).
- Verilmiş illüstrasiyanın mətnin hansı hissəsinə aid olduğunu müəyyənləşdirir. (st. 2.2.3).
- Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə sözlərdəki səhvləri düzəldir (st. 3.1.5).
- Sözdəki orfoqramın (deyilişi və yazılışı fərqlənən hərfin) hansı hərflə işarə olunduğunu müəyyənləşdirir (st. 4.1.3).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Müxtəlif səma cisimləri şəkillərinin nümayişi
2	Dinləmə-danışma	"Bip-bip" in nəğməsi" şeiri
3	Oxu	"Rəssam Günəş" mətninin oxusu
4	Yazı	Şəklə uyğun sözlərin yazılışı, şeirin bir hissəsinin köçürülməsi
5	Dil qaydaları	Sözdəki orfoqramın müəyyənləşdirilməsi
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim müxtəlif səma cisimlərinin şəkillərini şagirdlərə nümayiş etdirərək adlarını soruşur.

Dinləmə-danışma

1.1.1 Müəllim Teymur Elçinin "Bip-bip" in nəğməsi" şeirindən bir parçanı söyləyir və ya şərait varsa, nəğməni səsləndirir.

Uçdu göylərə
Bizim peykimiz,
Söylədi Yərə:
– Yol gedirik biz.
Bip-bip, bip-bip,
Göylər min rəngdir,
Burda ulduzlar
Gör nə qəşəngdir.
Günəşdən, Aydan
Salam var sizə,
Nəğmə deyirəm
Uşaqlar, sizə.

Müəllim şeiri səsləndirdikdən sonra şagirdlərə suallar verir:

– *Şeirdə hansı səma cisimlərinin adları çəkilir?*

Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər müəllimin yönəldici sualları vasitəsilə səma cisimləri haqqında bil-diklərini danışirlar.

– *Günəş nə zaman çıxır?*

– *Ay və ulduzlar nə zaman göy üzünü bəzəyir?*

– *Səma cisimləri haqqında daha nə bilərsiniz?*

3.1.2 Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər dinlədikləri mətnlə bağlı açar sözlərə aid şəkillərə baxaraq onların adlarını yazırlar. Əsas məqsəd şagirdlərin şəkillərin adlarını müəyyənləşdirib düzgün yazmaq bacarığını inkişaf etdirməkdir.

Oxu. Söz ehtiyatı

Tapşırıq B (dərslük). "Rəssam Günəş" şeiri şagirdlər tərəfindən növbəli oxunur. Bu zaman müəllim mətnin düzgün oxunmasına nəzarət edir. Düzgün oxu mətnin məzmununun dərk edilməsinə zəmin yaradır. Mətndəki bəzi sözləri (*ertə, min, rəng vurmaq* və s.) əvvəlcədən yazı taxtasına yazmaq uşaqları düzgün oxuya hazırlayır. Oxunmuş mətni şagirdlərə yenidən oxutmaq "oxu sahəsini" genişləndirir.

Oxuyub-qavrama

2.2.2 Bu tapşırıq vasitəsilə şagirdlər nəzm və nəslrlə verilmiş mətnin hissələrini uyğunlaşdırmaqla eyniməzmunlu mətn parçalarını oxuyub anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Tapşırığın qrup işi formasında yerinə yetirilməsi məqsədəuyğundur.

Qruplarla iş. Bir qrupun nümayəndəsi şeirin müəyyən rəngdə verilmiş hissəsini oxuyur, başqa bir qrupun nümayəndəsi isə həmin hissəyə uyğun nəsr parçasını tapıb təqdim edir. Təqdimatlar bu formada davam edir.

2.2.3 Tapşırıq C (dərslük). İllüstrasiya ilə mətnin müvafiq hissəsini uyğunlaşdırmaq bacarığını inkişaf etdirir. (*Cavab:* "Bənövşəyi rənglə verilmiş misrələr")

Oxu. Yazı

2.2.3 3.1.1 Tapşırıq B (iş dəftəri). Bu tapşırıq şagirdlərin "Rəssam günəş" şeiri ilə bağlı oxuyub anlamasını yoxlamaqla bərabər çap hərfləri ilə verilmiş mətni köçürmək bacarığını da inkişaf etdirir.

Dil qaydaları. Yazı

4.1.3 3.1.1 Şagirdlərin diqqəti "Sözlərin yazılışı" rubrikasına yönəldilir. "Göy qurşağı" fəslində öyrədilən yazılışı və tələffüzü fərqli

sözlərin düzgün yazılış forması şagirdlərə göstərilir.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər tapşırıqda səhv verilmiş sözləri orfoqrafiya qaydalarına uyğun olaraq düzgün yazmaqla bəzi orfoqrafik normaları mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq yerinə yetirildikdən sonra şagirdlərə "Sözlərin yazılışı" rubrikasında verilən sözlər üzrə imla yazdırılması tövsiyə olunur.

Diferensial təlim

İmla yazmaqda çətinlik çəkən şagirdlərə "Sözlərin yazılışı" rubrikasındakı sözləri üzündən köçürmək tapşırıla bilər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Dinlədiyi mətn üzrə faktoloji suallara cavab verir.	Sual-cavab	MV
Şeiri nəsrə çevirərək nəql edir.	Müşahidə	Tapşırıq B (dərslük)
Verilmiş illüstrasiya ilə mətnin müvafiq hissəsini uyğunlaşdırır.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıq B (iş dəftəri)
Sözdəki orfoqramın hansı hərflə işarə olunduğunu müəyyənləşdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (iş dəftəri)

Növbəti dərslə hazırlıq

Şagirdlərə müxtəlif həşərat şəkilləri gətirmək tapşırılır.

fəsil 2 İLBİZ

1-ci dərsl. İlbizin çanağı (I hissə)

• Dərslük: səh. 75

• İş dəftəri: səh. 55

Təlim məqsədləri

- Sözün ifadə etdiyi şəkli müəyyənləşdirir (st. 2.1.1)
- Mətni oxuyarkən tanış olmayan sözlərə diqqət yetirir (st. 2.1.1).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Həşərat şəkilləri üzrə iş
2	Oxu. Söz ehtiyatı	"İlbizin çanağı" mətninin məzmununun təxmin edilməsi, oxusu və yeni sözlərin mənimsədilməsi
3	Yazı	Mətnlə bağlı şəkillərə aid cümlələrin yazılması
4	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərin gətirdikləri şəkilləri lövhədən asaraq onların adlarını soruşur. Şagirdlər şəkildə verilmiş canlılar haqqında bildikləri məlumatları danışırlar.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq A (dərslik). Əsas məqsəd şagirdlərin həyatda gördükləri, tanıdıqları həşəratların adlarını öyrətməklə söz ehtiyatını möhkəmləndirmək, eyni zamanda oxu bacarığını (sözə şəklin əlaqəsi) inkişaf etdirməkdir. Şagirdlər tapşırığı yerinə yetirməklə həm də "İlbizin çanağı" mətnində iştirak edən obrazlarla tanış olurlar.

Tapşırıq B (dərslik). Kitabın adını ("İlbizin çanağı") oxuyan şagirdlər onun cildində təsvir olunmuş ilbiz şəklinə baxaraq müəllimin yönəldici sualları vasitəsilə "çanaq" sözünün mənasını dəqiqləşdirir və oxuyacaqları mətnin məzmununu təxmin edirlər:

- Kitabın üzqabığında nə görürsünüz?
- Kitabın adı nədir? ("çanaq" sözünün mənası təsvirə uyğun təxmin edilir)
- Sizcə, bu kitabda nə haqda danışılır?
- İlbiz haqqında nə bilirsiniz?

2.1.1 Tapşırıq C. Növbəli oxu. Şagirdlər "İlbiz" mətninin 1-ci hissəsini növbə ilə səsli oxuyurlar. Şagirdlərdən tanış olmayan sözlərin (*naxış*, *leysan* və s.) təxmini mənası soruşulur. Sonra müəllim sözlərin dəqiq mənasını açıqlayır. Sözlər kartlara yazılaraq "Söz boğçası"na əlavə edilir.

Müəllimin nəzərinə! "Söz boğçası" rubrikasında verilən sözlərin izahı:

Çanaq – bəzi heyvanların (tısbağa və s.) bədənini örtən sərt qabıq

Naxış – bəzək

Leysan – güclü yağış

Oxuyub-qavrama

2.2.3 Şagirdlər oxu prosesindən sonra müəllimin yönəldici sualları vasitəsilə mətnin hissələri

ilə illüstrasiyalar arasındakı uyğunluğu müəyyən edirlər:

Müəllimin nəzərinə: Birinci şəkildə müəllim diqqəti tırtılın evinə yönəldərək şagirdlərə mətnə verilməyən əlavə məlumatları çatdırmağa bilər; məsələn: "Nəyə görə rəssam tırtılı yarpaqların arasında çəkib?" (Tırtıl yarpağın üstündə yaşayır və yarpaqla qidalanır.)

2.2.5 Tapşırıq Ç (dərslik). Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlərdə oxuyub-anlama bacarığını möhkəmləndirir.

Tapşırıq D (dərslik). Şagirdlər yeni öyrəndikləri anlayışın ("çanaq" sözünün) əsas əlamətlərini yeni bir əşyaya (heyvana) aid etməklə tətbiqetmə bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

2.2.3 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər açaq sözlərdən istifadə etməklə tapmacaların cavabını tapırlar. Bu isə onların məntiqi oxu bacarığını inkişaf etdirir.

Yazı

3.1.2 Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıq iki mərhələdə yerinə yetirilir. Şagirdlər:

1) mətnə əsasən şəkillərin düzgün ardıcılığını müəyyənləşdirir və uyğun rəqəmləri boş xanaya yazırlar. (Doğru cavab: 3, 2, 1).

2) hər şəkli bir cümlə ilə ifadə edərək yazırlar.
Düzgün cavablar: 1. Dostlar Tırtılın yanına gedirlər. 2. Tırtıl İlbizin çanağını bəzəyir. 3. İlbiz çanağını bəzəyir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Sözə uyğun şəkli müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq A, B (dərslik)
Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslik)
Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç, D (dərslik). Tapşırıq A (iş dəftəri)
Tapmacadakı açar sözləri müəyyənləşdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (iş dəftəri)
Şəklə uyğun cümlələr qurub yazır.	Tapşırıq	Tapşırıq B (iş dəftəri)

2-ci dərs. İlbizin çanağı (II hissə)

- Dərslik səh. 76 • İş dəftəri: səh. 56

Təlim məqsədləri

- Mətni yazmaqda müəllifin məqsədini müəyyən edir (st. 2.2.4).
- Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir (st. 2.2.5).
- Mətndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Verilmiş cümlənin (abzasın, şəklin) mətndəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Sözü təşkil edən hecaları müəyyən edir (st. 4.1.2).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	"İlbizin çanağı" mətninin (1-ci hissə) xatırlanması
2	Oxu	"İlbizin çanağı" mətninin (2-ci hissə) oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Oxu materialının qavranılması üzrə iş
4	Dil qaydaları	Sözü təşkil edən hecaların müəyyənləşdirilməsi
5	Formativ qiymətləndirmə	

- **Köməkçi vasitələr:** doğru və yanlış smaylikləri.

Mövzuya yönəltmə

Müəllim "İlbizin çanağı" mətninin 1-ci hissəsini xatırladır: – *İlbiz nədən şikayətlənirdi? (Bəzəksiz çanağından və çanağını belində daşımaqdan.) İlbiz hansı istəyinə çatdı? (Çanağı rəngbərang oldu)*

Proqnozlaşdırma. Müəllim: "Sizcə, İlbiz yenə də çanağından şikayət edəcəkmi?" sualı vasitəsilə şagirdlərdə mətnə maraq yaradır.

Oxu

Şagirdlərin diqqəti mətnlə bağlı şəkllə yönəldilir. Bu, şagirdlərin oxusunu asanlaşdırır. Şagirdlər növbə ilə mətni oxuduqdan sonra şəkildə təsvir olunan hissəni tapıb yenidən səsləndirirlər.

Oxuyub-qavrama

2.2.4 Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlər "İlbizin çanağı" mətninin son cümləsini müəyyən etməklə mətnin ideyasını anladıklarını nümayiş etdirirlər. Bu zaman şagirdlər öz seçimlərini əsaslandırmaqlıdır.

2.2.5 Tapşırıq C (dərslik). Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər hadisələrin ardıcılığını müəyyən etməklə mətndəki əsas faktları oxuyub qavra-

dıqlarını nümayiş etdirirlər.

İş dəftərindəki B tapşırığının yerinə yetirilməsi şagirdlərin şəkillər üzrə nəql etməsini asanlaşdırır. Tapşırığın əsas məqsədi şəkilləri hadisələrin ardıcılığına uyğun müəyyənləşdirməklə şagirdlərin şüurlu oxusunu və şifahi nitqini inkişaf etdirməkdir.

2.2.5 Tapşırıq Ç (dərslik). Şagirdlər tərəfindən mətnin qavranılmasını yoxlamaq məqsədi daşıyır. Şagirdlər oxuduqları fikirlərin doğru və yanlış olduğunu "smaylik"lər vasitəsilə göstərirlər.

Tapşırıq şagirdlərin hadisələr arasındakı səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyənləşdirmək bacarığını inkişaf etdirir.

2.2.4 Tapşırıq D (dərslik). Şagirdlər tərəfindən mətnin qavranılmasını yoxlamaq məqsədi daşıyır. Şagirdlər oxuduqları fikirlərin doğru və yanlış olduğunu "smaylik"lər vasitəsilə göstərirlər.

2.2.3 Tapşırıq B (iş dəftəri). Məqsəd şagirdlərin hekayə xəritəsi qurmaq bacarığını formalaşdırmaqdır.

Dil qaydaları

4.1.2 Tapşırıq E (dərslik) və tapşırıq C (iş dəftəri). Sözü hecalara ayırmaq bacarığını inkişaf etdirir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Verilmiş cümlənin mətn-dəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq B (dərslik). Tapşırıq A (iş dəftəri)
Mətni ardıcılıqla nəql edir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslik)
Səbəb və nəticə əlaqəsini müəyyənləşdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç (dərslik)
Hekayə xəritəsini tamamlayır.	Tapşırıq	Tapşırıq B (iş dəftəri)
Sözü təşkil edən hecaları müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq E (dərslik). Tapşırıq C (iş dəftəri)

3-cü dərs. İlbizlər

- Dərslik səh. 77 • İş dəftəri: səh. 57

Təlim məqsədləri

- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Mətndən əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (st. 2.2.4).
- Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə sözlərdəki səhvləri düzəldir (st. 3.1.5).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	"Sirli canlılar" kitabının üz qabığı üzrə sual-cavab
2	Oxu	"İlbizlər" mətninin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Mətndə öyrənilən faktların analizi
4	Yazı	Mətnlə əlaqəli sualların tərtib olunması
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlərin diqqəti dərslikdə verilmiş "Sirli canlılar" kitabının üzqabığına yönəldilir. Suallar: – *Kitabın adı nədir? Kitabın üzqabığında hansı heyvanlar görürsünüz? (İlbiz, buqələmun, bayquş, yarasa) Bu heyvanlar haqqında nə bilərsiniz? Heyvanların hansı xüsusiyyətləri sizə sirli gəlir?*

"Buqələmun", "bayquş", "yarasa" sözləri bölmənin "Söz boğçası"na əlavə olunur.

Müəllimin nəzərinə! Buqələmun təhlükə hiss etdikdə bədəninin rəngini və şəklini dəyişir. Bayquşlar gündüzlər görmürlər və gecələr ova çıxırlar.

Yarasalar quş kimi uçar, amma quş deyil. Həm də səs siqnalları vasitəsilə "görürlər".

Müəllim növbəti dərs üçün şagirdlərə buqələmun, bayquş, yarasa haqqında məlumat toplamaq tapşırığı verə bilər.

Oxu

İnteraktiv (qruplarla) oxu. Şagirdlər üç qrupa ayrılır. Hər qrup mətnin bir abzasını oxuyub yeni məlumatları qeyd edir.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Qruplarla oxu bitdikdən sonra təqdimat zamanı hər qrup öz abzasını oxuyur və qeydlərini təqdim edir. O biri qruplar oxu və təqdimat

zamanı digər qrupu izləyərək yeni məlumatların doğru təqdim olunduğunu qiymətləndirirlər.

Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlər "İlbiz üç il qidalanmadan yata bilər" faktının mətnə əks olunmadığını müəyyənləşdirməklə oxu zamanı diqqətli olduqlarını nümayiş etdirirlər. Müəllim bu faktın da doğru olduğunu onların nəzərinə çatdırır.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlərin oxuduqları məlumatları analiz etmə bacarığını inkişaf etdirir.

2.2.3 Tapşırıq C (dərslik). Tapşırıqda şagirdlər mətnə öyrəndikləri faktları illüstrasiyalarla müqayisə edərək ikinci şəklində mətnin məzmununa uyğunluğunu tapırlar. Bu zaman şagirdlər öz cavablarını mətnə istinad etməklə əsaslandırmağa çalışırlar.

2.2.5 Tapşırıq Ç (dərslik). Şagirdlər onlara təqdim edilmiş faktların mənbəyini (faktın aid olduğu kitabı) müəyyən edirlər.

Oxu. Yazı

3.1.4 Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıqda şagirdlərdən informativ mətnə əsas məqamları seçmək və bu məqamlarla bağlı yazılı sual tərtib etmək bacarığı tələb olunur.

Diferensial təlim

Dəstək. Çətinlik çəkən şagirdlərə müəllim mətni yenidən oxumağı və ya mətndən seçdiyi cümləyə sual verməyi tapşırıq bilər.

Dərinləşdirmə. Tapşırığı tez yerinə yetirən şagirdlərə dəftərlərində başqa suallar və ona uyğun cavablar yazmaq tapşırığı verilir.

3.1.5 Tapşırıq C (iş dəftəri). Tapşırıq vasitəsilə sözləri orfoqrafiya qaydalarına uyğun yazmaq bacarığı inkişaf etdirilir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq A, B, Ç (dərslik). Tapşırıq A (iş dəftəri)
Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslik)
İnformativ mətndəki məlumatlar haqqında suallar hazırlayır.	Tapşırıq	Tapşırıq B (iş dəftəri)
Sadə orfoqrafiya qaydalarına əsasən cümlədəki səhvləri düzəldib yazır.	Tapşırıq	Tapşırıq C (iş dəftəri)

Növbəti dərsə hazırlıq

Şagirdlərə buqələmun, yarası, bayquş, ilbiz haqqında məlumat toplamaq tapşırılır. Şagirdləri stimullaşdırmaq üçün qalın kağızın üzərində müxtəlif nağıl obrazları olan “Ən yaxşı nağılbaz” prizi hazırlamaq tövsiyə olunur.

4-cü dərs. Yaxınmənalı sözlər

- Dərslik: səh. 78 • İş dəftəri: səh. 58

Təlim məqsədləri

- Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.1).
- Cümlədəki sözü yaxınmənalı analoqu ilə əvəz edir. (st. 2.1.3).
- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2).
- Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə sözlərdəki səhvləri düzəldir (st. 3.1.5).
- Oxuduğu mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir (st. 1.2.1).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Buqələmun, yarası, bayquş və ilbiz şəkillərinin nümayişi
2	Danışma	Şagirdlərin topladıqları məlumatların təqdimatı
3	Söz ehtiyatı	Yaxınmənalı sözlərin filoloji izahı
4	Yazı	Şəkillər üzrə cümlələrin qurulması; Sözlərin orfoqrafiya qaydalarına uyğun yazılışı
6	Danışma	Şəkillər üzrə danışma
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim buqələmun, yarası, bayquş, ilbiz şəkillərini lövhədə yerləşdirir. Sonuncu sırada ilbizin şəkli yerləşdirilir.

Danışma

Cütlərlə iş. Şagirdlər topladıqları məlumatları müəllimin göstəriginə əsasən cütlərdə müzakirə edirlər. Şagirdlər buqələmunla bağlı təqdimat edib növbəti heyvan haqqında müzakirəyə keçirirlər. Bu qaydada cütlərlə iş davam etdirilir. Bununla da toplanılan məlumatları başqası ilə müzakirə etmək və faktları ümumiləşdirib şifahi təqdim etmək bacarıqları inkişaf etdirilir.

Söz ehtiyatı**2.1.3**

Tapşırıq A (dərslik). “İlbizin çanağı bərk olur” cümləsi oxunur və “bərk” sözünün yaxınmənalı qarşılığı müəyyən olunur (“möhkəm”).

"Bunları bilməliyik" rubrikası. Müəllimin yönəldici sualları ilə yaxınmənalı sözlərin mahiyyətini mənimsədilir:

– 1-ci şəkildə nə görürsünüz? İlbiz nə edir? (İlbiz güzgüdə özünü bəyənir. “Bəyənir” sözünü “xoşlamaq” ifadəsi ilə əvəz etmək olar)

– 2-ci şəkildə nə görürsünüz? İlbizin çanağı necədir?

Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlərin sözü yaxınmənalı analoqu ilə əvəz etmək bacarığı inkişaf etdirilir.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər verilmiş sözlərin yaxınmənalı analoqunu tapıb yazmaqla yeni anlayışı mənimsədiklərini nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq C (dərslik) və tapşırıq B (iş dəftəri). Məqsəd yaxınmənalı sözlərin mənimsədilməsi və şagirdlərdə həssas normalarına uyğun yazı bacarığının inkişaf etdirilməsidir.

Yazı**3.1.2**

Tapşırıq C (iş dəftəri). Tapşırıq şagirdlərin şəkildə gördüklərini yazılı şəkildə ifadə etmək bacarığını formalaşdırmaq məqsədi daşıyır.

Müəllimin nəzərinə: Şagirdlər şəkillərə uyğun təxminən bu cavabları yazı bilərlər: “*Fil ağacdan banan dərir. Fil odunu maşına yükləyir. Fil öz üzərinə su çiləyir. Fil suyun altında xortumu ilə nəfəs alır*”.

3.1.5

“Sözlərin yazılışı” rubrikası. Müəllim rubrikada verilən sözləri lövhədə yazır. Hər bir sözün düzgün yazılışı və tələffüzü müzakirə olunur. Sözlərin üstü örtülür, müəllimin diktəsi ilə yazılır. Şagirdlər parta yoldaşı ilə bir-birinin yazdıqlarını yoxlayırlar.

Danışma**1.2.1**

Tapşırıq D (dərslik). Tapşırıq şagirdlərin təxəyyülünü və yaradıcı təfəkkürünün inkişaf etdirmək məqsədi daşıyır.

Qruplarla iş. Şagirdlər 4 qrupa bölünürlər. Hər qrup verilmiş abzası davam etdirərək nağıl qurur. Təqdimatlar dinlənilir.

Diferensial təlim. Müəllim çətinlik çəkən şagirdlərə aşağıdakı variantları təklif edə bilər.

1. Biri var idi, biri yox idi, bir fil var idi. Filin xortumu çox uzun idi. Hərəkət edərkən ona mane olurdu. *Fil burnunun bu qədər uzun olmasından narazı idi. Bunu dostu Zürafəyə də söylədi. Zürafə dedi:*

– *Bəs düşünürsən ki, xortumun olmasaydı, bu qədər rahat su içməyi, yük daşımağı necə bacarardın? Məncə, xortumun sənə xeyri çoxdur.*

Fil düşündü və dostunun haqlı olduğunu gördü.

2. Bir gün ulaqla zebr rastlaşdılar. Ulaq zebra dedi: “Sənin nə gözəl zolaqların var. **Amma mən uzunqulaqlı, qapqara bir heyvanam. Zebr gülüm-sündü:**

– Ancaq insanlar səni daha çox sevirlər. Səni həyətlərində bəsləyirlər, özlərinə dost bilirlər. Mən isə onlar üçün bir çöl heyvanıyam”. Məncə, sevilmək bəzəkli olmaqdan daha yaxşıdır.

3. Bir gün dəvə öz-özünə düşündü: “Görəsən, niyə mənim belim əyridir. **Mənim də at kimi yaraşlıqlı qamətim olsa, nə gözəl olardı**”. At kişnəyərk cavab verdi:

– Belinin əyrisi səni səhranın ortasında susuzluqdan qoruyur, əziz dost. Sən heç birimizin dözə bilməyəcəyi uzun səyahətlər edirsən.

Bu sözlərdən sonra dəvə bir daha belindən şikayət etmədi.

4. Bayquş yalnız gecələr yuvasından çıxırdı. Gündüzlər isə həsrətlə başqa quşların səsinə qulaq asıb düşünürdü: “Kaş mən də işiqda görə biləydim.” **Bir gün yarasaya da şikayətləndi. Yarasa dedi:**

– Eh, dostum, onlar oxuyur, sən isə əla eşidirsən. Heç bir quşun qaranlıqda görə bilməyəcəyi qədər iti görürsən. Ən güclü quşlardansan. Səncə, bunlar azdır?

Bayquş gözlərini döydü. Sən demə, onun da yaxşı cəhətləri varmı.

Müəllimin nəzərinə! Müəllim şagirdlərə bir-birinin fikirlərinə hörmətlə yanaşmağı, təqdimat edən şagirdin sözünü kəsməməyi xatırladır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Bildiyi məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.	Müşahidə	Şagirdlərin gətirdikləri şəkillər
Cümlədəki sözü yaxın-mənalı analoqu ilə əvəz edir.	Tapşırıq	Tapşırıq A, B, C (dərslük). Tapşırıq A, B (iş dəftəri)
Kompozisiyalı şəklə uyğun cümlələr qurub yazır.	Tapşırıq	Tapşırıq C (iş dəftəri)
Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə sözlərdəki səhvləri düzəldir.	Müşahidə	“Sözlərin yazılışı” rubrikası.
Oxuduğu mətni təxəyyülünə uyğun davam etdirir.	Müşahidə	Tapşırıq Ç (dərslük)

Növbəti dərsə hazırlıq

Müəllimə günəbaxan, göbələk, qərənfil, qarğıdalı bitkilərinin adı və ya şəkli əks olunmuş söz kartları hazırlamaq, hər bir kartın arxa tərəfində uyğun əlamətlər yazmaq tövsiyə olunur.

fəsil 3 GÖBƏLƏK

1-ci dərs. Göbələk

• Dərslük: səh. 80

• İş dəftəri: səh. 59

Təlim məqsədləri

- Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Bənzəyən bənzədilən arasındakı oxşar əlamətləri sadalayır (st. 2.1.4).
- Mətnədəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir. (st. 2.2.5).
- Çap hərfləri ilə verilmiş kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).
- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.2).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Bir neçə bitkinin əlamətlərinin müəyyən olunması
2	Oxu. Söz ehtiyatı	“Göbələk” şeirinin oxusu. “Söz boğçası” üzrə iş
3	Oxuyub-qavrama	Göbələklə bağlı mətnlərdə faktların müqayisəsi
4	Yazı	“Göbələk” şeirindən bir hissənin üzündən köçürülməsi
5	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim hazırladığı söz kartlarının əlamətlər yazılmış arxa tərəfini nümayiş etdirir; məsələn: “*Bitkidir, çiçəyi sarı rəngdədir, tumları yeyilir, günəşə bənzədilir*” və s. Doğru cavab müəyyən olunda müəllim kartın üz tərəfini (bitkinin adı və ya şəkli olan) nümayiş etdirir.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.1.4 2.2.3

Tapşırıq A (dərslük). Şagirdlər tapmacanı cümlələrlə oxuyur, cavabını birlikdə müzakirə edirlər. Cavabı tapmaqda kömək edən əlamətləri (birayaqlı olması və papağa bənzəməsi və s.) sadalayırlar. Məqsəd şagirdlərin oxuyacağı

mətnə ("Göbələk" şeirinə) maraq oyatmaqla məntiqi düşünmə bacarığını inkişaf etdirmək, söz ehtiyatını zənginləşdirməkdir.

Tapşırıq B (dərslük). İstiqamətləndirilmiş oxu. "Göbələk" şeirinin oxusundan əvvəl müəllim şagirdlərə oxu zamanı rast gəldikləri yeni məlumatlara diqqət etmələrini tapşırır. Mətn şagirdlər tərəfindən növbəli oxunur. Bu zaman müəllim şeirin düzgün oxunmasına və şagirdlərin diqqətlə izləməsinə nəzarət edir. Müəllim oxu prosesində mənası aydın olmayan sözləri (sel, kol, çətir, səbət) əvvəlcə şagirdlərdən soruşur, daha sonra yeni sözlərin izahını özü verir. Həmin sözlər şagirdlərin "Söz boğçası"na əlavə edilir.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Mətn oxunduqdan sonra şagirdlərin oxuyub qavramasını yoxlamaq məqsədilə mətn və şəkil üzrə suallar verilir: *Göbələk harada bitir? Dağlarda qar nə zaman əriyir? Göbələk nə zaman çoxalır? Göbələklər harada bitir? Şeirin hansı misraları şəkildə təsvir olunub?*

2.2.5 2.1.4 Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər verbal təsviri beyində canlandırır bənzəyənə (göbələk) bənzədilənin (çətir) oxşar əlamətlərini müəyyənləşdirmək bacarığını nümayiş etdirirlər. *Şagirdlərə "Göbələyi başqa nəyə bənzətmək olar?"* sualını verməklə onların yaradıcı təfəkkürünü inkişaf etdirmək olar.

Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlər müəllimin köməyi ilə tapmaca və şeirdə əks olunan faktları müqayisə edərək şeirdəki yeni məlumatları (*yaz fəslində, yağışdan sonra göbələklərin çoxalması, kol dibində bitməsi, uşaqların səbətə göbələk yığması*) müəyyənləşdirirlər. Bu tapşırıq qruplarla və ya cütlərlə iş formasında da yerinə yetirilə bilər.

Tapşırıq D (dərslük). Tapşırıq Venn diaqramı ilə yerinə yetirilir. Tapmacada (yeməli, zəhərli, biraqanlı), şeirdə (yaz yağışı, çətir, səbət) və hər ikisində (papaq) olan məlumatlar diaqramın uyğun hissələrində qeyd edilir.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər göbələklə bağlı aldıkları məlumatları analiz edirlər, doğru və yanlış məlumatlar müzakirə olunur. Şagirdlər cavablarını əsaslandırmaq üçün mətnə istinad etməlidirlər.

Yazı. Söz ehtiyatı

3.1.2 Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırığı yerinə yetirməzdən öncə müəllim şagirdlərə belə bir sual verir: *"Sizi ailənizdə, sinifdə necə çağırırlar?"* Şagirdlər "müraciət" sözünün mənasını anlayıb "Göbələk" şeirindəki ilk misraların şairin göbələyə müraciəti olduğunu müəyyən edirlər. Tapşırıq oxu

bacarığı ilə yanaşı, çap hərfləri ilə verilmiş mətni köçürmək bacarığını da inkişaf etdirir.

2.1.2 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər yeni öyrəndikləri sözləri cümlədə işlətməklə mənasını anladıklarını nümayiş etdirirlər.

Diferensial təlim

Dəstək. Cümlə qurmaqda çətinlik çəkən şagirdlərə tərkibindəki sözlərin yeri dəyişdirilmiş cümlələr verməklə onlara sözləri ardıcıl düzüb cümlə yazmaq tapşırıla bilər: *"Çətir bizi yağışdan qoruyur" (qoruyur, çətir, yağışdan, bizi).*

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri müəyyənləşdirir.	Müşahidə	Tapşırıq A (dərslük)
Bənzəyənə bənzədilən arasındakı oxşar əlamətləri sadalayır.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük)
Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç, D (dərslük). Tapşırıq A (iş dəftəri)
Mətni oxuyarkən tanış olmayan sözlərə diqqət yetirir.	Müşahidə	Tapşırıq B (dərslük)
Kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür.	Tapşırıq	Tapşırıq B (iş dəftəri)
Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (iş dəftəri)

LAYİHƏ

2-ci dərs. Şeir, bənd, qafiyə

- Dərslik: səh. 81 • İş dəftəri: səh. 60

Təlim məqsədləri

- Şeirdə qafiyəli sözləri seçir (st. 2.2.2).
- Şeirin əsas struktur elementlərini (başlıq, bənd, misra) fərqləndirir (st. 2.2.2).
- Əlyazısı şəklində olan sözləri və kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).
- Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə sözlərdəki səhvləri düzəldir (st. 3.1.5).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	"Layla" beşik nəğməsi
2	Oxu	Şeir sonunda oxşar səslənən sözlərin müəyyən olunması, <i>bənd, qafiyə, şair</i> anlayışlarının mənimsədilməsi
3	Yazı	Şeir parçasını köçürmə, sözlər üzrə imla
4	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Musiqi ilə inteqrasiya. "Laylay" beşik nəğməsi səsləndirilir.

*Laylay dedim, yatasan,
Qızılgülə batasan,
Qızılgülün içində
Şirin yuxu tapasan.*

Müəllim laylanı səsləndirməzdən əvvəl şagirdlərdən nəğmənin misrasındakı son sözlərə diqqət etmələrini tapşırır. Şeiri səsləndirdikdən sonra bu sözləri lövhədə yazır. Şagirdlər oxşar səslənən sözləri müəyyən edirlər: *yatasan, batasan, tapasan*.

Oxu

2.2.2 Tapşırıq A (dərslik). Ötən dərstdə şagirdlərin öyrəndikləri "Göbələk" şeirindən bir bənd xatırlanır. Müəllim mətni səsləndirdikcə şagirdlər şeirin axıncı sözlərini dəftərlərində qeyd edirlər. Sonra oxşar səslənən sözlər (*sellərə, çöllərə*) müəyyənləşdirilir.

"Bunları bilməliyəm" rubrikası. *Bənd, qafiyə, şair* sözlərinin mənası şagirdlər tərəfindən cütlərdə araşdırılır. Sonra cütlər təqdimat edirlər. Faktoloji suallarla anlayışların qavranılması yoxlanılır:

Şeirdə neçə misra var? 1-ci bənddə neçə misra var? Hansı misralar qafiyələnir? Şeirin müəllifi (yazarı) necə adlanır? Qafiyələnən sözlər hansılardır?

Oxuyub-qavrama

2.2.2 Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlər yeni öyrəndikləri filoloji anlayışlarla (*bənd, qafiyə, şair*) bağlı bilikləri başqa bir şeir nümunəsi vasitəsilə möhkəmləndirilir. Tapşırığın qruplarla iş formasında yerinə yetirilməsi məqsəduyğundur.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırığı yerinə yetirməklə şagirdlər qruplarla iş fəaliyyətində əldə etdikləri bilik və bacarıqları müstəqil şəkildə nümayiş etdirirlər.

2.2.2 Tapşırıq C (dərslik) və tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıqlar vasitəsilə "qafiyə" anlayışı daha darından mənimsədir. Birinci tapşırığı qruplarla iş şəklində yerinə yetirmək olar. Qruplar tapşırıqda verilən sözləri oxuyub tanış olduqdan sonra qrup üzvlərindən biri, məsələn, "*satdı*" sözünü deyir, digər qrup tez "*batdı*" deyə cavab verir. Oyun bu şəkildə davam edir. Tapşırıqdakı sözlər bitdikdən sonra müəllim şagirdlərə bir söz deyir, qruplar oxşar səslənən başqa bir söz söyləyirlər. Sonra iş dəftərindəki B tapşırığı müstəqil yerinə yetirilir.

Müəllimin nəzərinə! Oyun aşağıdakı kimi də təşkil oluna bilər: "Oxşar söz tapın" oyunu. Müəllim bir söz deyib əlindəki topu şagirdə atır. Şagird topu tutur və müəllimin dediyi sözə oxşar söz deyir. Sözü tapmayan şagird oyundan çıxır. Axıra qalan şagird qalib hesab olunur.

Tapşırıq C (iş dəftəri). **Yazı ilə inteqrasiya.** Qafiyəli sözlərlə bağlı şagirdlərin söz ehtiyatı və yazı bacarığı möhkəmləndirilir.

Dağ – bağ – yağ – sağ və s.
Kol – yol – bol – sol və s.
Qar – dar – tar – nar və s.

Yazı

3.1.1 Tapşırıq Ç (dərslik). Şagirdlər şeirdə buraxılmış qafiyələnən sözləri yerinə yazmaqla həsnxət qaydalarına uyğun üzündən köçürmək bacarıqlarını nümayiş etdirirlər.

3.1.5 "Sözlərin yazılışı" rubrikası. Şagirdlər rubrikada yazılışı və tələffüzü fərqli olan sözlərin düzgün yazılış formasını nəzərdən keçirirlər. Sonra müəllim həmin sözləri bir-bir səsləndirir, hər bir sözün düzgün yazılışını soruşur. Şagirdlər müəllimin tapşırığı ilə sözü hecaya ayırır, hər hecadakı səsləri ayrılıqda səsləndirir və həmin sözü dəftərlərində yazırlar. Yazının izahlı şəkildə aparılması sinfi fəallaşdırır, onların diqqətli olmasına şərait yaradır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Şeirin əsas struktur elementlərini fərqləndirir.	Müşahidə	Tapşırıq B (dərslik). Tapşırıq A (iş dəftəri)
Şeirdə qafiyəli sözləri seçir.	Tapşırıq	Tapşırıq A, B, C (dərslik). Tapşırıq B (iş dəftəri)
Buraxılmış sözləri artırmaqla kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç (dərslik)
Sadə orfoqrafiya biliklərindən istifadə etməklə sözü düzgün yazır.	İmla	"Sözlərin yazılışı" rubrikası

3-cü dərs. "Göbələk" nağılı

- Dərslik: səh. 83-84 • İş dəftəri: səh. 62

Təlim məqsədləri

- Mətndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Mətndəki hadisələrin məntiqi ardıcılığını müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).
- Oxuduğu mətni genişləndirib nəql edir (st. 1.2.1).
- Kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür (st. 3.1.1).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Diqqət şəkillərə yönəldilir
2	Oxu. Söz ehtiyatı	"Göbələk" mətninin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Mətnə hadisələrin səbəbinin, ardıcılığının müəyyən edilməsi
4	Danışma	Mətni şəkil əsasında genişləndirmə
5	Yazı	Mətnəndən şəkllə uyğun hissənin tapılıb yazılması
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim şagirdlərin diqqətini göbələyin ölçüsünə yönəldir və soruşur:

– Şəkildəki göbələklər bir-birindən nə ilə fərqlənir?

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.5 Tapşırıq A (dərslik). Qruplarla iş.

Müəllim hər qrupa mətndəki şəkillərdən birini müzakirə edib bu suallara cavab tapmağı tapşırır:

– Şəkillərdə nə görürsünüz? Hansı canlılar var? Şəkildə hansı təbiət hadisəsi təsvir olunub?

Qruplar hər bir şəkil haqqında fikirlərini yazır və təqdimat edirlər.

Növbəli oxu. Şagirdlər mətnin hissələrini növbə ilə səslə oxuyurlar. Mənası aydın olmayan sözlər (yazığı gəlmək, büzüşmüş və s.) izah olunur. Hər hissədən sonra müəllim şagirdlərin mətni diqqətlə izlədiklərini yoxlamaq üçün həmin hissəyə aid suallar verir.

Oxu prosesi bitdikdən sonra müəllim soruşur:

– Siz nədən bildiniz ki, göbələk böyüyür? (göbələyin altına toplaşan heyvanların getdikcə böyük olmasından) Sizcə, göbələk nə üçün sürətlə böyümüşdür?

Şagirdlər sualı cavablandırarkən mətnəndən gətirdikləri faktlarla (yağışın yağması) fikirlərini əsaslandırmağa çalışırlar.

Oxuyub-qavrama

Tapşırıq B (dərslik). Şagirdlər suala cavab vermək üçün çətir haqqında bildiklərini danışirlar (çətir yağışdan, günəşdən qorunmaq üçündür).

2.2.5 Tapşırıq C (dərslik). Mətnəndəki faktoloji materialın mənimsənilməsinə yoxlayır.

Tapşırıq Ç (dərslik). Tapşırığın yerinə yetirilməsindən öncə müəllim şagirdlərə "Sizcə, nə üçün göbələyin altında ilk dəfə dovşan deyil, qarışqa gizləndi?" sualını verir. Şagirdlər müəyyən edirlər ki, göbələk böyüdükcə onun altında daha iri heyvanlar yerləşə bilər.

2.2.3 Tapşırıq D (dərslik). Qruplarla iş.

Hər qrupa mətnəndəki obrazlara aid bir tapmaca verilir və tapmacanın cavabını tapmaqla yanaşı, həmin obrazla bağlı tapmacadakı açar sözləri qeyd etmək tapşırıqlıdır. Qrup işi zamanı şagirdlər həm də tanındıqları heyvanlarla bağlı bildikləri məlumatları öyrənmiş olurlar.

Müəllimin nəzərinə! Qrup işi zamanı şagirdlərə aydın olmayan sözlərin (peşə, zəhmətkeş, fəryad, məskən və s.) mənası izah olunmalı, "Söz böğçası"na əlavə edilməlidir.

Danışma

2.2.1 Tapşırıq E (dərslik). Tapşırığın məqsədi şagirdlərin oxuduğu mətni genişləndirib nəql etmə bacarığını inkişaf etdirməkdir.

Əlavə tapşırıq: "Verilmiş şəkil mətnin hansı hissəsinə uyğun gəlir?" (Cavab: *Siçanın gəlişi ikinci*

abzasdan sonrakı hissəyə uyğun gəlir, çünki siçan kəpənəkdən böyük, sərcədən isə kiçikdir.)

Yazı

3.1.1 Tapşırıq A (iş dəftəri). Təsviri incəsənət-lə integrasiya. Şagirdlər şəkə aid hissəni (*Aradan bir az keçmiş su içində büzüşmüş sərcə onlara yaxınlaşır. Qarışqa onu da yanlarına çağırır*) tapıb köçürürlər. Bununla şagirdlərin verbal və vizual mətnləri uyğunlaşdırmaq və çap hərfləri ilə verilmiş mətni üzündən köçürmək bacarığı inkişaf etdirilir.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Dil qaydaları ilə inteq-rasiya. Şagirdlər *heca, söz və cümlə* anlayışlarını mənimsədiklərini öz yazısı ilə nümayiş etdirirlər. Eyni zamanda yeni bir məlumat qazanırlar – dovşanlar qışda rəngini dəyişir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq B, C (dərslik)
Hadisənin və ya hərə-kətin səbəbini (niyə be-lə oldu?) mətndən axtarır tapır.	Tapşırıq	Tapşırıq A, B (dərslik)
Məzmunun açılmasına xidmət edən açar sözləri müəyyənləşdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq D (dərslik)
Oxuduğu mətni verilmiş təsvirə uyğun genişlən-dirib nəql edir.	Müşahidə	Tapşırıq E (dərslik)
Kiçikhəcmli mətnləri üzündən köçürür.		Tapşırıq A, B (iş dəftəri)

4-cü dərs. Şəkil üzrə mətn qurma

• Dərslik: səh. 85-86 • İş dəftəri: səh. 62

Təlim məqsədləri

- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir. (st. 2.2.5).
- Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir. (st. 2.2.5).
- Cümlənin sonunda müvafiq durğu işarələri qoyur. (st. 4.1.7).
- Cümlədə buraxılmış sözü müəyyən edir (st. 2.1.2).
- Sözü təşkil edən hecaları müəyyən edir (st. 4.1.2).
- Verilmiş sözlərin düzgün ardıcılığını müəyyən edərək bitmiş fikir ifadə edən cümlə qurur. (st. 4.1.6).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Göbələyin əlamətlərinin sadalanması
2	Oxu	Şəkil üzrə mətn qurub nəql etmək
3	Dil qayda-ları	Heca, cümlə, durğu işarələri üzrə təkrar
4	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şəxələndirmə. Müəllim lövhədə dairə çəkir, mərkəzinə "göbələk" yazır, şagirdlər göbələyin xüsusiyyətlərini sadaladıqca müəllim lövhədə dairə-nin kənarına yazır.

Oxu

2.2.5 Tapşırıq A (dərslik). Göbələk haqqında öyrənilən məlumatların hansı mətndən olduğunu müəyyənləşdirirlər (tapmaca, şeir və nağıl). Şagird-lər onlara təqdim edilmiş faktların mənbəyini (fak-tın aid olduğu mətnləri) müəyyən edirlər.

Tapşırıq B (dərslik). Qruplarla iş. Hər bir qrupa bir şəkil verilir. Qruplar şəkildə gördüklərini mü-zakirə edirlər. Sonra müəllim bütün sinfə ha-disələrin ardıcılığını müəyyən etməyi tapşırır. Qrup nümayəndələri mətnin ardıcılığına əsasən düzülüb düzgün sıra ilə şəkildə gördüklərini təsvir edirlər.

Müəllimin nəzərinə! Müəllim qruplara paylanan şəkillərə uyğun istiqamətləndirici sual- lar verə bilər: *Uşaqlar hara gedirlər? Onların əl-lərində nə var? Onları kim yola salır? və s.*

Söz ehtiyatı

2.1.2 Tapşırıq D, Ə (dərslik). Şagirdlər bu fəsilə öyrəndikləri yeni sözləri həm təkrar edir, həm də mənalərini bir daha uyğunlaşdırmaqla söz ehtiyatlarını möhkəmləndirmiş olurlar.

Dil qaydaları

4.1.2 Tapşırıq E (dərslik), C (iş dəftəri). Sözü hecalara ayırmaq bacarığının inkişafına xidmət edir.

4.1.6 4.1.7 Tapşırıq C, Ç (dərslik), A, B (iş dəftəri). Bu tapşırıqlar cümlədə söz sırasını, məq-səd və intonasiyaya görə cümlə sonunda durğu işa-rəsini müəyyənləşdirmək bacarığını inkişaf etdirir. Cümlələri növünə uyğun intonasiya ilə oxutmaq məqsədəuyğundur.

Tapşırıq F (dərslik). Yaradıcı iş. Fəslin sonunda şagirdlərə göbələklər haqqında valideynlərindən əlavə məlumat toplamaq tapşırılır. Bu onların araş-dırma və təqdimetmə bacarıqlarını inkişaf etdirir.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq A (dərslük)
Mətni hadisələrin ardıcılı- lığına uyğun nəql edir.	Müşahidə	Tapşırıq B (dərslük)
Cümlənin sonunda mü- vafiq durğu işarələri qoyur.	Tapşırıq	Tapşırıq C, Ç (dərslük). Tapşırıq A (iş dəftəri)
Cümlədə buraxılmış sözü müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq E (dərslük)
Sözü təşkil edən hecaları müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq Ə (dərslük). Tapşırıq C (iş dəftəri)
Verilmiş sözlərin düzgün ardıcılığını müəyyən edərək bitmiş fikir ifadə edən cümlə qurur.	Tapşırıq	Tapşırıq B (iş dəftəri)

fəsil

4

BOZQULAQ

1-ci dərs. "Bahar gəldi"

- Dərslük: səh. 87-88
- İş dəftəri: səh. 63

Təlim məqsədləri

- Bildiği məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.1).
- Mətnin süjet xəttinə əsasən illüstrasiyaların ardıcılı-
lığını müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.
(st. 2.2.5).
- Oxuduğu mətnin qısa məzmununu yazır (st. 3.1.2).
- Verilmiş sözlər arasında məna əlaqələrini müəy-
yənləşdirərək bitmiş fikir ifadə edən cümlə qurur
(st. 4.1.6).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Yaz fəslini əks etdirən şəkillər üzrə iş
2	Dinləmə- danışma	"Yaz günləri" şeiri və yaz fəslinə dair şəkillər üzrə iş
3	Oxu	"Bahar gəldi" mətninin oxusu
4	Yazı	Mətnin şəkli uyğun hissəsini yazmaq;
5	Dil qayda- ları	Sözlər arasında məna əlaqələrini müəyyənləşdirərək cümlə qurur;
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim lövhədə fəsilərə aid müxtəlif şəkillər (və ya videomaterial) nümayiş etdirir.

Dinləmə-danışma

Müəllim M.Ə.Sabirin "Yaz günləri" şeirini səsləndirir.

*Gəl, gəl, a yaz günləri,
İlin əziz günləri.
Dağda ərit qarları,
Bağda ərit qarları.
Çaylar daşib sel olsun,
Taxıllar tel-tel olsun.
Ağaclar açsın çiçək,
Yarpağı ləçək-ləçək. (M.Ə.Sabir)*

Müəllim şagirdlərin mətni diqqətlə dinləyib qavradıqlarını yoxlamaq üçün faktoloji suallar verir:

– Şeir hansı fəsil haqqındadır? Şeirdə yaz fəslinin hansı əlamətləri sadalanır? Çayların suyu niyə daşır?

1.2.1 Tapşırıq A (dərslük). Müəllimin yönəl-

dici sualları vasitəsilə şagirdlər şəkillər üzrə danışirlar: Şəkillərdə nə görürsünüz? Qaranquş nə zaman gəlir? Ağacların çiçək açması bizə hansı fəsildən xəbər verir?

Oxu

Tapşırıq B (dərslük). Müəllim şagirdlərə "Yaz" sözünü hansı sözlə əvəz edə bilərik?" sualını verir və onların diqqətini mətnin adına ("Bahar gəldi") yönəldir. Şagirdlərə mətn oxunduqca eşitdikləri obrazların adlarını qeyd etmələrini tapşırır. Müəllim mətni əvvəlcə özü oxuyur və bu zaman mimika, jest və səs çalarlarının köməyi ilə obrazların hiss və duyğularını ifadə edir. Sonra hər bir obraza aid (Bozqulaq, Ana dovşan, Şirincə) sözlərin tire işarəsindən sonra başladığını şagirdlərə göstərir.

Rollu oxu. Obrazların nitqi şagirdlər arasında bölüşdürülür. Bu fəaliyyətdə hər kəs oxuyacağı hissəni gözlədiyi üçün yoldaşları oxuyarkən onları daha diqqətlə izləyir. Şagirdlərin obraza uyğun jest və mimikadan istifadə etmələrinə diqqət edilməlidir. Mətn oxunduqdan sonra müəllim suallar verir:

– Bozqulaq nədən şikayətlənir? Ana dovşan nə üçün qaranquşları başqa quşlardan fərqləndirir? Mətnə baharın hansı əlamətləri verilib?

Əlavə tapşırıqlar: 1. Birinci və ikinci şəkillərdə mətnin hansı hissələri təsvir olunub? Həmin hissələri tapıb oxuyun.

2. "Bozqulaq çiçəyi alıb dostu Kirpinin görüşünə tələsdə..." Sizcə, mətni necə davam etdirmək olar?

3. Bu mətnə Bozqulağın xüsusiyyəti haqqında nə deyə bilərsiniz? (nəzakətlidir) Fikrinizi mətndən nümunə gətirərək əsaslandırın.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq B (dərslük). Oxu prosesində şagirdlərin obrazların adlarını dəftərdə qeyd etmələri tapşırıqın icrasını asanlaşdırır. Eyni zamanda "qeyd götürməklə oxu" bacarığını formalaşdırır.

Tapşırıq Ç (dərslük). Şagirdlər məndəki hadisələrin təsvir olunduğu illüstrasiyaları ardıcıl düzməklə mətni nəql edirlər. Bu tapşırıq şagirdlərin şüurlu oxusunu və şifahi nitqini inkişaf etdirir.

2.2.5 Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlər verilmiş cümlələri tamamlamaqla mətni oxuyub qavradıqlarını nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq D (dərslük). Şagirdlər oxuduqları məndəki əsas faktları yadda saxlamaqla tapşırıqda verilmiş fikirlərin doğru və yanlış olduğunu müəyyən edirlər, "smaylik" kartlar vasitəsilə göstərilir.

Yazı

3.1.2 Tapşırıq A (iş dəftəri). Bu tapşırıq şagirdlərin mətnlə bağlı oxuyub-qavrama bacarıqlarını möhkəmləndirməklə yanaşı, şəklə uyğun mətnin hissəsini öz sözləri ilə yazmaq bacarıqlarını da inkişaf etdirir.

3.1.2 Tapşırıq B (iş dəftəri). Məqsəd şagirdlərdə şəkildən istifadə edərək öz təxəyyüllərinə uyğun mətni tamamlayıb yazmaq bacarığını inkişaf etdirməkdir.

Dil qaydaları

4.1.6 Tapşırıq C (iş dəftəri). Məqsəd şagirdlərin verilmiş sözlər arasında məna əlaqələrini müəyyənləşdirərək cümlə qurmaq bacarıqlarını inkişaf etdirməkdir.

Diferensial təlim

Mətn üzrə iş bitdikdən sonra sinifdə tələffüzü aydın, aktyorluq qabiliyyəti olan şagirdlərlə rollu oyun təşkil edilə bilər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Şəkillər üzrə danışır.	Müşahidə	Tapşırıq A (dərslük)
İllüstrasiyaların ardıcılığını müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq B, Ç (dərslük)
Hadisənin və ya hərəkətin hansı nəticəyə gətirib çıxardığını məndən axtarıb tapır.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük)

Məndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq D (dərslük)
Şəklə uyğun cümlələr qurub yazır.	Tapşırıq	Tapşırıq A, B (iş dəftəri)
Verilmiş sözlər arasında məna əlaqələrini müəyyənləşdirərək bitmiş fikir ifadə edən cümlə qurur.	Tapşırıq	Tapşırıq C (iş dəftəri)

Növbəti dərslə hazırlıq

Müəllim şagirdlərə dovşan, kirpi, ayının yediyi qidalar barədə məlumat toplamağı tapşırır.

2-ci dərsl. Bozqulağın yay günləri

- Dərslük səh. 89 • İş dəftəri: səh. 64

Təlim məqsədləri

- Məndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Verilmiş cümlənin (abzasın, şəklin) məndəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Həyatda gördükləri və təəssüratları haqqında danışır (st. 1.2.1).
- Məndəki hadisələr arasında səbəb-nəticə əlaqəsini müəyyən edir (st. 2.2.5).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Şagirdlərin dovşan, kirpi, ayı haqqında bildikləri məlumatların müzakirəsi
2	Oxu	"Bozqulağın yay günləri" mətninin oxusu
3	Danışma	Yay fəslə ilə bağlı əhvalatların söylənilməsi
4	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Şagirdlər dovşan, kirpi, ayı haqqında topladıqları məlumatları söyləyirlər.

Oxu

İnteraktiv (qruplarla) oxu. Şagirdlər 4 qrupa bölünür. Hər qrup bir şəklə müzakirə edib məndən uyğun hissəni tapıb oxuyur. Qruplar oxuduqları hissədə heyvanlar haqqında məlumatları da qeyd edirlər.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq B (dərslük). Tapşırıq şagirdlərin məndəki faktlara əsasən nəticə çıxarmaq, hadisənin səbəbini izah etməklə fikrini əsaslandırmaq

bacarıqlarını inkişaf etdirir.

"Qonaqpərvər" sözünün mənası izah olunaraq "Söz boğçası"na əlavə edilir. Şagirdlər mətndən faktlar gətirməklə Bozqulağın qonaqpərvər olduğunu vurğulamalıdır.

Tapşırıq C (dərslük). Şagirdlərdə diqqətli oxu bacarığını inkişaf etdirir.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Doğru cavab müəyyən edildikdən sonra müvafiq şəkil mətnin birinci abzası və ona aid illüstrasiya ilə də müqayisə oluna bilər.

Tapşırıq B (iş dəftəri). Yazı ilə inteqrasiya. Şagirdlər mətnin hekayə xəritəsini tərtib etməklə mətndəki əsas faktları yadda saxladıklarını nümayiş etdirirlər.

Tapşırıq Ç (dərslük). Əvvəlki tapşırıqlar vasitəsilə mətndəki faktoloji materialı mənimsəyən şagirdlər hadisələrin ardıcılığını müəyyənləşdirirlər.

Tapşırıq D (dərslük). Şagirdlər bildiklərinə və mətndən öyrəndikləri məlumatlara əsaslanaraq cümlələri tamamlayırlar.

2.2.5 Tapşırıq C (iş dəftəri). Yazı ilə inteqrasiya. Müəllim yanaşı gələn cümlələr arasında müəyyən ardıcılıq əlaqəsi olduğunu izah edir; məsələn, müəllim soruşa bilər:

– "Orxan dostları ilə top oynadı", "Atası Orxana top aldı" cümlələrini necə sıralasaq, düzgün olar?

Danışma

1.2.1 Tapşırıq E (dərslük). Şagirdlərə "əhvalat" sözünün mənası (baş vermiş hadisə) izah olunur. Sonra şagirdlər ötən yay fəslində yaşadıkları maraqlı əhvalatları danışır, təəssüratlarını bölüşürlər.

Müəllimin nəzərinə! Söylənən əhvalatla bağlı suallar verməklə (*Sonra necə oldu? Bəs köməyə kim gəldi? və s.*) şagirdlərin daha detallı danışmasına çalışmaq lazımdır. Digər şagirdlərin də suallar verməsinə imkan yaradılmalıdır.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Mətdəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq B, C, D (dərslük) Tapşırıq A, B (iş dəftəri)
Verilmiş cümlənin mətdəki ardıcılıqda yerini müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq B, Ç (dərslük)

Mövzu ilə bağlı əhvalat danışır.	Müşahidə	Tapşırıq E (dərslük)
Hadisənin səbəbini müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (iş dəftəri)

Növbəti dərslə hazırlıq

Növbəti dərslə əksmənalı sözlərə maraq oyatmaq üçün müəllimin ağ və qara, yumşaq və bərk, acı və şirin, uzun və qısa, enli və nazik əşyalar toplusu tövsiyə olunur.

Dərsləkdəki B tapşırığındakı sözləri kartlara yazması tövsiyə olunur.

3-cü dərslə. Əksmənalı sözlər

- Dərslük: səh. 90
- İş dəftəri: səh. 65

Təlim məqsədləri

- Dinlədiyi fikirdəki əsas məqamları yadda saxlayır və açıqlayır (st. 1.1.1).
- Bildiği məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır (st. 1.2.1).
- Sözlərdə əks məna yaradan əlamətləri müəyyən edir (st. 2.1.3).
- Sözün əksmənalı qarşılığını müəyyən edir (st. 3.1.1).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	
2	Dinləmə	Tapmacaların səsləndirilməsi;
3	Söz ehtiyatı	Əksmənalı sözlərin filoloji izahı;
4	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim ağ və qara, yumşaq və bərk, uzun və qısa, enli və nazik, acı və şirin əşyaları şagirdlərə nümayiş etdirir.

Dinləmə. Söz ehtiyatı

1.1.1 2.1.3 Müəllim aşağıdakı tapmacanı söyləyərək "yuxarı", "aşağı" sözlərinin ifadə etdiyi istiqamətləri, "dolur", "boşalır" sözlərinin mənasını əyani jestlərlə nümayiş etdirir.

*Ağzını aşağı edərəm, dolar,
Yuxarı edərəm, boşalar. (Papaq)*

Bundan sonra müəllim digər tapmacaları səsləndirərək, şagirdlərin diqqətini "baş – ayaq", "axşam – səhər", "gedər – gələr", "ağ – qara" söz cütlerini şagirdlərin nəzərinə çatdırır.

*Axşam gedər,
Səhər gələr. (Günəş)*

*O hansı quşdur ki,
Bir qanadı ağdı,
Bir qanadı qara. (Gecə-gündüz)*

Müəllimin nəzərinə! Müəllim şagirdlərə "əllərinizi yuxarı qaldırın. İndi isə aşağı endirin" deyərək yuxarı – aşağı, qaldırmaq – endirmək sözlərini də nümunə gətirə bilər.

2.1.3 Tapşırıq A (dərslük). Yönləndirici suallar:

– *Hansı fəsillər təsvir olunub? (yay – qış). Bu fəsillərdə hava necə olur? (soyuq – isti). Dovşan nə edir? (gəlir – gedir). Günü hansı vaxtını görürük? (gecə və gündüz) və s.*

Söz ehtiyatı

"Bunları bilməliyik" rubrikası. Müəllim rubrikada verilmiş sözlərə uyğun əşyalardan istifadə edərək şagirdlərə əksmənalı sözləri izah edir. Sonra şagirdlər rubrikada verilən şəkillərə diqqətlə baxır və uyğun sözləri oxuyurlar.

2.1.3 Tapşırıq B (dərslük). Müəllim kartlara

yazılmış sözləri şagirdlərə paylayaraq tapşırıq verir: – *Hər kəs kartındakı sözü oxusun və əksmənalı söz kartını tutan yoldaşını tapsın.*

Tapşırıq C (dərslük). Dil qaydaları ilə inteqrasiya. Tapşırıq həm əksmənalı sözlərin möhkəmləndirilməsinə, həm də ad, əlamət, hərəkət və say bildirən sözlərin təkrarına yönəlmişdir. Hər cütə bir cərgivədəki sözlər üzrə iş aparmaq tapşırıla bilər.

Tapşırıq A, B, C (iş dəftəri). Təsviri incəsənətlə inteqrasiya. Şagirdlərin əksmənalı sözləri müəyyən etmək bacarığını möhkəmləndirir.

Tapşırıq Ç (dərslük). Yazı ilə inteqrasiya. Şagirdlər cümlədə qırmızı rəngdə verilmiş sözləri əksmənalı qarşılığı ilə əvəz etməklə dəftərə köçürürlər. Bununla onların yazı bacarığı da inkişaf etdirilir. Cütlərə bir-birinin yazısını yoxlamaq tapşırıqlar. Şagirdlər yoxlama zamanı əvəz olunmuş sözlərin düzgünlüyünə diqqət etməlidirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Bildiği məlumatlardan istifadə etməklə şəkillər üzrə danışır.	Müşahidə	Tapşırıq A (dərslük)
Sözlərdə əks mənə yaradan əlamətləri müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq B, C (dərslük). Tapşırıq A, B (iş dəftəri)

Sözün əksmənalı qarşılığını müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç (dərslük). Tapşırıq C (iş dəftəri)
---	----------	---

4-cü dərslük. "Bozqulağın payız qayğıları"

• Dərslük: səh. 92 • İş dəftəri: səh. 66

Təlim məqsədləri

- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir. (st. 2.2.5).
- Mətndən tanış olmadığı sözləri seçir (st. 2.1.1).
- Mətnin sujet xəttinə əsasən illüstrasiyaların ardıcılığını müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir (st. 1.2.1).
- Mətndən ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır (st. 4.1.5).
- Adıçəkilən varlıqlara xas olan hərəkətləri sadalayır (st. 4.1.5).
- Yaxınmənalı sözləri müəyyənləşdirir (st. 2.2.3).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Payız fəslinə aid şəkillərin nümayişi
2	Oxu	"Bozqulağın payız qayğıları" mətninin oxusu
3	Oxuyub-qavrama	Tapşırıqlar üzrə iş
4	Danışma	Mətni təxəyyülünə uyğun davam etdirmə
5	Dil qaydaları	Ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözlər
6	Söz ehtiyatı	"Söz boğçası" üzrə iş; yaxınmənalı və əksmənalı sözlər
7	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Klaster. Müəllim lövhədə dairənin içərisində "payız" yazır. Şagirdlər payızla bağlı bildikləri məlumatları səsləndirirlər (*yağış yağır, yarpaqlar saralıdır və s.*). Bu məlumatlar dairənin kənarlarında yazılır.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.1.1 Tapşırıq A (dərslük). "Bozqulağın payız qayğıları" dialoji mətn olduğu üçün rollu oxu məqsəddə uyğundur. Lakin əvvəlcə müəllim özü mətni oxuyur.

Rollu oxu. Obrazların nitqi şagirdlər arasında

bölüşdürülür. Mətn oxunduqdan sonra şagirdlərin diqqəti dərslikdə “Söz boğçası” rubrikasındakı sözlərə yönəldilir. Mənası aydın olmayan sözlər (*sapsarı, həyəcan, kürk, qayğı*) əvvəlcə şagirdlərdən soruşulur, daha sonra müəllim tərəfindən izah olunur. Həmin sözlər “Söz boğçası”na əlavə edilir.

Mətn oxunduqdan sonra şagirdlərin payız fəslilə bağlı öyrəndikləri yeni məlumatlar lövhədəki yazılara əlavə olunur. Şagirdlər bildikləri məlumatlarla yeni məlumatları müqayisə edirlər.

Bundan sonra heyvanların fəsillərə uyğun yaşayış tərzilə bağlı kiçik bir dinləmə mətni səsləndirilə bilər:

“Payız fəslində bəzi quşlar qışın soyuğundan qorunmaq üçün isti ölkələrə gedirlər. Ancaq bəzi heyvanlar üçün bu cür səfər qeyri-mümkündür. Heyvanlar özlərini soyuqdan müxtəlif cür qorumağa çalışırlar. Bəziləri əvvəlcədən azuqa toplayıb qış yuxusuna gedirlər. Çünki şaxtada heyvanların yem tapması çətinləşir. Meyvə və giləmeyvələr tükənir, dələ, kirpi və s. özlərinə azuqa yığır. Ayılar isə yuvalarına çəkilib qış yuxusuna gedirlər. Həvalar istiləşəndə – yazda qış yuxusundan ayılırlar”.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq B (dərslik). Tapşırıq A (iş dəftəri). Tapşırıqdakı suallar vasitəsilə məndəki faktoloji materialın qavranma səviyyəsini və məndəki hadisələrin ardıcılığını müəyyən etmək bacarığı yoxlanılır.

1.2.1 Tapşırıq C (dərslik). Əsas məqsəd şagirdlərin yaradıcı təxəyyülünü inkişaf etdirmək və şifahi nitq bacarıqlarını formalaşdırmaqdan ibarətdir.

Qruplarla iş. Hər qrupa tapşırığın bir hissəsi verilir. Qruplar mətni davam etdirib təqdimat edirlər.

Müəllimin nəzərinə! Şagirdlər mətni təxminən belə davam etdirə bilərlər:

1. Bozqulaq evdən çıxıb uçan quşlara əl elədi və öz-özünə dedi: *“Ay havada uçan quşlar. Bahar gələndə kimi mən sizi gözləyəcəyəm... Niyə bütün dostlarım qışdan qaçır axı? Mən indi tək qalacağam?”*

2. Bozqulaq dostu Kirpinin yanına gəlib dedi: *“Olmaz ki yatmayasan? Bəs mən kiminlə oynayaacağam?”* Kirpi ona cavab verdi: *“Olmaz, əlbəttə. Sən darıxma. Qışda da özünə bir dost taparsan. Mən isə bahar gələndə oynayaacağam”.*

Tapşırıq Ç (iş dəftəri). Yazı ilə inteqrasiya. Şagirdlər qrup işində qazandıqları bacarıqları müstəqil şəkildə yazılı formada nümayiş etdirirlər.

Müəllimin nəzərinə! Şagirdlər dovşanla ayının dialoqunu təxminən belə qura bilərlər:

“Bozqulaq ayının yanına gəldi və dedi:

- Ayı, sən də yatırsan? Dur gedək, balıq tutaq”.

Əlavə tapşırıq. *Bu məndəki Bozqulaq obrazı haqqında nə deyə bilərsiniz? (qayğıkeşdir) Fikrinizi məndən nümunə gətirərək əsaslandırın.*

Dil qaydaları

4.1.5 Tapşırıq Ç, D (dərslik). Şagirdlərin əvvəlki bölmədə öyrəndikləri dil qaydaları (ad, əlamət, hərəkət bildirən sözlər) üzrə bilikləri möhkəmləndirilir, həmçinin onların qruplaşdırma bacarıqları inkişaf etdirilir.

Diferensial təlim

Dərinləşdirmə. Yazı bacarıqları inkişaf etmiş şagirdlərə tapşırığı yazılı şəkildə də yerinə yetirmək tapşırıla bilər.

Söz ehtiyatı

2.2.3 Tapşırıq E (dərslik), B (iş dəftəri). Dərs prosesində şagirdlərin söz ehtiyatını artırmaq həmişə diqqət mərkəzində olmalıdır. Bu baxımdan yaxınmənalı və əksmənalı sözlərin müəyyənləşdirilməsi şagirdlərin söz ehtiyatını inkişaf etdirir.

Qruplarla iş. Şagirdlər 3 qrupa bölünür. Dərslikdəki tapşırıq iş vərəqlərində qruplara təqdim olunur. Hər qrupa müəllim bir sətirdəki boş xanaya uyğun sözü əlavə etməyi və həmin sözləri cümlədə işlətməyi tapşırır.

Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər yaxınmənalı sözləri mənimsədiklərini müstəqil şəkildə nümayiş etdirirlər.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Məndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq A, B (dərslik)
Mətnin süjet xəttinə əsasən illüstrasiyaların ardıcılığını müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq A (iş dəftəri)
Mətni təxəyyülünə uyğun dəyişdirir və ya davam etdirir.	Müşahidə	Tapşırıq C (dərslik). Tapşırıq Ç (iş dəftəri)
Məndən ad, əlamət, say, hərəkət bildirən sözləri seçib qruplaşdırır.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç (dərslik). Tapşırıq B (iş dəftəri)
Adıçəkilən varlıqlara xas olan hərəkətləri sadalayır.	Tapşırıq	Tapşırıq D (dərslik)
Yaxınmənalı və əksmənalı sözləri müəyyənləşdirir.	Tapşırıq	Tapşırıq E (dərslik). Tapşırıq C (iş dəftəri)

5-ci dərs. "Bozqulağın yeni dostu"

• Dərslik: səh. 94 • İş dəftəri: səh. 67

Təlim məqsədləri

- Dinlədiyi fikirdəki əsas məqamları yadda saxlayır və açıqlayır (st. 1.1.1).
- Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir (st. 2.2.5).
- Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir (st. 2.2.5).
- Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyən edir (st. 2.2.3).
- Mövzu ilə bağlı bir neçə cümlədən ibarət esse yazır (st. 3.1.3).
- Verilmiş şəkllə uyğun söz və cümlələr yazır (st. 3.1.2).

• Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Klasterlə iş
2	Dinləmə-danışma	"Qış" şeiri və mahnısının səsləndirilməsi
3	Oxu. Dinləmə	"Bozqulağın yeni dostu" mətninin oxusu və "Söz boğçası" üzrə iş
4	Oxuyub-qavrama	Mətndəki əsas fakt və hadisələrin ardıcılığı üzrə iş
5	Yazı	Mövzu ilə bağlı essenin yazılışı və şəkil üzrə mətnin qurulması
6	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Klaster. Müəllim lövhədə içərisinə "qış" sözü yazılmış dairə çəkir, şagirdlər qış fəslə haqqında bildiklərini dairənin ətrafına yazırlar.

Dinləmə və danışma

1.1.1 Vamiq Məmmədəliyevin "Qış" mahnısı səsləndirilir. Şərait olmasa, Zeynal Xəlilin "Qış" şeiri müəllim tərəfindən oxunur.

*Əsir qışın küləyi,
Küçələrdə soyuq, qar.
Oynayırlar qartopu
Dəstə-dəstə uşaqlar.*

*Böyük yolka qurulub
Meydançada, bax yenə.
Nəğmə deyir uşaqlar
Gözəl qışa, Vətənə,
Əlində böyük əsa,
Başında da qar papaq,
Şaxta baba yenə də
Bizlərə gəlmiş qonaq.*

1. Şeirdə hansı fəsil təsvir olunub?
2. Qışda uşaqlar hansı bayramı səbirsizliklə gözləyirlər?
3. Siz bu bayramda nə edirsiniz?
4. "Yeni il" bayramında uşaqlar səbirsizliklə kimi gözləyirlər?
5. Qış vaxtı qar yağarkən sizin sevdiyiniz hansı məşğuliyyət şeirdə təsvir olunub?

Oxu. Dinləmə

2.2.5 Qruplarla oxu. Şagirdlər iki qrupa ayrılırlar. Birinci qrup mətnin bir hissəsini ("Bozqulaq sevindi və özünü bayıra atdı" cümləsinə qədər) səslə oxuyur. Dinləyən qrup oxunan hissə ilə bağlı suallar verir. Sonra ikinci qrup mətnin qalan hissəsini səslə oxuyur və qarşı qrupun suallarına cavab verir. Oxunun bu qayda ilə təşkili şagirdlərin oxu prosesində diqqətlə dinləmələrinə və izləmələrinə, həm də sual qurmaq və sualı cavablandırmaq bacarıqlarının inkişafına yönəlmişdir.

Müəllim oxu fəaliyyətinin sonunda şagirdlərin diqqətini "Söz boğçası" rubrikasına yönəldir. Verilmiş sözlərin təxmini mənasını soruşur. Şagirdlər "kədərli" sözünü cümlədə işlədirlər. Müəllim həmin cümlədə "kədərli" sözünü "qəmgin"lə əvəz etməyi tapşırır. Bununla şagirdlər həmin sözlərin yaxınmənalı olduğunu qavrayırlar. Sözlər "Söz boğçası"na əlavə edilir.

Mətn üzrə suallar:

– 1-ci və 2-ci şəkildə mətnin hansı hissələri təsvir olunub?

- Bozqulaq nə üçün kədərli idi?
- Bozqulağı kim sevindirdi?
- Bozqulaq dostunun adını nə qoydu?
- Bozqulaq dostuna nə bağışladı?
- Bozqulaq sonda özünü necə hiss edir?
- Mətnə qış fəslinə aid hansı xüsusiyyətlər təsvir olunub?

– Bozqulağın hansı xüsusiyyətləri sizin xoşunuza gəldi? (Bozqulağın qardan "adam" düzəltməsi, Qaradaminin istəyini yerinə yetirməsi, Qaradamina kök bağışlaması və s.)

Sonuncu sualın cavablandırılması zamanı "xeyir-xah" sözü izah olunaraq "Söz boğçası"na əlavə edilir.

Müəllimin nəzərinə! Ötən dərsdə şagirdlərə qış yuxusuna gedən heyvanlar haqqında məlumat verilmişdi. Bu dərsdə həmin məlumatlar xatırladılır.

Oxuyub-qavrama

2.2.5 Tapşırıq C (dərslik). Şagirdlər cümlələrlə mətndəki faktları yada salmaqla tamamlayırlar.

Tapşırıq A (iş dəftəri). Şagirdlər qış fəslə bağlı biliklərini nümayiş etdirirlər. Tapşırığı yerinə ye-

tirdikdən sonra şagirdlər Yeni il bayramı ilə bağlı təəssüratlarını bölüşə bilirlər.

2.2.5 Tapşırıq Ç (dərslük). Məqsəd şagirdlərdə mətnin hissələrinə uyğun verilmiş şəkillərin ardıcılığını müəyyən etməklə şifahi nitq bacarıqlarını formalaşdırmaqdır.

2.2.3 Tapşırıq D, E (dərslük). Şagirdlər bu bölmədə öyrəndikləri mətnləri bir daha xatırlamaqla ilin fəsilləri ilə bağlı ümumiləşdirmə aparırlar.

Əlavə tapşırıqlar: Həmin fəslə aid bir neçə cümlə də əlavə edin. Şəkin üzərində də həmin fəslə aid dəyişiklik edin (kəpənək, qaradımı, güllər, quşlar və s.).

Yazı

3.1.3 Tapşırıq Ə (dərslük). Artıq şagirdlər qrup işində ilin fəsillərini xatırlayıb onları səciyələndirə bilirlər. Bu tapşırıq vasitəsilə şagirdlər mövzu üzrə biliklərindən istifadə edib kiçik bir mətn hazırlayırlar.

Diferensial təlim

Dəstək. Mətn qurub yazmaq bacarığı formalaşmayan şagirdlərə müəllimin yaxınlaşması və tapşırıqda verilmiş suallar ətrafında müsahibə aparması, cavabları diktə etməklə yazdırması tövsiyə olunur.

3.1.4 Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıq yazı standartlarını reallaşdırmaqla yanaşı, şagirdlərdə müəyyən kompetensiyalar (dəyər, münasibət) formalaşdırılır.

3.1.3 Tapşırıq C (iş dəftəri). Şagirdlər illüstrasiyanı təsvir etməklə mətn qurmaq bacarıqlarını nümayiş etdirirlər. Tapşırığı yerinə yetirməzdən öncə müəllim şagirdlərə illüstrasiya ilə bağlı açar sözlər tapıb yazmağı tapşırır (*ev, uşaqlar, qar, it* və s.). Şagirdlər hər bir açar sözə aid bir cümlə yazmaqla mətn qururlar.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Dinlədiyi fikirdəki əsas məqamları yadda saxlayır və açıqlayır.	Müşahidə	MV
Mətndəki əsas hadisələri (faktları) müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıq B (iş dəftəri)
Mətni hadisələrin ardıcılığına uyğun nəql edir.	Tapşırıq	Tapşırıq Ç (dərslük)
Mətnlə illüstrasiya arasındakı uyğunluğu müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq D, E (dərslük)

Mövzu ilə bağlı bir neçə cümlədən ibarət esse yazır.	Tapşırıq	Tapşırıq Ə (dərslük). Tapşırıq C (iş dəftəri)
Kompozisiyalı şəklə uyğun cümlələr qurub yazır.	Tapşırıq	Tapşırıq C (iş dəftəri)

6-cı dərs. Ümumiləşdirici dərs

- Dərslük: səh. 96
- İş dəftəri: səh. 68

Təlim məqsədləri

- Dialog zamanı mövzuya uyğun fikir yürüdür (st. 1.2.3).
- Mətnə əsas fikri müəyyənləşdirməyə kömək edən məqamları seçir (st. 2.2.4).
- Şeirə əsas struktur elementlərini (başlıq, bənd, misra) fərqləndirir (st. 2.2.2).
- Sözlərdə əks mənə yaradan əlamətləri müəyyən edir (st. 2.1.3).
- Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir (st. 2.1.1).

Dərsin qısa planı

1	Mövzuya yönəltmə	Bölmə adının xatırlanması
2	Oxu	Şeirə əsas struktur elementləri üzrə iş
3	Söz ehtiyatı	Bölmə üzrə söz ehtiyatı və əksmənalı sözlər üzrə iş
4	Formativ qiymətləndirmə	

Mövzuya yönəltmə

Müəllim bölmənin adını soruşur.

Danışma

1.2.3 Tapşırıq A (dərslük). Bu dərs ümumiləşdirmə xarakteri daşıdığından şagirdlər tapşırıqda ki suallar vasitəsilə bölmənin mövzusunı xatırlayıb, bölmə üzrə təəssüratlarını bölüşürlər.

Oxu. Söz ehtiyatı

2.2.4 Tapşırıq A (iş dəftəri). Bölməboyu öyrəndikləri mövzuları xatırlayan şagirdlər tapşırıqda verilmiş məlumatları bölmənin fəsilləri üzrə uyğunlaşdırırlar.

2.2.2 Tapşırıq B (dərslük). Məqsəd bölmədə şeirin strukturu ilə bağlı öyrədilən filoloji anlayışların təkrarı və möhkəmləndirilməsidir. Tapşırığın qruplarla iş formasında yerinə yetirilməsi məqsəddə uyğundur. Qruplara şeir və şəkildən istifadə edərək şeirin məzmununu yazmaq tapşırıla bilər.

2.2.2 2.1.3 Tapşırıq B (iş dəftəri). Tapşırıqda

əsas məqsəd şeirin strukturu ilə bağlı filoloji anlayışlar və əksmənalı sözlər üzrə bilik və bacarıqların möhkəmləndirilməsidir.

2.1.1 Tapşırıq C (dərslük). Tapşırıq vasitəsilə bölməboyu öyrədilən yeni sözlərin şagirdlər tərəfindən nə dərəcədə mənimsənildiyi yoxlanılır. Şagirdlər cümlə daxilində sözlərin düzgün yerini müəyyənləşdirirlər.

Müəllimin nəzərinə! Yeni öyrənilmiş söz ehtiyatının şagirdlərin fəal nitqinə keçməsi üçün oyunların əhəmiyyəti böyükdür.

“Söz bazarı” oyunu. 5 nəfərdən ibarət qruplar təşkil olunur.

İlk oyunçu “Söz boğçası”ndan bir söz götürüb deyir: “Mən bazara getdim və “batut” aldım”.

2-ci oyunçu: “Biz bazara getdik, “batut”, “gimnastika” aldım”.

3-cü oyunçu: “Biz bazara getdik “batut”, “gimnastika”, “sirr” sözlərini aldım” və s. Oyun bu şəkildə davam edir.

Yoldaşlarının “Söz boğçası”ndan götürdüləri sözləri tam sadalayan şagirdlərin iştirak etdiyi qrup qalib olur. Bu oyun şagirdlərin diqqətini artırır, təkrar edilən sözlər isə onların yaddaşına həkk olunur.

Formativ qiymətləndirmə

Şagirdlərin bilik və bacarıqları aşağıdakı meyar və üsullar vasitəsilə qiymətləndirilir.

Meyarlar	Üsullar	Materiallar
Öyrəndiyi məlumatlar üzrə danışır.	Müşahidə	Tapşırıq A (dərslük)
Mətnə əsas fikri müəyyənləşdir-məyə kömək edən məqamları seçir.	Tapşırıq	Tapşırıq A (iş dəftəri)
Şeirin əsas struktur elementlərini (başlıq, bənd, mis-ra) fərqləndirir.	Tapşırıq	Tapşırıq B (dərslük). Tapşırıq B (iş dəftəri)
Sözlərdə əks mənə yaradan əlamətləri müəyyən edir.	Tapşırıq	Tapşırıq B (iş dəftəri)
Sözü cümlədə mənasına uyğun işlədir.	Tapşırıq	Tapşırıq C (dərslük)

LAYİHƏ

BURAXILIŞ MƏLUMATI

Ümumtəhsil məktəblərinin 1-ci sinfi üçün
Azərbaycan dili fənni üzrə dərsliyin
metodik vəsaiti (1-ci hissə)

Tərtibçi heyət

Müəlliflər

Ülkər Nurullayeva
Nuriyə Allahverdiyeva
İradə Bayramova
Aysel Xanaliyeva

Layihə rəhbəri

Rəfiq İsmayılov

Bədii redaktor
Texniki redaktor
Dizayner
Rəssamlar
Korrektor

Taleh Məlikov
Zeynal İsayev
Taleh Məlikov
Elmir Məmmədov, Məzahir Hüseynov
Aqşin Məsimov

Ümumtəhsil məktəblərinin 1-ci siniflərində
sınaq məqsədilə çap edilir.

© Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi – 2018

Müəlliflik hüquqları qorunur. Xüsusi icazə olmadan bu nəşri və yaxud onun
hər hansı hissəsini yenidən çap etdirmək, surətini çıxarmaq, elektron
informasiya vasitələri ilə yaymaq qanuna ziddir.

Hesab-nəşriyyat həcmi 13,8. Fiziki çap vərəqi 15. Səhifə sayı 120.
Kağız formatı 57 × 82 ¹/₈. Bakı – 2018

T | R | M
“Tədris Resursları Mərkəzi”

LAYİHƏ